ANTON ÇEHOV

BÜYÜK OYUNLAR

İVANOV, ORMAN CİNİ, VANYA DAYI, MARTI, ÜÇ KIZKARDEŞ, VİŞNE BAHÇESİ

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN: ATAOL BEHRAMOĞLU

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

ANTON ÇEHOV BÜYÜK OYUNLAR

İVANOV, ORMAN CİNİ, VANYA DAYI, MARTI,

ÜÇ KIZKARDEŞ, VİŞNE BAHÇESİ

ANTON ÇEHOV

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:

ATAOL BEHRAMOĞLU

görsel yönetmen
BİROL BAYRAM
grafik tasarım ve uygulama
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
istiklal caddesi, no: 144/4 beyoğlu 34430 istanbul
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Genel Yayın: 1021

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

Oyun Yazarı Olarak Anton Çehov

“Her şey basit olmalıdır... Tümüyle basit...

Teatral olmamaktır esas olan...”

A. Çehov

Biyografik Notlar: Anton Çehov, 1860 yılında Rusya’nın bir taşra kenti olan Taganrog’da doğdu. Babası bakkaldı. Çocukluk ve ilk gençlik yılları taşra Rusyası’nın tekdüze, sıkıcı ortamında geçti. Sert mizaçlı fakat sanata düşkün bir adam olan babasının isteğiyle, iki ağabeysiyle birlikte pazar günleri kilise çocuk korosunda ilahiler söylemesi, sanatla ilk tanışıklığı sayılabilir. Ortaöğrenim döneminde okul gazetesinde yazıları yayımlanıyordu. Babasız adını taşıyan bir de oyun yazdı bu sırada. Ailesi ekonomik nedenlerle Moskova’ya taşındıktan sonra da, öğrenimini sürdürmek için daha bir süre tek başına Taganrog’da yaşadı. 1879 yılında liseyi bitirdi ve Moskova’ya ailesinin yanına giderek, Moskova Üniversitesi Tıp Fakültesi’ne yazıldı. Bir mağazada küçük bir iş bulan babasının kazancı, ailenin geçimine yetmiyordu. Anton Çehov, sırf ailesinin geçimine katkıda bulunabilmek amacıyla, haftalık bir mizah dergisinde yayımlanan skeçler, kısa hikâyeler yazdı bu dönemde ve oldukça başarı kazandı. Ancak geleceğin büyük yazarının yazarlık işini bir meslek olarak ciddiye alması çok daha sonradır. Tıp Fakültesini bitirdikten sonra da hekimliği birincil meslek saymış, yazarlığını uzun süre ikincil bir iş olarak düşünmüştür.

Anton Çehov, “vodvil’ diye adlandırdığı birer perdelik oyunlarıyla dörder perdelik oyunlarından ilk ikisi olan İvanov ve Orman Cini’ni, 1887-1890 yılları arasında yazdı. Vodvilleri taşra tiyatrolarında büyük başarı kazandı ve genç yazara önemli gelir sağladı. Bir Moskova tiyatrosunda sahnelenen İvanov da başarı kazandı. Ancak yine bir Moskova tiyatrosunda sahnelenen Orman Cini, aynı başarıyı sağlayamadı. Bunun üzerine Çehov, oyun yazmaya uzunca bir süre ara verdi. Ancak 1895 yılında Martı üstünde çalışmaya koyuldu. Oyun 1896 yılında Petersburg’da

sahnelendi, fakat ne yorumcu ve oyuncular, ne de seyirci tarafından anlaşılabildi. Bu ikinci başarısızlık üzerine umutsuzluğa kapılan Çehov, bir yurtdışı yolculuğuna çıktı. Ciğerlerinden rahatsızlığının ilk belirtileri de bu döneme rastlar. Rusya'ya 1898 yılında döndü. Moskova Sanat Tiyatrosu da bu sırada kurulmuştu. Tiyatronun kurucuları Nemiroviç-Dançenko ve Stanislavski de, tıpkı Çehov gibi geleneksel dram sanatı anlayışına, yıldız oyunculuk sistemine karşı çıkıyorlar; tiyatroda doğallığı, içtenliği, toplu oyunculuk anlayışını savunuyorlardı. Martı'nın Moskova Sanat Tiyatrosu'nca sahnelenmesi ve kazandığı olağanüstü büyük başarı, Çehov'un oyun yazarlığında ve Rus tiyatrosunda bir dönüm noktası olmuştur.

Hastalığı ilerleyen yazar, Kırım'da (Yalta) bir yazlık satın alarak, ömrünün geri kalan yıllarını burda geçirecektir. 1897 yılında yayımlanan toplu oyunları arasında, Orman Cini'nin yeni yazımı olan Vanya Dayı da bulunmaktaydı. Bu oyun 1899'da sahnelendi ve yine başarı kazandı. Ancak Martı'nın olağanüstü başarısı değildi bu. Gerçekte Çehov'un yenilikçi oyun yazarlığının ve Moskova Sanat Tiyatrosu'yla gelen yeni tiyatro anlayışının, geleneksel tiyatro kalıplarına koşullanmış seyirci tarafından anlaşılıp benimsenmesi kolay olmamıştır. Vanya Dayı'yı, 1901 yılında yine ölçülü bir başarı kazanan Üç Kız Kardeş'in sahnelenişi izledi. Çehov aynı yıl, Moskova Sanat Tiyatrosu'nun ünlü aktristi Olga Knipper'le evlendi ve Vişne Bahçesi üzerinde çalışmaya koyuldu. Bu oyun üzerinde çalışması birkaç yıl sürdü. Moskova Sanat Tiyatrosu'nda ilk gösteri, Çehov'un doğum günü olan 17 Ocak 1904 tarihinde sunuldu. Gösteri olağanüstü büyük bir başarı kazandı. Anton Çehov birkaç ay sonra, 2 Temmuz 1904'te tedavi olmak için gittiği Badenweiler'de (Almanya) öldü.

Oyunlarında Tip ve Tema Özellikleri: Çehov'un oyunlarında konular, temalar ve tipler, 1880-1900 yılları, yani geçiş

dönemi Rusyası'nın toplumsal çalkantılar ortamıyla birlikte düşünülmelidir. Değerlerin, toplumsal ilişkilerin altüst olduğu, toplumsal katmanlar ve kuşaklar arasında uçurumların açıldığı bir dönemdir bu. Onun oyunlarında, geçiş dönemi Rus toplumunun çeşitli toplumsal çevrelerinden ve çeşitli kuşaklardan tipler görürüz. Bunlar arasındaki uzlaşmaz çatışkıları, kapatılması olanaksız uzaklıkları izleriz. Dramatik kurgunun belkemiğini de bir öykü değil, bu çatışkıların ve uzlaşmazlıkların gerilimi oluşturur. Kişilerini toplumsal ortama, çevreye bağlı olarak göstermekle birlikte, yalınkat bir ilişki değildir bu. Nitekim İvanov'da, İvanov'un genç idealist doktor Livov'a söylediği sözler, Çehov'un bir yazar olarak insana yaklaşımını da yansıtmaktadır; "İnsan işte bu kadar kolay ve anlaşılır bir makine... öyle mi? Hayır doktor! İnsanların ilk bakışta, ya da bir-iki belirtiye bakarak birbirleri üzerine yargı vermelerini sağlayacak kadar çok sayıda çark vida ve supap yok hiçbirimizde..."

Hemen hemen tüm oyunlarında yinelenen başlıca tipler, toplumsal çevrenin yok ettiği aydınlardır. İvanov, oyundaki bir tiradında şöyle der: "Daha bir yıl öncesine kadar sağlıklı, güçlü, dinç, çalışkan ve ateşli bir adamdım... İnançlarım vardı... Ama şimdi yoruldum, inançlarım yok oldu..." Bir başka yerde de şunları söyler: "Ben şerefli bir adam mıyım, yoksa bir alçak mı? Sağlıklı bir adam mıyım, yoksa bir psikopat mı? Kimim ben, niçin yaşıyorum, amacım ne?.."

Yine İvanov'da, Çehov'un Rus taşra yaşamına, en değerli insanları yok eden, yozlaştıran bir toplumsal çevreye hemen hemen tüm oyunlarında yönelttiği ağır eleştiriyi, İvanov'un sevgilisi Saşa'nın ağzından işitiriz: "Niçin, niçin böyle saçma sapan konuşuyorlar? Ah, can sıkıcı bütün bunlar, can sıkıcı... Baylar, sabrınıza gerçekten şaşıyorum! Böyle oturup durmaktan hiç mi sıkılmıyorsunuz? Can sıkıntısından nerdeyse hava pelteleşti... Ömrünüzde bir kere, alay için,

gücünüzü toplayın da keskin, parlak bir şey söyleyin! Varsın küstahlık, hatta bayağılık olsun bu; ama eğlendirici, yeni bir şey gibi görünsün...”

İvanov’daki idealist genç doktor Livov, Orman Cini’nde doktor Hruşçov tipiyle yinelenir... Fakat aynı kişi Vanya Dayı’da orta yaşlı, yorgun, bezgin doktor Astrov olarak çıkar karşımıza... Vanya Dayı’nın İvanov’u ise Voynitski’dir... Doktor Astrov şöyle der Voynitski’ye (Vanya Dayı’ya), “Tüm bu bölgede aklı başında, aydın, dürüst iki kişi vardı sadece: Sen ve ben. Fakat on yıl içinde günlük yaşamın tekdüzeliği, bu iğrenç hayat, içine çekip yuttu bizi, çürümüş buharlarıyla kanımızı zehirledi...” Bu çevre eleştirisi, Astrov’un Sonya’ya söylediklerinde daha da belirgin ve açıktır: “... bizim bu taşralı, Rus, yerli yaşamımıza dayanamıyorum; tüm benliğimle nefret ediyorum ondan...” Ve daha sonra bu eleştiri, toplumun öteki katmanlarına doğru genişler. Yine Astrov’un sözleriyle: “Köylüler çok tekdüze, gelişmemişler, pislik içinde yüzüyorlar. Aydınlarla da iyi geçinmek çok güç. Yoruyorlar insanı. Bütün o sevimli tanıdıklarımız çok sığ düşünüyorlar. Duyguları çok yüzeysel, burunlarından ötesini gördükleri yok; tek sözcükle aptal hepsi. Kafa yetenekleri biraz daha gelişmiş olanlar ise düpedüz isterikler, iç gözlem ve abes beyin etkinlikleriyle çürümüşler...”

Martı’daki Dorn ve Sorin, Vanya Dayı’nın Astrov ve Voynitski’sinin daha ileri yaşları gibidir... Sorin’in “yaşamadım ben” sözü, tüm bu yitik aydınların ortak çığlığıdır. Üç Kız Kardeş’in Andrey’i, taşranın yok ettiği aydın tipinin bir başka çeşitlemesidir. Aynı oyunun ayyaş doktoru Çebutikin ise Livov, Hruşçov, Astrov ve Dorn’un varacağı sondur...

Çehov’un taşra çiftliklerinde (yurtluklarda) geçen öteki oyunlarından farklı olarak, Üç Kız Kardeş’in ortamı küçük bir taşra kentidir. Yaşanılan hayatın, toplumsal çevrenin, boğucu taşranın eleştirisi bu oyunda doruktadır. Oyundaki yitik

aydınlardan Andrey şöyle der: “Moskova’da bir restoranın muazzam büyüklükteki salonunda oturursun, kimse tanımaz seni ve sen kimseyi tanımazsın, ama yine de yabancı hissetmezsin kendini. Burda ise herkesi tanırsın, herkes seni tanır; yine de yabancısındır, yabancı... Yabancı ve yalnız...” Bu taşra ortamında, bilginin, öğrenilen şeylerin de bir anlamı yoktur. Üç Kız Kardeş’te İrina’nın, bildiği yabancı dili, İtalyancayı unutmaya başladığını fark ettiğinde kapıldığı panik, Çehov’un oyunlarında acıma duygusu ve ironinin bir arada olduğu en etkileyici sahnelerden biridir... Bir Rus taşra kentinde İtalyanca “pencere” ya da “tavan” sözcüğünü öğrenmenin anlamsızlığı, boşu boşuna geçip giden hayatın simgesi gibidir...

Çehov’un oyunlarında taşra boğuntusuyla birlikte işlenen başlıca temalardan biri de gelecek umududur. Orman Cini’nde Hruşçov ve Vanya Dayı’da onun daha işlenmiş, geliştirilmiş bir kimlikle yinelenmesi olan Astrov, umutlarını insanlığın geleceğine, gelecek kuşaklara bağlamış aydınlardır. Bir orman yetiştirirken, kendi elleriyle diktikleri bir fidanlığın yanından geçerken “geleceğin biraz da kendi ellerinde olduğunun” bilincini taşırlar. Fakat Çehov’un oyunları içinde gelecekten, gelecek umudundan en çok söz edileni de yine Üç Kız Kardeş’tir. Andrey şöyle der bir yerde: “Yaşadığımız şu hayat iğrenç, ama buna karşılık geleceği düşündüğümde içim öyle rahatlıyor, her şey öyle kolay, öyle engin görünüyor ki: Uzakta bir ışık parlıyor sanki ve özgürlüğü görüyorum. Kendimin ve çocuklarımın başıboşluktan, kvas içmekten, lahanalı kaz yemekten, öğle sonrası uykusundan, aşağılık asalaklıktan nasıl kurtulacağımızı görüyorum...” Oyundaki yitik aydınlardan bir başkası, Verşinin şöyle der: “Belki de şimdiki hayatımız, böylesine uzlaştığımız bu hayat, gün gelecek tuhaf, biçimsiz, budalaca, kirli ve hatta günahkâr bir hayat olarak görünecek bize...” Yine Verşinin, bir başka yerde şunları söyler: “Nasıl anlatmalı size? Bana öyle geliyor ki, dünyada

her şey azar azar değişmek zorundadır ve bizim gözlerimizin önünde değişmektedir de. İki yüz, üç yüz, çok çok bin yıl sonra, –iş sürede değil– yeni, mutlu bir yaşam gelecek. Bizler bu yaşama katılamayacağız kuşkusuz. Fakat daha şimdiden onun için yaşamakta, çalışmakta, peki haydi, acı çekmekte, yaratmaktayız onu... Ve varlığımızın anlamı ve hatta mutluluğumuz sadece bundadır...”

Üç Kız Kardeş’in etkileyici bitiş sahnesinde, Moskova’ya gitme umudunun artık bütün bütüne yok olduğu anlaşıldığında, Olga, kız kardeşlerini (Maşa ve İrina’yı) kucaklayarak şöyle der: “Oh Tanrım! Zaman geçecek, sonsuzca geçip gideceğiz bizler de; unutacaklar bizi, yüzlerimizi unutacaklar, seslerimizi, kaç kişi olduğumuzu; fakat acılarımız bizden sonra yaşayanlar için sevince dönüşecek, mutluluk ve esenlik gelecek dünyaya ve iyi sözlerle anacaklar bizi, şimdi yaşamakta olanları kutsayacaklar...” Aynı sahnede İrina şunları söyler: “Gün gelecek, bütün bunların, bu acıların nedenini öğrenecek herkes, hiçbir şey gizli kalmayacak, fakat yaşamak gerek şimdi... çalışmak gerek, sadece çalışmak...”

Böylece Çehov’un oyunlarındaki bir başka ana temaya, “çalışmak”, “özveri”, “sabır” temalarına gelmiş oluyoruz... Henüz bir ortaokul öğrencisiyken, kardeşlerinden birine yazdığı mektupta Anton Çehov, “adaleti, inceliği, insanlar arasında saygı ve sevecenliği, vicdan hesaplaşmasını ve iç tutarlılığı” ve bunların yanı sıra da çalışkanlık ve özveriyi ne kadar önemsediğini anlatmıştı... Oyun yazarı olarak kahramanlara karşı ne kadar yansız olmaya çalışırsa çalışsın, onun yine de en çok sevecenlikle yaklaştığı tipler, bu erdemlerin savunucularıdır. Üç Kız Kardeş’in bitiş sahnesinde İrina’nın söyledikleri, Vanya Dayı’nın yine bitiş sahnesinde Sonya’nın söylediklerinin hemen hemen aynısıdır... Bu sahnede Sonya’nın “... sabredeceğiz, yaşayacağız, çalışacağız...” sözleri, acılara katlanmanın anlatımı olduğu

kadar, geleceğe dönük bir umut çığlığıdır da... Yine Üç Kız Kardeş'in bir başka sahnesinde, İrina şöyle diyor doktor Çebutikin'e: "Bu sabah uyandım, kalktım, yüzümü yıkadım ve ansızın öyle geldi ki bana, bu dünyada her şeyin anlamı açık benim için! Ve nasıl yaşamam gerektiğini biliyorum... İnsan kim olursa olsun, emek harcamalı, ter dökmelidir; ve yaşamın anlamı, amacı, mutluluğu ve coşkusu sadece bundadır..." Yine İrina bir başka yerde şunları söylüyor: "Çalışmak gerekir, çalışmak. Emeğin ne olduğunu bilmediğimiz için mutsuzuz böyle, yaşam böylesine karanlık görünüyor bize. Bizler çalışmayı hor gören insanlardan doğduk." Martı'nın sonlarına doğru Nina'nın söyledikleri de bu doğrultudadır: "Asıl olan şan değil, parıltı değil, benim hayal ettiğim şeyler değil, sabretme becerisidir... Haçını taşımayı becer ve inan..." Bu sözlerde bir dindarlık eğilimi de sezilmektedir. Üç Kız Kardeş'te, Verşinin bir kez daha vurguluyor bu kavramları: "Bizler için mutluluğun olmadığını, olamayacağını size kanıtlamayı ne kadar isterdim... Biz sadece çalışmak, çalışmak zorundayız... Mutluluk ise, bizden çok sonra gelecek olan çocuklarımızın kısmetidir."

Olumlu özellikler taşıyan bu genç tiplerine (İvanov'da Saşa; Vanya Dayı'da Sonya; Üç Kız Kardeş'te İrina; Vişne Bahçesi'nde Varya ve Anya...) karşı, bir kuşak öncesinin aristokrat kökenli kadınları tembel ve uyumsuzdurlar. Mutsuzdurlar ve bunun nedeninden de habersizdirler. Tek başlarına var olamazlar. Hep bir erkeğe dayanma gereksinimi duymaktadırlar ve yaşamları mutsuzluk içinde sürüp gidecektir. İvanov'da Anna Petrovna, Martı'da İrina Arkadina, Vanya Dayı'da Yelena Andreyevna, Vişne Bahçesi'nde Lubov Andreyevna, hep bu güzel, alımlı ama mutsuz, dayanaksız, tek başlarına var olamayan aristokrat kökenli kadın tipleridir... Onların yanı sıra, toplumsal tabanları kaymış aristokratlar (İvanov'da Şabyelski, Martı'da Sorin, Vişne Bahçesi'nde Gayev); taşra feodalizminin gülünç

gogoliyen tipleri (İvanov'da Lebedev, Z. Savişna, Vanya Dayı'da Telyegin, Vişne Bahçesi'nde Simeonov Pişçik); ezik, gülünç bürokratlar (Martı'da Medvedenko, Üç Kız Kardeş'te Kuligin, Vişne Bahçesi'nde Yepihodov); eski ve yeni kuşaktan uşaklar, hizmetkârlar (Vanya Dayı'da Marina Vişne Bahçesi'nde Yâşa, Dunyaşa Firs vb...), Çehov'un oyunlarının zengin toplumsal ve psikolojik örgüsü içinde yerlerini alırlar... Vişne Bahçesi'nde eski köle, yeni zengin Lopahin'in söyledikleri, yitik aydınlarla birlikte bütün bu toplumsal çevreleri ve insanları da kapsıyor sayılabilir: "Şu Rusya'da, ne için var oldukları belirsiz ne kadar çok insan olduğunu bilir misin?" Ve yine Vişne Bahçesi'nin o etkileyici sahnesindeki "Yoldan Geçen", tüm bu yıpranmış, yozlaşmış, çökmüş insanlara ve toplumsal ilişkilere karşı yükselmekte olan müthiş bir tehdidin simgesi gibidir...

Oyunlarında Yapı ve Biçim Özellikleri: Çehov daha İvanov'u yazdığı sırada "hayatı ve insanları ayaklıklar takmışken göründükleri gibi değil, oldukları gibi göstermek" gerektiğini düşünüyordu. Bir oyun öyle "yazılmalı ki, insanlar gelsinler gitsinler, yemek yesinler, havadan sudan konuşsunlar, kâğıt oynasınlar. Yaşam nasılsa öyle olmalıdır; karmaşık ve aynı zamanda basit... Fakat bütün bu olaylar sırasında da mutlulukları yaratılmakta ya da hayatları paramparça olmaktadır..." Yazarın bu sözleri, onun oyunlarındaki yapı ve biçim özelliklerini kavramada da en iyi anahtar niteliğindedir. İvanov melodram öğeleri taşıyordu henüz. Orman Cini, eleştirmenlerce "ilginç olmayan bir yaşam parçasını sahneye getirmekle" eleştirilmişti. Fakat her iki oyunda da, Çehov'un kendi tanımlamasıyla, geleneksel dramın "kahraman"ları yoktur. Martı'yı "dramatik sanatın tüm kurallarına karşı" yazdığını söylüyordu. Vanya Dayı ise, Çehov'un yenilikçi oyun yazarlığının katıksız bir ürünü, bir başyapıttır. Vanya Dayı'dan başlayarak, olgunluk dönemi oyunlarında dramatik durumlardan özenle kaçınmıştır. Nitekim Voynitski'nin cinayet işleme girişimi, birden

komediye dönüşür. İntihar tasarısı da ciddi olmaktan uzaktır. Üç Kız Kardeş'te, İrina'nın bildiği yabancı dili unuttuğunu fark ettiğinde gösterdiği tepki, hüzün verici olduğu kadar gülünç ve ironiktir de... Vişne Bahçesi'nde Firs'in kapalı evde unutuluşu, yine acı olduğu kadar gülünç ve ironiktir. Buna karşılık Vişne Bahçesi'nin son sahnesinde, Gayev ve Lubov Andreyevna'nın artık bir daha dönmeyecekleri evlerinde yalnız kaldıkları kısa an, insanca bir duygululuğun varabileceği en yüksek noktadır... Gülünçlük ve hüzün, humor ve sıkıntı, umut ve düşkırıklığı, duygu ve ironi, tıpkı yaşamda olduğu gibi yan yana ve bazen aynı cümlenin içinde birliktedir... Yaşam üstüne en çarpıcı bir gözlem ve en duygulu sözlerle en kaba ve basit söz ve imalar bir aradadır bu oyunlarda... Klişe olaylar ve durumlardan bilinçli olarak uzak durulmuştur. Her şey çok olağandır. Günlük yaşamın ayrıntıları, sıradan bir söz, bir olay, kaybolan ve sonra bulunan bir çift galoş, rüzgârda çarpan bir pencere, can alıcı önemde şeyler konuşulmaktayken tavukların yemlenmesi vb... öykünün akışıyla işlevsel ilgisi olmayan bu olgular, birden olay örgüsüne giriverir... Ama gerçeklik duygusunu güçlendiren de, görünüşte işlevsel olmayan bu küçük olgular, ayrıntılardır... Bunlar oyunlara yaşamsal bir canlılık, olağanlık, hayatın atan nabzını, ritmini kazandırmışlardır... Çehov'un oyunları sahnelenirken bu incelikler gözetilmeli; gülünçlük ve duygululuğun, hüzün verici ve ironik olanın, abartısız, ölçülü dengesi kurulabilmelidir. Kişiler değil, kişiler arasındaki ilişkilerin anlamı, entrika değil yaşanılan vurgulanabilmelidir. Ve Çehov'un, Martı'nın oyuncularına söylediği gibi, "Her şey basit olmalıdır... Tümüyle basit... Teatral olmamaktır esas olan..."

Ataol Behramoğlu

İVANOV

Dram – 4 Perde

KİŞİLER

Nikolay Alekseyeviç İvanov

(Kolya Nicolas, Nikolaşa) İlçe Köylü İşleri Kurulu sürekli üyesi.

Anna Petrovna

(Anya, Anyuta) İvanov'un karısı, kızlık adı Sarra Abramson.

Matyev Semyonoviç Şabyelski

Kont. İvanov'un dayısı.

Pavel Kirilliç Lebedev

(Pâşa) Belediye Başkanı.

Zinaida Savişna

(Ziyuziyuşka) Lebedev'in karısı.

Saşa

(Aleksandra Pavlovna, Şura, Suroçka, Saneçka)

Lebedev'lerin kızı, 20 yaşında.

Yevgeniy Konstantinoviç Livov

Genç belediye doktoru.

Marfa Yegorovna Babakina

(Marfuşa) Büyük çiftlik sahibesi genç bir dul, zengin bir tüccar kızı.

Dimitri Nikitiç Kosih

Tüketim vergisi memuru.

Mihail Mihailoviç Borkin

(Mişa Michel) İvanov'un uzaktan akrabası, İvanov yurtluğunun (malikâne) yöneticisi.

Avdotya Nazarovna

Belirli işi olmayan yaşlı bir kadın.

Yegoruşka

Lebedevler'in sığıntısı.

Birinci Konuk

İkinci Konuk Hepsi erkek

Üçüncü Konuk

Dördüncü Konuk

Piyotr

İvanov'un uşağı.

Gavrila

Lebedevler'in uşağı.

Konuklar, Uşaklar

Erkek ve kadın.

Olay, Orta Rusya'nın taşra ilçelerinden birinde geçer.

Birinci Perde

İvanov yurtluğunun bahçesi. Solda evin teraslı ön yüzeyi. Pencerelerden biri açıktır. Terasın karşısındaki geniş, yarım daire biçimindeki alandan bahçenin daha uzak yerlerine, ortadan ve sağdan ağaçlı yollar uzanıyor. Sağda bahçe sıraları ve masaları. Masalardan birinde bir lamba yanmaktadır. Hava kararmakta. Perde açılırken, evden bir piyano-viyolonsel ikilisi işitilir...

I

ivanov, borkin

(İvanov masalardan birinde kitap okumaktadır. Bahçenin derinliklerinde, büyük çizmeleri ve tüfeğiyle Borkin görülür. Çakırkeyiftir. İvanov'u görünce ayaklarının ucuna basarak yaklaşır. Tam yanına vardığında tüfeğiyle yüzüne nişan alır.)

ivanov (Borkin'i görerek irkilir ve sıçrar): Mişa! Bu da nesi! Tanrım! Korkuttunuz beni... Sinirlerim yeterince bozuk zaten, bir de siz bu budalaca şakalarınızla... (Oturur.) Korkuttu, seviniyor...

borkin (kahkahayla): Peki, peki... Özür dilerim, özür dilerim... (Yanına oturur.) Bir daha yapmam, bir daha yapmam... (Kasketini çıkarır.) Ne kadar sıcak, inanır mısınız ruhum, üç saatten daha az bir zamanda 17 kilometre yürüdüm... Bittim... Bakınız kalbime, nasıl da çarpıyor...

ivanov (okumasını sürdürerek): Peki, peki, sonra bakarım...

borkin: Yo, şimdi bakın. (İvanov'un elini tutup göğsüne yapıştırır.) Duyuyor musunuz? Tık-tık-tık-tık-tık-tık! Demek kalp hastalığı var bende. Her an ansızın ölebilirim. Söyleyin, üzülür müsünüz ben ölürsem?

ivanov: Okuyorum şimdi, sonra...

borkin: Hayır, hayır, gerçekten üzülür müsünüz eğer ansızın ölüverirsem? Nikolay Alekseyeviç, üzülür müsünüz ben ölürsem?

ivanov: Canımı sıkıyorsunuz!

borkin: Canım söylesenize, üzülür müsünüz?

ivanov: Evet, üzülüyorum, çünkü votka kokuyorsunuz. Mişa, iğrenç bir şey bu.

borkin (güler): Kokuyor muyum gerçekten? Şaşılacak şey... Bununla birlikte, hiç de şaşılacak şey değil. Plesniki'de savcıyla karşılaştım. Doğrusunu söylemek gerekirse, sekiz kadeh yuvarladık onunla. Aslına bakarsan, içki zararlı bir şey. Söyler misiniz, zararlı mı gerçekten? Ha? Zararlı mı?

ivanov: Artık bu kadarına dayanılmaz... Mişa, davranışlarınızın hakaret sınırına vardığını anlamalısınız.

borkin: Peki, peki... Özür dilerim, özür dilerim!.. Oturup durun burda kendi kendinize, Tanrı selamet versin! (Kalkıp yürür.) Amma da tuhaf insanlar canım, ağzını açıp bir söz edemiyorsun. (Döner.) Ha! Az kalsın unutuyordum... Lütfen 82 ruble verir misiniz!..

ivanov: Ne 82 rublesi?

borkin: Yarın işçilere ödeyeceğimiz 82 ruble.

ivanov: Yok bende.

borkin: Pek çok teşekkürler! (Öykünür.) "Yok bende"... İşçilerin ücretini ödememiz gerekmiyor mu acaba? Ha, gerekmiyor mu?

ivanov: Bilmem... Param yok bugün. Ay başına, maaş alıncaya kadar bekleyin.

borkin: Gelin de konuşun böyle adamlarla! İşçiler ay başında değil, yarın gelecekler paralarını almaya!

ivanov: Peki ne yapayım yani, ne yapayım öyleyse? Canımı sıkıyorsunuz, öldürüyorsunuz beni... Nedir bu iğrenç yapışma huyunuz, okuduğum, yazdığım, ya da...

borkin: Soruyorum size: İşçilerin ücretlerini ödemek zorunda mıyız, değil miyiz? Eee, daha ne söyleyeyim yani! (Elini sallar.) Büyük çiftlik sahibine bak! Şeytan canını alsın böyle büyük çiftlik sahiplerinin... Örnek çiftçilik... Binlerce dönüm toprak; cepte beş para yok... Yarın troykayı satayım

da görün! Evet efendim!.. Yulafı daha biçilmeden satmıştım, yarın çavdarı da satayım da görün! (Sahneyi adımlar.) İşi uzatacağımı mı sanıyorsunuz? Ha, öyle mi sanıyorsunuz? Hayır efendim, yanlış kapı çaldınız...

II

öncekiler, şabyelski (sahne arkasında) ve anna petrovna

şabyelski (pencereden sesi duyulur): Hiç kimse viyolonselle eşlik edemez size... Kulağınız bir turna balığı dolması kadar bile duyarlı değil, tuş vuruşlarınız felaket!

anna petrovna (açık pencereden görünür): Kimdi az önce burda konuşan? Mişa, siz misiniz? Niçin tepinip duruyorsunuz öyle?

borkin: Pek sayın Nicolas’ınızla bir çift ciddi söz etmeye kalkışsaydınız, siz de böyle tepinirdiniz.

anna petrovna: Mişa, kroket çimenliğine biraz kuru ot getirmelerini söyler misiniz?

borkin (elini sallar): Lütfen rahat bırakın beni.

anna petrovna: Bu nasıl ses tonu böyle... Bu ses tonu size hiç yakışmıyor. Eğer kadınlar sizi sevsin istiyorsanız, hiçbir zaman öfkelenmeyin onların yanında, kurum satmayın... (Kocasına) Nikolay, haydi kuru otların üstünde takla atalım!..

ivanov: Anyuta, açık pencere önünde böyle durman zararlı sana. İçeri gir lütfen... (Bağırır.) Dayı, kapa pencereyi. (Pencere kapanır.)

III

ivanov, borkin

borkin: İki gün sonra Lebedev'e faizleri ödemek zorunda olduğunuzu da unutmayın.

ivanov: Unutmadım. Lebedev'e gidip biraz daha beklemesini isteyeceğim. (Saate bakar.)

borkin: Ne zaman gideceksiniz?

ivanov: Biraz sonra.

borkin (canlı): Dur hele, dur hele... Bugün Şuroçka'nın doğum günü değil mi yahu? Ah-ah-ah... unuttu gittiydim... ne kafa, ne kafa!.. (Sıçrar.) Gitmeli, gitmeli. (Şarkı söyler.) Gitmeli... Gidip bir yıkanmalı, kâğıt çiğnemeli bu mendebur kokuyu defetmek için, üç damla da nişadır ruhu içince yaşasın yeni bir gün... Nikolay Alekseyeviç, canımın içi, ruhumun meleği, şu durmadan sinirlenmeleriniz, yakınmalarınız olmasa, kim bilir ne işlerin üstesinden gelirdik ikimiz! Sizin için her şeye hazırım ben... İster misiniz Marfuşa Babakina'yla evleneyim, sizin için? Drahomanın yarısı sizin... Yo, yo, hepsini alın, hepsini...

ivanov: Bırak saçmalamayı.

borkin: Hayır, ciddi söylüyorum! İster misiniz evleneyim Marfuşa'yla? Drahomanın yarısı sizin, yarısı benim... Fakat, ne yararı var size bunları söylemenin? Anlayacak mısınız sanki? (Öykünür.) "Bırak saçmalamayı." İyi bir insansınız, akıllısınız, fakat yetenek yok sizde, anlıyor musunuz, iş yapabilme yeteneği yok sizde. İşe öyle girişmeli ki, şeytanın bile gözü yılsın. Oysa, bir psikopatsınız siz, mızmızsınız. Eğer normal bir insan olsaydınız, bir yıl içinde milyon kazanmanız işten bile değildi. İşte örnek: Eğer şu anda elimde iki bin üç yüz ruble olsaydı, iki hafta sonra yirmi bin yapardım onu. İnanmıyorsunuz şimdi buna değil mi? Size saçma geliyor

şimdi bu, öyle mi? Hayır, hiç de saçma değil. Verin iki bin üç yüz rubleyi, bir hafta sonra yirmi bin olarak alın benden. Biliyor musunuz ki, Ovsyanov, tam bizim topraklarımızın karşısına düşen, nehrin öte yakasındaki topraklarını iki bin üç yüz rubleye satışa çıkardı... Şimdi bu toprakları biz satın alırsak, her iki kıyıyı da elimize geçirmiş olacağız. Her iki kıyı bizim olunca da, anlıyorsunuz değil mi, nehri setlerle kapamak hakkını elde edeceğiz. Nasıl mı? Değirmen kurarak. Nehre set yapmak istediğimizi bildirir bildirmez, nehrin aşağılarında yaşayanlar basacaklar yaygarayı. İşte o zaman: “Kommen Sie hierher”, eğer istemiyorsanız bu su bentlerini, sökülün paraları baylar. Anlıyor musunuz? Zarev fabrikasından beş bin, Korolkov’dan üç bin, manastırdan beş bin...

ivanov: Mişa, bütün bunlar dalavere... Eğer benimle bozuşmak istemiyorsanız, düşünceleriniz kendinizde kalsın.

borkin (oturur): Kuşkusuz!.. Biliyordum zaten!.. Hem kendiniz bir şey yapmazsınız, hem de benim elimi kolumu bağlarsınız.

IV

öncekiler, şabyelski, livov

şabyelski (Livov'la evden çıkarken): Doktorlarla avukatlar birbirlerinin tıpkısıdır. Aralarında sadece bir tek fark var: Avukatlar soyarlar, doktorlarsa hem soyar, hem de öldürürler... Sözüm sizlere değil. (Bir kerevete oturur.) Şarlatanlar, sömürücüler... Belki cennet bahçelerinde bu kurala aykırı bir durumla karşılaşabilirsiniz... fakat, bütün ömrüm boyunca doktordu, ilaçtı derken, aşağı yukarı yirmi bin ruble tükettim, bana diplomalı bir dolandırıcı gibi görünmeyen bir tek doktorla karşılaşmadım...

borkin (İvanov'a): Evet, hem kendiniz bir şey yapmazsınız, hem de benim elimi kolumu bağlarsınız. Zaten beş parasız oluşumuzun nedeni bu değil mi...

şabyelski Sözüm sizlere değil... Dedim ya, belki cennet bahçelerinde bu kurala aykırı bir durumla karşılaşabilirsiniz... İstisnalar kuralı bozmaz... Bununla birlikte... (Esner.)

ivanov (kitabı kapayarak): Evet, sizi dinliyorum doktor?

livov (pencereye göz atarak): Sabahleyin söylediğim gibi. Bir an önce Kırım'a gitmesi gerek. (Sahnede gezinir.)

şabyelski (bir kahkaha patlatır): Kırım'a gitmesi gerekmiş!.. Mişa, neden senle ikimiz doktorluk yapmıyoruz? Ne kadar kolay bir iş... Herhangi bir Madam Angot'un ya da Ophelia'nın gıcığı tutar tutmaz, sarıl kaleme kâğıda, yaz bilim kurallarına göre; önce genç bir doktor, sonra bir Kırım gezisi, Kırım'a varınca da yakışıklı bir kılavuz Tatar...

ivanov (Kont'a): Ah neler saçmalıyorsun, can sıkıcı adam! (Livov'a) Çok para gerekli Kırım'a gidebilmek için. Diyelim ki parayı bulduk, fakat karım kesin olarak çıkmak istemiyor bu geziye.

livov: İstemiyor, evet.

(Sessizlik...)

borkin: Doktor; Kırım'a gitmesi gerekecek kadar hasta mı gerçekten?

livov (pencereye göz atar): Evet, verem...

borkin: Hımm!.. çok kötü... Çoktandır yüzünden seziyordum zaten...

livov: Fakat, daha yavaş konuşun. Sesiniz evden duyulabilir...

(Sessizlik...)

borkin (içini çeker): İşte hayat... İnsan hayatı tıpkı tarlada açan bir çiçeğe benzer: Bir katır gelip yiyiverir onu, çiçek sizlere ömür...

şabyelski: Her şey boş, boş, boş! (Esner.) Boş ve dalavere!..

borkin: Bense baylar, para kazanmanın yollarını öğretiyordum Nikolay Alekseyeviç'e. Olağanüstü bir tasarı sundum ona, fakat tohumumuz her zaman olduğu gibi yine kıraç toprağa düştü tabii. Sokamıyorsun ki kafasına... Şu durumuna bakın bir: Melankoli, keder, tasa, karasevda, hüzün...

şabyelski (kalkar, gerinir): Sen bir dâhisin, herkese bir yaşam yolu öğretiyor, yön gösteriyorsun, ne olur bana da bir akıl versen. Bilgili adam, akıl ver bana, bir çıkar yol göster...

borkin (kalkar): Gidip bir banyo alayım... Baylar, hoşça kalın. (Kont'a) Sizin için yirmi tane çıkar yol var... Eğer sizin yerinizde olsaydım, bir hafta içinde yirmi binim olurdu. (Yürüyüp gider.)

şabyelski (Borkin'in arkasından gider): Nasıl, hangi yolla? Hadi, öğretsene!

borkin: Öğretecek ne var bunda, çok kolay... (Döner.) Nikolay Alekseyeviç, bana bir ruble verin!

(İvanov sesini çıkarmadan parayı verir.)

borkin: “Merci!” (Kont’a) Oynayacak daha öyle kozlarımız, var ki...

şabyelski (arkasından giderek): Hadi söylesene, hangi kozlar?

borkin: Eğer sizin yerinizde olsaydım, bir hafta içinde otuz binim olurdu. Belki daha da çok. (Borkin ve Kont çıkarlar.)

V

ivanov, livov

ivanov (kısa bir sessizlikten sonra): Gereksiz insanlar, gereksiz sözler, bir yığın budalaca soruya karşılık vermek zorunluluğu... Doktor, yordu beni bütün bunlar, hasta etti. Öyle sinirli, öyle çabuk parlayan, öyle sert, öyle ıvır zıvırla uğraşan biri olup çıktım ki, tanıyamıyorum kendimi, kulaklarımda uğultular... Bir yer bulamıyorum başımı dinleyecek. Şöyle rahat nefes alabileceğim bir yer yok...

livov: Nikolay Alekseyeviç, sizinle ciddi olarak konuşmamız gerekiyor.

ivanov: Buyrun, sizi dinliyorum.

livov: Anna Petrovna'yla ilgili olacak bu. (Oturur.) Kırım'a gitmek istemediği doğru, ama eğer siz de onunla birlikte gitseydiniz, değiştirirdi bu düşüncesini.

ivanov (kısa bir süre düşünür): Çok para gerekli. Sonra uzun bir süre için izin vermezler bana. Zaten bu yılın iznini kullandım.

livov: Peki, diyelim ki bunda haklısınız. Fakat veremin en etkili ilacı, bilirsiniz, tam bir gönül rahatlığıdır. Oysa karınızın bir dakika bile rahatı yok. Davranışlarınızda onu her an kaygılandıran bir şey ver. Biraz heyecanlıyım, özür dilerim, fakat dosdoğru konuşmak istiyorum; davranışlarınız öldürüyor onu. (Sessizlik) Hakkınızda daha iyi şeyler düşünebilmeyi isterdim Nikolay Alekseyeviç!

ivanov: Yerden göğe kadar haklısınız bütün bunlarda. Korkunç suçlu olmalıyım. Fakat, düşüncelerim karmakarışık, bir tembellik ruhumu zincire vurdu, kendimi anlamaya gücüm yetmiyor. İnsanları da anlayamaz oldum, kendimi de... (Pencereye göz atar.) Sözlerimiz duyulabilir, gezinelim. (Kalkarlar.) Size ta en başından anlatmak isterdim her şeyi,

fakat öyle uzun öyle karışık bir hikâye ki bu, dostum, sabaha kadar bitmez. (Yürürler.) Anyuta eşsiz, olağanüstü bir kadındır. Benim için dinini değiştirdi, babasını annesini bıraktı, varlıklı bir yaşamı tepti. Eğer daha çok, daha büyük özveriler isteseydim, onlarda da bulunurdu gözünü kırpmadan. Bense olağanüstü hiçbir şey yapmadım, bir tek kurban vermedim. Evet, gerçekten de uzun bir hikâye bu... Fakat işin özü şurda, sevgili doktor... (Duraksar.) Kısaca söylemek gerekirse, ona tutkundum evlendiğimizde, bu sevginin ömrümüz boyunca süreceğine yemin etmiştim... Fakat... beş yıl geçti, o beni bugün de seviyor; bense... (Ellerini çaresizlikle açar.) İşte, kısa bir süre sonra öleceğini söylüyorsunuz, bense ne aşk duyuyorum ne acıma, yalnız bir boşluk, bir yorgunluk. Korkunç bir durumda olmalıyım. Ne oluyor bana, bunu ben de bilmiyorum. (Ağaçlı yolda uzaklaşırlar.)

VI

şabyelski, sonra anna petrovna

şabyelski (kahkahalarla girer): Kör olayım bir dolandırıcı değil bu, bir düşünür, bir virtüöz. Bu adamın anıtı dikilmeli. Çağımızın bütün çürük yanlarını kendinde toplamış. Hem avukat, hem doktor, hem tüccar, hem memur. (Terasın alt basamağına oturur.) Hem de hiçbir yüksek okuldan diploması yok. İşte buna şaşılır... Bir de kültür edinse, bilim öğrenimi filan yapsaymış, kim bilir nasıl dâhi bir alçak olup çıkacakmış... Bir hafta içinde yirmi binim olurmuş... Kozlu bey, yani kontluk unvanı elindeymiş daha. (Kahkahayla) “Her genç kız drahomasıyla birlikte varabilir size, eğer isterseniz.”

(Anna Petrovna pencereyi açıp aşağı bakar.)

şabyelski: “İster misiniz Marfuşa’yı sizin için isteyeyim?” Qui est ce que c’est Marfuşa? Ah, sanırım Balabalkina[1] olacak bu... Balabalkina ... şu çamaşırcı karılara benzeyen.

anna petrovna: Kont, siz misiniz?

şabyelski: Ne istiyorsunuz?

(Anna Petrovna güler.)

şabyelski (Yahudi ağzıyla): Niçin gülüyorsunuz?

anna petrovna: Aklıma sizin söylediğiniz bir yakıştırma geldi de. Öğle yemeğinde söylemiştiniz, anımsıyor musunuz? Bir kere hastalanan attan, tövbekâr olan ka... nasıldı, nasıldı?

şabyelski: Hıristiyan olan çıfıttan, tövbekâr olan kavattan, bir kere hastalanan attan hayır gelmez.

anna petrovna (güler): Küçük bir cinası bile kötülüksüz söyleyemiyorsunuz. Kötü bir insansınız siz. (Ciddi) Kont, şaka

etmiyorum, çok kötü bir insansınız siz. Can sıkıcı, korkunç bir şey sizinle birlikte yaşamak. Durmadan sızlanıyorsunuz, durmadan homurdanıyorsunuz, size kalırsa herkes alçak, namussuz. Kont, içtenlikle söyleyin, herhangi birisi hakkında iyi şeyler söylediğiniz oldu mu hiç?

şabyelski: Bu da nesi? Sınava mı girdik yoksa?

anna petrovna: Sizinle beş yıldır aynı çatı altındayız, ama bir kere bile insanlar üzerine soğukkanlılıkla, sağduyuyla konuştuğunuzu duymadım; dikensiz, alaysız bir söz ettiğinizi işitmedim. Ne kötülük etti bu insanlar size? Kendinizi herkesten daha mı iyi sanıyorsunuz yani?

şabyelski: Hiç de öyle sanmıyorum. Ben de namussuzun, rezilin biriyim herkes gibi. “Mauvais ton”, bırakılmış bir bunak. Sövüyorum kendime. “Kimsin sen? Nesin sen?” diye soruyorum. Bir zamanlar varlıklı, başıma buyruktum, mutluydum da az çok. Ya şimdi... sığıntının, asalağın, sorumsuz soytarının biri. İnsanlara öfkelendiğim, onlara aşağılık olduklarını söylediğim zaman gülüveriyorlar; eğer ben de gülersem, kederli kederli bakıp başlarını sallıyor, moruk çıldırdı diyorlar. Aslında çoğu zaman ne sözlerimin farkındalar ne de varlığımın.

anna petrovna (sessizce): İşte yine çığlık atıyor.

şabyelski: Kim çığlık atıyor?

anna petrovna: Baykuş. Her akşam çığlık atıyor böyle.

şabyelski: Varsın atsın. Şu yaşadığımızdan daha kötüsü var mı sanki. (Gerinir.) Eh, sevgili Sarra, piyangodan bir yüz bin ya da iki yüz bin vursaydı, gösterirdim ıstakozların nerde kışladığını! O zaman ne yapacağımı görürdünüz. Bu merhamet çukurundan çıkar, bir daha da kıyamete kadar adımımı atmazdım buraya.

anna petrovna: Piyangodan para vursaydı ne yapardınız sahi?

şabyelski (biraz düşündükten sonra): İlkin doğru Moskova'ya, Çingene korosunu dinlemeye giderdim. Sonra... Sonra da Paris'e atardım kapağı. Kendime bir kat tutar, düzenli olarak Rus kilisesine giderdim.

anna petrovna: Peki, sonra?

şabyelski: Sonra da günler boyunca karımın mezarı başında oturur, düşünceye dalardım. Geberinceye kadar da kalkmazdım ordan. Biliyor musunuz, karım Paris'te gömülü...

(Sessizlik...)

anna petrovna: Ne kadar korkunç bir can sıkıntısı. Var mısınız bir şeyler çalmaya?

şabyelski: Peki, notaları hazırlayın.

VII

şabyelski, ivanov, livov

ivanov (ağaçlıklı yolda Livov'la görünürler): Siz, sevgili dostum, geçen yıl bitirdiniz okulunuzu; gençsiniz daha, dinçsiniz. Bense otuz beş yaşındayım. Size öğüt verebilirim. Bir Yahudiyle, bir psikopatla, ya da mavi çoraplının biriyle evleneyim demeyin sakın; sıradan, renksiz birini seçin en iyisi. Yaşamanız basmakalıp, bir örnek olsun. Fon ne kadar renksiz, ne kadar tekdüze olursa o kadar iyi. Dostum, bin kişiye karşı koymaya kalkmayın tek başınıza, yel değirmenleriyle dövüşe girişmeyin, başınızla duvarlara tos vurmayın... Tanrı her türlü örnek çiftçilikten, olağanüstü okullardan, ateşli söylevlerden korusun sizi. Kabuğunuza çekilip kendi küçük işinizle uğraşın. Bence insana yaraşır, en onurlu, en sağlıklı iş bu. Benimse nasıl yorucu bir hayatım var! Ah, nasıl yorucu bir hayatım var!.. Bir yığın yanlış davranış, bir yığın haksızlık, bir yığın anlamsızlık!.. (Kontu görerek sinirlenir.) Dayı, her zaman göz önünde dolaşıp durursun, insanların baş başa bir çift söz etmelerine izin vermezsin!

şabyelski (ağlamaklı): Allah kahretsin beni, dünyada bana göre yer yok! (Dönüp eve girer.)

VIII

ivanov, livov

ivanov (Kont'un arkasından bağırır): Özür dilerim, özür dilerim! (Livov'a) Şimdi, niçin kırdım onu? Yok, yok, sinirlerim tümüyle laçka olmuş benim. Bir şeyler yapmalı, bir şeyler yapmalı...

livov (heyecanlı): Nikolay Alekseyeviç, dinledim sizi... Özür dilerim, dosdoğru, düpedüz konuşacağım. Bırakın söylediklerinizi, daha sesinizde, sesinizin tonunda öyle umursamaz bir bencillik, öyle soğuk bir katı yüreklilik var ki... Şaşıyor insan... Size yakın olan bir insan sırf size yakın olduğu için yok olup gidiyor, günleri sayılacak kadar az ve siz... hâlâ sevmeyebiliyorsunuz onu, hâlâ dolaşabiliyor, öğütler verebiliyor, çalım satabiliyorsunuz... Bende güzel konuşabilme yeteneği yok, gücüm yetmez buna, fakat, fakat... sizden hiç ama, hiç hoşlanmıyorum.

ivanov: Olabilir, olabilir... Kuşkusuz, dışardan biri olarak daha iyi görebiliyorsunuz her şeyi... Beni anlamış olmanız olağandır... Herhalde çok, çok suçluyum... (Kulak kabartır.) Sanırım, atları getirdiler... Gidip giyinmeliyim... (Eve doğru yürür, duraklar.) Doktor, beni sevmiyorsunuz, açıkça da söyleyebiliyorsunuz bunu. Bu sizin şerefli bir insan olduğunuzu gösterir. (Eve girer.)

IX

livov

livov (yalnız): Allah kahretsin beni; işte yine en elverişli durumu kaçırdım, yine gerektiği gibi konuşamadım... Bu adamla konuşurken soğukkanlı olamıyorum! Ağzımı, açıp bir söz edeyim derken (eliyle göğsünü gösterir) göğsüm sıkışmaya başlıyor, altüst oluyorum, dilim damağım kuruyor. Bütün varlığımla nefret ediyorum bu Tartuffe'ten, bu soylu dolandırıcıdan... Yine binip arabaya gidecek... Bahtsız karısının bütün dileği ise onunla birlikte olmak. Onunla birlikte olmak, yaşama gücünü artırıyor kadıncağızın. Hiç olmazsa bir tek akşamı birlikte geçirmeleri için yalvarıyor... Fakat elinden gelmiyor beyefendinin bu... Evi dar ve boğucuymuş; bakın hele. Eğer bir gece bile evde kalsaymış, alnına kurşunu sıkıp öldürebilirmiş kendini. Zavallı... herhangi yeni bir alçaklığa girişebilmesi için geniş alanlar gerekli ona... Ama, biliyorum ben neden her akşam bu Lebedevler'e gidiyorsun! Biliyorum!

X

ivanov (şapkalı, paltolu), şabyelski, anna petrovna

şabyelski (İvanov ve Anna Petrovna'yla birlikte evden çıkarken): Nicolas, insanlık dışı bir şey bu yaptığın!.. Kendin her akşam binip arabaya gidiyorsun, bizse yapayalnız kalıyoruz burda. Can sıkıntısından saat sekizde yatağa girer oldum. Yaşamak değil, rezalet bu! Peki neden sen gidebilirmişsin de biz gidemezmişiz? Ha, neden?

anna petrovna: Kont, bırak onu; bırak gitsin...

ivanov (karısına): Fakat sen nereye gidebilirsin bu hasta halinle? Hastasın, güneş battıktan sonra dışarı çıkamazsın... İşte, doktor burda, sor... Anyuta, çocuk değilsin, düşünmelisin... (Kont'a) Peki, sen ne diye gelmek istiyorsun oraya?

şabyelski: Burda kalmayayım da ister cehennemin dibine gideyim, ister timsahın midesine! Sıkılıyorum! Can sıkıntısı alıklaştırdı beni! Herkesin kafasını şişiren biri olup çıktım. Sen Sarra'nın canı sıkılmasın diye beni evde bırakıyorsun ama, ben iyice canına okudum kadıncağızın, yiyip bitirdim zavallıyı!

anna petrovna: Bırakın onu Kont, bırakın gitsin. Mademki orda neşelenebiliyor...

ivanov: Anya, bu tavır neden, bu ses tonu neden? Oraya eğlenmek için gitmediğimi biliyorsun! Bonolar üzerine konuşmalıyım.

anya petrovna: Anlayamıyorum, ne diye açıklama gereğini duyuyorsun? Git! Seni tutan mı var?

ivanov: Baylar, niçin yiyip duruyoruz birbirimizi?.. Ne gereği var bunun!..

şabyelski (ağlamaklı): Nicolas, sevgili yavrum, beni de götür ne olur! Ordaki namussuzlarla ahmakları görüp belki biraz açılırım! Biliyorsun, Paskalyadan beri dışarı çıkmadım...

ivanov (sinirli): Peki, peki, gel! Ah, nasıl kafamı şişiriyorsunuz!

şabyelski: Geleyim mi? Oh, merci, merci... (Sevinçle İvanov'un koluna girer, onu kıyıya çeker) Senin hasır şapkayı giyebilir miyim?

ivanov: Peki, ama çabuk, lütfen!

(Kont koşup eve girer.)

XI

ivanov, anna petrovna

ivanov: Nasıl yorup bitirdiniz beni! Fakat neler söylüyorum ben! Anya, konuşmalarımın seni yaraladığını biliyorum. Eskiden böyle davranmazdım. Neyse, hoşça kal, saat bire doğru dönerim.

anna petrovna: Kolya, sevgilim, gitme!

ivanov (coşkun): Sevgili kızım, canım, mutsuz çocuğum, yalvarırım, akşamları dışarı çıkmamı engelleme. Biliyorum, haksızlık bu, ama izin ver bu haksızlığı yapmama! Ev beni öldürüyor! Güneş batar batmaz bir keder ruhumu ezmeye başlıyor. Korkunç bir keder! Nedenini sorma bunun. Ben de bilmiyorum. Yemin ederim ki bilmiyorum. Lebedevler'e gidiyorum, aynı keder orda da bütün ağırlığıyla ruhuma çörekleniyor? Dönüyorum, aynı. Ümitsizlik bu; tam bir ümitsizlik!..

anna petrovna: Kolya... kalsaydın eğer, yine eskisi gibi dertleşirdik. Akşam yemeğini birlikte yer, okurduk... İhtiyarla bir şeyler çalardık senin için. (Kucaklar.) Gitme!.. (Sessizlik...) Anlayamıyorum seni. Bir yıldır böyle sürüp gidiyor bu. Neden değiştin Kolya?

ivanov: Bilmiyorum, bilmiyorum...

anna petrovna: Akşamları birlikte çıkmamızı niçin istemiyorsun?

ivanov: Peki, niçin seninle olmak istemediğimi öğrenmek istiyorsun, söyleyeyim, peki. Bunu söylemek katı yüreklilik olacak, ama yine de daha iyi; söyleyeyim... Keder ruhumu ezmeye başladığı zaman içimde sana karşı bir soğukluk uyanıyor, seni sevmez oluyorum. İşte o zaman kaçıyorum senden. Kısacası, kendimi dışarı atmalıyım; işte bu!

anna petrovna: Keder mi dedin? Anlıyorum... anlıyorum... Biliyor musun Kolya, eskisi gibi şarkı söylemeyi, gülmeyi, öfkelenmeyi denesen... Gitme, gülelim birlikte, likör içelim, bir dakika içinde kederin geçer... İster misin, sana şarkı söyleyeyim? Ya da eskisi gibi, gidip çalışma odanda karanlıkta oturalım, bana kederini anlat... Gözlerin ne kadar acılı!.. Onlara bakıp ağlayayım, o zaman her şey daha kolay gelir ikimize... (Güler, ağlar.) Ha, olmaz mı? Nasıldı o şarkı? “Çiçekler her bahar yenileniyor, ama mutluluk geri gelmez bir daha...” Ha? Peki, git, git...

ivanov: Anya, benim için dua et! (Yürür, duraklar, düşünür.) Hayır, elimde değil, hayır! (Gider.)

anna petrovna: Git... (Oturur.)

XII

anna petrovna, livov

livov (girer): Anna Petrovna, saat altıyı çalar çalmaz hemen odanıza çıkmak, sabaha kadar da orda kalmak zorundasınız. Bunu bir kural sayın kendiniz için. Akşam havasındaki nem sağlığınıza çok zararlı.

anna petrovna: Baş üstüne...

livov: Bu da nesi? Ben ciddi konuşuyorum.

anna petrovna: Bense ciddi olmak istemiyorum. (Öksürür.)

livov: İşte, öksürüyorsunuz...

XIII

öncekiler, şabyelski

şabyelski (şapkalı, paltolu, evden çıkar): Nikolay nerde? Atlar hazır mı? (Koşup Anna Petrovna'nın elini öper.) İyi geceler meleğim! (Yüzünü buruşturur.) "Gevalt!"[2] (Yahudi ağzıyla) Bağışlayın beni, lütfen! (Hızla çıkar.)

XIV

anna petrovna, livov

(Sessizlik, uzakta bir akordeon sesi...)

anna petrovna: Ne korkunç bir can sıkıntısı!.. İşte arabacılar ve aşçılar eğleniyorlar, bense... bense böyle bir köşeye fırlatılmış... Yevgeniy Konstantinoviç, niçin dolanıp duruyorsunuz? Gelin, oturun!..

livov: İçimden oturmak gelmiyor.

(Sessizlik)

anna petrovna: Mutfakta “Sığırcık Kuşu”nu çalıyorlar. (Söyler) “Sığırcık, sığırcık, nerden? Kırdan, votka içmeden.” (Sessizlik...) Babanız, anneniz sağ mı doktor?

livov: Annem sağ.

anna petrovna: Annenizi özlüyor musunuz?

livov: Zamanım yok.

anna petrovna (güler): “Çiçekler her bahar yenileniyor, ama mutluluk geri gelmez bir daha.” Kimdi bunu söyleyen? Tanrım kimdi? Sanırım, Nikolay’dı yine. (Kulak kabartır.) Baykuş çığlık atıyor.

livov: Varsın atsın?

anna petrovna: Alın yazısının beni aldattığını düşünmeye başlıyorum artık, doktor. Birçok kişi, benden hiç de daha iyi olmayan pek çok kişi mutlu olabiliyor ve bu mutluluğu elde etmek için de hiçbir karşılık ödemiyorlar. Bense en küçük parçasına kadar her şeyin karşılığını ödedim, kesin olarak her şeyin!.. Hem de nasıl pahalı! Benden niçin böyle korkunç ücretler alındı? Dostum, bana çok sevecen, çok incelikle davranıyorsunuz, fakat nasıl korkunç bir hastalığın pençesinde olduğumu bilmediğimi mi sanıyorsunuz!..

Neyse, bunlardan söz etmek can sıkıcı... (Yahudi ağzıyla) Bağışlayın beni, lütfen! Gülünç fıkralar bilir misiniz?

livov: Hayır, bilmem.

anna petrovna: Ama Nikolay bilir. Artık insanların adaletsizliğine şaşmaya başlıyorum. Niçin aşkın karşılığı aldanış, gerçeğin karşılığı yalan oluyor? Söyleyin, daha ne zamana kadar benden nefret edecekler annemle babam? Burdan elli kilometre uzakta yaşıyorlar ama, gece gündüz, uyurken bile onların nefretini duyuyorum üzerimde. Peki Nikolay’ın kederine ne dersiniz? Akşamları bir keder ruhunu ezmeye başladığında, benden soğuyormuş. Bunu anlıyorum, bir şey söylemiyorum, ama ya büsbütün soğursa benden!.. Yok yok; olmaz bu, ama, ya bir de olursa? Hayır, hayır, böyle bir şeyi düşünmek bile gereksiz. (Şarkı söyler.) “Sığırcık, sığırcık, nerden?” (Titrer.) Nasıl korkunç şeyler geliyor aklıma!.. Doktor, bir aile içinde değilsiniz siz, bunların çoğunu anlayamazsınız.

livov: Şaştığınızı söylüyorsunuz... (Yanına oturur.) Asıl ben... ben şaşıyorum size! Sizin gibi akıllı, onurlu, nerdeyse kutsal denebilecek bir kadın böyle küstahça aldatılmaya, bu baykuş yuvasına sürüklenmeye nasıl izin verdi, açıklayın bana, anlatın! Sizinle bu soğuk, bu katı yürekli adam arasında... Neyse, kocanızı bırakalım şimdilik! Sizinle bu boş, bu bayağı çevre arasında ne gibi bir ortak özellik bulunabilir? Aman Tanrım! Bu mızmız, paslı, kafadan kontak Kont, bu üçkâğıtçı dolandırıcılar dolandırıcısı, iğrenç tavırlı Mişa... Açıklayın bana, ne işiniz var sizin burada? Nasıl düştünüz buraya?

anna petrovna (güler): Bir zamanlar o da tam böyle konuşurdu işte... Tam böyle... Fakat onun gözleri sizinkilerden daha büyüktür. Ateşli ateşli konuşmaya başladığında kor gibi parlarlardı... Konuşun, konuşun!..

livov (kalkar, elini sallar): Ne konuşayım? Lütfen odanıza gidin...

anna petrovna: Nikolay için ağzınıza geleni söylüyorsunuz. Onu nasıl böyle yakından tanıyabilirsiniz? Bir insan altı ay içinde tanınabilir mi? Doktor, o olağanüstü bir insandır, onunla iki-üç yıl önce tanışmadığınıza yanıyorum. Bunalıma düştü şimdi, ne konuşuyor, ne de bir şey yapıyor. Ama eskiden... ne kadar büyüleyici bir insandı!.. İlk bakışta vurulmuştum. (Güler.) Bir tek bakışı kafese girmeme yetmişti! "Gidelim" der demez, çürümüş yaprakları makasla budar gibi her şeyi koparıp attım ve gittik... (Sessizlik) Ama durum değişti artık. Şimdi başka kadınlarla eğlenmek için Lebedevler'e gidiyor, bense... bahçede oturup baykuşun çığlıklarını dinliyorum!.. (Bekçinin vuruşları duyulur.) Doktor, kardeşiniz var mı?

livov: Hayır.

(Anna Petrovna hüngür hüngür ağlar.)

anna petrovna (kalkar): Doktor, dayanamayacağım; oraya gidiyorum.

livov: Nereye?

anna petrovna: Onun olduğu yere... Gideceğim... Arabayı hazırlamalarını söyleyin. (Koşarak eve girer.)

livov: Yoo, bu koşullarda doktorluk yapılamaz!... On para ödememeleri bir yana, insanı allak bullak ediyorlar! Hayır, bu durumda doktorluk yapılamaz! Yeter!.. (Yürüyüp eve girer.)

perde

İkinci Perde

Lebedevler'in salonu. Karşıda bahçeye açılan bir kapı. Sağda ve solda kapılar. Antika değerli ev eşyası: Avize, şamdanlar, tablolar... Hepsi tozdan korunmak amacıyla örtülüdür.

I

zinaida savişna, kosih, avdotya nazarovna, yegoruşka, gavrila,

hizmetçi kız, konuk yaşlı kadınlar,

genç kızlar, sonra babakina

(Zinaida Savişna divanda oturmaktadır. İki yanındaki koltuklarda yaşlı konuklar, sandalyelerde gençler. Arkada, bahçeye açılan kapının yakınında iskambil oynanıyor. Oyuncular arasında Kosih, Avdotya Nazarovna, Yegoruşka. Gavrila sağdaki kapıda durmaktadır. Hizmetçi kız tepsiyle şekerleme dağıtıyor. Konuklardan bazıları bahçeyle sağdaki kapı arasında dolaşmaktadır. Sağdaki kapıdan Babakina girer. Zinaida Savişna'ya doğru yürür.)

zinaida savişna (sevinçle): Marfa Yegorovna, ruhum...

babakina: Nasılsınız Zinaida Savişna? Kızınızın doğum gününü kutlamakla şeref duyduğumu bildiririm!.. (Öpüşürler.) Tanrı daha nice nice yıllar...

zinaida savişna: Teşekkür ederim ruhum, öyle sevinçliyim ki... Ya siz nasılsınız?

babakina: Çok teşekkür ederim. (Divana, Zinaida Savişna'nın yanına oturur.) Genç adamlar merhaba!

(Konuklar Babakina'yı selamlarlar.)

birinci konuk (güler): "Genç adamlar"... Peki siz genç değil misiniz?

babakina (içini çeker): Biz kim, gençlik kim.

birinci konuk (saygılı bir gülümsemeyle): İnsaf edin... Adınız dul sizin... Yoksa nice kızlara taş çıkartırsınız.

(Gavrila, Babakina'ya çay getirir.)

zinaida savişna (Gavrila'ya): İnsan sadece çay getirir mi? Reçel filan da getirseydin ya. Bektaşiüzümü...

babakina: İstemez, istemez, çok teşekkür ederim.

(Sessizlik...)

birinci konuk: Marfa Yegorovna, Muşkino yoluyla mı geldiniz?

babakina: Hayır, Zaymifçe’den. Orası daha iyi.

birinci konuk: Evet, hakkınız var.

kosih: İki maça.

yegoruşka: Pas.

avdotya nazarovna: Pas.

ikinci konuk: Pas.

babakina: Ruhum, Zinaida Savişna, borsada fiyatlar fırlamış yine. İşitilmiş şey değil; birinci keşide tahvilleri iki yüze çıkmış, ikinciler de yuvarlak hesap iki yüz elli... Hiçbir zaman bu kadar yükselmemişti.

zinaida savişna (içini çeker): Eh, elinde çok olan yaşadı...

babakina: Öyle demeyin ruhum, değerler büyük olmakla birlikte, sermayeyi onlara yatırmak pek de yararlı değil. Sigortasına bile gücünüz yetmiyor.

zinaida savişna: Öyle olmasına öyle ama, ne de olsa ümit ediyorsun iki gözüm... (İçini çeker.) Tanrı kullarını düşünür.

üçüncü konuk: Eğer bana soracak olursanız, Leydiler, zamanımızda sermaye sahibi olmak bence pek zararlı bir şey. Yüzde senetleri pek az pay veriyor, parayı işletmeye yatırmaksa çok tehlikeli. Bana kalırsa, Leydiler, zamanımızda sermaye sahibi olan kişinin durumu şu kişiden daha kritiktir, o kişi kı...

babakina (içini çeker): Pek doğru!

(Birinci Konuk esner.)

babakina: Acaba bayanların yanında esnenir mi?

birinci konuk: Pardon, birdenbire oldu.

(Zinaida Savişna kalkar, sağdaki kapıdan çıkar, sürekli sessizlik...)

II

zinaida savişna dışındakiler

yegoruşka: İki karo.

avdotya nazarovna: Pas.

ikinci konuk: Pas.

kosih: Pas.

babakina (kendi kendine): İnsan can sıkıntısından ölebilir.

öncekiler, zinaida savişna, lebedev

zinaida savişna (sağdaki kapıdan Lebedev'le birlikte sahneye girerken, sessizce): Ne diye mıhlanıp kaldın oraya? Sen ne "Prima donna"sın sen!

lebedev (esmer): Ne ağır suçlarım varmış Tanrım! (Babakina'yı görerek) Anacığım, kaymağa bak! Lokum!.. (Babakina'yı selamlar.) Canımın içi nasıllar?

babakina: Çok teşekkür ederim, iyiyim.

lebedev: Oh oh, çok şükür!.. (Koltuğa oturur.) Pek güzel, pek güzel... Gavrila!

(Gavrila bir kadeh votka, bir bardak su getirir. Lebedev önce votkayı, sonra suyu içer.)

birinci konuk: Sağlığınıza!..

lebedev: Ne sağlığı!.. Gebermediğimize şükür. (Karısına) Ziyuziyuşka, bizim küçük nerde?

kosih (ağlamaklı): Peki söyler misiniz, biz neden bir el bile alamadık? (Sıçrayıp kalkar.) Şeytan canımı alsın, neden ütüldük biz?

avdotya nazarovna (sıçrayıp kalkar; sertçe): Söyleyeceğim şimdi neden ütüldüğümüzü; madem oyun oynamayı bilmiyorsun, oynamaya kalkma azizim. Ne hakkın var eşinin kâğıdını kesmeye. İşte turşuluk bey elinde kaldı!.. (İkisi de masadan içeri doğru koşarlar.)

kosih (ağlamaklı): Bakın, baylar... Elimde karodan, bey, papaz, kız, bacak ve aşağı sekiz kâğıt, maçanın beyi, bir de, anlıyorsunuz ya, bir de küçük kupacık var. O ise Tanrı iyiliğini versin, şleme bile gidemedi! Ben sansatu açıyorum...

avdotya nazarovna (keserek): Bendim sansatu açan! Sen iki sansatu dedin...

kosih: Şaşılacak şey!.. Dinleyin, Tanrı aşkına... sizde... bende... (Lebedev’e) siz yargıç olun Pavel Kirilliç... elimde karodan; bey, papaz, kız, bacak ve aşağı sekiz kâğıt.

lebedev (kulaklarını tıkar): Sus, Tanrı aşkına, sus...

avdotya nazarovna (bağırır): Sansatu diyen bendim!

kosih (azgın): Bir daha bu ihtiyar alabalıkla oyun masasına oturursam alçağım! (Hızla bahçeye çıkar.)

(İkinci konuk da onun arkasından çıkar, masada Yegoruşka kalır.)

avdotya nazarovna: Of!.. Kan beynime sıçradı... “İhtiyar alabalık!..” Sensin ihtiyar alabalık!..

babakina: Pek öfkelisiniz, büyükanne...

avdotya nazarovna (Babakina’yı görür; ellerini çırpar): Ah güzelim... ah canım!.. O burda oturuyor da, ben, koca kör, görmüyorum... İki gözüm... (Babakina’nın omzunu öper, yanına oturur.) Ne kadar sevindim. Dur hele, bir bakayım sana beyaz kuğum. Tu-tu-tu-tu... Kem gözler kör olsun...

lebedev: Amma da döktürdün ha... Bu lafları sıralayacağına, ona bir koca bulsan daha iyi edersin...

avdotya nazarovna: Bulacağım da! Onu ve Saneçka’yı evlendirmeden tabuta girmek yok!.. (İçini çeker) Gel gelelim güvey nerde hani? Şu güveylere bakın, tüylerini teleklerini kısmış, ıslak horozlar gibi oturup duruyorlar!..

üçüncü konuk: Çok başarısız bir benzetme. Bana sorarsanız, Leydiler, günümüzdeki genç adamlar evlenmekten kaçınıyorlarsa, bunun nedeni toplumsal koşullardır...

lebedev: Peki, peki! Felsefeyi bırak! Hoşuma gitmiyor!..

IV

öncekiler, saşa

saşa (girer, babasına doğru yürür): Dışarda eşsiz bir hava var, sizse baylar, bu boğucu sıcakta oturuyorsunuz.

zinaida savişna: Saşenka, Marfa Yegorovna'yı, görmüyor musun?

saşa: Özür dilerim. (Babakina'ya gider, selamlar.)

babakina: Çok kibirli oldun Saneçka, çok kibirli oldun. Hiç olmazsa ayda yılda bir kere uğrar insan. (Öper.) Kutlarım, iki gözüm.

saşa: Teşekkür ederim. (Babasının yanına oturur.)

lebedev: Hakkınız var Avdotya Nazarovna, güvey bulmak çok zorlaştı zamanımızda. Güvey şurda dursun, işe yarar sağdıç bile bulunmuyor. Kötülemek gibi olmasın ama, şimdiki gençlik, bana hani ateşte çok durmuş yemek gibi biraz ekşimsi geliyor... Ne dans etmekten anlıyorlar, ne iki çift söz etmekten, ne de adam gibi içmekten...

avdotya nazarovna: Yok canım, içmede pek ustadırlar, yeter ki içecek şey bulsunlar...

lebedev: İş içki içmede değil ki, atlar da içer ona kalırsa... Ama adam gibi içmeli içince!.. Bizim gençliğimizde bir genç adam akşama kadar dersleriyle uğraşır, akşam olunca da karşısına ilk çıkan gazinoya dalıp sabaha kadar topaç gibi dönerdi. İş içki içmede değil, hem içip hem dans etmede, hem de kızları eğlendirmede... (Boynuna bir fiske atar.) Dilimiz iyice dolanana kadar saçma sapan konuştuğumuz, felsefe yaptığımız olurdu... Ya şimdikiler?.. (Elini sallar.) Hiç aklım ermiyor doğrusu... Ne Tanrıya mum oluyorlar, ne şeytana ocak demiri... Koca kasabada işe yarar bir tek adam vardı, o da evlendi. (İçini çeker.) Hem de, galiba oynatmak üzere...

babakina: Kim bu?

lebedev: Nikolaşa İvanov.

babakina: Evet, gerçekten de iyi bir adam ama (yüzünü buruşturur) bahtsız!..

zinaida savişna: Nasıl bahtsız olmasın iki gözüm!.. (İçini çeker.) Zavallı, öyle kötü yanıldı ki!.. Çıfıtı alırken, kızın annesiyle babasından hazineler gelecek sanıyordu, oysa tam tersi oldu... Kız din değiştirince, annesiyle babası bizim kızımız yok deyip çıktılar, ilençlediler onu... Böylece bir kapik bile alamadı. Şimdi çıfıtla evlendiğine yanıyor ama, iş işten geçmiş ola...

saşa: Anne, bu söylediklerin gerçek değil.

babakina (ateşli): Niye gerçek olmasınmış Şuroçka? Sanki herkes bilmiyor mu? Eğer bir çıkarı olmasaydı, evlenir miydi çıfıtla? Rus kızlarının köküne kıran mı girmişti?.. Yanıldı, iki gözüm, yanıldı... (Canlı) Tanrım, ne kötü bahtı varmış kadının!.. Tam bir komedi. Adam ne yapıyor biliyor musunuz? Şurda burda dolaşıp eve dönüyor, doğruca kadının üstüne saldırıyor. “Babanla annen beni aldattılar, defol evimden!” diye bas bas bağırıyormuş. Fakat nereye gitsin zavallı? Babası anası kabul etmez, hizmetçilik yapayım dese çalışmayı beceremez... Eğer Kont araya girmese ölüp gidecek kadın...

avdotya nazarovna: Bu da bir şey mi, bazen daha da kötüsünü yapıyormuş. Kadını bodruma kapatıp “ye ulan şu sarmısakları falan filanın kızı” diyormuş. Kadın çatlayıncaya kadar sarmısak yiyormuş.

(Gülüşmeler...)

saşa: Baba, fakat yalan bütün bunlar!

lebedev: Ne yapalım yalansa, bırak, saçmalayıp keyiflensinler. (Bağırır) Gavrila!..

(Gavrila votka ve su getirir.)

zinaida savişna: İşte bu yüzden işleri altüst oldu zavallı adamın... Eğer Borkin olmasa, çıfıtla birlikte aç kalırlar. (İçini çeker.) İki gözüm, biz de az mı acı çektik onun yüzünden? Tanrı tanıktır çektiklerimize! İnanır mısınız şekerim, üç yıldır on bin ruble borcunu ödemiyor!

babakina (dehşet içinde): On bin ruble!..

zinaida savişna: Ya... İşte bu benim sevgili Paşenka, verelim diye buyurdu. Kime borç verilip kime verilmeyeceğini bilmez ki... Anapara şurda dursun, onu Tanrıya havale ettik, hiç olmazsa faizleri zamanında ödese ya!.. Nerdeee!..

saşa (kızgınlıkla): Anne, bininci keredir aynı şeyleri söylüyorsunuz!..

zinaida savişna: Peki, sana ne oluyor? Ne diye koruyup duruyorsun onu?

saşa (kalkar): Size hiçbir zaman kötülüğü dokunmamış bir adam hakkında nasıl söyleyebiliyorsunuz bütün bunları? Peki, ne yaptı bu adam size?

üçüncü konuk: Aleksandra Pavlovna, iki sözcük söylememe izin veriniz! Nikolay Alekseyeviç’e her zaman saygı duydum, kendim için şeref sayarım bunu! Fakat, “entre nous”, bana biraz serüvenci gibi görünüyor.

saşa: Size öyle görünüyorsa kutlarım.

üçüncü konuk: Kanıt olarak şu olayı göstereceğim sizlere: Nikolay Alekseyeviç’in “ateşe”si ya da denebilirse “Çiçeron”u olan Borkin anlatmıştı: İki yıl önceki hayvan hastalığı salgını sırasında bu Nikolay Alekseyeviç bir inek sürüsü satın alıp sigortalatmış.

zinaida savişna: Evet, evet! Ben de duymuştum böyle bir olay, bana da anlatmışlardı.

üçüncü konuk: Hayvanları sigortalattıktan sonra ne yapmış biliyor musunuz? Hepsine veba bulaştırıp sigortadan parayı almış.

saşa: Ah, saçma bütün bunlar! Saçma! Hiç kimse hayvan filan satın alıp hastalık bulaştırmadı! Borkin uydurdu bütün bunları, her yerde anlatarak da övündü. İvanov öğrenince de, iki hafta boyunca özür dilemek zorunda kaldı ondan. Zaten İvanov'un bütün suçu, bu Borkin'i kovamayacak kadar yufka yürekli, güçsüz oluşu, bir de insanlara çok fazla güvenişi. Varını yoğunu azar azar çalıp yağmaladılar. Onun cömertliği yüzünden her isteyen zengin oldu.

lebedev: Şura, yeter!

saşa: Niçin, niçin böyle saçma sapan konuşuyorlar? Ah, can sıkıcı bütün bunlar, can sıkıcı! İvanov, İvanov, İvanov – konuşacak başka bir şey yok mu? (Kapıya yürür, döner.) Baylar, sabrınıza gerçekten şaşıyorum! Böyle oturup durmaktan hiç mi sıkılmıyorsunuz? Can sıkıntısından nerdeyse hava pelteleşti! Kımıldasanıza, bir şeyler söyleyip genç kızları eğlendirsenize! Eğer İvanov'dan başka konuşacak bir şeyiniz yoksa, dans edin bari, gülün, şarkı söyleyin, ne bileyim, bir şeyler yapın işte...

lebedev (güler): Payla kızım, adamakıllı payla şunları!

saşa: Bakın, dinleyin: Eğer dans etmek, şarkı söylemek istemiyorsanız, eğer bunlar size sıkıcı geliyorsa, o zaman rica ederim hiç olmazsa ömrünüzde bir kere, alay için, gücünüzü toplayın da keskin, parlak bir şey söyleyin! Varsın küstahlık, hatta bayağılık olsun bu, ama eğlendirici yeni bir şey gibi görünsün! Ya da ansızın, küçük, ancak sezilebilen, fakat birazcık kahramanlığa benzeyen öyle bir davranışta bulunun ki, kızlar size bakıp ömürlerinde bir kere "Ah"

desinler!.. Madem hoşa gitmek istiyorsunuz, öyleyse neden bu yönde bir çaba göstermiyorsunuz? Ah, baylar! Hepiniz zavallısınız, zavallısınız, zavallısınız!.. Size bir göz atan sinekler ölür, lambalar tütmeye başlar!.. Bin kere söyledim, yine söylüyorum işte. Hepiniz zavallısınız, zavallısınız, zavallısınız!..

V

öncekiler, ivanov, şabyelski

şabyelski (İvanov'la birlikte sağ kapıdan girerken): Kimmiş bakayım o söylevci? Şuroçka, siz misiniz? (Kahkaha atar, kızın elini sıkar.) Kutlarım meleğim! İnşallah uzun ömürlü olur, öldükten sonra da ikinci kere dünyaya gelmezsiniz...

zinaida savişna (sevinçle): Nikolay Alekseyeviç! Kont!

lebedev: Vay! Kimi görüyorum... Kont! (Karşılar.)

şabyelski (Zinaida Savişna ve Babakina'yı görür, ellerini onlara doğru uzatır): Bir divanda iki banka yan yana!.. Bakması bile zevk!.. (Zinaida Savişna'yı selamlar.) Merhabalar Ziyuziyuşka!.. (Babakina'ya) Merhabalar tontoncuğum!..

zinaida savişna: Ne sevindim! Ne sevindim! Kont, bizim için öyle az rastlanır bir konuksunuz ki! (Bağırır.) Gavrila, çay! (Kalkar, sağdaki kapıdan çıkar, hemen döner, kaygılı bir tavır takınmıştır.)

(Saşa önceki yerine oturur. İvanov herkesle sessizce selamlaşır.)

lebedev (Şabyelski'ye): Nasıl düştün azizim? Hangi rüzgâr buralara attı seni? İşte sürpriz diye buna derler! (Şabyelski'yi öper.) Kont, haydut! Eski dost böyle mi davranır! (Şabyelski'yi elinden tutar, öne doğru yürütür.) Ne diye gelmiyorsun bize? Dargın mıyız, bir şey mi var?

şabyelski: Değnekten ata mı binip geleyim? Bende at yok. Sarra'nın canı sıkılmasın, onu eğlendireyim diye Nikolay da yanına almıyor. At gönder, geleyim...

lebedev (elini sallar): Daha neler!.. Ziyaziyuşka atlarını vermektense çatlamayı yeğler. Canım, iki gözüm, sen benim en yakınımsın! Moruklardan bir sen, bir de ben kaldık işte...

Ben sende eski günlerimin acılarını, yıkılıp giden gençliğimi seviyorum... Şaka bir yana, nerdeyse ağlayacağım... (Kont'u öper.)

şabyelski: Dur, dur! Şarap mahzeni gibi kokuyorsun...

lebedev: Ruhum, dostlarımdan uzakta ne kadar sıkıldığımı düşünebiliyor musun? Kederden nerdeyse kendimi asacağım... (Yavaş) Ziyuziyuşka'nın tefeciliği bütün akıllı uslu adamları kaçırdı, işte gördüğün gibi yalnız bu yamyamlar kaldı... bütün bu Dudkinler... mudkinler... Neyse, çayını iç. (Gavrila, Kont'a çay getirir.)

zinaida savişna (kaygılı, Gavrila'ya): Şu yaptığın işe bak! Reçel de getirseydin ya... Bektaşiüzümü filan...

şabyelski (kahkahayla, İvanov'a): Nasıl, dememiş miydim? (Lebedev'e) Ziyuziyuşka'nın gelir gelmez bizi bektaşiüzümü reçeliyle ağırlayacağına bahse girmiştim onunla...

zinaida savişna: Kont, her zaman da alay edersiniz böyle... (Oturur.)

lebedev: Yirmi fıçı bektaşiüzümü reçeli kaynatmışlar, nereye harcayacaksın?

şabyelski (masanın yakınında bir yere oturur): Ziyuziyuşka, demek hâlâ biriktiriyorsunuz ha? Nasıl, milyoncuğu buldu mu?

zinaida savişna (içini çeker): Evet, dışardan bakınca bizden zengini yok. Oysa, biz kim para kim? Yalnız bir adı var işte...

şabyelski: Hadi, hadi!.. Biliyoruz... biliyoruz... Sizin ne kapalı kutu olduğunuzu biliyoruz... (Lebedev'e) Pâşa, elini vicdanına koyup söyle, milyoner oldunuz mu?

lebedev: Bilmem. Bunu Ziyuziyuşka'ya sor...

şabyelski (Babakina'ya): Tombul tontoncuğum da yakında milyoner olacak! Günden güne değil, saatten saate tombullaşıp güzelleşiyor! Demek ki paracıkların haddi hesabı yok!..

babakina: Çok teşekkür ederim Kont. Fakat alaydan hoşlanmam.

şabyelski: Sevgili bankacığım, siz buna alay mı diyorsunuz? Bu, bir ruhun haykırışı, duyguların baskısıyla dudakların harekete geçişidir!.. Sizi ve Ziyuziyuşka'yı sonsuz seviyorum... (Neşeyle) Coşku!.. Şevk... Sizlere bakarken heyecanlanmamak elimden gelmiyor...

zinaida savişna: Eskiden nasıldıysanız şimdi de öylesiniz. (Yegoruşka'ya) Yegoruşka, mumları söndürsene! Oynamadığınıza göre, niçin boşu boşuna yansınlar?

(Yegoruşka irkilir, mumları söndürür, yerine oturur.)

zinaida savişna (İvanov'a): Karınız nasıllar Nikolay Alekseyeviç?

İvanov: Çok kötü. Doktor bugün kesinlikle söyledi verem olduğunu...

zinaida savişna: Öyle mi?.. Vah vah!.. (İçini çeker.) Hepimiz öyle de severiz ki kendisini...

şabyelski: Saçma, saçma, saçma!.. Verem merem değil, sadece doktor dalaveresi ve şarlatanlığı... Lokman Hekim sık sık eve gelmeyi pek istediğinden bu verem hikâyesini uydurdu. Neyse ki koca kıskanç değil... (İvanov'da bir sabırsızlık davranışı...) Sarra'nınsa ne bir tek sözüne, ne de bir tek davranışına inanırım. Yaşadığım süre içinde doktorlara, avukatlara ve kadınlara hiçbir zaman inanmadım. Saçma, saçma, şarlatanlık ve dalavere!..

lebedev (Şabyelski'ye): Matvey, şaşılacak bir herifsin! Bir insan sevmezlik pozu takındın, sonra da mal bulmuş mağribi gibi sarıldın bu poza. İnsan olmasına herkes gibi bir insansın ya, konuşmanı duyanlar ya sonsuz nezleye yakalandığını, ya da gırtlağında bir kurbağa bulunduğunu sanacaklar!..

şabyelski: İstiyorsun ki dolandırıcılarla, alçaklarla sarmaş dolaş olup öpüşeyim, öyle mi?

lebedev: Kimmiş bu dolandırıcılar, alçaklar?..

şabyelski: Elbette sözüm burdakilere değil, fakat...

lebedev: Al sana bir fakat... Dostum, bütün bunlar numara!..

şabyelski: Numara mı? İyi, demek ki herhangi bir dünya görüşün yok senin.

lebedev: "Dünya görüşü" mü dedin? Oturuyorum ve her an gebermeyi bekliyorum, işte benim dünya görüşüm... Kardeş, dünya görüşleri üzerine kafa yormaya zamanımız yok bizim. İşte böyle... (Bağırır.) Gavrila!

şabyelski: Gavrila, Gavrila diye bağıra bağıra şimdiden yeterince gavrilalaşmışsın... Bak, burnun domatese dönmüş!

lebedev (içer): Boşver ruhum, yeniden evlenecek değilim ya...

zinaida savişna: Doktor Livov çoktandır uğramıyor. Bizi büsbütün unuttu.

saşa: Hiç hoşuma gitmiyor o adam. Ayaklı şeref. Olağanüstü şerefliliğini belli etmeden ne bir bardak su isteyebilir, ne de bir sigara tüttürebilir. Sanki alnında "Ben şerefli bir insanım" sözleri yazılı. Canımı sıkıyor.

şabyelski: Dar kafalı, sığ bir hekim. (Öykünür.) "Şerefli emek yolu!" Her adım başında papağan gibi bunu söyleyip

duruyor. Kendini gerçekten de ikinci Dobrolyubov[3] sanıyor. Kim papağan gibi ötmüyorsa, o bir alçaktır. Şaşılacak derinlikte görüşler... Ona kalırsa, durumu iyi olan, insanca yaşayabilen bir köylü, ancak bir alçak ve bir toprak ağasıdır. Eğer ben kadife ceket giyiyorsam, beni uşağım giydiriyorsa, ben bir alçak ve derebeyiyim. Öyle şerefli, öyle şerefli bir adam ki, nerdeyse şereften çatlayacak. Ödüm kopuyor... Her an ödev duygusuyla harekete geçerek suratımı yumruklayabilir, ya da alçak diye bağırabilir yüzüme...

ivanov: Beni pek çok üzüyor ama, yine de hoşlanıyorum ondan. Pek çok içten yanları var.

şabyelski: Sevsinler içtenliğini! Dün akşam yaklaşıp, dosdoğru yüzüme, “Kont, sizden hiç hoşlanmıyorum,” demez mi! Pek çok teşekkürler!.. Üstelik aklına o anda gelen bir şey de değil bu, sinirlilikle bir anda söyleniveren bir şey de değil. Tasarlayarak yapıyor, sesi titriyor, gözleri alev alev parlıyor, dizleri ve dirsekleri sapır sapır sapırdıyor... Şeytan alsın böyle taş kafalı içtenliği! Onun hoşuna gitmeyişime, iğrenç biri oluşuma peki, bir şey dediğim yok... Bunları ben de biliyorum... fakat yüzüme söyleyivermek de nesi? Ne olursa olsun, yaşlı bir adamım ben, saçları ağarmış bir adamım... Boş, katı yürekli bir içtenlik!

lebedev: Hadi, hadi, hadi!.. Sen de gençtin. Anlaman gerekir.

şabyelski: Evet, bir zamanlar genç ve ahmaktım ben de! Çatski[4] rolünü oynuyor, alçakların ve dolandırıcıların suratlarındaki maskeleri indiriyordum. Fakat ömrüm boyunca hiçbir zaman, hırsıza “sen hırsızsın” demedim, kendini asmışın evinde ipten söz etmedim. Ben terbiyeliydim. Fakat şu bizim genç hekim yok mu, eğer yüksek ilkeler ve insanlık ülküleri adına, herkesin ortasında, suratımı yumruklama fırsatı geçirseydi eline, sevinçten kendini göğün yedinci katında hissederdi...

lebedev: Gençler hep böyle azgın olur. Benim Hegel’ci bir amcam vardı... Şimdi burda olduğu gibi bazen evi konuklarla doldurur, içer, sonra da sandalyenin üstüne çıktığı gibi başlardı: “Sizler, kara cahillersiniz! Sizler gericisiniz! Yeni yaşamın şafağı!..” Vs. vs. vs... Artık, azarlar da azarlardı...

saşa: Peki, konuklar ne yapardı?

lebedev: Hiç... Dinleyip içerlerdi. Bir keresinde onu düelloya çağırdım! Öz amcamı... Her şey Bacon yüzünden patlak vermişti... İyice anımsamıyorum ya, aklımda kaldığına göre, ben şimdi Matyev’in oturduğu yerde oturuyordum; amcamsa, rahmetli Gerasim Niliç’le birlikte işte şurda, aşağı yukarı Nikolas’ın bulunduğu yerde duruyordu... İşte azizim, bu Gerasim Niliç dedi ki...

(Borkin girer.)

VI

öncekiler, borkin

(Borkin, iki dirhem bir çekirdek, elinde bir paket, sıçrayarak ve bir şarkı mırıldanarak sağdaki kapıdan girer. Hoş geldin uğultusu...)

genç kızlar: Mihail Mihayloviç!

lebedev: Mişel Mişeliç! Ta kendisi!

şabyelski: Topluluğun gözbebeği!

borkin: İşte ben de geldim! (Saşa'ya koşar.) Soylu Sinyorina, sizin gibi olağanüstü bir çiçeğin doğumu nedeniyle bütün evreni kutlamaya cesaret ediyorum... Coşkunluğumun bir belgesi olarak, kendi ellerimle yaptığım şu donanma fişeklerini ve patlangaçlarını sunmak cüretinde bulunuyorum. (Paketi verir.) Sizin güzelliğiniz karanlık evrene nasıl ışık saçıyorsa, bunlar da geceyi tıpkı öyle aydınlatacaklar. (Teatral bir biçimde eğilir.)

saşa: Teşekkür ederim.

lebedev (kahkahayla, İvanov'a): Niçin kovmuyorsun bu Yehuda'yı?

borkin (Lebedev'e): Pavel Kirilliç'e saygılar! (İvanov'a) Patrona da... (Şarkı söyler.) "Şu bizim Nicolas, la, la, la..." (Herkesi dolaşır.) Değerli Zinaida Savişna'ya da, tanrısal Marfa Yegorovna'ya da, çok saygı değer Avdotya Nazarovna'ya da... Sayın Kont'a da...

şabyelski (kahkahayla): Topluluğun gözbebeği... Girer girmez değiştirdi havayı, seziyor musunuz?

borkin: Of, yoruldum... Sanırım herkesle selamlaştık. Baylar, ne var ne yok? Yeni bir şeylerin kokusunu almıyor musunuz? (Canlı, Zinaida Savişna'ya) Ah, bakınız...

(Gavrila'ya) Gavrila, bana bektaşiüzümü, reçelsiz bir çay getir! (Zinaida Savişna'ya)... Gelirken dere boyunda, sizin söğüt fundalığından ağaç kabukları koparan köylüler gördüm. Söğüt fundalığını niçin kiraya vermiyorsunuz?

lebedev (İvanov'a): Niçin kovmuyorsun bu Yehuda'yı?

zinaida savişna (ürkmüş): Evet, çok doğru... Hiç de aklıma gelmemişti...

borkin (kollarıyla beden eğitimi hareketleri yapar): Hareketsiz duramam... Anacığım, aklınıza ilgi çekici bir oyun gelmiyor mu? Marfa Yegorovna, çok canlıyım... Çok canlıyım... (Şarkı söyler.) "İşte yeniden senin karşında..."

zinaida savişna: Bir oyun düzenlesenize, herkes sıkıntıdan patlıyor.

borkin: Baylar, nedir bu bitkinliğiniz? Ağır ceza kurulu üyeleri gibi kurulmuşsunuz!.. Hadi, bir şeyler oynayalım! Ne istersiniz? Fıkra anlatma, elimsende, dans, donanma fişeği?

genç kızlar (el çırparlar): Donanma fişeği, donanma fişeği... (Bahçeye koşarlar.)

saşa (İvanov'a): Niçin böyle solgunsunuz bugün?..

ivanov: Başım ağrıyor Şuroçka, sıkılıyorum da.

saşa: Hadi konuk odasına gidelim. (Sağdaki kapıdan çıkarlar.)

(Zinaida Savişna ve Lebedev dışında herkes bahçeye çıkar.)

VII

zinaida savişna, lebedev

zinaida savişna: Genç adam diye buna derim işte, bir dakika içinde herkesi neşelendirdi. (Büyük lambayı kısar.) Onlar bahçedeyken mumlar boşuna yanmasın. (Mumları söndürür.)

lebedev (Zinaida Savişna'nın arkasından gider): Ziyuziyuşka, konuklara yiyecek bir şeyler verseydin...

zinaida savişna: Ne kadar da çok mum var... Paralı olduğumuzu düşünmeleri boşuna değil. (Söndürür.)

lebedev (arkasından): Ziyuziyuşka, konuklara yiyecek bir şeyler verseydin... Gençlerin karınları acıkmıştır... Zavallılar... Ziyuziyuşka...

zinaida savişna: Kont bardağını bitirmeden bırakmış. Şeker boşu boşuna harcandı. (Soldaki kapıdan çıkar.)

lebedev: Tuuu!.. (Bahçeye çıkar.)

VIII

ivanov, saşa

saşa (İvanov'la sağdaki kapıdan girerken): Herkes bahçeye çıkmış.

ivanov: İşte böyle Şuroçka. Bir zamanlar çok çalışır, çok düşünürdüm, ama yorgunluk duymazdım. Şimdiyse ne yaptığım bir iş var, ne de üzerinde kafa yorduğum bir sorun, ama vücudum ve ruhum o kadar yorgun ki... Vicdanım gece gündüz sızlıyor, derinden derine suçlu olduğumu sezinliyorum, ama suçum nedir, bilmiyorum bunu. Üstelik bir de karımın hastalığı, parasızlık, tükenmek bilmez hırgür, dedikodular, Borkin budalası... Evimden öyle bıktım ki artık, işkenceden daha beter geliyor orda yaşamak. Şuroçka, içtenlikle söylüyorum; beni seven bir kadınla birlikte yaşamak bile dayanılmaz bir şey olup çıktı. Sözüm ona eğlenmek için geldim ya, işte burda da sıkılıyorum, eve dönmek istiyorum. İzin verin, sessizce çıkıp gideyim.

saşa: Sizi anlıyorum Nikolay Alekseyeviç. Sizin mutsuzluğunuz böyle yalnız oluşunuzdan geliyor. Sizi seven, anlayan biriyle birlikte olmalıydınız. Sizi sadece aşk kurtarabilir.

ivanov: Şuroçka, daha neler! Ben, kart horoz, yeni bir aşk serüvenine gireceğim öyle mi? Bir bu eksikti! Tanrı korusun! Bak, akıllı kızım, sorun aşk filan değil. Bütün içtenliğimle söylüyorum sana: Her şeye, her şeye dayanabilirim; tasaya, ruh düşkünlüğüne, iflasa, karımı yitirmeye, yalnızlığa; fakat kendi kendimle alay edişime dayanamıyorum. Benim gibi sağlığı yerinde, güçlü bir adamın, Hamlet'e, Manfred'e ya da ne bileyim, gereksiz kişilerden herhangi birine benzediğini düşünmek utançtan öldürüyor beni. Hamlet'e benzetilmekten hoşlanacak zavallılar çıkabilir belki, ama benim için yüz karası bu. Onurum kırılıyor, utançtan eziliyorum, acı çekiyorum.

saşa (gözyaşları içinde): Nikolay Alekseyeviç, Amerika'ya kaçalım mı?

ivanov: Benim kapıya kadar yürümeye gücüm yok, siz Amerika'dan söz ediyorsunuz. (Bahçeye açılan kapıya doğru yürürler.) Şuroçka, sizin burda yaşamanız gerçekten de çok güç. Çevrenizdeki insanlara bakınca korkuyorum doğrusu. Kiminle evlenebilirsiniz ki? Burdan geçecek bir üsteğmenin, ya da bir üniversitelinin sizi kapıp götürmesini beklemek... Tek ümit bu.

(Zinaida Savişna, soldaki kapıdan elinde bir reçel kavanozuyla çıkar.)

IX

ivanov, zinaida savişna

ivanov (duraklar): Özür dilerim. Şuroçka, annenizle bir şey görüşmek istiyorum, size yetişirim.

(Saşa bahçeye çıkar.)

ivanov: Sizden bir şey dileyeceğim Zinaida Savişna...

zinaida savişna: Buyrun Nikolay Alekseyeviç?

ivanov (duralar): Sorun, anlıyorsunuz ya, şu ki... öbür gün benim borç senetlerinin ödeme süresi gelmiş oluyor. Eğer bu süreyi ertelerseniz, ya da faizi artırırsanız, minnettar olacağım. Şu sıralar hiç param yok...

zinaida savişna (ürkmüş): Fakat, olur mu böyle şey Nikolay Alekseyeviç? Sözleşmeye uyar mı bu? Ne olur, sözünü etmeyin böyle şeylerin, zavallı bir kadını üzmeyin...

ivanov: Özür dilerim, özür dilerim... (Bahçeye çıkar.)

zinaida savişna: Anacığım, yüreğim ağzıma geldi!.. Bütün vücudum titriyor... (Sağdaki kapıdan çıkar.)

X

kosih

kosih (sol kapıdan girerek sahne boyunca yürür): Elimde karodan bey, papaz, kız, bacak ve aşağı sekiz kâğıt, maça beyi, bir de, bir tanecik de kupa var. O ise, Tanrı iyiliğini versin, şleme bile gidemedi!..

(Sağ kapıdan çıkar.)

XI

avdotya nazarovna, birinci konuk

avdotya nazarovna (Birinci Konukla birlikte bahçeden gelirler): Öyle bir paralardım ki şu cimri karının suratını... Şaka mı canım, saat beşten beri burdayım, bayatlamış bir parça ringa balığı bile çıkarmadı!.. Eve bak!.. Aileye bak!..

birinci konuk: Canım o kadar sıkılıyor ki, koşup şu duvara başımla toslayabilirim! Amma da insanlar!.. Can sıkıntısından ve açlıktan nerdeyse kurt gibi uluyup, karşıma çıkanı kemirmeye başlayacağım...

avdotya nazarovna: Öyle bir paralardım ki şu cimri karının suratını...

birinci konuk: Azıcık kafayı çekip tüyeceğim! Senin bulacağın nişanlıyı mişanlıyı da istemem! Eğer öğle yemeğinden bu yana bir kadehcik bile yuvarlamadıysa, şeytanın bile aklına aşk gelmez.

avdotya nazarovna: Gidip arayalım, ha?

birinci konuk: Şşş!.. Yavaş! Yemek salonunun büfesinde bir Hollanda cini var sanıyorum. Yegoruşka’yı enselemeli. Şşşş...

(Soldaki kapıdan çıkarlar.)

XII

anna petrovna, livov

(Sağdaki kapıdan girerler.)

anna petrovna: Yok canım, sevinecekler bizi görünce. Kimseler yokmuş. Öyleyse bahçede olacaklar.

livov: Peki, neden beni bu akbabalara getirdiğinizi söyler misiniz? Burda size ve bana yer yok! Şerefli insanlar burdaki havayı soluyamaz.

anna petrovna: Bakın, bay Şerefli! Bir bayana yol arkadaşlığı eden bir erkeğin boyuna kendi şerefliliğinden söz edip durması doğru bir şey değil! Belki bu da bir şerefliliktir ama, en azından can sıkıcıdır... Erdemlerinizden hiçbir zaman söz etmeyin bayanlara. Bırakın onlar anlasınlar bunu. Nikolay sizin yaşınızdayken, bayan topluluklarında yalnız şarkı söyler, fıkra anlatırdı; ama yine de onun nasıl erdemli bir adam olduğunu herkes bilirdi.

livov: Ah, hiç söz etmeyin bana Nikolay'ınızdan. Onun ne adam olduğunu pek iyi biliyorum ben.

anna petrovna: Çok iyi bir insansınız siz, ama bir şey bildiğiniz yok. Hadi, bahçeye çıkalım. O, hiçbir zaman şöyle konuşmazdı: "Ben şerefliyim! Bu hava beni sıkıyor! Akbabalar! Baykuş yuvası! Timsahlar!" Yabani hayvanlarla alıp vereceği bir şey yoktu onun. Öfkelendiği zamanlarsa yalnız şu sözleri işitebilirdiniz: "Ah, bugün ne kadar insafsızım!" ya da "Anyuta, bu adam çok üzüyor beni!" O böyleydi işte. Ya siz...

(Çıkarlar.)

XIII

avdotya nazarovna, birinci konuk

birinci konuk (soldaki kapıdan girerken): Yemek salonunda da yok, kilerde bir yerlerde olmalı! Yegoruşka’yı ele geçirebilseydik... Konuk salonundan geçelim.

avdotya nazarovna: Öyle bir paralardım ki suratını!..

(Sağ kapıdan çıkarlar.)

XIV

babakina, borkin, şabyelski

(Babakina ve Borkin gülerek bahçeden koşup gelirler. Onların arkasından kısa adımlarla, ellerini ovuşturarak ve gülerek Şabyelski girer.)

babakina: Ne kadar can sıkıcı! (Kahkahayla) Ne kadar can sıkıcı! Baston yutmuş gibi dolaşıp, baston yutmuş gibi oturuyorlar! Sıkıntıdan kemiklerim dondu. (Sıçrar.) Canlanmalı!..

(Borkin, Babakina'yı belinden tutar, yanağından öper.)

şabyelski (kahkahayla güler, parmaklarını şıkırdatır): Canı cehenneme! İnceldiği yerden kopsun...

babakina: Çekin elinizi, çekin, utanmaz adam! Şu Kont da Tanrı bilir ne düşünüyor yine! Bırakın beni, çekin elinizi!..

borkin: Ruhumun meleği, yüreğimin şir pençesi... (Öper.) Bana iki bin üç yüz ruble borç versenize!..

babakina: Ha-ha-hayır... Her şeye evet... fakat paraya gelince... çok teşekkür ederim... Hayır, hayır, hayır!.. Ah, fakat ellerinizi çekin!..

şabyelski (kısa adımlarla çevrede dolaşır): Tontoncuğum... Kimselerde olmayan başka bir tadı var...

borkin: Yeter! Artık işimizden söz edelim. Hemen meseleye giriyorum, tüccarca. Soruma dosdoğru, kaçamaksız karşılık verin. Evet ya da hayır. Dinleyin (Kont'u gösterir.) Ona para gerekli, yılda en az üç bin ruble... Size de koca. Kontes olmak ister misiniz?

şabyelski (kahkahayla): Arsızlığın bu kadarına pes!

borkin: Kontes olmak ister misiniz? Evet ya da hayır...

babakina (heyecanlı): Fakat, doğrusunu söylemek gerekirse, oldubittiye getiriyorsunuz Mişa... Böyle şeyler birdenbire yapılmaz ki canım... Eğer Kont istiyorsa, bunu kendisi de yapabilirdi... ne bileyim... böyle birdenbire... ansızın...

borkin: Durun, durun, işi karıştırmayın! Tüccarca... Evet mi, hayır mı?..

şabyelski (gülerek ellerini ovuşturur): Gerçekten de, yapmalı mı bu alçaklığı? Ha? Tontoncuk... (Babakina'nın yanağını öper.) Tatlı... Badem...

babakina: Durun, durun, elim ayağım dolaştı... Gidin! Hayır, gitmeyin!..

borkin: Çabuk olun! Evet mi, hayır mı?.. Zamanımız yok...

babakina: Biliyor musunuz ne diyeceğim; bir iki günlüğüne bana gelsenize Kont... Bizim ordaki eğlenceler burdakilere benzemez... Hemen yarın gelin... (Borkin'e) Hayır, hayır, şaka ediyorsunuz!..

borkin (ciddi): Şakanın sırası mı şimdi!

babakina: Durun, durun... Ah, fenalaşıyorum! Çok fenayım!.. Kontes... Fenalık geliyor... Bayılıyorum...

(Borkin ve Kont gülerek Babakina'nın koluna girerler, yanaklarından öperek hep birlikte sağdaki kapıdan çıkarlar.)

XV

ivanov, saşa

(İvanov ve Saşa koşarak bahçeden gelirler.)

ivanov (umutsuz, başını ellerinin arasına alır): Olamaz! Hayır, hayır! Şuroçka!.. Ah, hayır!..

saşa (coşkun): Sizi çılgın gibi seviyorum. Hayatımın siz olmadan hiçbir anlamı yok! Sizin dışınızda mutluluktan ve sevinçten söz edilemez! Siz benim her şeyimsiniz!..

ivanov: Niçin? Niçin? Tanrım, hiçbir şey anlamıyorum... Şuroçka, olamaz bu!..

saşa: Çocukluğumdan beri benim tek sevinç kaynağımdınız. O zamanlar beğeniyordum sizi, şimdi de âşığım... Nikolay Alekseyeviç... Değil dünyanın öbür ucuna, isterseniz mezara bile gidebilirim sizinle... Fakat hadi artık, boğuluyorum...

ivanov (mutluluk gülüşleri): Ne oluyor? Yeniden yaşamaya mı başlıyorum? Ha, Şuroçka?.. Mutluluğum!.. (Saşa'yı kendine çeker.) Gençliğim, tazeliğim!..

XVI

öncekiler, anna petrovna

(Anna Petrovna bahçe kapısından girer, kocasıyla Saşa'yı görünce donakalır.)

ivanov: Yeniden yaşamaya mı başlıyorum yoksa? Yeniden insanlığa mı dönüyorum?

ivanov: (dehşet içinde): Sarra!

perde

Üçüncü Perde

İvanov’un çalışma odası. Yazı masasının üzerinde düzensiz olarak kâğıtlar, kitaplar, resmi zarflar, biblolar, tabancalar; kâğıtların yakınında lamba, su dolu bir sürahi, bir tabak ringa balığı, ekmek parçaları ve salatalıklar. Duvarlarda yöresel haritalar, tablolar, tüfekler, tabancalar, oraklar, kamçılar, vb. Öğle zamanı.

I

şabyelski, lebedev, borkin, piyotr

(Şabyelski ve Lebedev, yazı masasının iki yanında oturmaktalar. Borkin sahne ortasındaki bir sandalyede ata biner gibi oturmaktadır. Piyotr kapıda.)

lebedev: Fransızların savaş politikası açık ve belirli... Adamlar ne istediklerini biliyorlar. Sosisçilerin bağırsaklarını deşmek onlara yetecek. Almanya'da ise havalar çok başka. Fransızların dışında daha birçok dertleri var.

şabyelski: Saçma! Bence Almanlar da ödlek, Fransızlar da... Yalnızca nanik yapıyorlar birbirlerine. İnan ki iş nanikle kalacak. Savaş mavaş olmayacak...

borkin: Zaten, savaşmanın hiç gereği yok bana sorarsanız. Nedir bütün bu silahlanmalar, ulusal savunma bütçeleri filan? Ben olsam ne yapardım biliyor musunuz? Ülkedeki bütün köpeklere kuduz mikrobu aşılar, sonra da hepsini düşman ülkesine salıverirdim. Bütün düşmanlar bir aya kalmaz kudururlardı...

lebedev (güler): Kafa küçük ama, düşünceler okyanusta balık gibi kaynıyor.

şabyelski: Virtüöz!

lebedev: Tanrı iyiliğini versin, adamı güldürüyorsun Mişel Mişeliç. (Ciddileşir.) Baylar, votkanın sözünü eden yok! "Repetatur." (Üç kadeh doldurur.) Sağlığınıza!.. (İçerler, meze alırlar.) Azizim, şu ringa balığının üstüne meze yok.

şabyelski: Hadi canım, salatalık daha iyidir... Bilginler, dünya kurulalı beri kafa patlatıyorlarmış ama, meze olarak tuzlu salatalıktan iyisini bulamıyorlarmış. (Piyotr'a) Piyotr, hadi biraz daha salatalık getir, mutfaktakilere de söyle, dört tane soğanlı börek kızartsınlar. Börekler iyice kızarsın ha...

(Piyotr çıkar.)

II

piyotr dışındakiler

lebedev: Votka havyarla da iyi gidiyor... Ama yolunu yöntemini bilmeli... Dört tane kara havyarla iki baş yeşil soğanı zeytinyağında karıştıracaksın... Üstüne de limonu sıktın mı, yeme de yanında yat... Kokusu bile adamın başını döndürür.

borkin: Votkayla, kızarmış sazan balığı da iyi gidiyor. Fakat kızartmasını bilmeli. Önce temizleyeceksin, sonra dövülmüş peksimete bulayacaksın, sonra da kuruyuncaya kadar öyle kızartacaksın ki dişlerde kıtırdasın: Kıtır... kıtır... kıtır...

şabyelski: Dün Babakina'da enfes bir beyaz mantar vardı.

lebedev: Nefis!

şabyelski: Fakat özel bir yöntemle hazırlanmış. Soğan, defne yaprağı ve her çeşit baharat... Düşünebiliyor musunuz... Tencerenin kapağını açtığınızda bir buhar, bir koku... İnsan heyecanlanıyor.

lebedev: Öyleyse, "Repetatur!" (İçerler.) Sağlığınıza!.. (Saate bakar.) Nikolay'ı daha fazla bekleyemeyeceğim anlaşılıyor. Gitme zamanı geldi. Biz evde mantar yüzü görmedik daha, sen Babakina'da mantar yiyorsun. Söyler misin, ne şeytanlık var aklında, ne diye böyle sık sık gidiyorsun Marfutka'ya?

şabyelski (başıyla Borkin'i gösterir): İşte bu, beni Marfutka'yla evlendirmek istiyor.

lebedev: Ne? Peki, sen kaç yaşındasın?

şabyelski: Altmış iki.

lebedev: Tam çağın. Marfutka da tam sana göre bir eş.

borkin: İş Marfutka'da değil, Marfutka'nın sterlinglerinde...

lebedev: Demek ki Marfutka'dan para koparacaksın, öyle mi? Öyleyse çıkmaz ayın son çarşambasında kavağa çıkacak olan balığı da elde etmek istersiniz, değil mi?

borkin: El çoğu evlenip ceplerini doldurduğunda görürsünüz çıkmaz ayın son çarşambasında kavağa çıkacak olan balığı. O zaman dudaklarınızı yalarsınız...

şabyelski: İşte, gördüğün gibi iş bu kadar ciddi. Dediklerini yaparsam dünya evine gireceğime bu büyük adam kesin olarak inanıyor...

borkin: Ne demek istiyorsunuz? Yoksa siz kesin olarak inanmıyor musunuz?

şabyelski: Oğlum, sen aklını mı oynattın? Nasıl kesin olarak inanılır böyle bir şeye? Hadi canım...

borkin: Pek çok teşekkürler... Pek çok teşekkürler!.. Yani benimle alay mı ediyorsunuz siz? Bir evleneceğim, bir evlenmeyeceğim, şeytan bilir hangisi!.. Ben şeref sözü veriyorum ve siz evlenmiyorsunuz, öyle mi?..

şabyelski (omuz silker): Adam ciddi... Şaşılacak şey!..

borkin (öfkelenir): Öyleyse ne diye telaşa verdiniz şerefli bir kadını? Zavallı, Konteslik sevdasıyla aklını oynattı, gözüne uyku girmez oldu, yemekten içmekten kesildi... İş buraya vardıktan sonra ciddiyetten ayrılmak şerefli bir insana yakışmaz!..

şabyelski (parmaklarını çıtlatır): Yahu, gerçekten de evlenmeli mi? Yapmalı mı bu alçaklığı? Ha? Yapacağım! Şeref sözü... Varsın her şey iyice rezilleşsin!..

(Livov girer.)

III

öncekiler, livov

lebedev: Lokman Hekime naçiz saygılar... (Elini Livov'a uzatır, şarkı söyler.) "Doktor, anacığım, kurtarın beni; ölüm korkusundan nerdeyse öleceğim."

livov: Nikolay Alekseyeviç gelmedi mi daha?

lebedev: Evet, gelmedi daha. Ben de onu bekliyorum bir saattir.

(Livov sabırsızlıkla sahneyi adımlar.)

lebedev: Dostum, Anna Petrovna'nın sağlığı nasıl, ha?

livov: Berbat.

lebedev (içini çeker): Saygılarımı sunmak üzere yanına gidebilir miyim acaba?

livov: Hayır, lütfen. Uyuyor.

(Sessizlik...)

lebedev: Ne kadar cana yakın, ne kadar tatlı bir insan... (İçini çeker.) Şuroçka'nın doğum günü eğlentisinde düşüp bayıldığı zaman yüzüne bakmıştım da, daha o zaman anlamıştım zavallının yaşayacak pek az günü kaldığını. O gün neden bayılmıştı acaba, anlayamıyorum. Gürültüye koştuğumda kadıncağız solgun bir yüzle döşemede yatıyordu. Nikolay hemen onun yanı başına diz çökmüştü. Şuroçka da gözyaşları içindeydi. Olaydan sonra, ben de Şuroçka da bir hafta kendimizi toparlayamadık.

şabyelski (Livov'a): Söyler misiniz pek sayın bilim dervişi, genç doktorların göğüs hastalığına tutulmuş bayanlara yaptıkları özel ziyaretlerin yararlı olduğunu, acaba hangi bilgin keşfetti? Doğrusu, büyük bir buluş! Acaba Allopathy'ye mi giriyor bu, yoksa homoeopathy'ye mi?

(Livov önce yanıtlamak ister, fakat bir horgörü davranışıyla yetinip, çıkar.)

IV

livov dışındakiler

şabyelski: Ne kahredici bir bakıştı!..

lebedev: Ne diye tutmuyorsun dilini? Niçin kırdın çocuğu?

şabyelski (sinirli): O da niçin yalan söylüyor? Veremmiş... ümit yokmuş... ölecekmiş... Yalan söylüyor! Ben de dayanamıyorum!

lebedev: Peki, yalan söylediğini nerden çıkarıyorsun?

şabyelski (kalkıp yürür): Sapasağlam bir insanın durup dururken ansızın ölebileceğini düşünmek istemiyorum. Bırakalım bu konuşmayı.

V

öncekiler, kosih

kosih (soluk soluğa girer): Evde mi Nikolay Alekseyeviç? Merhabalar! (Hızla herkesin elini sıkar.) Ha, evde mi?

borkin: Evde değil.

kosih (oturur ve yine fırlayıp kalkar): Öyleyse, hoşça kalın (Bir kadeh votka içer, hızla bir şeyler atıştırır.) Gitmeliyim... İşler... Bittim. Güçlükle ayakta duruyorum...

lebedev: Hangi rüzgâr attı seni? Nerden?

kosih: Barabanovlar'daydım. Bütün gece vint oynadık, az önce bitti. Son meteliğime kadar ütüldüm!.. Şu Barabanov tıpkı bir arabacı gibi oynuyor! (Ağlamaklı) Bakın şimdi kupayı hep elimde tutuyorum... (Borkin'e döner, Borkin uzaklaşır.) O karoyu geliyor, ben yeniden kupayı, o karoyu... ve oyunu alamıyorum... (Lebedev'e) Dört sinek oynuyoruz. Beyle kız bende. Altılı da elimde. Maçanın beyi, onlusu, üçlüsü...

lebedev: İsa aşkına beni bırak!

kosih (Kont'a): Anlıyorsunuz ya, sinekten bey, kız, altılı, maçadan bey, onlu, üçlü...

şabyelski (Kosih'i iter): Hayır, dinlemek istemiyorum!

kosih: Ve şanssızlığa bakın; maça beyi ilk elde kesiliyor...

şabyelski (masadan bir tabanca alır): Rahat bırakın beni, yoksa ateş ederim!..

kosih (elini sallar): Allah Allah... Konuşacak kimse yok mu yahu? Avusturalya'da mı yaşıyoruz canım... Ne birlik var, ne de ortak bir ilgi. Herkes kendi başına yaşıyor... Neyse, gitmeliyim, zamanıdır. (Kasketini alır.) Zaman çok değerli!.. (Lebedev'in elini sıkar.) Pas!

(Gülmeler...)

(Kosih çıkarken kapıda Avdotya Nazarovna'yla çarpışır.)

VI

öncekiler, avdotya nazarovna

avdotya nazarovna (bir çığlık atar): Gözün kör olsun! Yuvarlanıyordum az daha!

hepsi birden: Avdotya Nazarovna!..

avdotya nazarovna: Ben ev ev dolaşıp onları arıyorum, onlar da burda oturmuş kafayı tütsülüyorlar. Nasılsınız şahinlerim? Afiyet olsun! (El sıkışır.)

lebedev: Hayrola?

avdotya nazarovna: Hayırdır anacığım, hayırdır!.. (Kont'a) Kont'um, sizinle ilgili. (Selamlar.) Sizi selamlamak ve sağlığınızı sormakla görevliyim. Eğer bu akşam da gelmezseniz, bebeciğimin gözleri ağlamaktan kör olacakmış. Onu bir kıyıcığa çek, kulacığına fısılda bunları dedi. Ama ne diye gizli kapaklı söyleyecekmişim sanki? Yabancı mı var aramızda? Herkes bizden. Sonra, tavuk hırsızlığı yapmıyoruz ki cancağızım, iki tarafın da gönlü olan bir aşk evliliğinden söz ediyoruz... Ben, koca günahkâr, hiç de içmem bu mereti ya, bu mutlu olayın şerefine içeceğim...

lebedev: Ben de içeceğim. (Doldurur.) Hiç eskimiyorsun ihtiyar sığırcık kuşu. Benim bildiğim, otuz yıllık kocakarısın...

avdotya nazarovna: Doğrusunu söylemek gerekirse, ben de şaşırdım yılların sayısını... İki koca kefenledim, üçüncüye de varırdım varmasına ya, drahomasız almıyorlar... Sekiz çocuğum vardı... (Kadehi kaldırır.) İyi başladık, inşallah başladığımız gibi de bitiririz! Örnek karı koca olurlar, biz de onlara bakıp seviniriz. Öğüt veririz, mutluluk dileriz. (İçer.) Amma da sertmiş ha...

şabyelski (kahkahalarla, Lebedev'e): İşin tuhafı, anlıyor musun, sanıyorlar ki ben... Şaşılacak şey! (Kalkar.) Yapmalı

mı bu alçaklığı yoksa? İnadına... Ha? Sürtsün burnunu ihtiyar köpek! Pâşa, ne dersin? Ha?

lebedev: Boşuna saçmalıyorsun Kont. Bizim işimiz artık ölümümüzü beklemeye kaldı kardeş. Marfutka'nın da, sterlinglerinin de çoktan zamanı geçti.

şabyelski: Hayır, hayır, yapacağım bu alçaklığı! Şerefim hakkı için yapacağım bu alçaklığı!

(İvanov ve Livov girerler.)

VII

öncekiler, ivanov, livov

livov: Bana sadece beş dakika ayırmanızı rica ediyorum.

lebedev: Nikolaşa! (İvanov'u karşılar, öper.) Nasılsın, sevgili dostum? Bir saattir seni bekliyorum.

avdotya nazarovna (selamlar): Merhaba iki gözüm.

ivanov (kızgın): Çalışma odamı meyhaneye çevirmişsiniz yine!.. Bunu yapmamanızı bin kere rica ettim. (Masaya yaklaşır.) İşte, kâğıtlara votka dökülmüş... ekmek kırıntıları... salatalıklar... Allah kahretsin!

lebedev: Özür dilerim Nikolaşa, özür dilerim... Bağışla... Seninle, sevgili dostum, çok önemli bir iş hakkında konuşmalıyım.

borkin: Ben de.

livov: Nikolay Alekseyeviç, konuşabilir miyiz?

ivanov (Lebedev'i gösterir): Önce onunla konuşalım, sizinle daha sonra konuşuruz... (Lebedev'e) Evet?

lebedev: Baylar, konuşmamız özeldir, özür dilerim...

(Kont ve Avdotya Nazarovna birlikte çıkarlar, sonra Borkin, en son Livov çıkar.)

VIII

ivanov, lebedev

ivanov: Pâşa, sen istediğin kadar içebilirsin, hastalığın bu senin, fakat rica ederim dayıma içirme. Önceleri hiç içmezdi. İçki dokunuyor ona.

lebedev (ürkek): Bilmiyordum anacığım, bilmiyordum... Aklıma bile gelmemişti...

ivanov: Tanrı korusun, bu koca bebek ölürse, benim için kötü olacak, sizin için değil... Evet, ne istiyorsun?

(Sessizlik...)

lebedev: Görüyor musun, sevgili dostum... Utancımdan nasıl başlayacağımı bilemiyorum... Utanıyorum Nikolaşa, yüzüm kızarıyor, dilim dolaşıyor... fakat, iki gözüm, düşün ki ben bir emir kuluyum, kölenin, paçavranın biriyim... Bağışla beni...

ivanov: Fakat, mesele nedir?

lebedev: Karım gönderdi beni... Gözünü seveyim öde şunun faizlerini! İnanır mısın, başımın etini yiyor! Tanrı aşkına kurtar beni!..

ivanov: Pâşa, biliyorsun ki şu sıralar hiç param yok.

lebedev: Biliyorum, biliyorum, bilmez olur muyum? Fakat ben ne yapabilirim iki gözüm? Beklemek istemiyor. Düşün ki, eğer senetleri protesto edip haciz koydurursa, ben ve Şuroçka nasıl bakabiliriz senin yüzüne...

ivanov: Pâşa, ben de utanıyorum, yerin dibine geçiyorum... fakat... nerden para bulayım? Söyle, nerden? Tek çare, sonbaharı beklemek. O zaman buğdayları satınca elime para geçecek.

lebedev (bağırır): Beklemek istemiyor!

(Sessizlik...)

ivanov: Senin durumunun ne kadar kötü olduğunu anlamıyor değilim, fakat benimki daha da berbat. (Yürür, düşünür.) Hiçbir kurtuluş çaresi gelmiyor aklıma... Satacak hiçbir şeyim yok...

lebedev: Bir kere de Milbah'a uğrayıp sorsaydın; biliyorsun, sana on altı bin ruble borcu var.

(İvanov elini umutsuzca sallar.)

lebedev: Bak ne diyeceğim... Biliyorum, kızacaksın... fakat... kırma ihtiyar bir sarhoşu. Dostça bak yüzüme... bir dosta bakar gibi bak!.. Biz ikimiz de üniversitedeniz... Liberaliz... Ortak ilgilerimiz, ortak dertlerimiz var. İkimiz de Moskova Üniversitesi'nde okuduk... Alma Mater... (Cüzdanını çıkarır.) İşte, hiç kimsenin varlıklarını bilmediği paracıklarım burda yatıyor... Borç olarak kabul et... (Paraları çıkarıp masaya koyar.) Onuru monuru bırak şimdi, dostça bak yüzüme... Eğer ben senin yerinde olsaydım, alırdım bunları, şerefim hakkı için... (Sessizlik...) İşte hepsi masada. Bin yüz ruble.. Bugün ona uğrayıp kendin ver. De ki: "Buyrun paranızı sayın geveze Zinaida Savişna, kursağınızda kalsın!.." Fakat benden borç aldığını belli etmeyesin!.. Tanrı korusun!. Yoksa Bayan Bektaşiüzümü canıma okur... (İvanov'a göz atar.) Peki, peki, kızma! (Paraları hızla masadan alır, kendi cebine koyar.) Kızma! Şakaydı... İsa aşkına bağışla beni! (Sessizlik...) Çok mu kızdın?

(İvanov elini sallar.)

lebedev: İşte böyle... (İçini çeker.) Senin acılı günlerin de bunlar. Kardeş, insan semavere benzer; her zaman serin serin raflarda durmaz, bazen de içine kömür koyarlar... İşe yaramadı bu benzetme, daha iyisini uydurmak da benim elimden gelmez... (İçini çeker.) Acı çekmek, ruha dayanıklılık verir. Ben senin için kaygılanmıyorum. Nikolaşa, biliyorum,

sen bu yıkımdan kurtulacaksın, her şey düzelecek, fakat kardeş, şu dedikoduculara çok canım sıkılıyor, onların söylediklerini duyunca kendimi hakarete uğramış sayıyorum... Gözünü seveyim, söyler misin nerden çıkıyor bu laflar? Eğer kasabada senin için söylenen laflara bakarsak, savcının ziyareti yakındır... Çünkü hem katilin, hem kan içicinin, hem de azılı soyguncunun birisin...

ivanov: Bütün bu konuştuklarımız boş şeyler, başım ağrıyor benim.

lebedev: Zaten her şey bu kadar çok düşünmen yüzünden böyle oldu.

ivanov: Hiçbir şey düşündüğüm yok.

lebedev: Nikolaşa, boşver her şeye, bize gel. Şuroçka senin dostluğundan hoşlanıyor, seni anlıyor, değerini biliyor. Nikolaşa, o dürüst, iyi bir kızdır. Ne anasına, ne de babasına çekmiş. Kardeş, bazen bakıyorum da inanasım gelmiyor; benim gibi koca burunlu bir ayyaşta böyle bir hazine bulunsun ha, şaşılacak şey!.. Gel bize, onunla akıllı uslu şeyler üstüne söz et, eğlenirsin. O sağlam, içten bir insandır...

ivanov: Pâşa, iki gözüm, yalnız bırak beni.

lebedev: Anlıyorum, anlıyorum... (Aceleyle saatine bakar.) Anlıyorum. (İvanov'u öper.) Hoşça kal. Okulun açılış törenine yetişeceğim daha. (Kapıya yürür, duraklar.) Akıllı kızcığım... Dün onunla şu dedikodular üzerine konuşuyorduk... (Güler) Birdenbire, sanki bir özdeyiş söyler gibi, ne dedi biliyor musun; "Baba, ateş böceklerinin geceyi aydınlatmaları, gece kuşları kendilerini daha kolay görüp yesinler diyedir. İyi insanlar da dedikodulara ve kötü söylentilere yem olmak için parlarlar..." Nasıl? Harika değil mi? George Sand!..

ivanov: Pâşa! (Lebedev'i durdurur.) Ne oluyor bana?

lebedev: Doğrusunu söylemek gerekirse, ben de bunu sormak istiyordum sana, ama çekiniyordum. Sana ne olduğunu bilmiyorum kardeş! Bir yandan senin karşı karşıya kaldığın mutsuzlukları düşünürken, öte yandan senin ne yenilmez bir adam olduğun aklıma geliyor. Başka bir neden olmalı Nikolaşa, başka bir neden olmalı iki gözüm... Fakat nedir o, bir türlü anlayamıyorum!..

ivanov: Ben de anlayamıyorum. Bana öyle geliyor ki... fakat hayır! (Sessizlik...) Ne söylemek istiyordum biliyor musun?: Semyon adında bir işçim vardı, tanırsın. Bir keresinde harman zamanı ne kadar güçlü olduğunu gösterip kızlara övünmek istedi, sırtına iki çuval çavdarı birden yüklendi. Ve çatladı. Az sonra da öldü. Bana öyle geliyor ki, ben de çatladım. Lise, üniversite, iş adamlığı, okullar, tasarılar... İnançlarım kimseninkilere benzemezdi, herkesten başka türlü evlendim. İkide bir öfkeleniyor, gözünü kırpmadan tehlikeye atılıyor, paramı sağa sola savuruyordum. Bunları sen de biliyorsun. Bütün kasabanın en mutlu, en acı çeken adamı bendim. İşte bütün bu saydıklarım Pâşa, benim çavdar çuvallarım oldular... Yüklendim ve belim kırıldı. Yirmisindeyken hepimiz kahramanızdır, ne olursa olsun gözümüzü kırpmadan her işe atılırız, otuzunda ise yorulur, hiçbir işe yaramaz oluruz. Nasıl, nasıl açıklayabilirsin bu yorgunluğu sen? Fakat, git Pâşa, Tanrı aşkına git, başını ağrıttım.

lebedev (canlı): Ne düşünüyorum biliyor musun; seni bu duruma çevren düşürdü!

ivanov: Ahmakça ve eski bir görüş bu. Pâşa, git!

lebedev: Gerçekten de, ahmakça, ahmakça olduğunu ben de anlıyorum şimdi. Gidiyorum... (Çıkar.)

IX

ivanov

ivanov (yalnız): Kötü, zavallı, değersiz bir adamım ben. Bana ancak Pâşa gibi zavallı, ayyaş, bitik biri, sevgi, saygı duyabilir. Tanrım, nasıl hor görüyorum kendimi! Nasıl derin bir tiksinti duyuyorum kendi sesimden, kendi adımlarımdan, kendi ellerimden, giysilerimden, düşüncelerimden. Fakat, ne kadar gülünç, ne kadar onur kırıcı! Daha bir yıl öncesine kadar sağlıklı, güçlü, dinç, çalışkan ve ateşli bir adamdım. İşte bu ellerimle çalışıyordum. Konuşmalarım en bilgisiz kişileri bile etkileyebiliyordu. Acı karşısında ağlayabiliyor, kötülüğe karşı öfkeyle başkaldırabiliyordum. Esinlenmek nedir biliyordum. Çalışma masasının arkasında iki şafak boyunca, ruhu şiirlerle eğlendirerek oturulan sessiz gecelerin çekiciliğini ve güzelliğini biliyordum. İnançlarım vardı. Öz anamın gözlerine bakar gibi bakabiliyordum gelecek günlere... Ama şimdi, oh, Tanrım! Yoruldum, inançlarım yok oldu. Günlerimi, gecelerimi aylak aylak geçiriyorum. Beynim, ayaklarım, ellerim, kendi başlarına çalışır oldular. Evim barkım yıkılıyor, ormanın balta vuruşları altında çatırdıyor. (Ağlar.) Toprağım öksüz çocuklar gibi bakıyor yüzüme. Beklediğim, üzüldüğüm hiçbir şey yok, ruhum gelecek karşısında dehşetle titriyor... Ya Sarra? Onu sonuna kadar seveceğime yemin etmiş, zavallıya mutluluktan söz etmiş, gözleri önüne düşünde bile göremeyeceği bir gelecek sermiştim. İnandı bana. Bütün bu beş yıl boyunca kurbanlarının ağırlığı altında onun nasıl sararıp solduğunu, vicdanıyla yaptığı savaş sonunda nasıl hasta düştüğünü gördüm. Fakat Tanrı tanıktır ki ne sitem etti, ne de yan baktı bir kerecik olsun!.. Ben... bense soğudum ondan... Nasıl? Neden? Niçin? Anlayamıyorum. İşte acı çekiyor, günleri sayılı, bense aşağılık bir korkak gibi onun solgun yüzünden, çökük göğsünden, yalvaran gözlerinden kaçıyorum... Utanılacak şey, utanılacak şey!.. (Sessizlik...) Saşa’ya, kızcağıza dokunuyor benim

mutsuzluğum. Bana, nerdeyse bir moruğa, aşktan söz ediyor ve ben bir anda kendimden geçip her şeyi unutuyorum, sanki büyülenmiş gibi bağırıyorum: “Yeni bir hayat! Mutluluk.” Fakat aradan bir gün geçer geçmez bu yeni hayata, bu mutluluğa, cinlere inandığım kadar inanmaya başlıyorum. Ne oluyor bana? Bu güçsüzlüğüm nerden geliyor? Sinirlerime ne oldu? Zavallı hasta karım azıcık iğneli bir söz söylemesin, hizmetçi canımı sıkmaya görsün, ya da tüfeğim ateş almasın; nasıl da, nasıl da kötü, aykırı bir adam olup çıkıveriyorum! En iyisi, alnıma bir kurşun sıkıp...

X

ivanov, livov

livov (girer): Sizinle görüşmem gerekiyor Nikolay Alekseyeviç!

ivanov: Doktor, böyle her gün görüşeceksek, bu insan gücünü aşan bir şey olur.

livov: Beni dinlemek zorundasınız.

ivanov: Sizi her gün dinliyorum, şu ana kadar da anlamış değilim: Ne yapmamı istiyorsunuz?

livov: Oysa ben açık seçik konuşuyorum; ancak yürek taşımayan biri benim sözlerimi anlayamaz...

ivanov: Karım ölümün eşiğinde bulunuyor, bunu biliyorum! Ona karşı bağışlanamaz ölçüde suçluyum, bunu da biliyorum! Siz şerefli bir adamsınız, bunu da biliyorum! Başka ne istiyorsunuz?

livov: Beni, insanların katı yürekliliği öfkelendiriyor... Bir kadın ölüyor burda. Bu kadının annesi ve babası var ve bu kadın seviyor onları, son bir kere görmek istiyor; onlar da biliyorlar bunu, kızlarının ölmek üzere olduğunu, kendilerini son bir kere görmek istediğini biliyorlar, fakat –iğrenç katı yüreklilik!– dinsel inançlarının ne kadar sarsılmaz olduğunu gösterip, şaşırtmak istiyorlar herkesi, kızlarını hâlâ lanetliyorlar! Uğruna baba ocağını ve dinsel inancını kurban ettiği adam olan sizse, hiç gizlemeden ve apaçık amaçlarla her gün şu Lebedevler’e koşuyorsunuz!

ivanov: Ah, iki haftadır gitmedim oraya.

livov (dinlemeyerek): Sizin gibi insanlarla dosdoğru, açıkça konuşmak gerekir! İsterseniz dinlemeyin. Ben her şeyi gerçek adlarıyla adlandırmaktan çekinmem... Yeni başarılar elde etmek için karınızın ölümü gerekli size... Peki, diyelim ki

bu böyle, fakat bekleyemez miydiniz? Onu doğal ölümüne bıraksaydınız da, uygunsuz davranışlarınızla her gün her gün öldürmeseydiniz, acaba drahomalarıyla birlikte, kaçar mıydı sizden bayan Lebedev? Siz, olağanüstü Tartuffe, bugünkü başarınızı iki yıl sonra da elde edebilir, kızın başını döndürüp drahomasına konabilirdiniz... Niçin acele ediyorsunuz? Karınızın hemen şimdi ölmesi niçin bu kadar gerekli size?

ivanov: Sözlerinizle bana acı veriyorsunuz... Doktor, bir insanın sonsuz sabırlı olabileceğini sanıyorsanız, kötü bir hekim olduğunuzu söyleyebilirim. Hakaretlerinizi yanıtlamamak için güçlükle tutuyorum kendimi.

livov: Yeter! Beni budala yerine koyamazsınız! İndirin yüzünüzdeki maskeyi!

ivanov: Akıllı adam, düşünün biraz. Size kalırsa beni anlamaktan daha kolay bir şey yok, öyle mi? Anna'yla büyük bir drahoma elde edebilmek için evlendim... Drahomayı vermediler, ben de onu öldürmeye çalışıp yeniden evlenmek istiyorum... Ha? Tıpkı böyle düşünüyorsunuz değil mi? Ne kadar kolay ve anlaşılır... İnsan işte bu kadar kolay ve anlaşılır bir makine... Öyle mi? Hayır doktor! İnsanların ilk bakışta ya da bir-iki dış belirtiye bakarak birbirleri üzerine yargı vermelerini sağlayacak kadar çok sayıda çark, vida ve supap yok hiçbirimizde... Ben sizi anlayamam, siz beni anlayamazsınız, bazen kendi kendimizi de anlayamayız. Çok iyi bir doktor olup, yine de insanları anlamayabilirsiniz. Kabul edin bunu, kendinize bu kadar güvenmeyin.

livov: Yani siz o kadar karanlık ve karışıksınız, ben de o kadar beyinsizim ki, namuslulukla namussuzluğu birbirinden ayıramıyorum, öyle mi?

ivanov: Öyle sanıyorum ki sizinle hiçbir zaman anlaşamayacağız... Son olarak soruyorum, rica ederim, kısaca karşılık verin: Ne yapmamı istiyorsunuz? Ne elde

etmeye çalışıyorsunuz? (Sinirli) Kiminle konuşmak şerefine eriyorum: Beni suçlayan savcıyla mı, yoksa karımın doktoruyla mı?

lvov: Ben bir doktorum; bir doktor olarak da karınıza karşı davranışlarınızı değiştirmenizi istiyorum... Davranışlarınız Anna Petrovna'yı öldürüyor!

ivanov: Peki ne yapayım? Ne yapayım? Eğer beni kendimden daha iyi anladığınızı düşünüyorsanız, açık seçik söyleyin; ne yapayım?

lvov: Hiç olmazsa işlerinizi daha gizli kapaklı yürütün!

ivanov: Tanrım! Acaba kendinizi anlayabiliyor musunuz siz? (Su içer.) Bırakın beni. Bin kere suçluyum, bunların hesabını vermeye de hazırım, fakat bana her gün işkence etmeniz için sizi hiç kimse görevlendirmedi...

lvov: Fakat sizi de hiç kimse, benim gerçek bildiğim şeylere hakaret edesiniz diye görevlendirmedi! Ruhuma acı verdiniz, zehirlediniz onu. Bu kasabaya gelmeden önce dünyada aptalların, delilerin, saplantılı insanların bulunabileceğini kabul edebiliyordum; fakat istençlerini bilerek ve tasarlayarak kötülüğe yönelten insanların bulunabileceğini sanmıyordum... İnsanlara saygı duyuyordum, seviyordum onları... Fakat ne zaman ki sizi gördüm...

ivanov: Çok dinledim bunları!

lvov: Öyle mi? (İçeri giren Saşa'yı görür. Saşa binici giysileriyledir.) Ümit ederim ki, birbirimizi şimdi çok daha iyi anlıyoruz! (Omuzlarını silker ve çıkar.)

XI

ivanov, saşa

ivanov (irkilir): Şura! Sen?..

saşa: Merhaba. Beklemiyordun değil mi? Niçin çoktandır uğramıyorsun?

ivanov: Şura, gelmemen gerekirdi, sakınmalıydın! Karım için çok kötü olabilir bu.

saşa: Beni görmeyecek ki. Arka yoldan geldim. Hemen gideceğim. Çok kaygılıyım, nasılsın? Niçin gelmiyorsun?

ivanov: Karım yeterince hakarete uğradı zaten, nerdeyse ölüyor, sen çıkıp buraya geliyorsun. Şura, aşırı bir vurdumduymazlık bu, insanlığa aykırı bir şey!

saşa: Peki ne yapabilirdim? İki haftadır gelmiyorsun, mektuplarıma karşılık vermedin. Üzüntü içindeyim. Bana öyle geldi ki dayanılmaz acılar çekiyorsun, hastasın, öldün! Bir tek gece olsun rahat uyuyamadım. Hemen gideceğim... Hiç olmazsa söyle, iyi misin?

ivanov: Hayır. Eziyet ediyorum kendime. İnsanlar bana acı veriyorlar. Dayanma gücüm kalmadı! Ve sen burdasın! Ne kadar kötü, ne kadar olağandışı bir şey bu! Şura, ne kadar suçluyum, ne kadar suçluyum!..

saşa: Böyle korkunç, acıklı sözcüklerle konuşmayı ne kadar da seviyorsun! Demek suçlusun? Peki söyler misin? Niçin?

ivanov: Bilmiyorum... Bilmiyorum...

saşa: Olmaz böyle şey, eğer suçluysan suçunun ne olduğunu bilmem gerekir. Yoksa sahte para mı bastın, ha?

ivanov: Şakanın sırası değil!

saşa: Suçlusun, çünkü karını artık sevmiyorsun, öyle mi? Olabilir. Fakat insan kendi duyguları üstünde egemen değil ki, sen ondan soğumayı istemedin ki... Suçlusun, çünkü ben sana seni sevdiğimi söylerken karın sözlerimi duydu, öyle mi? Ama sen onun bunları duymasını istemedin ki...

ivanov (keser): Vs., vs., vs... Sevdin, soğudun, duyguların üstünde egemen değilsin. Basmakalıp söz bütün bunlar, gereksiz bir yığın cümle. Bunlarla yardım edemezsin bana.

saşa: Seninle konuşmak çok yorucu bir şey. (Tabloya bakar.) Köpek ne güzel çizilmiş. Acaba bakarak mı yapmışlar?

ivanov: Evet, bakarak. Bizim bu aşk hikâyemiz de basmakalıp, gereksiz bir şey. Adam ruhunu ve kişiliğini yitiriyor, tam o sırada ortaya çıkan dinç ve güçlü kadın ona yardım elini uzatıyor. Bu pek güzel bir şey, ama sadece romanlarda görülen bir şey... Oysa hayatta...

saşa: Hayatta da görülür böyle şeyler.

ivanov: Hayatı pek ince bir şey gibi düşündüğün anlaşılıyor. İniltilerim saygılı bir korku uyandırıyor sende, benim kişiliğimde ikinci bir Hamlet ele geçirdiğini sanıyorsun. Oysa ben bir psikopatım ve bu sadece gülünç! Kırıtmalarıma katıla katıla gülmek gerekirken, sen yardım eli uzatıyorsun! Kurtarmak ve bir zafer kazanmak! Ah, bugün ne kadar da kötüyüm kendime karşı! Bu gerginlik mutlaka bir şeyle boşalacak... Ya bir şey kıracağım, ya da...

saşa: Evet, evet, mutlaka gerekli bu. Bir şey kır, parçala, ya da bağır. Aptallık edip buraya geldiğim için azarla beni. Tepin! (Sessizlik...) Hadi başla!..

ivanov: Gülünç!

saşa: Güzel! Gerçekten de gülümsüyoruz! Hadi, bir iyilik et, yeniden gülümse!

ivanov (güler): Beni kurtarmaya giriştiğin zaman yüzün saf bir anlatıma bürünüyor, gözbebeklerin sanki bir kuyrukluyıldıza bakıyormuşsun gibi büyüyor. Saf bir erkek, bir ahmak demektir. Oysa siz kadınlar öylesine saflaşabiliyorsunuz ki, ahmaklık şurda dursun, tatlılaşıp, sıcaklaşıyorsunuz. İşin şaşılacak yanı; sağlıklı, güçlü, neşeli erkekler hiç ilginizi çekmiyor da, kim baş aşağı yuvarlanıyorsa onun boynuna sarılıyorsunuz. Acaba güçlü bir adamın kadını olmak, göz yaşartıcı bir zavallının hastabakıcısı olmaktan daha mı kötü?

saşa: Evet, daha kötü.

ivanov: Fakat, niçin? (Kahkahayla güler.) İyi ki Darwin bilmiyordu bunu, yoksa hemen açıklardı nedenini. İnsan soyunu bozuyorsunuz siz. Sizin bu sevecenliğiniz yüzünden, kısa bir süre sonra dünya mızmızlar ve psikopatlarla dolmaya başlayacak.

saşa: Erkeklerin anlayamayacağı pek çok şey var. Zavallı bir başarısız, başarılı bir adamdan daha kolay girebilir bir genç kızın yüreğine. Çünkü her genç kızın yüreğinde gerçek bir aşk duygusu yatar. Anlıyor musun; gerçek bir aşk! Erkeklerin başlıca sorunu işleridir, aşk üçüncü derecede bir şeydir onlar için. Kadınla konuşmak, onunla bahçede dolaşmak, hoşça bir zaman geçirmek ve onun mezarında ağlamak... İşte bir erkeğin aşktan anladığı. Oysa aşk, biz kadınlar için, hayatın kendisidir. Bir kadın, “seni seviyorum” diyorsa, bu, “senin tasalarını gidermek istiyorum, seninle dünyanın öbür ucuna nasıl gidebileceğimizi tasarlıyorum, eğer sen cehenneme gideceksen ben de seninle cehenneme geleceğim” demektir. Sözgelimi, bütün bir gece senin notlarını temize çekmek, ya da kimse uyandırmasın diye sabaha kadar sana gözcülük etmek, seninle yüzlerce kilometre yürümek büyük mutluluk olurdu benim için. Üç yıl önce, harman zamanıydı; güneşten yanmış, yorgun ve toz içinde bize geldiğini, içecek bir şey istediğini anımsıyorum.

Getirdiğim şeyi içmiş, sonra da vurulmuş gibi uyuyup kalmıştın divanda. Yarım gün uyudun orda ve ben bütün bu süre boyunca sana gözcülük ettim. Ne kadar hoşlanmıştım bundan! Aşk, kendisi için harcanan emek oranınca güzeldir, yani, anlıyor musun, o kadar güçlü duyulur...

ivanov: Gerçek aşk... Hımm!.. Bence, aşırı bir bağlılık bu; genç kız felsefesi. Fakat kim bilir, belki de böyle olması gerekir... (Omuzlarını silker.) Şeytan bilir! (Neşeli) Şura, şerefim hakkı için, gerçekte iyi bir adamım ben!.. Felsefeden her zaman hoşlanırdım, fakat hiçbir zaman şöyle konuşmazdım: "Kadınlarımız bozuldu", ya da "Kadınlık yanlış bir yola girdi". Ben, sadece teşekkür doluydum, o kadar! Kızım benim, tatlım, ne kadar eğlendiricisin! Bense nasıl gülünç bir hayvanım! Lazar rolü oynuyor, dindar halkın kafasını karıştırıyorum. (Güler.) Böö!.. (Ansızın uzaklaşır.) Fakat git, Saşa! Kendimizi unuttuk...

saşa: Evet, gitmeliyim. Senin şerefli doktor yüksek görev duygularıyla harekete geçip, Anna Petrovna'ya burda olduğumu yetiştirmeseydi bari. Bak, dinle beni: Şimdi dosdoğru karının yanına git ve başucuna otur. Otur... otur... Eğer bir yıl oturman gerekecekse bir yıl otur. Eğer on yıl oturman gerekecekse on yıl otur. Görevini yerine getir. Seni bağışlaması için dil dök ona, ayaklarına kapan, ağla. Mutlaka böyle yapmalısın. En önemlisi de, işlerinin peşini bırakma.

ivanov: İşte yine o duygu! Sanki tıka basa zehirli mantar yemişim!..

saşa: Tanrı seni korusun! İstersen beni hiç düşünme! Eğer on beş günde bir-iki satır karalarsan, ona da teşekkürler. Ben sana yazacağım...

(Borkin kapıdan bakar.)

XII

öncekiler, borkin

borkin: Nikolay Alekseyeviç, girebilir miyim? (Saşa'yı görür.) Özür dilerim, burda olduğunuzu bilmiyordum... (Girer.) Bonjur! (Eğilip selamlar.)

saşa (bozulmuş): Merhaba.

borkin: Toplamışsınız... güzelleşmişsiniz...

saşa (İvanov'a): Peki, ben gidiyorum. Hoşça kalın Nikolay Alekseyeviç. (Çıkar.)

XIII

ivanov, borkin

borkin: Eşsiz bir görüntü! Biz nesire geldik, karşımıza şiir çıktı!.. (Şarkı söyler.) “Sen ışığa uçan küçük bir kuş gibi göründün bana...”

(İvanov son derece öfkeli, sahnede yürür.)

borkin: (oturur): Fakat azizim, bu kızda başkalarında olmayan bir şey var! Ha, ne dersiniz? Şöyle, fantasmagorik bir şey... (İçini çeker.) Aslında, kasabanın en paralı gelinlik kızı ama, annesi olacak cimrinin yüzünden kimsenin gözü kesmiyor. Gerçi kadının ölümünden sonra her şey Şuroçka’ya kalacak ama, kadın ölmedikçe ona ancak bir on bin, biraz da eski kap kacak verir, üstelik bir de minnettarlık bekler. (Ceplerini karıştırır.) “De los majoros”um vardı biraz, siz de ister misiniz? (Sigara tabakasını uzatır.) Pek güzel şeyler... İçimleri pek hoş.

ivanov (öfkeden boğulur gibidir. Borkin’e yaklaşır): Şu dakikadan sonra evimde görmek istemiyorum sizi! Defolun!

(Borkin ayağa fırlar, sigara düşer.)

ivanov: Defol! Hemen şimdi!

borkin: Nicolas, ne demek oluyor bu? Niçin kızıyorsunuz?

ivanov: Niçin mi? Peki nerden aldınız bu sigaraları bakayım? İhtiyarı her gün nereye ve niçin götürdüğünüzü bilmiyor muyum sanıyorsunuz?

borkin (omuzlarını silker): Size ne bundan?

ivanov: Siz bir alçaksınız! Aşağılık tasarılarınızı bütün kasabaya yayarak, herkesin gözünde şerefsiz bir insan durumuna düşürdünüz beni! Sizinle hiçbir ortak yanımız yok ve rica ederim, şu dakika çıkıp gidin evimden! (Hızla yürür.)

borkin: Bunları sinirlilikle söylediğinizi bildiğim için size darılmıyorum. İstediğiniz kadar hakaret edebilirsiniz... (Sigarayı yerden alır.) Fakat, bu melankoliyi bırakmanızın zamanı geldi artık. Lise öğrencisi değilsiniz...

ivanov (titreyerek): Siz hâlâ burda mısınız? Siz benimle alay mı ediyorsunuz!..

(Anna Petrovna girer.)

borkin: İşte Anna Petrovna da geldi... Ben gideyim bari. (Çıkar.)

XIV

ivanov, anna petrovna

(İvanov masanın yakınında duraklar, başını eğerek durur.)

anna petrovna (kısa bir susuştan sonra): Niçin buraya geldi o kız? (Susar.) Soruyorum sana: Niçin buraya geldi o kız?

ivanov: Sorma Anyuta... (Sessizlik...) Çok suçluyum. Nasıl cezalandırırsan cezalandır, bir şey demem, fakat... sorma... Gücüm yok konuşmaya.

anna petrovna (sert): Niçin buraya geldi o kız? (Sessizlik...) İşte sen busun! Seni çok iyi anlıyorum şimdi. Senin nasıl bir adam olduğunu çok iyi görebiliyorum şimdi. Şerefsiz adam! Düşük yaratık!.. Anımsıyor musun, gelip beni sevdiğin yalanını söylediğin günü!.. Bir çocuk gibi kandım bu yalana; annemi, babamı, dinsel inancımı, her şeyimi, her şeyimi bırakıp seninle geldim... Her zaman yalan söylüyordun bana; gerçek üzerine, geleceğimiz üzerine, şerefli tasarıların üzerine her zaman, her zaman yalanlar söylüyordun bana... Söylediğin her söze inanıyordum...

ivanov: Anyuta, sana hiçbir zaman yalan söylemedim...

anna petrovna: Beş yıl birlikte yaşadım seninle, bu beş yıl içinde üzüntü çektim, hastalandım, fakat seni hep sevdim... Putumdun benim... Peki, ne de ettim buna karşılık? Bütün bu beş yıl boyunca en iğrenç şekilde aldattın beni...

ivanov: Anyuta, gerçek olmayan şeyler söyleme. Hata işlediğim doğru, kabul ediyorum bunu, fakat bir kere bile olsun yalan söylemedim sana... Bu konuda hiçbir şekilde suçlayamazsın beni...

anna petrovna: Her şeyi apaçık görebiliyorum şimdi... Benimle evlenirken babamın ve annemin beni bağışlayacaklarını, para vereceklerini sanıyordun... Düşündüğün buydu...

ivanov: Tanrım! Anyuta, niçin sabrımı sınayıp duruyorsun... (Ağlar.)

anna petrovna: Sus! Umduğun parayı elde edemeyince de yeni bir dolap çevirdin... Şimdi her şeyi çok iyi anlıyorum, apaçık görüyorum. (Ağlar.) Beni hiçbir zaman sevmedin, hiçbir zaman sevmedin, hiçbir zaman!..

ivanov: Sarra, doğru değil bu!.. Ne istersen söyle, fakat yalancılıkla suçlama beni...

anna petrovna: Şerefsiz adam! Düşük yaratık!.. Lebedev'e borçlusun, sırf bu borçtan yakayı kurtarabilmek için kızın başını döndürmek istiyorsun, beni aldattığın gibi onu da aldatmak istiyorsun! Yalan mı?..

ivanov (Boğulur gibi): Tanrı aşkına sus! Kendimi tutamıyorum... Öfkeden boğuluyorum... Seni... seni incitebilirim...

anna petrovna: Sen her zaman herkesi iğrenç biçimde aldattın, yalnız beni değil!.. Yaptığın bütün şerefsizce işleri Borkin'e yüklüyordun. Onların kime ait olduğunu anlıyorum şimdi...

ivanov: Sarra, sus, git burdan, yoksa ağzımdan kötü bir şey çıkacak! Korkunç, kötü bir şey söylememek için kendimi güçlükle tutabiliyorum... (Bağırır.) Kes sesini, çıfıt!..

anna petrovna: Kesmeyeceğim... Çok aldattın beni susayım diye.

ivanov: Susmayacaksın öyle mi? (Kendisiyle savaşır.) Tanrı aşkına...

anna petrovna: Şimdi git Lebedev'i aldat...

ivanov: Peki, öğren öyleyse... sen, sen, çok kısa bir süre sonra öleceksin... Doktor söyledi, çok kısa bir süre sonra öleceksin...

anna petrovna (oturur, sönük bir sesle): Ne zaman söyledi?

(Sessizlik...)

ivanov (başını avuçları içine alır): Tanrım, ne kadar suçluyum! (Hüngür hüngür ağlar.)

perde

Dördüncü Perde

(Bir yıl sonra)

Lebedev'lerin evinde bir konuk odası. Karşıda konuk odasını salondan ayıran bir kemer. Sağda ve solda kapılar. Bronz, antik bir yontu. Aile portreleri. Piyano, üstünde keman, yanda viyolonsel. Odanın her yanında, bir şenlik olduğunu belirten süslemeler. Fraklı erkekler ve tuvaletli kadınlar, olayların akışı süresince salonda dolaşırlar.

I

livov

lIvov (girer, saatine bakar): Beş olmuş. Kilisedeki törenin birazdan başlaması gerekir... Sonra da nikâh töreni. İşte gerçeğin ve erdemin zaferi! Sarra'yı soyamadığı için işkence ederek öldürdü, sonra da yenisini buldu. Soyup soğana çevirinceye kadar bunun da yüzüne gülecek, sonra da hadi Sarra'nın yanına!.. Herkesin bildiği aşağılık hikâye... (Sessizlik...) Mutluluk içinde bir ömür sürerek yaşlanacak, esenlik içinde ölecek. Yoo, izin vermeyeceğim buna, senin ne mal olduğunu koyacağım ortaya! İğrenç maskeni yüzünden indirerek senin hangi cins kuşlardan olduğunu herkese gösterdiğim zaman, şimdi yedinci katında gezindiğin o mutluluk göğünden baş aşağı öyle bir çukura düşeceksin ki, şeytanlar bile çıkaramayacak seni ordan!.. Ben şerefli bir adamım. Haklıyı korumak, körlerin gözünü açmak benim görevimdir. Bu görevi yerine getirdikten sonra, hemen yarın bu iğrenç kasabadan çıkıp gideceğim. (Düşünceye dalar.) Fakat nasıl bir yol izlemeli? Lebedevler'e her şeyi anlatarak bir çözüm bulmaya çalışmak boş bir çabadan öteye gitmez. Yoksa düelloya mı çağırmalı? Skandal mı çıkarmalı? Tanrım, sanki bir çocukmuşum gibi heyecanlanıyorum, düşünebilme yeteneğim tümden yok oluyor. Ne yapmalı? Yoksa düelloya mı çağırmalı?

II

lıvov, kosih

kosih (girer, Livov’a neşeyle): Dün sinekten küçük bir şleme gittim, büyük şlem yakaladım. Fakat şu Barabanov olacak herif yok mu, her şeyi berbat etti yine! Oynuyoruz: Ben sansatu açıyorum. O pas geçiyor. İki sansatu diyorum. Yine pas geçiyor. İki karo... üç sinek oynuyorum... ve düşünebiliyor musunuz, ben şleme gidiyorum, o elindeki ası göstermiyor. Eğer o alçak herif elindeki ası göstermiş olsaydı, sansatudan büyük şleme gidebilirdim.

lıvov: Özür dilerim, iskambil oynamayı bilmediğim için coşkunluğunuzu paylaşamıyorum. Kilisedeki kutsal tören çabuk biter değil mi?

kosih: Öyle olması gerekir. Şimdi Ziyuziyuşka’yı ayıltmaya çalışıyorlar. Vereceği drahomanın acısından mersin balığı gibi böğürüyor.

lıvov: Peki, kızı için üzüntü duymuyor mu?

kosih: Ne kızı yahu, drahomaya üzülüyor! Kendini hakarete uğramış sayıyor. Çünkü adam kızla evlenince borçlarını ödemeyecek. Damadının borç senetlerini protesto da edemezsin...

III

öncekiler, babakina

babakina (iki dirhem bir çekirdek, Livov ile Kosih'in yanından kurumla geçer. Kosih kahkahasını elleriyle ancak bastırabilir. Babakina bakar): Aptal!

(Kosih parmağıyla Babakina'nın beline dokunur, kahkahalarla güler.)

babakina: Köylü! (Çıkar.)

IV

lvov, kosih

kosih (kahkahalarla gülerek): Karı tümden çıldırdı! Bu konteslik hikâyesinden önce öteki karılar gibi karıydı, şimdi yanına yaklaşılmıyor. (Öykünür.) “Köylü!”

lvov (heyecanlanarak): İvanov hakkındaki düşüncelerinizi içtenlikle söyler misiniz bana?

kosih: İvanov mu? Beş para etmez! Bir arabacı gibi iskambil oynar. Geçen yılbaşı sıralarında başımdan şöyle bir olay geçti: Oyuna oturduk; ben, Kont, Borkin ve o. Ben kâğıt dağıtıyorum...

lvov (keser): İvanov iyi bir insan mıdır?

kosih: İvanov mu? On parmağında on hüneri bulunan bir alçaktır!.. Üçkâğıtçının, at cambazının biridir! O ve Kont; al birini vur birine. İş kokusu almakta burunlarının üstüne yoktur. Yahudi hikâyesinde baltayı taşa vurdu, şimdi de çaktırmadan Ziyuziyuşka’nın sandıklarına yaklaşıyor. Eğer bir yıl içinde Ziyuziyuşka topu atmazsa, üç kere gâvur olayım. Var mısınız iddiaya? O Ziyuziyuşka’yı, Kont da Babakina’yı batıracak. Doktor, çok solgunsunuz bugün, betiniz benziniz atmış.

lvov: Önemli bir şey değil. Dün içkiyi fazla kaçırmış olmalıyım.

V

öncekiler, lebedev, saşa

lebedev (Saşa'yla girer): Burda konuşalım. (Livov ve Kosih'e) Yamyamlar, salona kızların yanına gitsenize! Özel bir konuşma yapacağız burda.

kosih (Saşa'nın yanından geçerken heyecanla parmağını şıkırdatır): Harika! Kız koz!

lebedev: Yürü, mağara adamı, yürü!

(Livov ve Kosih çıkarlar.)

VI

lebedev, saşa

lebedev: Otur Şuroçka, hah şöyle... (Otururlar, arkaya göz atarlar.) Kulağını bana ver, kesmeden dinle. Sorun şu: Şimdi sana söyleyeceğim şeyleri annenin elçisi olarak söylüyorum. Anlıyor musun? Ben kendim uydurmuyorum, annenin bana verdiği buyrukları sana iletiyorum...

saşa: Baba, kısa kes.

lebedev: Sana drahoma olarak on beş bin gümüş ruble verilecek. İşte... şimdiden söyleyeyim! Dur, sus, sözümü kesme! Bu, evdeki hesap, şimdi gelelim çarşıya: Nikolay'ın annene dokuz bin ruble borçlu olduğu göz önünde tutularak, bu dokuz bin ruble drahomadan çıkarılacak... Evet, bundan başka...

saşa: Ne diye anlatıyorsun bunları bana?

lebedev: Annen böyle buyurdu!

saşa: Beni rahat bırakın! Eğer bana ve kendinize birazcık saygı duymuş olsaydınız, böyle bir konuşmaya girişmezdiniz. Sizin drahomanızı mırahomanızı isteyen yok! Sizden böyle bir şey istemedim ve istemeyeceğim!

lebedev: Peki böyle birdenbire niçin çullandın bana kızım? Gogol'un oyunundaki fareler önce koklaşmış, ondan sonra kirişi kırmışlardı. Oysa sen, başına buyruk hanım kız, koklaşmadan saldırıya geçtin!

saşa: Beni rahat bırakın. Bu metelik hesaplarınızla kulağıma hakaret etmeyin!

lebedev (parlar): Tuuu! Öyle yapacaksınız ki bir gün ya kendimi bıçaklayacağım, ya da başka birini boğazlayacağım! Öteki, gece gündüz böğürür, kafa ütüler, zırlar, kapik sayar; bu da, bu akıllı, bu insancıl, bu başına

buyruk hanım kız da babasını anlayamaz! Kulağına hakaret ediyormuşum! Fakat buraya, senin kulağına hakaret etmeye gelmeden önce beni orda (kapıyı gösterir) parça parça doğradılar, giyotinlediler, ne haber! Anlayamazmış! Delirttiniz beni be, şaşkına çevirdiniz! (Kapıya doğru yürür, duraklar.) Hoşlanmıyorum, hoşuma gitmiyor bütün bunlar!..

saşa: Hoşuna gitmeyen nedir?

lebedev: Hoşuma gitmiyor bütün bunlar! Bütün bu olanlar!

saşa: Baba, ne demek istiyorsun, nedir hoşuna gitmeyen?

lebedev: Şimdi karşına oturup bir bir anlatacağım hepsini. Bütün bu olanlar hoşuma gitmiyor ve şu senin düğününe bakmak bile istemiyorum. (Saşa'ya yanaşır, tatlılıkla) Suroçka, bağışla beni; belki de çok akıllıca, pek şereflice, yüksek ülkülere pek uygun bir düğün bu. Fakat kötü bir şey var bu düğünde, kötü bir şey var, kötü bir şey var! Bu düğün öteki düğünlere benzemiyor. Sen gençsin, taze, temiz, cam gibi güzel bir kızsın. O ise yıpranmış, aşınmış bir dul! Tanrı iyiliğini versin, onun da ne yaptığına aklım ermiyor ya! (Kızını öper.) Şuroçka, sevgili kızım, bağışla beni. Hakkınızda pek çok şey konuşuluyor. Sarra daha henüz ölmüşken seninle evlenmeye kalkışmasından söz ediliyor... (Canlı) Bunağın biriyim ben. Evde kalmış kızlar gibi mızmızlaştım. Bana kulak asma sen, kendinden başka kimseye kulak asma.

saşa: Baba, ben de seziyorum kötü bir şey olduğunu bu düğünde... Böyle olmamalıydı bu, böyle olmamalıydı. Bilsen, nasıl dayanılmaz bir acı içindeyim! Dayanılmaz bir şey! Korkunç! Olanı biteni kavrayamaz oldum. Baba, babacığım, güç ver bana... Tanrı aşkına, yardım et bana, yol göster...

lebedev: Kızım, neler söylüyorsun?..

saşa: Her şeyi hiçbir zaman bu kadar korkunç hissetmemiştim. (Arkaya göz atar.) Bana öyle geliyor ki onu

anlayamıyorum ben, hiçbir zaman da anlayamayacağım. Nişanlandığımızdan bu yana bir kerecik olsun gülümsemedi bana, bir kerecik olsun gözlerime dosdoğru bakmadı. Sonsuz sızlanmalar, yakınmalar, belirsiz bir suça imalar, titremeler... Yoruldum. Bazen, onu gerektiği kadar güçlü sevemediğimi düşünüyorum. Bize geldiğinde ya da benimle konuşmaya başladığında sıkıntı duyar oldum. Babacığım, ne demek oluyor bütün bunlar? Korkunç!

lebedev: Sevgili yavrum, biricik çocuğum, yaşlı babanı dinle, bırak onu...

saşa (irkilir): Neler söylüyorsun! Neler söylüyorsun!

lebedev: Gerçeği söylüyorum Şuroçka. Skandal olacakmış, bütün kasabada herkes aklına geleni söyleyecekmiş, varsın olsun! Kendini bütün hayatın boyunca berbat etmek daha mı iyi?

saşa: Böyle konuşma baba, böyle konuşma! Duymak bile istemem bu sözleri! Olumsuz düşüncelerle savaşmak gerekir. O çok iyi, fakat mutsuz ve anlaşılmamış bir adam. Ben seveceğim onu, anlayacağım, yeniden dirilteceğim. Ödevim bu benim. Karar verildi buna!

lebedev: Ödev mödev değil bu, psikopati.

saşa: Yeter. Sana kendi kendimeyken bile düşünmekten kaçındığım şeyleri anlattım. Kimseye söyleme bunları. Unutalım.

lebedev: Hiçbir şey anlayamıyorum. Ya ben yaşlılıktan bunadım, ya da sizler çok akıllı oldunuz. Fakat, isterseniz kesin beni, ama hiçbir şey anlamıyorum ben bu işlerden, hiçbir şey anlamıyorum.

VII

öncekiler, şabyelski

şabyelski (girerken): Şeytan herkesin canını alsın, bu arada benimkini de! Şaşılacak şey!

lebedev: Ne oluyorsun yine?

şabyelski: Hayır, çok ciddiyim... Öyle bir alçaklık yapayım ki, yalnız kendim değil herkes şaşıp kalsın. Yapacağım da... Şerefim hakkı için! Borkin’e bugün beni damat olarak sunmasını söyledim. (Güler.) Herkes alçak, ben de alçak olacağım!

lebedev: Sen artık zırvalamaya başladın! Dinle, Matyev, bu gidişle tımarhaneye yollayacaklar seni. Neler söylüyorsun!

şabyelski: Postane, pastane veya tımarhane! Ne fark eder? İyilik ederler, eğer şu anda beni tımarhaneye yollarlarsa. İyilik ederler. Herkes alçak, küçük, değersiz ve yeteneksiz. Ben de iğrenç bir varlığım. Sözlerimin bir tekine bile inanmıyorum...

lebedev: Kardeş, ne diyeceğim biliyor musun; bir dinamit al, ateşle, insanlara fırlat. Ya da daha iyisi, şapkanı kaptığın gibi doğru evine yollan. Azizim, burda düğün yapılıyor. Herkes eğleniyor. Sense tıpkı karga gibi, gak-gak-gak. Evet, en doğrusu çekip gitmen.

(Şabyelski piyanoya eğilir, hüngür hüngür ağlar.)

lebedev: İki gözüm!.. Matyev!.. Kont!.. Ne oluyorsun? Matyuşa, meleğim, sevgili dostum... İncittim mi seni? Ne olur bağışla beni, bağışla bu ihtiyar köpeği... Bağışla bu ayyaşı. Su iç...

şabyelski: İstemez. (Başını kaldırır.)

lebedev: Peki, niçin ağlıyorsun iki gözüm?

şabyelski: Bir şey yok... şey...

lebedev: Matyuşa, yalan söyleme... Niçin ağlıyorsun? Ha?

şabyelski: Şu piyanoyu görünce, aklıma bizim küçük Yahudicik geldi de...

lebedev: Eh, tam da aklına gelecek zamandı!.. Tanrı ondan rahmetini esirgemesin, toprağı bol olsun, ama zamanı değil şimdi onu düşünmenin...

şabyelski: Birlikte çalardık... Olağanüstü, eşsiz kadın...

(Saşa hüngür hüngür ağlar.)

lebedev: Şimdi de sen mi?.. Tanrı aşkına sus! Tanrım, ikisi birden böğürüyor... bense... ben... Gidin bari burdan, konuklar görecek!

şabyelski: Pâşa, güneşin parlaklığı mezarda yatana bile hoş gelir, eğer ümit varsa yaşlılığa bile dayanılır. Fakat, hiçbir ümidim yok benim, hiçbir ümidim yok.

lebedev: Durumun gerçekten de kötü... Ne çoluk çocuğun, ne paran, ne de işin var. Ama, başa gelen çekilir! (Saşa'ya) Fakat, sen niçin ağlıyorsun?

şabyelski: Pâşa, para ver bana. Öteki dünyada ödeşiriz. Paris'e gidip karımın mezarını göreyim. Servetinin yarısını başkalarına dağıtmış bir adamım ben, biliyorsun, bunun için istemeye hakkım var şimdi. Zaten dostumdan istiyorum...

lebedev (şaşkın): İki gözüm, bende metelik yok! Fakat... Peki... peki! Yani söz vermiyorum... Fakat... anlıyor musun... Pekâlâ, pekâlâ! (Kendi kendine) Canımı çıkardılar!..

VIII

öncekiler, babakina

babakina (girer): Nerde benim kavalyem? Kont, nasıl cüret edebiliyorsunuz beni yalnız bırakmaya! Oo, kötü adam! (Yelpazesiyle Kont'un eline vurur.)

şabyelski (tiksintiyle): Rahat bırakın beni! Sizden iğreniyorum!

babakina (şaşakalmış): Ne?.. Ha?..

şabyelski: Defolun!

babakina (koltuğa yığılır): Ah!.. (Ağlar.)

IX

öncekiler, zinaida savişna

zinaida savişna (ağlayarak girer): Birisi geliyor... Sağdıç olmalı... Kiliseye gitme zamanı geldi... (Hüngür hüngür ağlar.)

saşa (yalvarırcasına): Anne!

lebedev: İşte herkes böğürmeye başladı! Kuartet! Ne diye havayı nemlendiriyorsunuz canım! Matyev! Marfa Yegorovna!.. Madem susmuyorsunuz, öyleyse ben de... ben de ağlıyorum işte... (Ağlar.) Tanrım!

zinaida savişna: Senin annene ihtiyacın yok, onun rızasını almadın, ama ne yapalım... hayır dualarım seninle olsun...

(Fraklı ve eldivenli, İvanov girer.)

X

öncekiler, ivanov

lebedev: Bir bu eksikti! Bu da nesi?..

saşa: Niçin buraya geldin?

ivanov: Baylar, özür dilerim. Saşa'yla yalnız konuşmam gerekiyor.

lebedev: Nikâhtan önce gelinin evine gelinmez! Kurallara aykırı bir şey bu! Şimdi sen kilisede olmalıydın!

ivanov: Pâşa, rica ederim...

(Lebedev, omuzlarını silker. Zinaida Savişna, Lebedev, Kont ve Babakina çıkarlar.)

XI

saşa, ivanov

saşa (sert): Nedir?

ivanov: Kötü bir duygu eziyor beni, fakat yine de soğukkanlılıkla konuşmalıyım. Dinle Saşa: Bugün nikâh töreni için giyindim, kuşandım, aynaya göz attım ve şakaklarımdaki akları gördüm... Şura, olmaz bu iş! Daha zaman varken keselim bu anlamsız komediyi... Sen genç, taze, geleceği olan bir insansın. Oysa ben...

saşa: Bunlar hep eski hikâye, dinlemekten de bıktım artık! Kiliseye git, bekletme ordakileri.

ivanov: Kiliseye değil, doğru eve gideceğim ben, sen de nikâhtan vazgeçildiğini bildireceksin, bir şeyler söyle artık. Aklımızı başımıza toplamanın zamanıdır. Ben Hamlet'i oynadım, sen de yüce ruhlu genç kızı. Ama artık yeter.

saşa (şiddetle): Ne biçim konuşma bu! Dinlemek istemiyorum!

ivanov: Fakat ben konuşmak istiyorum ve konuşacağım.

saşa: Niçin geldin buraya? Yakınmaların gülünçleşiyor. Alay konusu olacak bir hal alıyor.

ivanov: Yok, artık yakınmıyorum. Alay konusu mu dedin? Evet, alay ediyorum kendimle. Eğer bin kere daha güçlü bir biçimde alaya alabilseydim kendimi, bütün dünyayı kahkahalarla üstüme güldürebilseydim, hiç kuşkun olmasın, yapardım bunu da. Aynada yüzüme bir göz attım, vicdanımda sanki bir bomba patladı! Kendimle alay ettim, utançtan az daha aklımı oynatıyordum. (Güler.) Melankoli! Soylu tasa! Anlaşılmaz acı! Bir oturup şiir yazmadığım kaldı. Sızlanmalar, Lazar rolü oynamalar, kendi can sıkıntılarımla herkesi tasalandırmalar, hayır, hayır, hayır! Güneşin parladığını ve bir karıncanın bile kendinden hoşnut olarak

yükünü taşıdığını göre göre; yaşama gücünü bir daha ele geçirmemek üzere yitirdiğini, paslandığını ve hayatını tükettiğini, bir ruh güçsüzlüğüne kapılıp gırtlağına kadar iğrenç bir melankoliye gömüldüğünü kavramak – hayır, hayır, hayır! Bazılarının seni bir şarlatan saydıklarını, bazılarının sana acıdıklarını, bazılarının sana yardım eli uzattıklarını ve en kötüsü, bazılarının sende yeni bir peygamber görerek iç çekmelerine saygıyla kulak verdiklerini ve onlara hemen yeni bir din bildirmeni beklediklerini görmek... Hayır! Tanrıya şükür, gururumu ve vicdanımı yitirmedim daha! Buraya gelirken alay ediyordum kendi kendimle, kuşların ve ağaçların da benimle alay ettiklerini sanıyordum...

saşa: Artık kötülük bile değil bu, basbayağı delilik!

ivanov: Öyle mi sanıyorsun? Hayır, deli değilim. Şimdi her şeyi gerçek durumlarıyla görebiliyorum, düşüncelerim senin vicdanın kadar duru. Birbirimizi seviyoruz, fakat evlenemeyiz. Ben delirebilir, istediğim kadar kederli düşüncelere kadar gömülebilirim, fakat başkalarının hayatını yıkma hakkım yok! Yakınmalarım ve mızmızlıklarımla karımın son yılını zehirledim. Sen daha nişanlımken gülmeyi unuttun, beş yıl birden yaşlandın. Hayatta her şeyi açık seçik anlayabilen baban, benim yüzümden insanları anlayamaz oldu. Gittiğim her yere can sıkıntısı, neşesizlik, hoşnutsuzluk taşıyorum. Dur, kesme! Böyle dizginsiz konuştuğum için özür dilerim, fakat kötü bir duygu eziyor beni, elimden gelmiyor başka türlü konuşmak. Ömrüm boyunca hiçbir zaman yalan söylememiş, hayata iftira etmemiştim. Fakat böyle mızmız biri olunca kendim de sezmeden hayatı karalamaya, kaderden yakınmaya, acınmaya başladım. Bu yaşama iğrentisi beni dinleyenlere de bulaşıyor, onlar da hayattan soğuyorlar. Şu durumuma bir bak! Yaşamakla sanki doğaya lütufta bulunuyorum. Şeytan canımı alsın benim!

saşa: Dur... Söylediklerinden anladığıma göre, demek ki mızmızlıktan, sızlanmaktan bıktın, artık yeni bir hayata başlamanın zamanı geldi!.. Bu çok güzel bir şey!..

ivanov: Ben hiç de güzel bir şey göremiyorum burda! Hangi yeni hayat? Geri dönülmez biçimde mahvolmuş bir adamım ben! Artık sen de bunu anlamalısın. Yeni bir hayat!

saşa: Nikolay, kendine gel! Nerden biliyorsun mahvolduğunu? Nedir bu yaptığın? Hayır, artık ne konuşmak, ne de dinlemek istiyorum! Kiliseye git!

ivanov: Ben mahvolmuş bir adamım!

saşa: Bağırma, konuklar duyacak!

ivanov: Eğer aklı başında sağlıklı bir adam, hiçbir neden yokken Lazar rolüne çıkar, baş aşağı yuvarlanmaya başlarsa, onu kimse kurtaramaz! Peki, sen söyle, beni ne kurtarabilir? İçki içemem, başımı ağrıtıyor; kötü şiirler yazmayı beceremiyorum; bu ruh tembelliğine tapınıp onu yüceltmek de olanaksız. Tembellik tembelliktir, güçsüzlük de güçsüzlük. Başka türlü adlandıramam onları. Mahvolduysam mahvoldum demektir. Konuşacak bir şey yok bunun üzerinde. (Arkaya bakar.) İşimizi güçleştirebilirler, dinle, eğer beni seviyorsan yardım et bana. Hemen şu dakika bırak beni!..

saşa: Ah Nikolay, beni ne kadar yorduğunu bir bilsen! Bana nasıl acı verdiğini bir bilsen! Her gün yeni bir sorunla karşı karşıya bırakıyorsun beni, hepsi de birbirinden çetin. Nasıl çıkayım işin içinden... gerçek bir aşk beklerken acı veren bir aşk buldum...

ivanov: Karım olursan eğer, daha da çetinleşecek bu sorunlar. Bırak beni! Yüreğindeki duygunun aşk değil, şerefli bir kişiliğin direnişi olduğunu anlamalısın. Ne pahasına olursa olsun, beni yeniden diriltmek görevini üstüne aldın.

Bir zafer kazanacağın düşüncesi okşuyordu seni. Şimdi geriye dönmeye hazırsın, fakat aldatıcı bir duygu engelliyor bunu. Anlamalısın!

saşa: Ne tuhaf, ne yabanıl bir mantığın var! Seni bırakayım öyle mi? Nasıl olur bu? Ne anan, ne kız kardeşin, ne de bir tek dostun var... Batmış bir adamsın. Varın yoğun çalındı, çevren iftiracılarla kuşatıldı...

ivanov: Aptallık ettim buraya gelmekle. Sana gelmeden yapmalıydım yapacağımı.

(Lebedev girer.)

XII

öncekiler, lebedev

saşa (babasına bakar): Baba, kudurmuş gibi buraya gelmiş, eziyet ediyor bana. İstiyor ki, onu bırakayım. Eğer evlenirsek ben mahvolurmuşum. Baba, söyle ona, onun yüce ruhluluğu gerekli değil bana, ne yaptığımı biliyorum ben.

lebedev: Hiçbir şey anlayamıyorum. Ne yüce ruhluluğu?..

ivanov: Evlenmeyeceğiz.

saşa: Evleneceğiz! Baba, söyle ona, evleneceğiz.

lebedev: Dur, dur!.. Peki niçin evlenmeyecekmişsiniz?..

ivanov: Ona her şeyi anlattım, ama anlamak istemiyor.

lebedev: Hayır, ona değil bana anlat, ama öyle anlat ki anlayabileyim! Ah Nikolay Alekseyeviç! Tanrından bul! Hayatımızı öyle dumanlandırdın ki, sanki tımarhanede yangın çıkmış, ben de ordayım! Çevreme bakıyor, hiçbir şey anlayamıyorum... Sanki Tanrının hışmına uğradım! Peki, sen benden ne istiyorsun şimdi? Ne istiyorsun bu yaşlı adamdan? Seni düelloya çağırmasını mı?

ivanov: Hayır, hiç gereği yok bunun. Yalnız omuzlarınızın üzerinde bir başa sahip olmanızı ve Rus dilini anlamanızı istiyorum!

saşa (heyecanlıdır, sahnede dolaşır): Korkunç! Korkunç! Sanki bir bebek!

lebedev: Demek ki, başımı avuçlarımın içine alıp düşünmekten başka yapacak bir şey yok. Dinle, Nikolay. Bütün bunlar sence pek akla yatkın, pek ince, psikoloji kurallarına pek uygun şeyler olabilir; fakat bence sadece skandal ve mutsuzluk. Beni, bu yaşlı adamı, son olarak dinle! Bak ne diyeceğim: Aklını başına topla! Herkes her

şeye nasıl yalın olarak bakıyorsa sen de öyle bak! Bu dünyada her şey çok anlaşılır ve açıktır. Tavan ak, çizme kara, şeker tatlıdır. Sen Saşa'yı seviyorsun, o da seni seviyor. Seviyorsan kal, sevmiyorsan git, yargıca başvurmana gerek yok. İşte her şey böyle anlaşılır ve açık seçiktir! İkiniz de sağlıklı, akıllı, ahlaklı insanlarsınız. Tanrıya şükür, karnınız tok, sırtınız pek... Yani daha ne istiyorsun? Paran mı yok? Bu da dert mi? Mutluluk paraya mı bağlı? Anlıyorsun elbette... Yurtluğun rehine konuldu, faizlerini ödeyemiyorsun, ama düşün ki ben de bir babayım, bunları anlıyorum... Bırakın, Zinaida Savişna nasıl istiyorsa öyle davransın. Tanrı iyiliğini versin onun. Kızını drahomasız bırakıyormuş, varsın bıraksın... Suroçka'ya kalırsa paranın hiç gereği yokmuş... İlkeler... Schopenhauer... Saçma bütün bunlar... Bankada kimsenin bilmediği bir on binim yatıyor. (Arkaya bakar.) Benim dışımda şeytanın bile bilgisi yok onların varlığından... Büyük annemin paraları... İşte bu para ikinizin... Alın, yalnız iki bini Matyev'in olacak, söz verin iki binini ona vereceğinize...

(Konuklar salonda toplanmaktadır.)

ivanov: Pâşa, konuşacak bir şeyim yok benim. Ben vicdanımın buyruğuna uyuyorum.

saşa: Ben de vicdanımın buyruğuna uyuyorum... Seni bırakmayacağım. Gidip annemi çağırayım. (Çıkar.)

XIII

ivanov, lebedev

lebedev: Hiçbir şey anlayamıyorum...

ivanov: Dinle öyleyse zavallı adam... Ben şerefli bir adam mıyım, yoksa bir alçak mı? Sağlıklı bir adam mıyım, yoksa bir psikopat mı; bunları açıklamaya çalışmayacağım. Anlayamazsın. Bir zamanlar ateşli, içten, akıllı bir gençtim; sevgilerim, nefretlerim ve inançlarım kimseninkilere benzemezdi. On adammışım gibi çalışır, on adammışım gibi ümit ederdim. Yel değirmenleriyle savaşır, alnımla duvarlara tos vururdum. Gücümü tartıya vurmadan ve daha hayatı öğrenmeden sırtıma öyle ağır bir yük yüklendim ki, bir süre sonra belim çatırdadı, damarlarım uzayıp gevşedi. Tükettim kendimi. Ölçüsüz içiyor, coşuyor, çalışıyordum. Söyle, sonuç başka türlü olabilir miydi? Biz o kadar yetersiziz ve yapılacak işler de o kadar çok ki!.. Tanrım, o kadar çok ki!.. İşte, kendisiyle savaştığım hayat nasıl acımadan öç alıyor benden! İşte otuz beşindeyim ve kendimi içkiyle sersemlemiş bir adam gibi duyumsuyorum. Yaşlandım ben, yaşlı bir adamın gecelik entarisini giyindim... Yorgun, bitkin, parça parça, inançsız, aşksız; ağır bir baş ve tembel bir ruhla insanların arasında başıboş dolaşıyor ve şu sorulara karşılık bulamıyorum. Kimim ben, niçin yaşıyorum, amacım ne? Aşk saçma bir şey, okşayışlar gereksizce tatlı, çalışma anlamsız, şarkılar ve ateşli söylevlerse bayağı ve eski. Nereye gidersem gideyim, kendimle birlikte tasa, soğuk bir can sıkıntısı, hoşnutsuzluk ve yaşama iğrentisi taşıyorum... Geri dönülmez bir biçimde mahvoldum ben! Otuz beşinde yorgun düşmüş, düşkırıklığına uğramış, değersiz zaferlerinin ağırlığı altında ezilmiş bir adam var karşında; utançtan boğuluyorum, güçsüzlüğümle alay ediyorum... Ah, gururum nasıl da ayaklanıyor, nasıl kuduruyorum! (Sendeler.) Tüh, nasıl yitirdim kendimi! Sendeliyorum artık... Kötüledim ben. Matyev nerde? Beni eve götürsün.

salonda sesler: Sağdıç geldi!

XIV

öncekiler, şabyelski, sonra borkin,

livov, saşa ve konuklar

şabyelski (girerken): Başkasının kullanılmış frakını giydik, eldivenlerimiz yok diye alaycı bakışlara bak sen... aptalca iğnelemelere, gülümsemelere bak... İğrenç insanlar!

borkin (hızla girer. Elinde bir demet çiçek, yakasında sağdıçlık belgesi olan bir başka çiçek): Uf! Bak hele, nerde! (İvanov'a) Sizi kilisede bekliyorlar, sizse burda felsefe yapıyorsunuz! İşte tam bir komik! Tanrım, tam bir komik! Kiliseye nişanlınızla değil, benimle gitmeniz gerekir kurallara göre. Nişanlınızı almak içinse yine kiliseden benim gelmem gerekir. Acaba anlayamıyor musunuz? Bay komik!

livov (girer, İvanov'a): Siz burda mısınız? (Yüksek sesle) Nikolay Alekseyeviç, burda, herkesin duyabileceği bir biçimde söylüyorum ki, siz bir alçaksınız...

ivanov (soğuk): Pek çok teşekkürler.

(Genel şaşkınlık...)

borkin (Livov'a): Sayın bay! Bu yaptığınız aşağılık bir şey! Sizi düelloya çağırıyorum!

livov: Bay Borkin, bırakın düelloyu, sizinle konuşmayı bile kendim için alçaltıcı bir şey sayarım. Fakat bu öneri Bay İvanov'dan gelirse sevinçle kabul edeceğim!

şabyelski: Sayın Bay, sizinle ben dövüşeceğim.

saşa (Livov'a): Nedir bu? Niçin hakaret ettiniz ona? Baylar, durun, davranışını açıklayacak bana; evet, niçin?

livov: Boş yere hakaret etmedim Aleksandra Pavlovna. Buraya şerefli bir insan olarak sizin gözlerinizi açmaya geldim, rica ederim dinleyin beni.

saşa: Yani ne söyleyeceksiniz? Şerefli bir insan olduğunuzu mu? Bunu bütün dünya biliyor. Elinizi vicdanınıza koyup söyler misiniz bana, acaba davranışlarınızın farkında mısınız? Şimdi şerefli bir insan gibi buraya gelerek ona öylesine hakaret ettiniz ki, bu hakaretin ağırlığı altında az kalsın ben ölecektim. Daha önce de onu bir gölge gibi izleyerek yaşamasını güçleştirdiniz. Böyle davranmakla görevinizi yerine getirdiğinize inanıyor, şerefli bir insan olduğunuzu sanıyordunuz. Onun özel yaşantısına karışıyor, onu yeriyor ve yargılıyordunuz. Bana ve bütün öbür tanıdıklara imzasız mektuplar yağdırdınız, bütün bunları yaparken de şerefli bir insan olduğunuzu düşündünüz. Şerefli bir iş yaptığınızı sanarak onun hasta karısına da eziyet ettiniz, kadıncağıza şüphelerinizle acı çektirdiniz. Bütün bu zorbalıkları ve alçaklıkları yaparken de hep şerefli bir insan olduğunuzu sandınız!

ivanov (güler): Düğün yeri değil, parlamento! Bravo, bravo!..

saşa (Livov'a): Düşününüz şimdi; davranışlarınızın farkında mısınız, değil misiniz? Ahmak, kalpsiz insanlar! (İvanov'un elini tutar.) Gidelim burdan Nikolay! Baba, gidelim!

ivanov: Nereye? Dur, her şeyi bitireceğim şimdi! Gençliğimin yeniden dirildiğini, eski İvanov'un canlandığını duyumsuyorum. (Tabancasını çıkarır.)

saşa (haykırır): Nikolay, ne yapmak istiyorsun! Nikolay! Tanrı aşkına yapma!

ivanov: Ne zamandır baş aşağı yuvarlanıyordum! Artık durmam gerekiyor. Her şey burda bitmeli! Uzaklaşın! Teşekkür ederim Saşa!

saşa (bağırır): Nikolay, Tanrı aşkına! Tutun onu!

ivanov: Bırakın! (Kurtulur, kendini vurur.)

perde

ORMAN CİNİ

4 Perde

KİŞİLER

Aleksandr Vladimiroviç Serebryakov

(Saşa) Emekli profesör.

Yelena Andreyevna

(Lenoçka, Hélène) Profesörün karısı, 27 yaşında.

Sofya Aleksandrovna

(Sonya, Soneçka, Sofi) Profesörün ilk karısından olan kızı, 20 yaşında.

Marya Vasilyevna Voynitskaya

Müşavir karısı, dul, profesörün ilk kaısının annesi.

Yegor Petroviç Voynitski

(Jorjenka, Jorj) Marya Vasilyevna'nın oğlu.

Leonid Stepanoviç Jeltuhin

(Lyoneçka, Lyonya) Okulunu bitirmemiş teknolog, çok zengin bir adam.

Yulya Stepanovna

(Yulya, Yuleçka) Jeltuhin'in kız kardeşi, 18 yaşında.

İvan İvanoviç Orlovski

Çiftlik sahibi.

Fyodor İvanoviç

(Fedyuşa, Fedenka, Fedya) İvan İvanoviç’in oğlu.

Mihail Lvoviç Hruşçov

(Mişa, Mişenka) Çiftlik sahibi, doktor.

İlya İlyiç Dyadin

Vasili

Jeltuhin’in uşağı.

Semyon

(Senka) Değirmen işçisi.

Birinci Perde

Jeltuhin çiftliğinin bahçesi. Teraslı bir ev. Evin önündeki alanda yemek için büyük, mezeler için daha küçük iki masa. Öğleden sonra üç suları.

I

jeltuhin ve yulya (Evden çıkarlar.)

yulya: Grilerini giyseydin keşke. Bu elbisen sana gitmiyor.

jeltuhin: Boşver. Fark etmez.

yulya: Lyoneçka, niçin suratın bir karış? İnsan kendi doğum gününde surat asar mı böyle? Ne kötüsün!.. (Başını Jeltuhin'in göğsüne koyar.)

jeltuhin: Bırak şimdi bu sevgi gösterilerini! Lütfen!

yulya (gözyaşları içinde): Lyoneçka!

jeltuhin: Bu bayat öpücüklerin, baygın bakışların bana hiç de gerekli olmayan saat kılıfçıklarının yerine, senden rica ettiğim şeyleri yapsaydın daha iyi ederdin! Niçin yazmadın Serebryakov'lara?

yulya: Lyoneçka, yazdım!

jeltuhin: Kime yazdın?..

yulya: Soneçka'ya. Bugün saat bire doğru mutlaka burda olmasını rica ettim. Vallahi yazdım!

jeltuhin: Fakat, saat üç oldu, ne gelen var ne giden. Gelmezlerse gelmesinler! Eksik olsun! Zaten, bırakmalı bu işin peşini. Bir şey çıkacağı yok... Aşağılık bir duygu, hor görülme, hepsi bu! İlgisini bile çekmiyorum. Çirkin, sıradan bir adamım ben. Roman kahramanlarına benzeyen hiçbir yanım yok. Benimle evlense bile çıkarı için evlenir, param için yapar bunu!..

yulya: Çirkinmiş... Sen kendini anlayamıyorsun.

jeltuhin: Evet, sanki kördük! Sakallarım bile öteki insanlarınki gibi çıkmıyor da, nah şurdan, boynumdan çıkıyor... Bıyıklarım... Burnum...

yulya: Niçin yanaklarını ovuşturuyorsun?

jeltuhin: Gözlerimin altı ağrıyor yine.

yulya: Azıcık da şişmişler. Dur, öpeyim, hemencecik geçsin.

jeltuhin: Budalalığı bırak!

(Orlovski ve Voynitski girerler.)

II

öncekiler, orlovski ve voynitski

orlovski: Yulya'cığım, canımın içi, ne zaman doyuracağız karnımızı? Saat üçü buldu!

yulya: Serebryakov'lar daha gelmedi ama Vaftizbaba!

orlovski: Ne zamana kadar bekleyeceğiz onları? Kuzucuğum, karnım acıktı benim. İşte, Yegor Petroviç de acıkmış.

jeltuhin (Voynitski'ye): Gelecek mi sizinkiler?

voynitski: Ben yola çıkarken, Yelena Andreyevna giyiniyordu.

jeltuhin: Kesin olarak gelecekler öyleyse?

voynitski: Kesin olarak diye bir şey söylenemez. Bir de bakarsınız, bizim generalin eklem ağrıları tutar, ya da kapris yapacağı; gelemezler.

jeltuhin: Öyleyse, buyrun kahvaltıya. Ne diye bekleyelim? (Bağırır.) İlya İlyiç! Sergey Nikodimıç!

(Diyadin ve iki-üç konuk girer.)

III

öncekiler, dyadin ve konuklar

jeltuhin: Buyrun mezelere. Buyrun lütfen. (Meze masasının yanında durarak) Serebryakov'lar gelmedi, Fyodor İvanıç yok, Orman cini de gelmedi... Unuttular bizi!

yulya: Votka ister misiniz Vaftizbaba?

orlovski: Azıcık. Hah... Yeter.

dyadin (boynuna peçete bağlayarak): Bulunmaz bir çiftlik sahibesisiniz, Yuliya Stepanovna! Tarlanızı gezerken, bahçenizdeki ağaçların gölgesi altında dolaşırken, şu masaya bakarken, her yerde, her yerde sizin büyülü elinizin kudretini görüyorum. Sağlığınıza!

yulya: Can sıkıcı şeyler de pek çok İlya İlyiç! Sözgelimi, Nazarka hindi yavrularını kümese sokmamış dün, onlar da bahçede, çiğ altında gecelemişler. Bugün beş tanesi öldü.

dyadin: Olmaz ki. Hindi nazlı bir hayvandır.

voynitski (Dyadin'e): Vaflya, bana jambon kessene biraz!

dyadin: Hayhay, memnuniyetle. Enfes bir jambon. Binbir Gece Masalları'ndaki mucizelerden biri de işte bu. (Kesmeye başlar.) Sana şu jambonu bütün güzel sanat kurallarına uygun olarak keseceğim. Beethoven ve Shakespeare böyle kesemezlerdi. Fakat, bıçak kör. (İki bıçağı birbirine sürterek biler.)

jeltuhin (titreyerek): Uvvv!.. Vaflya dur! Fena oluyorum!

orlovski: Anlatsanıza Yegor Petroviç, ne var ne yok sizlerde?

voynitski: Hiçbir şey.

orlovski: Yeni bir şeyler?

voynitski: Eski tas eski hamam. Her şey geçen yıl nasıldıysa bu yıl da öyle. Ben her zamanki gibi çok konuşup az iş yapıyorum. Yaşlı mamam, hâlâ kadınların eşitliği ve bağımsızlığı konusunda bir şeyler geveleyip duruyor; bir gözü ile mezara bakarken, öteki gözüyle yeni bir hayatın şafağını arıyor bilgelik dolu kitapçıklarında.

orlovski: Peki, Şaşa?

voynitski: Profesörü ise, ne yazık ki güveler yiyip bitiremedi henüz. Eskisi gibi, sabahtan gece yarılarına kadar yazı odasında oturup yazıyor. “Beynimizin bütün gücünü topluyor, alnımızı kırıştırıyor, durmadan kasideler yazıyoruz. Fakat ne kendimiz ne de onlar için bir övgü sözü işitmiyoruz hiçbir yerde.” Zavallı kâğıtlar; Soneçka’ya gelince, her zamanki gibi bilgelik dolu kitaplar okuyor ve pek bilgece bir anı defteri tutuyor.

orlovski: Canım benim, tatlı kızım...

voynitski: Gözlemlerimi yazmaya kalksam koca bir roman olur. Yapılacak tek şey konuyu kâğıda döküvermek. Emekli bir profesör, bayat peksimetin, bilgin sazan balığının biri... Eklem ağrıları, romatizma, yarım baş ağrısı, karaciğer v.s... Othello gibi kıskançtır. Kesesi kentte yaşamaya elverişli olmadığından, ilk karısının çiftliğinde yaşamaktadır ister istemez. Olağanüstü bahtlı bir adamdır, fakat durmadan bahtsızlıktan yakınır.

orlovski: Hadi canım!

voynitski: Ne hadi canımı! Düşünün bir kere, ne kadar bahtlı bir adam! Hadi babası sıradan bir zangoç olan küçük bir çömezin bilginler arasına katılmasını, kürsüler elde edişini, asaletmaab oluşunu ve bir senatör kızıyla evli bulunuşunu bir yana bırakalım, diyelim ki önemi yok bunların. Fakat bir de şuna bakın: Adam sanattan hiçbir şey anlamadığı halde, tam yirmi beş yıl sanat üzerine yazıp

çiziyor. Tam yirmi beş yıl sanatta gerçekçilik, sanatsal tasarı ve daha bir yığın saçma sapan şey üzerine başkalarının görüşlerini geveleyip duruyor. Adam tam yirmi beş yıl akıllılarca zaten çok önceden bilinen, ahmaklarınsa ilgisini çekmeyen konular üzerine yazıp çiziyor; yani kısaca söylemek gerekirse, tam yirmi beş yıl havanda su dövüyor. Ve bütün bunlara karşılık ne kadar büyük başarı! Ne büyük bir ün! Fakat, nasıl kazanabiliyor bu başarıyı? Niçin? Ne hakla?

orlovski (kahkahayla): Kıskançlık, kıskançlık!

voynitski: Evet, kıskanıyorum! Ya kadınlar konusunda elde ettiği başarılar! Hiçbir Don Juan, böylesine tam bir başarı kazanamamıştır! İlk karısı, yani benim kız kardeşim güzel, tatlı bir yaratıktı. Şu mavi gök kadar aydınlık ve duruydu. Hayranlarının sayısı profesörün öğrencilerinden daha çok olan bu soylu, yüce ruhlu kız öylesine âşık oldu ki ona; ancak melekler arasında böyle bir sevgiden söz edilebilir. Annem, onun kaynanası, hâlâ kutsal bir korku duyuyor bu adamın karşısında, hâlâ tapıyor ona. İkinci karısını siz de gördünüz. Böylesine güzel, böylesine akıllı bir kadın, gençliğini, güzelliğini, özgürlüğünü, parlaklığını yaşlı bir adama verdi. Niçin? Neden? Bilseniz ne yetenekli bir insan, bir artist! Şaşılacak kadar güzel piyano çalıyor!

orlovski: Tümüyle yetenekli, seçkin bir aile.

jeltuhin: Evet, sözgelimi Sofya Aleksandrovna’nın olağanüstü güzellikte bir sesi var. Şaşılacak bir soprano. Petersburg’da bile böylesine rastlamadım. Fakat, biliyor musunuz, tiz notalara çıktığı zaman kendini pek fazla sıkıyor! Ne kadar yazık! Ah, tiz sesleri de kendini sıkmadan çıkarabilse! Ah, bir çıkarabilse! O zaman, kafamı koyarım ki Sofya Aleksandrovna’dan şaşılacak bir... Baylar, özür dilerim. Yulya’ya bir şey söylemem gerekli. (Yulya’yı bir kenara çeker.) Bir atlı gönder onlara. Eğer hemen gelemeyeceklerse,

hiç olmazsa akşam yemeğine gelmelerini yaz. (Yavaşça) Yazıda yanlışlık yapıp beni rezil etme. Gelmek ge ile yazılır, ke ile değil... (Yüksek sesle, tatlılıkla) Lütfen dostum.

yulya: Peki. (Çıkar.)

dyadin: Profesörün henüz tanımak şerefine ulaşmadığım zevcesi Yelena Andreyevna'nın yalnız ruh güzellikleri bakımından değil, dış güzellikler bakımından da seçkin bir kişi olduğunu söylüyorlar.

orlovski: Evet, çok güzel bir hanımefendi.

jeltuhin: Profesörüne bağlı mı acaba?

voynitski: Ne yazık ki evet.

jeltuhin: Niçin ne yazık ki?

voynitski: Çünkü tepeden tırnağa yapmacık bir bağlılık bu. Cafcaflı sözler ve mantıksızlık. Sana sıkıntı veren yaşlı kocanı aldatamazsın, yoksa ahlaksızlık etmiş olursun. Şimdi, neresinden tutacaksınız bu mantığın?

dyadin (ağlamaklı): Jorjenka, senin bu türlü konuşmalarından hiç hoşlanmıyorum. İşte, her yanım titremeye başladı... Baylar, güzel söz söyleme sanatının yetenek ve inceliği yok bende. Fakat parlak, göz alıcı cümleler kurmadan, vicdanımdan fışkıran sözcükleri söylememe izin verin... Baylar, kim ki karısını ya da kocasını aldatır, böyle bir insana güvenilemez. Böyle bir insan vatana da hıyanet edebilir!

voynitski: Kapa şu fıskiyeyi!

dyadin: Bir dakika Jorjenka... Dostlarım, İvan İvanıç, Lyoneçka; sözgelimi, kaderin bana oynadığı oyunu göz önüne alın. Dış görünüşümün çekici olmaması yüzünden düğünümüzün ertesi günü karımın beni bırakıp kaçmış

olması, bilinmezliğin karanlıklarına gömülmüş bir sır değildir.

voynitski: Karın çok iyi etmiş.

dyadin: Baylar, bir dakika! Ben bu olaydan sonra da, evliliğin bana yüklemiş bulunduğu yükümlülüklerden kaçmadım. Şu anda da seviyorum onu ve bağlıyım ona. Sevdiği adamdan peydahladığı çocuklarına elimden geldiğince yardım ediyorum, varımı yoğumu bu çocuklara bıraktım. Ben evlilik yükümlülüklerini yerine getirdim ve gurur duyuyorum bundan. Gururlu bir adamım ben! Mutluluğum elden gitti, ama gururum bende kaldı! Ya o? Gençliği uçtu, güzelliği tabiat yasalarının etkisiyle soldu, sevdiği adam öldü, yeri cennet olsun. Ne kaldı elinde? (Oturur.) Ben ciddiyim, fakat siz gülüyorsunuz.

orlovski: İyi bir insansın, çok temiz yürekli bir insansın ama, hem gereğinden çok konuşuyor, hem de konuşurken elini kolunu sallıyorsun...

(Evden Fyodor İvanoviç çıkar. Üzerinde iyi cins çuhadan dikilmiş bir kaftan; göğsünde nişanlar, madalyalar, halkalarına çeşitli küçük simgeler takılmış olan kalın, altın bir zincir; parmaklarında değerli yüzükler.)

IV

öncekiler, fyodor ivanoviç

fyodor ivanoviç: Selam çocuklar!

orlovski (sevinçle): Oğlum, Fedyuşa'm!

fyodor ivanoviç (Jeltuhin'e): Doğum günün kutlu olsun... İnşallah daha da büyürsün... (Herkesle selamlaşır.) Merhaba peder bey! Nasılsın Vaflya? İştahınız bol olsun.

jeltuhin: Nerelerde sürtüyordun? Bu kadar da gecikilmez ki.

fyodor ivanoviç: Çok sıcak! Biraz votka içmeli.

orlovski (oğluna bakmaktan zevk duyarak): İki gözüm, koca sakallım... Baylar, ne kadar yakışıklı, değil mi? Bakın bir, ne kadar yakışıklı, değil mi?

fyodor ivanoviç: Doğum günün şerefine! (İçer.) Fakat, Serebryakov'lar nerde?

jeltuhin: Gelmediler.

fyodor ivanoviç: Hımm... Peki Yulya nerde?

jeltuhin: Bilmem ki nerelerde takılıp kaldı. Börekleri getirmenin de zamanı. Çağırayım şunu. (Çıkar.)

orlovski: Bugün bizim Lyoneçka'nın keyfi yerinde değil pek. Suratı asık.

voynitski: İneğin biri.

orlovski: Ne yaparsın, sinirleri bozuk...

voynitski: Sinirleri bencilliğinden bozuk. Adamın yanında şu ringa balığının tadı pek güzel deseniz, niye kendisini övmediniz diye gücenir size. Huysuz bir herif. Neyse, geliyor. (Yulya ve Jeltuhin girerler.)

V

öncekiler, jeltuhin ve yulya

yulya: Merhaba Fedenka! (Fyodor İvanoviç'le öpüşürler.) Yemene bak iki gözüm. (İvan İvanoviç'e) Doğum günü hediyesi olarak Lyoneçka'ya ne aldım, bakın Vaftizbaba! (Saat kılıfını gösterir.)

orlovski: Yulya'cığım, canım benim, saat kılıfı almış! Ne güzel şey...

yulya: Sadece altın ipliğe sekiz buçuk ruble gitti. Kenarlarına bakın şunun: İncicikler, incicikler, incicikler... Bu harfler: Leonid Jeltuhin. Şuracığa da ipekten iplikle ne yazdırdım bakın: Unutma beni, unutmam seni...

dyadin: İzin verin ben de bakayım! Harika!

fyodor ivanoviç: Bırakın artık canım... Yeter! Yulya, söyle de şampanya getirsinler!

yulya: Fedenka, şampanya akşam içilecek!

fyodor ivanoviç: Al sana! Akşam içilecekmiş! Eğer şu anda bana şampanya getirmezsen, şimdi çıkıp gideceğim! Şerefim hakkı için giderim! Yerini söyle bana, gidip kendim getireyim.

yulya: Her zaman böyle olmadık şeyler yaparsın Fedya. (Vasili'ye) Vasili, al şu anahtarı! Şampanyanın yerini biliyorsun; kilerde, köşede, kuru üzüm çuvalının yanındaki sepette. Yalnız dikkat et, bir şeyler kırıp dökme.

fyodor ivanoviç: Üç şişe getir Vasili!

yulya: Senden hiçbir zaman iyi bir çiftlik yöneticisi çıkmayacak Fedenka. (Herkese börek dağıtır.) Yiyin baylar, bol bol yiyin... Akşam yemeğine çok var daha, altıya kadar

çok zaman var. Sen adam olmayacaksın Fedenka... Sen mahvolmuş bir adamsın...

fyodor ivanoviç: Tamam, okumaya başladı!

voynitski: Sanırım gelen var... Duyuyor musunuz?

jeltuhin: Evet... Serebryakov'lar... Geldiler sonunda!

vasili: Sayın Serebryakov'lar geldiler!

yulya (haykırır): Soneçka! (Koşarak çıkar.)

voynitski (şarkı söyler): Gidip karşılayalım... (Çıkar.)

fyodor ivanoviç: Amma da sevindiler!

jeltuhin: Şu insanlar ölçülü davranmayı iyice bir yana bıraktılar. Sanki profesörün karısıyla yaşadığını herkese belli etmese olmaz.

fyodor ivanoviç: Kim?

jeltuhin: Kim olacak, Jorj. Sen yoktun, kadını öylesine övdü ki, yani ayıp denen bir şey var canım.

fyodor ivanoviç: Nerden biliyorsun profesörün karısıyla yaşadığını?

jeltuhin: Sanki kördük... Bütün kasabanın konuştuğu bu...

fyodor ivanoviç: Saçma. Şimdilik hiç kimse yaşamıyor profesörün karısıyla, fakat kısa bir süre sonra ben başlayacağım yaşamaya... Anlıyor musun? Ben!

VI

(Öncekiler, Serebryakov, Marya Vasilyevna, Voynitski'nin

kolunda Yelena Andreyevna, Sonya ve Yulya girerler.)

yulya (Sonya'yı öperek): Canım! Canım!

orlovski (karşılar): Saşa, iki gözüm, merhaba! (Profesörle öpüşürler.) İyisin değil mi? Tanrıya şükür!

serebryakov: Sen nasılsın, Vaftizbirader? Maşallah aslan gibisin! Çok sevindim seni gördüğüme. Çok oldu mu geziden döneli?

orlovski: Cuma günü geldim. (Marya Vasilyevna'ya) Saygıdeğer Marya Vasilyevna! Nasılsınız? (Elini öper.)

marya vasilyevna: Teşekkür ederim sevgili çocuğum. (Orlovski'nin alnını öper.)

sonya: Vaftizbaba!

orlovski: Soneçka, iki gözüm! (Öper.) Canımın içi, küçük kanaryam...

sonya: Aynı tatlı, duygulu, iyi yüz...

orlovski: Büyümüş, güzelleşmiş, gelinlik kız olmuşsun canımın içi...

sonya: Nasılsınız? Sağlığınız yerinde mi?

orlovski: Demir gibiyim!

sonya: Aslansınız Vaftizbaba! (Fyodor İvanoviç'e) Az kalsın koca fili görmüyordum! (Öpüşürler.) Yanmışsın, saçın sakalın birbirine karışmış, örümceğe dönmüşsün!

yulya: Canım benim!

orlovski (Serebryakov'a): İşler nasıl Vaftizbirader?

serebryakov: Eh, şöyle böyle... Sen ne yapıyorsun?

orlovski: Ne mi yapıyorum? Yaşıyorum azizim! Çiftliğimi oğluma verdim, kızlarımı iyi adamlarla evlendirdim, benden başına buyruk adam yok şimdi. Canımın çektiği yerde geziyorum!

dyadin: Asaletmaabları biraz geciktiler. Böreklerin sühuneti oldukça azaldı. Kendimi size tanıtmama izin verirseniz, bendeniz İlya İlyiç Dyadin; ya da yüzümün çiçekbozuğu oluşundan ötürü bazılarının pek keskin bir zekâ sergileyerek dile getirdikleri üzere: Vaflya.[5]

serebryakov: Çok hoş.

dyadin: Madame! Madameoiselle! (Yelena Andreyevna ve Sonya'yı selamlar.) Burda hepiniz benim dostlarımsınız asaletmaablar! Bir zamanlar benim de, kendime düşen payı, mutsuz bir olay yüzünden devletin yetmiş bin rublesini yitiren öz kardeşime, karşı karşıya kaldığım ailesel zorunluluklar ya da entelektüel çevrelerin ifadesiyle söylersek, elde olmayan nedenlerle bırakmak zorunda kaldığım büyük bir servetim vardı. Mesleğim, tabiatın coşkun güçlerini sömürmektir. Coşkun dalgaları dostum Orman Cini'nden kiralamış bulunduğum değirmenin çarklarını döndürmek zorunda bırakmaktayım!

voynitski: Kapa şu fıskiyeyi Vaflya!

dyadin: Anayurdumuzun ufuklarını süsleyen bilim yıldızlarının karşısında her zaman derin bir saygıyla eğilirim. (Eğilir.) Asaletmaablarını ziyaretlerimle tedirgin ederek, bilimin en son buluşları üzerine yapacağınız konuşmalarla ruhumu zevklendirmek isteği biçiminde kendini gösteren küstahlığımı bağışlamanızı dilerim.

serebryakov: Rica ederim. Buyrun, çok sevinirim.

sonya: Anlatsanıza Vaftizbaba, kışı nerelerde geçirdiniz? Nereye kayboldunuz?

orlovski: Hmunden, Paris. Nis, Londra... İşte böyle iki gözüm...

sonya: Ne güzel! Ne mutlu size!

orlovski: Sonbaharda sen de gelsene benimle! Ha?

sonya (şarkı söyler): Durup dururken ayartma beni.

fyodor ivanoviç: Kahvaltı masasında şarkı söyleme, yoksa kocanın karısı ahmak olur.

dyadin: Şimdi şu masaya à vol d'oiseaux[6] bakmak ne kadar ilgi çekici olurdu. Ne harika bir buket! İncelik, güzellik, derin bir bilgelik ve...

fyodor ivanoviç: Ne harika bir dil! Şeytan bilir, bu da nesi! Öyle bir konuşuyorsun ki, sanki birisi sırtını rendeliyor...

(Gülüşürler.)

orlovski (Sonya'ya): Canımın içi, demek hâlâ kocaya varmadın ha...

voynitski: İnsaf edin, kime varsın? Humboldt öldü. Edison Amerika'da. Schopenhauer de artık yaşamıyor... Birkaç gün önce masanın üzerinde anı defterini buldum. Aman Allah! İçinde neler yok ki! "Hayır, ben hiçbir zaman âşık olmayacağım... Aşk, benim benliğimin karşı cins objesine doğru bencil bir yönelişinden başka bir şey değildir." Ve şeytan bilir, daha neler neler... Transendentalizm, integral başlangıcının tepe noktası... Vay canına! Nerden de öğrendin bütün bunları!

sonya: Bunu bir başkasından bekleyebilirdim ama, senden değil Jorj Dayı.

voynitski: Ne var şimdi gücenecek bunda?

sonya: Eğer bir tek söz daha söylersen, ikimizden birinin eve dönmesi gerekecek, ya senin ya benim...

orlovski (kahkahayla): Vay canına, karaktere bak!

voynitski: Evet, haberiniz olsun... (Sonya'ya) Hadi elceğizini ver bana! Hadi! (Sonya'nın elini öper.) Barışalım... Bir daha yapmam.

VII

öncekiler, hruşçov

hruşçov (evden çıkarken): Ressam olmalıymışım!.. Ne eşsiz bir topluluk!

orlovski (sevinçle): Mişa! Vaftizoğlum benim!

hruşçov: Doğum günü hepinize kutlu olsun! Merhaba Yuleçka, ne kadar tatlısın bugün! Vaftizbaba! (Orlovski'yle öpüşürler.) Sofya Aleksandrovna... (Herkesle selamlaşır.)

jeltuhin: Bu kadar da gecikilir mi canım? Nerde kaldın?

hruşçov: Bir hastadaydım.

yulya: Börekler soğuyalı çok oldu.

hruşçov: Varsın soğusunlar Yuleçka, ben de soğuk soğuk yerim. Peki, nereye oturayım şimdi?

sonya: Buraya oturun... (Yanında Hruşçov'a yer açar.)

hruşçov: Bugün hava olağanüstü güzellikte, ben de müthiş iştahlıyım... Durun, votka içeyim biraz... (İçer.) Doğum günü hepimize kutlu olsun! Biraz da börek... Yuleçka, şu börekçiğe bir öpücük kondurursanız lezzeti daha da artacak... (Yulya böreği öper.) Merci. Ne var ne yok Vaftizbaba? Çoktandır görmüyordum sizi.

orlovski: Doğru. Çok oldu görüşmeyeli. Zaten ben yurtdışındaydım.

hruşçov: İşittim, işittim... Kıskanmıştım sizi. Sende ne var ne yok Fyodor?

fyodor ivanoviç: Ne olsun, dualarınız sayesinde yaşayıp gidiyoruz çok şükür...

hruşçov: İşler nasıl?

fyodor ivanoviç: Fena değil. Geçinip gidiyoruz. Fakat, kardeş, pek fazla yolculuk yapıyorum. Burdan Kafkasya'ya, Kafkasya'dan buraya, burdan Kafkasya'ya, sonra yeniden buraya, başı sonu belli değil, cin çarpmış gibi dolanıp duruyorum. Üstelik iki çiftliğim birden var orda.

hruşçov: Biliyorum.

fyodor ivanoviç: Sömürgecilikle uğraşıyor, boş zamanlarımda da zehirli örümcek ve akrep avlıyorum. İşler genel olarak iyi. Fakat meseleye "Ey tutkular, rahat bırakın beni" dizesindeki açıdan bakarsan, ben yine de eskisi gibiyim.

hruşçov: Âşıksın değil mi?

fyodor ivanoviç: Aziz dostum Orman Cini, söz buraya gelince yapılacak şey içmektir. (İçer.) Baylar, hiçbir zaman evli bir kadına âşık olmayın! Evli bir kadına âşık olacağınıza, bendeniz gibi omzunuzdan yaralanın, ya da bir kurşun ayağınızı gelip geçsin, şerefim hakkı için, daha iyi... Öyle bir belâ ki, sanki...

sonya: Ümitsiz mi?

fyodor ivanoviç: Al sana! Ümitsiz miymiş... Bu dünyada hiçbir şey ümitsiz değildir. Ümitsizlik, karşılıksız aşk, ahlar, vahlar; şımarıklıktan başka bir şey değil bütün bunlar. İnsan istemeli önce... Tüfeğimin teklememesini istemiştim, şimdi teklemiyor. Ondan beni sevmesini istemiştim, sevecek. İşte böyle Sonya kardeş. Ben birini gözüme kestirdim mi, elimden kurtulması aya uçmasından daha zordur.

sonya: Ne korkunç adamsın!

fyodor ivanoviç: Hayır, kurtulamayacaksın elimden! Ona daha üç cümle söyledim söylemedim, egemenliğimin altına girdi... Evet... Sadece üç cümle... Dedim ki: "Sayın bayan, herhangi bir pencereye baktığınız zaman beni düşünmek

zorundasınız. Sizden bunu istiyorum." Bu, günde en az bin kere beni düşünecek demektir. Sonra, her gün mektup bombardımanına tutuyorum onu.

yelena andreyevna: Mektupların size bu konuda yardım edebileceklerini sanmıyorum. Onları okumayabilir.

fyodor ivanoviç: Öyle mi sanıyorsunuz? Hımm... Şu dünyada otuz beş yıldır yaşıyorum, mektup zarflarını açmadan edebilen olağanüstü kadınlarla karşılaşmadım nedense.

orlovski (oğluna bakmaktan zevk duyar): Ne güzel konuşuyor, değil mi? Oğlum benim, aslanım! Ben de tıpkı böyleydim! Tam tamına böyleydim! Yalnız, savaşa katılmadım. Ama su gibi votka, su gibi para harcardım. Korkunç!

fyodor ivanoviç: Onu gerçekten seviyorum Mişa; hırsla, kıskançlıkla seviyorum... İsteseydi, her şeyimi verirdim ona. Kafkasya'ya, dağlara götürürdüm, mutluluk içinde yaşardık... Ona sadık bir köpek gibi bekçilik ederdim, Yelena Andreyevna. Lermontov'un İblis şiirinde önderimiz İblis'in Prenses Tamara'ya söylediği gibi: "Dünyanın kraliçesi ve benim sadık dostum" olurdu. Eh, ne yapalım, kendi mutluluğuna kendi engel oluyor!

hruşçov: Kim bu mutlu hanımefendi?

fyodor ivanoviç: Çok şey bilirsen çabuk yaşlanırsın... Neyse, bu konuyu keselim burda. Biraz da başka hikâyelerden söz edelim. Aklıma on yıl öncesi geliyor. Lyonya o zaman lise öğrencisiydi, onun doğum gününü kutluyorduk yine. Burdan atla eve dönüyordum. Sağ kolumda Sonya, sol kolumda Yulya oturmuş, ikisi de sakalıma tutunmuşlar... Baylar, gençlik dostlarım Sonya ve Yulya'nın şerefine içelim!

dyadin (kahkahayla): Harika! Harika!

fyodor ivanoviç: Bir keresinde, bir savaş ertesi, Trabzon'da bir Türk paşasıyla kafaları çekiyorduk. Bana dedi ki...

dyadin (keser): Baylar, seçkin ilişkiler şerefine içelim! Viva dostluk! Hurra!

fyodor ivanoviç: Stop, stop, stop! Sonya, baksana, şeytan canımı alsın ki iddia ediyorum; işte sana üç yüz ruble! Yemekten sonra kroket alanına gidelim. Bir vuruşta topa iki tur attıracağım. Var mısın?

sonya: Varım. Ama, bende üç yüz ruble yok.

fyodor ivanoviç: Yenilirsen kırk kere şarkı söylersin bana.

sonya: Peki.

dyadin: Harika! Harika!

yelena andreyevna (göğe bakarak): Bu kuş nasıl uçuyor böyle?

jeltuhin: Atmaca.

fyodor ivanoviç: Atmacanın şerefine!

(Sonya kahkahalarla gülmeye başlar.)

orlovski: Bizimkini tuttu! Ne oluyorsun?

(Hruşçov kahkahalarla gülmeye başlar.)

orlovski: Al bir tane daha! Sana ne oldu?

marya vasilyevna: Sofi, hoş bir şey değil bu!

hruşçov: Oh, özür dilerim baylar... Şimdi duracak, hemen...

orlovski: Buna derler tımarhane korosu.

voynitski: Şimdi bu ikisine serçe parmağını göster, kahkahadan kırılırlar. Sonya! (Parmağını gösterir.) İşte, bakın...

hruşçov: Yeter! (Saatine bakar.) Yedin içtin, artık haddini bilip gitme zamanı geldi Mihail Baba.

sonya: Nereye gideceksiniz?

hruşçov: Bir hastaya. Uzun süren bir kış ya da soğuk bir kadın insana nasıl bıkkınlık verirse, bu hekimlik de bana öyle bıkkınlık vermeye başladı.

serebryakov: Özür dilerim ama, hekimlik sizin mesleğiniz, işiniz...

voynitski (iğneli bir alayla): Onun mesleği başka. Toprağından turpkömürü çıkarıyor o.

serebryakov: Ne dediniz?

voynitski: Turpkömürü. Bir mühendis, iki kere iki dört gibi hesap etti; toprağında tam 720 bin rublelik turpkömürü yatıyor. Şaka değil.

hruşçov: Ben para kazanmak için çıkarmıyorum turpkömürünü.

voynitski: Peki, niçin çıkarıyorsunuz öyleyse?

hruşçov: Ormanları kesmemeniz için.

voynitski: Ne diye kesmeyecekmişiz ormanları? Eğer size kulak asacak olursak, ormanların, içinde genç kızlarla delikanlılar elim sende oynasınlar diye var olduklarına inanmamız gerekecek, öyle değil mi?

hruşçov: Ben hiçbir zaman böyle bir şey söylemedim.

voynitski: Bugüne kadar sizden ormanları koruma üstüne söylenmiş ne kadar söylev duymak şerefine ulaştıysam, hepsi de bayat, ciddiyet dışı, tek yanlı şeylerdir. Bu türlü konuştuğumdan dolayı beni bağışlamanızı dilerim. Fakat gözükapalı söz söylüyor değilim; ormanları koruma üstüne çektiğiniz söylevleri aşağı yukarı ezbere bilen biri olarak

konuşuyorum... (Hruşçov'u taklit etmek amacıyla yükseltilmiş bir ton ve jestlerle) İnsanlar!.. Ah!.. Ormanları mahvediyorsunuz!.. Oysa onlar dünyayı süsler, insana güzellik kavramını öğretir, yüce duygular esinlerler. Ormanlar sert iklimleri yumuşatır. İklimin daha yumuşak olduğu yerlerde ise insanlar doğayla yaptıkları savaşta daha az güç harcadıkları için yumuşak ve okşayıcı olurlar. Yumuşak iklimli ülkelerin insanları güzel, kıvrak ve duyguludur. Sözleri ince, davranışları zariftir. Sanat ve bilimin geliştiği yer oralardır. Onların felsefesi karanlık değildir. Oralarda kadınlara incelikle, soylulukla davranılır, v.s., v.s., v.s... Sözleriniz pek hoş, fakat o kadar az inandırıcı ki, sobamı odunla doldurmaya ve ağaçtan ambarlar kurmaya devam etmeme izin verin.

hruşçov: Gerektiği zaman kesilebilir elbette, fakat ormanları mahvetmekten el çekmenin zamanıdır. Rusya ormanları baştan başa balta vuruşları altında çatırdıyor, milyonlarca ağaç yok olup gidiyor, kuşların ve yabani hayvanların barınakları ıssızlaşıyor, nehirlerin suları azalıyor ve çekiliyor, olağanüstü güzellikte görünümler bir daha dönmemecesine yitip gidiyor ve tembel insanoğlu yakacağını eğilip topraktan çıkarmayı akıl edemediği için böyle oluyor bu. (Eliyle ağaçları gösterir.) Şu güzelliği sobada yakmak, yaratmaya gücümüzün yetmediği şeyi yok etmek için mantıksız bir barbar olmak gerekir. Mantık ve yaratma gücü, elinde olanı çoğaltsın diye verildi insanoğluna; oysa, bugüne kadar yaratmadı o, hep yok etti. Ormanlar gittikçe azalıyor, nehirler kuruyor, av hayvanları ortadan kalktı, iklim bozuldu, toprak günden güne daha da yoksullaşıp biçimsizleşiyor. Siz alaya alıyorsunuz beni, sözlerimi eski ve ciddiyet dışı buluyorsunuz; oysa ben kesilmekten kurtardığım köy ormanlarının yakınından geçerken ya da şu ellerimle yetiştirdiğim genç ormanımın hışırtısını duyarken, iklim denen şeyin biraz da benim egemenliğimde olduğunu ve eğer bin yıl sonranın insanı

mutlu olacaksa, bu mutlulukta benim de bir payım bulunacağını kavrıyorum. Diktiğim bir kayın ağaççığının yeşillendiğini ve rüzgârda bir o yana bir bu yana sallandığını gördüğüm zaman, yüreğim bir canlı yaratmış olmanın övüncüyle doluyor...

fyodor ivanoviç (keserek): Şerefine, Orman Cini!

voynitski: Bütün bunlar çok güzel. Fakat meseleye takvim yapraklarındaki özdeyişlerden yola çıkarak değil de, bilimsel olarak bakmış olsanız...

sonya: Jorj Dayı, sus! Dilin paslanmış senin!

hruşçov: Gerçekten de, bırakalım bu konuşmayı Yegor Petroviç. Rica ederim.

voynitski: Nasıl isterseniz.

marya vasilyevna: Ah!

sonya: Büyükanne, ne oldu?

marya vasilyevna (Serebryakov'a): Az kalsın söylemeyi unutuyordum Aleksandr... Aleksandr... Aklım başımda değil ki... Bugün Harkov'dan, Pavel Alekseyeviç'ten mektup aldım... Size selam söylüyor...

serebryakov: Teşekkür ederim, çok sevindim.

marya vasilyevna: Yeni broşürünü göndermiş, size göstermemi rica ediyor.

serebryakov: İlgi çekici bir şey mi?

marya vasilyevna: Evet, fakat biraz tuhaf. Yedi yıl önce doğruluğunu savunduğu şeyi şimdi yalanlıyor. Zamanımız için çok, çok tipik bir olay. İnsanlar, eskiden, şimdi yapıldığı gibi böylesine bir hafiflikle ihanet etmezlerdi görüşlerine. Korkunç bir şey!

voynitski: Korkunç olan bir şey yok. Sazan balığı yiyin maman.

marya vasilyevna: Fakat ben konuşmak istiyorum!

voynitski: Fakat elli yıldır edebiyat akımları ve grupları üzerine konuşuyoruz. Bitirelim artık.

marya vasilyevna: Ben konuştuğum zaman dinlemek hoşuna gitmiyor nedense. Özür dilerim Jorj, fakat şu son yıl öylesine değiştin ki, büsbütün tanıyamaz oldum seni. Oysa belirli görüşlerin, aydın bir kişiliğin vardı...

voynitski: Oo, evet! Hiç kimseyi aydınlatmayan aydın bir kişiliğim vardı. İzin verirseniz ayağa kalkayım. Evet, aydın bir kişiliğim vardı... Bundan daha zehirli alay olmaz! Şimdi 47 yaşındayım. Daha geçen yıla kadar ben de gerçeği görmemek için, tıpkı sizin gibi, bile bile gözlerimi her türlü soyutluk ve skolastikle dumanlandırıyor, böylece de iyi bir iş yaptığımı sanıyordum... Fakat bilseniz, yaşlılığın yapmama engel olduğu şeyleri yapabilecek durumda bulunduğum gençlik yıllarımı elimden kaçırdığım için, nasıl koca bir budala sayıyorum kendimi!

serebryakov: Jorj, bir dakika, sanki eski görüşlerini suçluyormuş gibi bir tavır içindesin...

sonya: Baba, yeter! Can sıktı!

serebryakov: Bir dakika. Sanki eski görüşlerini suçluyorsun. Fakat, suçlu olan onlar değil, sensin. Eylem alanına uygulanmayan görüşlerin ölü şeyler olduklarını unuttun. İş yapman gerekirdi.

voynitski: İş yapmak mı dedin? Herkes bir perpetuum mobile[7] yazarı olamaz.

serebryakov: Bununla ne demek istiyorsun?

voynitski: Hiçbir şey. Keselim bu konuşmayı. Evde değiliz.

marya vasilyevna: Aklım başımda değil ki... Aleksandr, yemekten önce damlanızı damlatmanızı hatırlatacaktım size, unutmuşum. Getirmesine getirdim ama, daha önce hatırlatmayı unuttum.

serebryakov: Gereği yok.

marya vasilyevna: Fakat, hastasınız Aleksandr! Çok hastasınız!

serebryakov: Peki, bunu herkese yaymanın anlamı ne? Yaşlısın, hastasın, yaşlısın, hastasın... İşittiğim hep bu... (Jeltuhin'e) Eve girebilir miyim, Leonid Stepanıç? Burası biraz sıcak, sonra sivrisinekler ısırıyor.

jeltuhin: Elbette. Kahvaltı bitti.

serebryakov: Teşekkür ederim. (Eve girer. Marya Vasilyevna da onun peşi sıra gider.)

yulya (Kardeşine): Profesörü yalnız bırakma! Ayıp olur!

jeltuhin (Yulya'ya): Şeytan götürsün profesörü! (Eve girer.)

dyadin: Yulya Stepanovna, size ruhumun derinliklerindeki teşekkürü sunmama izin verin. (Yulya'nın elini öper.)

yulya: Bir şey değil İlya İlyiç! Ne yediniz ki... (Herkes Yulya'ya teşekkür eder.) Bir şey değil baylar, bir şey değil! Çok bir şey yemediniz ki teşekkür ediyorsunuz!

fyodor ivanoviç: Peki, şimdi ne yapacağız baylar? Diyelim ki az sonra iddiamızı yerine getirmek üzere kroket alanına gideceğiz... Peki sonra?

yulya: Sonra, yemek.

fyodor ivanoviç: Daha sonra?

hruşçov: Daha sonra hepiniz bana gelirsiniz. Gölde balık avlarız.

fyodor ivanoviç: Çok güzel.

dyadin: Harika.

sonya: Öyleyse, hadi baylar. Demek ki şimdi kroket alanına gidiyoruz... Sonra Yulya'da yemeği biraz erken yiyip, saat yedide Orman Cini... yani işte Mihail Lvoviç'e gideceğiz. Çok güzel, Yuleçka, hadi topları alıp gelelim. (Yulya ve Sonya eve girerler.)

fyodor ivanoviç: Kroket alanına şarap getir Vasili! Kazananın şerefine içeceğiz! Hadi baba, soylu oyunumuzu oynamaya gidelim.

orlovski: Birazcık bekle yavrum, profesörle beş-on dakika oturayım, yoksa ayıp olur. Diplomasi kurallarına uymak gerekir. Benim toplarımla sen oyna şimdilik, hemen geliyorum... (Eve girer.)

dyadin: Ben de yüce bilgin Aleksandr Vladimiroviç'i dinlemeye gidiyorum. Alacağım o yüksek hazzı şimdiden seziyorum. O haz ki...

voynitski (keserek): Kafa şişirdin Vaflya. Hadi git.

dyadin: Gidiyorum efendim. (Eve girer.)

fyodor ivanoviç (bahçeye doğru yürürken şarkı söyler): Dünyanın kraliçesi olacaksın ve benim sadık dostum... (Çıkar.)

hruşçov: Ben de usulca gideyim. (Voynitski'ye) Özellikle rica ediyorum Yegor Petroviç, ne ormanlar, ne de tıp bilimi üzerine konuşmayalım bir daha. Siz bu konularda söze giriştiğiniz zaman, nedense, kalaylanmamış bir kaptan yemek yemişim gibi bir duygu içinde kalıyorum bütün gün. Sizi selamlamakla şeref duyarım. (Çıkar.)

VIII

yelena andreyevna ve voynitski

voynitski: Dar görüşlü adam. Herkes istediği gibi aptalca konuşabilir, ama bu aptalca sözler bir de coşkuyla söylendi mi, işte o zaman hoşuma gitmiyor.

yelena andreyevna: Fakat siz de olmayacak işler yaptınız yine Jorj! Marya Vasilyevna'yla, Aleksandr'la tartışmak, perpetuum mobile'den söz etmek çok mu gerekliydi sanki! Ne kadar küçük şeyler!

voynitski: Fakat, ya nefret ediyorsam Aleksandr'dan!

yelena andreyevna: Aleksandr'dan nefret etmek için neden yok. Herkes nasılsa o da öyle bir insan...

(Sonya ve Yulya kroket çubukları ve toplarıyla bahçeye girerler.)

voynitski: Şu yüzünüzdeki anlatımı, şu davranışlarınızı görebilseydiniz bir... Nasıl bir yaşama tembelliği içindesiniz! Ah, nasıl bir tembellik içindesiniz!

yelena andreyevna: Ah, hem tembellik içindeyim, hem de can sıkıntısı! (Susuş.) Benim varlığıma bile aldırmaksızın herkes kocama sövüyor yanımda. Herkes, "Zavallının yaşlı bir kocası var" demek istermiş gibi bakıyor yüzüme! Eğer Aleksandr'dan ayrılırsam, herkes, hatta çok iyi insanlar bile sevinecekler buna... Bütün bu acımaklı bakışların, yazıklanmalı iç çekişlerin tek bir nedeni var: Beni elde etme isteği. Az önce, ormanları akılsızca mahvettiğinizi, bu yüzden kısa bir süre sonra yeryüzünde hiçbir şey kalmayacağını söylüyordu Orman Cini. İşte tıpkı bunun gibi, insanları da akılsızca mahvediyorsunuz. Öyle ki, kısa süre sonra ne içten bir bağlılık, ne de başkalarının mutluluğu için kendini feda edebilme yeteneği kalacak yeryüzünde. Başka birisinin sadık karısına karşı niçin kayıtsız kalamıyorsunuz?

Çünkü Orman Cini haklı: Bir yakıp yıkma şeytanı var hepinizin içinde. Ne ormanlara, ne kuşlara, ne kadınlara, ne de birbirinize acıyorsunuz.

voynitski: Hoşlanmıyorum bu felsefeden!

yelena andreyevna: Söyleyin şu Fyodor İvanıç'a, terbiyesizlikleri can sıkıcı olmaya başladı artık. Her şeyin bir sınırı vardır. Gözlerimin içine bakarak ve herkesin yanında, evli bir kadına olan aşkından söz ediyor. Doğrusu, çok zekice bir davranış.

bahçede sesler: Bravo! Bravo!

yelena andreyevna: Fakat, ne hoş bir insan şu Orman Cini! Bize sık sık geliyor ama, sıkılganlığım yüzünden bir kere bile gerektiğince konuşamadım onunla, güler yüz göstermedim. Ya kötü, ya da kendini beğenmişin biri sanıyordur beni. Jorj, ikimiz de can sıkıcı, usanç verici insanlar olduğumuz için böyle dost olmalıyız sizinle. İkimiz de can sıkıcı insanlarız! Böyle bakmayın yüzüme, hoşlanmıyorum.

voynitski: Eğer size tutkunsam, başka türlü bakabilir miyim? Benim mutluluğum, hayatım, gençliğimsiniz siz!.. Biliyorum, karşılıksız kalacak bir aşk bu, fakat hiç olmazsa size bakmama, sesinizi duymama izin verin...

IX

öncekiler, serebryakov

serebryakov (pencerede görünür): Lenoçka, nerdesin?

yelena andreyevna: Burdayım..

serebryakov: Gelip bizimle otursana sevgilim... (İçeri girer.)

(Yelena Andreyevna eve doğru yürür.)

voynitski (onun peşi sıra yürüyerek): Eğer beni yanınızdan kovmaz, aşkımdan söz etmeme izin verirseniz, benim için en büyük mutluluk olacak bu.

perde

İkinci Perde

Serebryakov'ların yemek salonu. Büfe, salonun ortasında yemek masası. Saat gece yarısı. Bahçeden bekçinin sopa vuruşları işitilmektedir.

I

serebryakov (açık pencerenin karşısındaki koltukta oturmuş, uyuklamaktadır)

ve yelena andreyevna (onun yanı başında oturmuş, uyuklamaktadır).

serebryakov (uyanır): Kim o? Sonya, sen misin?

yelena andreyevna: Hayır, benim...

serebryakov: Lenoçka, sen miydin... Dayanılmaz bir ağrı!

yelena andreyevna: Battaniyen yere düşmüş... (Serebryakov'un ayaklarını sarar.) Aleksandr, kapıyorum pencereyi.

serebryakov: Hayır, kapama. İçim daralıyor... Az önce dalmışım, rüyamda sol bacağım sanki benim değilmiş... Müthiş bir ağrıyla uyandım. Hayır, eklem ağrısı falan değil, düpedüz romatizma bu. Saat kaç?

yelena andreyevna: Biri yirmi geçiyor. (Susuş.)

serebryakov: Sabahleyin kitaplıkta Batyuşkov'u[8] arar mısın? Sanıyorum var bizde.

yelena andreyevna: Ha?

serebryakov: Sabahleyin Batyuşkov'u ara. Bizde olduğunu hatırlıyorum. Fakat niçin böyle güçlükle soluk alabiliyorum?

yelena andreyevna: Yoruldun. İki gecedir uyumuyorsun.

serebryakov: Turgenyev'in, göğüs anjinine eklem ağrıları yüzünden yakalandığını söylüyorlar. Korkuyorum, bende de öyle olmalısın. İğrenç, yerin dibine batası yaşlılık. Şeytan götürsün. Yaşlanalı beri kendi kendimden iğrenir oldum. Sizler de bana bakarken iğreniyor olmalısınız.

yelena andreyevna: Yaşlılığından öyle bir tavırla söz ediyorsun ki, sanki suçlu biziz.

serebryakov: Benden en çok iğrenen de sensin.

yelena andreyevna: Can sıkıcı şeyler! (Serebryakov'un yanından ayrılır, uzakta bir yere oturur.)

serebryakov: Elbette. Hakkın var. Aptal değilim ben, anlıyorum. Sen gençsin, sağlıklı ve güzelsin, yaşamak istiyorsun; bense yaşlıyım, nerdeyse bir ceset. Ne sanıyorsun, anlamıyor muyum sanki? Doğru, zaten hâlâ yaşıyor olmam da aptallıktan başka bir şey değil. Fakat, biraz daha bekleyin, az kaldı. Hepinizi tutsaklıktan kurtaracağım gün yakındır. Daha fazla uzamayacak bu iş.

yelena andreyevna: Şaşa, bunalıyorum. Eğer şu uykusuz gecelerim için bir karşılık hak ettiysem, bir tek şey dileyeceğim senden: Susmanı! Tanrı aşkına sus. Başka bir şey istemem.

serebryakov: Evet, bütün bunlardan çıkan sonuç şu: Herkes benim yüzümden bunalıyor, sıkılıyor, gençliğini tüketiyor; mutlu olan, yaşamaktan zevk alan tek kişi varsa, o da benim. Evet, şüphesiz!

yelena andreyevna (ağlayarak): Dayanılmaz şey! Söyle, ne istiyorsun benden?

serebryakov: Hiçbir şey.

yelena andreyevna: Öyleyse rica ederim, sus.

serebryakov: Çok tuhaf. Jorj, hattı yaşlı bunak Marya Vasilyevna konuştuğu zaman hiçbir şey olmuyor, herkes dinliyor onları. Fakat ben ağzımı açıp bir çift söz eder etmez, herkes mutsuz hissetmeye başlıyor kendini. Hatta sesim bile tiksinti veriyor insanlara. Peki, diyelim ki bencil, despot, iğrenç bir adamım; fakat şu yaşlılığımda birazcık olsun bencil olmak hakkım değil mi? Acaba hak etmedim mi bunu? Yaşadığım hayat ne kadar çetindi! Öğrenciliğimizde İvan Petroviç'le birlikteydik. Sor ona. O şurda burda sürtüp, çingene kızlarına para yedirirken, ben onun parasıyla ucuz,

kirli bir otel odasında yaşıyor, gece gündüz öküz gibi çalışıyordum. Bir yandan açlık çekiyor, bir yandan da başkasının parasıyla yaşadığım için acı duyuyordum. Sonra Heidelberg'e gittim, ama Heidelberg'i görmedim. Paris'te Paris'i görmeden yaşadım. Bütün zamanımı dört duvar arasına kapanıp çalışmakla geçiriyordum. Bir kürsü elde edince de ömrüm boyunca bilime hizmet ettim, bugün de şerefle, bağlılıkla sürdürüyorum çalışmamı. Şimdi sorarım, mutlu bir yaşlılığı hak etmedim mi bütün bunlara karşılık? İnsanların ilgisini hak etmedim mi?

yelena andreyevna: Kimse senin bu hakkını tanımazlık etmiyor. (Rüzgâr pencere kanatlarını birbirine çarpar.) Rüzgâr çıktı, kapayayım pencereyi. (Kapar.) Birazdan yağmur yağacak. Senin haklarına kimsenin bir şey dediği yok.

(Susuş. Bekçinin sopa vuruşları ve şarkısı duyulur.)

serebryakov: Hayatın boyunca bilim için çalışmak... Çalışma odana, saygıdeğer arkadaşlarına alışmak ve ansızın, neye uğradığını anlamadan, kendini bu mahzende bulmak, her gün bayağı insanlarla karşılaşıp değersiz konuşmalar dinlemek... Ben yaşamak istiyorum... Ben başarıyı, ünü, gürültüyü seviyorum. Oysa tam anlamıyla bir sürgündeyim burda. Her an geçmiş günlerin özlemini çekmek, başkalarının başarılarını izlemek ve ölüm korkusu içinde yaşamak... Dayanamıyorum! Gücüm yetmiyor! Ve burda, yaşlılığımı bile bağışlamak istemiyorlar bana!

yelena andreyevna: Bekle biraz, sabırlı ol; beş altı yıl sonra ben de yaşlanmış olacağım.

(Sonya girer.)

II

öncekiler, sonya

sonya: Anlamıyorum, nerde kaldı bu doktor. Eğer belediye hekimini bulamazsa Orman Cini'ne gitmesini söylemiştim Stepan'a.

serebryakov: Ne yapayım Orman Cini'ni senin? Ben astronomiden ne kadar anlıyorsam, o da tıptan o kadar anlar.

sonya: Senin eklem ağrıların için bütün tıp fakültesini buraya çağıracak değiliz herhalde.

serebryakov: Konuşmayacağım bile o sapıkla.

sonya: Nasıl istersen. (Oturur.) Bana göre hava hoş.

serebryakov: Saat kaç?

yelena andreyevna: İki.

serebryakov: İçim daralıyor... Sonya, masadan damlayı ver bana!

sonya: Peki. (Verir.)

serebryakov (Sinirlenir): Ah, bu değil! Bir şey istemeye de gelmiyor!

sonya: Rica ederim hırçınlığı bırak! Belki senin hırçınlıklarından hoşlanacak olanlar da bulunabilir ama, lütfen beni bağışla. Ben böyle şeylerden hoşlanmıyorum.

serebryakov: Ne dayanılmaz bir karakteri var bu kızın. Peki, niçin kızıyorsun?

sonya: Peki, niçin bu mutsuz tavırla konuşuyorsun sen de? Tanımayan biri de gerçekten mutsuz olduğunu sanacak. Oysa, senin kadar mutlu insan az bulunur yeryüzünde.

serebryakov: Evet, şüphesiz! Çok mutluyum ben! Çok mutlu bir insanım!

sonya: Elbette mutlusun... Eğer iş eklem ağrılarındaysa, çok iyi biliyorsun ki nöbet sabahleyin geçecek. Ne var inim inim inleyecek bunda? Ne olmuş yani!

(Elinde bir mumla Voynitski girer. Robdöşambrlıdır.)

III

öncekiler, voynitski

voynitski: Fırtına patlayacak... (Bir şimşek çakar.) İşte, Hélène ve Sonya, gidip uyuyun hadi, sizlerden nöbeti almaya geldim.

serebryakov (ürkmüş): Hayır, hayır, beni yalnız bırakmayın onunla! Hayır! Söze tutar beni!

voynitski: Fakat iki gecedir uyumuyorlar, onların da rahat etmesi gerek.

serebryakov: Uyusunlar gidip, ama sen de git. Teşekkür ederim. Yalvarırım. Bir zamanlarki dostluğumuz adına, karşı koyma. Git, sonra konuşuruz.

voynitski: Bir zamanlar ki dostluğumuz... Doğrusu, haberim yoktu böyle bir şeyden.

yelena andreyevna: Jorj, sus!

serebryakov: İki gözüm, onunla yalnız bırakma beni! Lafa tutacak.

voynitski: Artık, nerdeyse gülünç bir şey bu.

hruşçov'un sesi (sahne gerisinde): Yemek salonundalar mı? Burası mı? Atımı ahıra götürsünler, lütfen!

voynitski: İşte doktor geldi.

(Hruşçov girer.)

IV

öncekiler, hruşçov

hruşçov: Ne hava, değil mi? Yağmur peşimden kovaladı, zor kurtuldum. Merhabalar. (Selamlaşır.)

serebryakov: Sizi rahatsız ettik, özür dilerim. Ben de hiç istemiyordum bunu.

hruşçov: Amma da yaptınız, ne önemi var! Fakat, hasta olmak da nerden geldi aklınıza Aleksandr Vladimiroviç! Doğrusu, size hiç yakışmıyor bu. Çok kötü, çok kötü! Neyiniz var bakalım?

serebryakov: Doktorlar genellikle niçin hoşgörülü bir tavırla konuşur hastalarla Allahaşkına?

hruşçov (güler): Fakat, gözlemciliği bırakın. (Tatlılıkla) Hadi, yatağınıza gidelim. Burda oturmanız iyi değil. Yatak hem sıcak, hem de rahattır. Hadi... Sizi orda muayene edeceğim ve... her şey yoluna girecek.

yelena andreyevna: Şaşa, dinle doktoru.

hruşçov: Eğer yürümek canınızı acıtacaksa, koltuğunuzla taşıyalım sizi.

serebryakov: Hayır, hayır, yürüyebilirim... Yürüyeceğim... (Kalkar.) Boşu boşuna rahatsız ettiler sizi. (Hruşçov ve Sonya, Serebryakov'un kollarına girerler.) Zaten pek güvenmem ilaçlara. Bırakın kollarımı. Kendim yürüyebilirim.

(Hruşçov, Sonya ve Serebryakov çıkarlar.)

V

yelena andreyevna, voynitski

yelena andreyevna: Canımı çıkardı. Güçlükle durabiliyorum ayakta.

voynitski: O size acı çektiriyor, ben de kendi kendime. İşte, üç gecedir ki uyumuyorum.

yelena andreyevna: Mutluluk yok bu evde. Anneniz, broşürlerinin ve profesörün dışında her şeyden nefret ediyor. Profesörün sinirleri bozulmuş; bana inanmıyor, sizden korkuyor. Sonya babasına kızıyor, benimle konuşmuyor. Siz kocamdan nefret ediyor, annenizi açıkça aşağılıyorsunuz. Ben usanç verici bir insanım, üstelik sinirlerim bozuk; bugün tam üç kere ağlamaya kalktım. Kısaca herkes savaş açmış birbirine. Sorarım, nedir bu savaşın anlamı, niçin savaşıyoruz?

voynitski: Felsefeyi bırakalım!

yelena andreyevna: Mutluluk yok bu evde. Jorj, eğitim görmüş akıllı bir insansınız siz. Anlamanız gerekir ki haydutlar ve hırsızlar değil; gizli nefretler, iyi insanlar arasındaki düşmanlıklar, bütün bu küçük geçimsizlikler engel oluyor mutluluğumuza. Uzaktan bakanlar da bir kültür ocağı sanıyorlar bizim evi. Bütün bu hırgürü ortadan kaldırmama, herkesi barıştırmama yardım etseniz Jorj! Tek başıma gücüm yetmeyecek buna.

voynitski: Siz önce beni kendi kendimle barıştırsanıza! Canım... (Yelena Andreyevna’nın eline kapanır.)

yelena andreyevna: Bırakın. (Elini çeker.) Gidin burdan!

voynitski: Birazdan yağmur yağacak, tabiat tepeden tırnağa canlanıp açılacak, derin derin soluyacak. Fırtına yalnız beni canlandırmayacak. Hayatımın geri gelmemek üzere yok olup gittiği düşüncesi, gece gündüz bir hortlak

gibi boğuyor beni. Bir yığın küçük, değersiz, ufak tefek şey için aptalca harcadığım gençlik yılları yok artık, bugün korkunç anlamsız bir yaşamayı sürdürüyorum. İşte benim hayatım ve aşkım! Söyleyin, ne yapayım onları, nereye koyayım? Duygularım bir çukura düşen güneş ışınları gibi mahvolacaklar, kendim de mahvolup gideceğim...

yelena andreyevna: Bana aşkınızdan söz ettiğiniz zaman kafam duruyor sanki, ne söyleyeceğimi bilemez oluyorum. Özür dilerim, bu konuda yardım edemeyeceğim size. (Çıkmak ister.) İyi geceler!

voynitski (yolunu keser): Kendi hayatımın yanı sıra bir başka hayatın da, sizin hayatınızın da mahvolduğunu düşünmek, bilseniz nasıl acı veriyor bana! Nedir beklediğiniz şey? Hangi yerin dibine batası felsefe engel oluyor bize? Gençliğinizi prangaya vurarak, içinizdeki yaşama susuzluğunu boğmaya çalışmanın yüce ahlaklılıkla ne ilgisi var! Niçin anlamıyorsunuz bunu!

yelena andreyevna (Voynitski’nin yüzüne dik dik bakarak): Jorj, sarhoşsunuz siz!

voynitski: Olabilir, olabilir!

yelena andreyevna: Fyodor İvanoviç sizde mi kalıyor?

voynitski: Geceyi bende geçiriyor. Olabilir, olabilir. Her şey olabilir!

yelena andreyevna: Bugün de içtiniz, değil mi? Peki, niçin?

voynitski: Ne de olsa yaşamaya benziyor azıcık... Engel olmayın Hélène!

yelena andreyevna: Önceleri hiç içmez, bu kadar da çok konuşmazdınız. Gidip uyuyun! Sıkılıyorum sizden. Dostunuz Fyodor İvanoviç’e de söyleyin, eğer beni tedirgin etmekten

vazgeçmezse, ben de başka türlü davranmaya başlayacağım. Gidin!

voynitski (Yelena Andreyevna'nın eline kapanarak): Canım... Bir tanem!

(Hruşçov girer.)

VI

öncekiler, hruşçov

hruşçov: Aleksandr Vladimiroviç sizi istiyor Yelena Andreyevna.

yelena andreyevna (Elini Voynitski'den kurtararak): Hemen gidiyorum! (Çıkar.)

hruşçov (Voynitski'ye): Kutsal saydığınız hiçbir şey yok! Siz de, şimdi dışarı çıkan sevimli bayan da, profesörün bir zamanlar sizin özbeöz kız kardeşinizin kocası olduğunu ve bu evin çatısı altında sizinle birlikte bir de genç kızın yaşadığını unutmasaydınız iyi olurdu! Bütün kentte sizin aşk hikâyeniz konuşuluyor. Ne utanmazlık! (Hastaya gider.)

voynitski (yalnız): Gitti... (Susuş.) Ona rahmetli kız kardeşimin evinde rastlamıştım on yıl önce bir gün. O on yedi yaşındaydı, ben otuz yedi. Niçin o zaman âşık olmadım, benimle evlenir misiniz demedim? Oysa ne kadar olanaklı bir şeydi bu! İşte, karım olacaktı şimdi... Evet... İkimiz de fırtınanın sesiyle uyanacaktık. O korkacak, ben onu kucaklayarak "Korkma, yanındayım" diye fısıldayacaktım. Ah, güzel düşünceler... Nerdeyse gülümsüyorum bile... Fakat, Tanrım, kafamın içi karmakarışık... Niçin yaşlandım ben?.. Niçin o beni anlamıyor? Tumturaklı sözlerinden, tembelliğinden, mahvolan barış üzerine tembel, saçma sapan düşüncelerinden nefret ediyorum... (Susuş.) Niçin böyle kötü yaradılışlı bir insanım ben? Ah, şu dengesiz Fyodor'u, şu ahmak Orman Cini'ni nasıl da kıskanıyorum! İçleri dışları bir, ahmak, iyi yürekli insanlar... Benim bütün benliğimi kaplayan bu yerin dibine batası alay etme, küçümseme duygularından ne kadar uzaktalar...

(Bir yorgana sarınmış olarak Fyodor İvanoviç girer.)

VII

voynitski, fyodor ivanoviç

fyodor ivanoviç (kapıdan seslenir): Yalnız mısınız? Kadın filan yok, değil mi? (Girer.) Fırtınanın sesiyle uyandım. Yaman bir yağmur yağıyor. Saat kaç?

voynitski: Şeytan götürsün saati!

fyodor ivanoviç: Yelena Andreyevna'nın sesini duyuyorum gibi geldi bana.

voynitski: Az önce burdaydı.

fyodor ivanoviç: Çok görkemli kadın! (Masadaki ilaç şişelerini gözden geçirir.) Bunlar da nesi? Bu naneli haplar da ne oluyor? (Bir tanesini yer.) Evet, çok görkemli kadın! Profesör hasta galiba, ha?

voynitski: Evet.

fyodor ivanoviç: Yaşamanın böylesine de hiç aklım ermiyor. Eski Yunanlılar zayıf, hastalıklı çocukları, Mont Blanc dağından uçuruma atarlarmış. İşte, böylelerini de uçuruma atmalı!

voynitski (kızgın): Mont Blanc değil, Tarpeya kayası. Ne kara cahillik!

fyodor ivanoviç: Peki, Tarpeya kayası olsun... Kıyamet mi kopar? Niçin böyle üzüntülüsün bugün? Profesöre mi üzülüyorsun?

voynitski: Beni rahat bırak. (Susuş.)

fyodor ivanoviç: Yoksa profesörün karısına âşık olmayasın? Ha? Bak hele! Olabilir de yani... Sen üzülmene devam et... Fakat, dinle bak: Eğer kasabada sizin için yapılan dedikodularda yüzde bir bile gerçek payı varsa, eğer böyle

bir şey işitirsem, gözünün yaşına bakmadan, Tarpeya kayasından atarım seni...

voynitski: Biz onunla sadece dostuz.

fyodor ivanoviç: Yani, dostsunuz artık, öyle mi?

voynitski: Ne demek “Dostsunuz artık?”

fyodor ivanoviç: Bir kadın ancak şu yollardan geçerek bir erkeğin dostu olabilir: Önce arkadaşı, sonra metresi, en sonra da dostu.

voynitski: En bayağı türden bir felsefe.

fyodor ivanoviç: Öyleyse içelim. Bende, sanıyorum, Chartreuse liköründen biraz kalmış olmalı, gidip bir bakalım. Onu içer, ortalık ağarınca da bize gideriz. Olur mu? Luka diye bir kâhyam var, hiçbir zaman “olur mu” demez, hep “olur mi” der. Korkunç bir dalaverecidir... Ha, olur mi? (İçeri giren Sonya’yı görerek) Eyvahlar olsun! Özür dilerim, boyunbağım da yok! (Koşarak çıkar.)

VIII

voynitski, sonya

sonya: Jorj dayı, Fedya'yla şampanya içip troykaya kurulmuştunuz yine. Pek de ahbap oldunuz yakışıklı şahinler. Ötekinin yola gelmeyeceği besbelli, anasından aylak doğmuş zaten, fakat sana ne oluyor? Yaşına başına hiç yakışmıyor doğrusu.

voynitski: Yaşla başla ilgisi yok bunun. Eğer insanın gerçek bir hayatı yoksa, seraplarla yaşamaya başlar. Hiçbir şey olmayacağına böylesi daha iyidir.

sonya: Kuru otlar daha toplanmadı. Gerasim yağmurdan çürüyeceklerini söyledi bugün. Oysa sen seraplarla uğraşıyorsun. (Ürkmüş.) Dayı, gözlerin yaşarmış!

voynitski: Ne yaşarması! Saçma... Az önce tıpkı rahmetli annen gibi baktın yüzüme... Canım benim... (Sonya'nın yüzünü, ellerini öpücüklere boğar.) Kız kardeşim... Sevgili kız kardeşim benim... Nerelerde şimdi? Eğer bilseydi! Ah, eğer bilseydi!

sonya: Dayı, neler söylüyorsun? Neyi bilseydi?

voynitski: Çok zor, çok kötü... Hiçbir şey... (Hruşçov girer.) Sonra konuşuruz... Hiçbir şey... Ben gidiyorum... (Çıkar.)

IX

sonya, hruşçov

hruşçov: Babanız söz dinlemiyor. Ben eklem ağrısıdır diyorum, o romatizmada ısrar ediyor; ben yatmasını rica ediyorum, o oturuyor. (Kasketini alır.) Sinirleri bozulmuş.

sonya: Hayır, şımarık. Bırakın şapkanızı... Bekleyin yağmur dinsin. Bir şeyler yemek ister miydiniz?

hruşçov: Evet, galiba.

sonya: Geceleri bir şeyler atıştırmayı severim. Sanırım yiyecek bulabileceğiz büfede... (Büfeyi karıştırır.) Sanki onun istediği doktor mu? Onun bütün istediği, yanı başında bir düzine kadının oturup gözlerinin içine bakarak “Profesör!” diye inlemeleri. Şu peyniri alsanıza...

hruşçov: Öz babasından böyle bir tavırla söz etmez insan. Evet, babanız yönetilmesi oldukça güç bir kişi; fakat şu Jorj dayılarla, İvan İvanıç’larla karşılaştıracak olursak, hiçbiri serçe parmağı etmez onun.

sonya: İşte, bir şişe de içecek bir şeyler buldum. Ben babamdan değil, büyük adamdan söz ediyorum. Babamı severim, fakat büyük adamlar o bin bir çeşit seremonileriyle can sıktılar artık. (Otururlar.) Yağmur nasıl da yağıyor! (Bir şimşek çakar.) Bakın, bakın!

hruşçov: Fırtına yakınımızdan geçiyor, bize sadece ucuyla dokundu.

sonya (içki doldurur): İçin.

hruşçov: Sağlığınıza. (İçer.)

sonya: Sizi gece yarısı tedirgin ettiğimiz için darıldınız mı bize?

hruşçov: Tam tersine. Eğer beni buraya çağırmasaydınız, şu anda uyuyor olacaktım. Sizi gerçek hayatta görmek, rüyada görmekten bin kat daha güzel.

sonya: Öyleyse neden böyle dargın dargın bakıyorsunuz?

hruşçov: Dargınım da ondan. Şimdi kimse yok burda, açıkça konuşabilirim sizinle. Sofya Aleksandrovna, şu dakika büyük bir sevinçle alıp götürürdüm sizi burdan. Evinizdeki havayı içime çekemiyorum, bana öyle geliyor ki, zehirliyor sizi bu hava. Eklem ağrılarına ve kitaplarına gömülmüş olan babanızın gözü dünyayı görmüyor, öte yandan Jorj dayınız, üvey anneniz...

sonya: Ne olmuş üvey anneme?

hruşçov: Her şeyi konuşmak olmuyor! İnsanların anlamadığım pek çok yanı var. Bir insan her şeyiyle güzel olmalı: Yüzüyle, giysileriyle, ruhuyla, düşünceleriyle... her şeyiyle... Yüzlerinin ve giysilerinin güzelliğiyle başımı döndüren kişilere sık sık rastlıyorum; fakat, ruhlarına, düşüncelerine gelince, aman Tanrım! Güzel bir kılıf içerisinde bazen öyle kara bir ruh gizlenmiş oluyor ki, hiçbir aklıkla ağartamıyorsunuz... Heyecanlıyım, bağışlayın... Sonra, biliyor musunuz, benim için çok, çok değerli bir şeysiniz siz...

sonya (bıçağı elinden düşürür): Elimden kayıverdi...

hruşçov (bıçağı yerden alır): Zararı yok... (Susuş.) Gece karanlığında ormanda yürüyen bir insan, uzakta bir ışığın parladığını görürse, içi aydınlanır, artık ne karanlığı, ne yorgunluğunu, ne de yüzüne gözüne çarpan dikenli dalları duyumsar. Ben sabahtan gece yarılarına kadar çalışan bir insanım; yaz-kış rahat yüzü görmem, beni anlamayanlarla savaşırım ve bazen dayanılmaz acılar çektiğim olur... Fakat, sonunda ben de kendi ışığımı buldum işte. Sizi dünyada her şeyden daha çok sevdiğimi söyleyip övünecek değilim. Aşk,

benim için her şey demek değildir... O benim için mükâfattır sadece! Çalışan, savaşan ve acı çeken insan için aşktan daha yüce bir mükâfat bulunamaz.

sonya (heyecanlı): Özür dilerim... Bir sorum var Mihail Lvoviç.

hruşçov: Nedir? Sorun hadi...

sonya: Biliyor musunuz?.. Siz sık sık geliyorsunuz bize, biz de bazen topluca size geliyoruz. İtiraf edin ki, bu yüzden bir türlü bağışlayamıyorsunuz kendinizi.

hruşçov: Yani?

sonya: Yani, demek istiyorum ki, demokrasiden yana olduğunuz için bizimle böyle yakından tanışık olmayı yediremiyorsunuz kendinize. Ben enstitüdenim, Yelena Andreyevna aristokrattır, ikimiz de modaya göre giyiniriz; oysa siz aristokrasiye karşısınız, demokrasiden yanasınız...

hruşçov: Neyse... neyse... Bırakalım bunları! Zamanı değil!

sonya: Daha da önemlisi, siz kendi ellerinizle turpkömürü çıkarıyor, orman yetiştiriyorsunuz... Yani, biraz tuhaf... Hatta, daha doğrusu, siz bir devrimcisiniz...

hruşçov: Demokrasiden yana, devrimci... Üstelik sesiniz titreyerek bunları söylerken ciddi misiniz gerçekten Sofya Aleksandrovna?

sonya: Evet, evet ciddiyim. Çok ciddiyim.

hruşçov: Hayır, hayır, değilsiniz...

sonya: Sözgelimi, bir kız kardeşim olsaydı ve sözgelimi siz ona âşık olup evlenme teklifinde bulunsaydınız, yemin ederim ki bu davranışınızı hiçbir zaman bağışlamazdınız kendinize. Son modaya göre giyinen ve üniversitede okumamış çıtkırıldım bir aristokrat küçükhanıma âşık

olmanın utancıyla, şu belediye doktorlarınızın ve hanım doktorların yüzüne bakamazdınız. Çok iyi biliyorum bunu... Düşüncelerimin doğruluğunu gözlerinizden anlıyorum! Yani, kısaca, tek bir cümleyle söylemek gerekirse; bütün şu ormanlarınız, turpkömürünüz, nakışlı gömleğiniz, hepsi, hepsi gösterişten, yalandan, kırıtkanlıktan başka bir şey değil!

hruşçov: Niçin bunlar? Niçin kırdınız beni yavrum? Fakat, aptalın biriyim ben. Ağzımın payını aldım. Sınırımı geçmemeliydim! Hoşça kalın! (Kapıya yürür.)

sonya: Güle güle... Size karşı çok sert davrandım, özür dilerim.

hruşçov (dönerek): Yaşadığınız şu çevrenin ne kadar, ne kadar boğucu bir yer olduğunu anlayabilseydiniz! Bir çevre düşünün ki insana kıyı kıyı yanaşıp yan gözle bakıyorlar ve onda ya bir devrimci, ya da bir psikopat, ya da bir palavracı arıyorlar; bir insan aramak kimsenin aklına gelmiyor! "Oo, –diyorlar–, bu psikopat!" Ve seviniyorlar. "İşte bir palavracı!" Bu yargıyı verir vermez de sanki Amerika kıtasını keşfetmişçesine keyifleniyorlar. Beni anlamayıp alnıma ne türlü bir etiket yapıştıracaklarını kestiremeyince de, suçu kendilerinde değil de yine bende buluyorlar ve "Tuhaf bir adam bu, çok tuhaf bir adam" diyorlar! Siz yirmi yaşındasınız, değil mi? Fakat daha şimdiden tıpkı babanız, tıpkı Jorj dayınız gibi soğukkanlısınız. Eğer beni, sizin eklem ağrılarınızı iyileştirmek için çağırmış olsalardı hiç şaşırmazdım. Böyle yaşanmaz! Ben kim olursam olayım, dosdoğru bakın gözlerime, hiçbir önyargıya kapılmadan, yöntemsiz, tasarısız, açık bir yürekle bakın ve her şeyden önce bir insan arayın bende, yoksa hiçbir zaman insanlarla dost olamazsınız. Hoşça kalın! Şu sözlerimi de aklınızdan çıkarmayın: Bu kurnaz, bu kuşkucu gözler sizdeyken, hiçbir zaman âşık olamayacaksınız!

sonya: Doğru değil bu!

hruşçov: Doğru!

sonya: Doğru değil! İşte, inadınıza... âşığım ben! Âşığım ve ne kadar acı çekiyorum, ne kadar acı çekiyorum! Bırakın beni! Gidin burdan, yalvarırım... Gelmeyin bize... Gelmeyin...

hruşçov: Sizi selamlamakla şeref duyarım! (Çıkar.)

sonya (yalnız): Kızdı. Tanrı kimseye bu adamın huylarını vermesin! (Susuş.) Çok güzel konuşuyor, fakat bütün bu söylediklerinin palavra olmadığını bana kim kanıtlayabilir? Durmadan düşünüyor, durmadan ormanlarından söz ediyor, ağaçlar yetiştiriyor... Çok güzel, fakat bir psikopati sonucu da olabilir bütün bunlar... (Elleriyle yüzünü kapar.) Hiçbir şey anlamıyorum. (Ağlar.) Tıp fakültesinde okumuş, ama hiç de tıpla uğraştığı yok... Çok tuhaf bütün bunlar, çok tuhaf... Tanrım, bütün bunları anlayabilmem için yardım et bana!

(Yelena Andreyevna girer.)

X

sonya, yelena andreyevna

yelena andreyevna (pencereyi açar): Fırtına geçti! Hava ne kadar güzel (Susuş.) Orman Cini nerde?

sonya: Gitti. (Susuş.)

yelena andreyevna: Sofi!

sonya: Ne var?

yelena andreyevna: Daha ne zamana kadar somurtup duracaksınız bana? Birbirimize karşı hiçbir kötülükte bulunmadık. Niçin düşman olalım öyleyse? Yeter artık...

sonya: Ben de barışmak istiyordum zaten... (Yelena Andreyevna'yı kucaklar.) Canım!

yelena andreyevna: İşte, ne güzel... (İkisi de heyecanlıdır.)

sonya: Babam yattı mı?

yelena andreyevna: Hayır. Salonda oturuyor. Tanrı bilir niçin, tam bir ay konuşmadık birbirimizle. Yeter artık... (Masaya bakar.) Bunlar da ne?

sonya: Orman Cini bir şeyler yedi.

yelena andreyevna: Şarap da var... Hadi dostluğumuzun şerefine kadeh kaldıralım.

sonya: Hadi...

yelena andreyevna (doldurur): Aynı kadehten içelim. Daha iyi. Bundan böyle "sen" diyelim birbirimize.

sonya: Evet. (İçerler ve öpüşürler.) Ne zamandır barışmak istiyordum ama utanıyordum nedense... (Ağlar.)

yelena andreyevna: Ne var ağlayacak şimdi?

sonya: Hiçbir şey, ben böyleyim işte.

yelena andreyevna: Peki, yeter, yeter... (Ağlar.) İşte, sen ağlıyorsun diye ben kaçık da ağlamaya başladım! (Susuş.) Babanla parası için evlendiğimi sanıyorsun. Fakat, eğer yemine inanıyorsan, yemin ederim ki severek evlendim onunla. Bir bilgin oluşu, ünlü bir kişi oluşu çekmişti beni. Gerçek olmayan, yapma bir aşktı bu, ama gerçek bir aşk gibi görünmüştü bana! Bunda hiçbir suçum yok benim. Ama sen, düğün gününden beri kurnaz, şüpheci gözlerinle öldürdün beni...

sonya: Fakat, barışalım artık, barışalım! Unutalım olanları. Bugün ikinci keredir ki kurnaz, şüpheci gözlerim olduğu söyleniyor bana.

yelena andreyevna: Hiç gereği yok öyle kurnaz kurnaz bakmanın. Yakışmıyor sana. İnsanlara inanmadan yaşanılamaz.

sonya: Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer. O kadar çok düş kırıklığına uğradım ki.

yelena andreyevna: Kim uğrattı düş kırıklığına seni? Baban iyi, dürüst, çalışkan bir insan. Bugün sitem ettin ona, mutlu olduğunu söyledin. Oysa gerçekten mutlu olsaydı bile, işleri bu mutluluğu fark etmesini engellerdi. Ben ne babana ne de sana, hiçbir zaman bilerek bir kötülük yapmış değilim. Jorj dayınsa çok iyi, çok dürüst, fakat doyumsuz, mutsuz bir insan... Kim düş kırıklığına uğrattı seni? (Susuş.)

sonya: Dürüstçe, bir dosta söyler gibi söylesene; mutlu musun?

yelena andreyevna: Hayır.

sonya: Biliyordum bunu. Bir soru daha; açıkça söyle, genç bir kocan olsun ister miydin?

yelena andreyevna: Ne kızsın sen... Elbette isterdim! (Güler.) Hadi bir soru daha, hadi...

sonya: Orman Cini'nden hoşlanıyor musun?

yelena andreyevna: Evet, çok.

sonya (güler): Yüzümün çok aptalca bir anlatımı var... değil mi? İşte gitti o, ama ben hâlâ konuşmasını, ayak seslerini duyuyorum, karanlık pencerede yüzünü görür gibi oluyorum... Ne demezsin... Fakat, böyle yüksek sesle konuşamam, utanıyorum. Gidip benim odamda konuşalım hadi. Beni çok aptal buluyorsun, değil mi? İtiraf et... O, iyi bir insan, öyle değil mi?

yelena andreyevna: Çok, çok iyi bir insan...

sonya: Ormanları, turpkömürü çok tuhaf görünüyor bana. Anlayamıyorum?

yelena andreyevna: İş ormanlarda mı sanki? Anlasana tatlım, burda önemli olan, yetenektir! Yetenek ne demektir, biliyor musun? Yüreklilik, özgür bir kafa, geniş ufuklar... Ağaç yetiştiriyor, ya da bilmem kaç kilo turpkömürü çıkarıyor ve bütün bunların, insanlığın bin yıl sonrası için taşıdığı anlamı düşünüyor şimdiden. Böyle insanlar değerlidir, sevmek gerekir onları. İyi olmanızı dilerim. İkiniz de aydınlık, cesur, dürüst insanlarsınız. O delişmen, sen soğukkanlı ve ölçülüsün... Çok güzel tamamlayacaksınız birbirinizi... (Kalkar.) Bense can sıkıcı, sıradan biriyim... Her yerde, kocamın evinde, sizin aranızda, her yerde, her yerde sıradan, rastlantısal biri olarak kaldım sadece. Eğer düşünürsek, çok, çok mutsuz bir insanım ben, Sonya! (Yüreği kabarık, sahnede yürür.) Bana mutluluk yok bu dünyada! Hayır! Niçin gülüyorsun?

sonya (güler, elleriyle yüzünü kapayarak): Öyle mutluyum ki! Öyle mutluyum ki!

yelena andreyevna (ellerini sıkıntıyla ovuşturarak): Gerçekten de, ne kadar mutsuzum.

sonya: Ben mutluyum... Mutluyum.

yelena andreyevna: Piyano çalmak istiyorum... Bir şeyler çalsaydım...

sonya: Ne iyi olur. (Onu kucaklar.) Bu gece uyuyamam ben... Çal.

yelena andreyevna: Peki... Fakat baban uyumuyor. Hasta olduğu zamanlar müzik sinirlendirir onu. Git sor, bir şey demezse çalayım... Hadi...

sonya: Peki. (Çıkar.)

yelena andreyevna: Çoktandır çalmadım. Bir aptal gibi çalıp ağlayacağım şimdi... (Pencereden aşağıya seslenir.) Yefim, sen misin gürültü eden?

bekçinin sesi: Evet!

yelena andreyevna: Bey hasta, vurma sopanı.

bekçinin sesi: Hemen gidiyorum! (Islıkla köpekleri çağırır.) Juçka! Trezor! Juçka!

(Sessizlik...)

sonya (dönerek): İmkânsız!

perde

Üçüncü Perde

Serebryakov'ların konuk odası. Sağda, solda, ortada birer kapı. Gündüz. Sahne gerisinde Yelena Andreyevna'nın, Yevgeni Onegin operasından Lenski'nin düello öncesi aryasını piyanoyla çaldığı işitilmektedir.

I

orlovski, voynitski ve fyodor ivanoviç (Elinde bir papak

tutan Fyodor İvanoviç, Çerkez giysileriyledir.)

voynitski (müziği dinleyerek): O çalıyor, Yelena Andreyevna... Sevgili varlık... (Sahne gerisinden müzik kesilir.) Değerli varlık... Hayatımız hiçbir zaman bu kadar can sıkıcı olmamıştı galiba...

fyodor ivanoviç: Ruhum, gerçek can sıkıntısı nedir, görmedin sen. Ben bir zamanlar Sırbistan'da gönüllüyken, gerçek can sıkıntısını gelip orda görecektin! İnsanın gırtlağına sarılan boğucu bir hava, sıcak, pislik, alkolden çatlayan bir kafa. Bir keresinde, hiç unutmam, kirli, üstü açık bir ambarda oturuyorum... Yüzbaşı Kaşkinazi de yanımda... Artık konuşacak tek bir sözümüz kalmamış; gidilecek yer, yapılacak iş yok. İçki desen, ne mide kalmış ne kafa, düşüncesi bile bulantı veriyor. Yani azizim, öyle bir can sıkıntısı ki, sanki sehpadasın; yağlı ilmek boynuna geçirilmiş, yolu yok, kuyruğu titretiyorsun! Kobra yılanları gibi oturmuş, dik dik birbirimize bakıyoruz... Bir o bana bakıyor, bir ben ona... Sonra bir ben ona bakıyorum, bir o bana... Böylece nedensiz bakışıp duruyoruz... Saatler birbirini kovalıyor, biz hababam birbirimize bakıyoruz. Birdenbire, durup dururken, kılıcını çektiği gibi üstüme saldırmaz mı seninki!.. Hoppala... Tabi ben de kılıcıma asıldığım gibi –yoksa herif bizi öbür dünyaya yollayacak– başlıyoruz: Çik-çak, çik-çak, çik-çak, çik-çak... Zor ayırdılar. Bana bir şey olmadı ama, yüzbaşı Kaşkinazi, yanağında uzun bir yara iziyle dolaşıyor o günden beri. İşte, insanlar kimi zaman ne kadar ahmaklaşabiliyorlar.

orlovski: Evet, oluyor (Sonya girer.)

II

öncekiler, sonya

sonya (kendi kendine): İçim içime sığmıyor... (Yürür ve güler.)

orlovski: Kediciğim, nereye? Gelip otursana bizimle.

sonya: Fedya, gelsene... (Fyodor İvanoviç'i bir kenara çeker.) Gel, buraya gel...

fyodor ivanoviç: Hayrola? Yüzün ışıl ışıl ışıldıyor?

sonya: Fedya, söz ver yapacağına!

fyodor ivanoviç: Fakat, neyi?

sonya: Orman Cini'ne... git.

fyodor ivanoviç: Niye?

sonya: İşte öyle... Git sen... Ve niçin uzun zamandır bize uğramadığını sor ona... İki haftadır gelmiyor.

fyodor ivanoviç: Kızardı! Utandı! Baylar, Sonya âşık olmuş!

hepsi birden: Utandı! Utandı!

sonya (yüzünü elleriyle kapatır, koşarak çıkar.)

orlovski: Tatlı kız... Çok seviyorum. Senin onunla evlenmeni kurardım hep Fedyuşa. Ondan iyisini kolay kolay bulamazsın. Hayırlısı neyse o olsun... Fakat ne hoş olurdu, ne kadar duygulanırdım! Sana konuk gelirdim artık! Genç karın yanında, sıcak aile ocağı, semaver kaynıyor...

fyodor ivanoviç: Bu işlere aklım pek ermiyor benim. Ama eğer günün birinde böyle bir enayilik yapmaya kalkarsam, herhalde Yulya'yla evlenirdim. Hiç olmazsa ufak tefek bir şey. Her türlü kötülüğün de en ufağını seçmeli. Sonra, iyi bir

çiftlik yöneticisi... (Elini alnına vurur.) Aklıma parlak bir düşünce geldi!

orlovski: Nedir?

fyodor ivanoviç: Hadi şampanya içelim!

voynitski: Hem erken, hem de hava sıcak... Bekle biraz, sonra içeriz...

orlovski (oğluna bakmaktan zevk duyarak): Oğlum benim, yakışıklım... Canı şampanya istemiş...

(Yelena Andreyevna girer.)

III

öncekiler, yelena andreyevna

(Yelena Andreyevna sahnede yürür.)

voynitski: Oh, oh, bakın da içiniz açılsın; yürüyor ve tembellikten kırıtıyor. Çok hoş! Çok hoş!

yelena andreyevna: Benimle uğraşmayın Jorj! Sizin vızıltılarınız olmadan da her şey yeterince can sıkıcı zaten.

voynitski (Yelena Andreyevna'nın yolunu keserek): Yetenekli bir insan, bir sanatçısınız! Ama sanatçıya benzer bir yanınız var mı acaba? Kayıtsızlık, tembellik, uyuşukluk içinize işlemiş... Bağışlayın beni, fakat erdemliliğin bu kadarına bakmak bile mide bulandırıcı...

yelena andreyevna: Bakmayın siz de... Bırakın beni...

voynitski: Niçin böyle tasa içindesiniz? (Canlı) İki gözüm, eşsiz kadın, aklınızı başınıza toplasanıza. Damarlarınızda bir denizkızı kanı dolaşıyor, fakat niçin bir denizkızı gibi davranmıyorsunuz?

yelena andreyevna: Bırakın beni!

voynitski: Ömrünüzde bir kerecik olsun özgür davranın ve ne bileyim ben, hiç olmazsa bir su cinine âşık olun sırılsıklam...

fyodor ivanoviç: Ve onunla birlikte girdabın tam orta yerinde öyle bir dalış dalın ki, Herr profesör ve hepimiz kollarımızı hayretle açmaktan başka bir şey yapamayalım!

voynitski: Olmaz mı denizkızı? İnsan sevebildiği kadar sevmeli!

yelena andreyevna: Bana akıl verdiğinizi mi sanıyorsunuz? Eğer istediğim gibi davranabilseydim, yapmam gereken şeyi siz olmadan bilemeyecek miydim sanıyorsunuz? Hepinizin

bütün bu uyku verici suratlarınızdan, can sıkıcı, soğuk konuşmalarınızdan tıpkı bir kuş gibi uzaklara uçar, dünyada sizlerin var olduğunu unuturdum. O zaman kimse akıl vermeye kalkışamazdı bana. Ama özgür değilim ben. Utangaç, korkak bir insanım. Gönlümün dilediği gibi davranarak kocamı bırakacak olursam, bana öyle geliyor ki, bu davranışımı örnek alıp bütün kadınlar kocalarını bırakacaklar. Bu yüzden de hem Tanrı cezalandıracak beni, hem de vicdanım acı çektirecek. Yoksa nasıl özgür yaşanılacağını gösterirdim size. (Çıkar.)

orlovski: Canım benim, güzelim...

voynitski: Bana öyle geliyor ki, bir süre sonra horlamaya başlayacağım bu kadını! Bir kız çocuğu kadar utangaç ve erdemle bezenmiş bir keşiş gibi felsefe yapıyor. Ağzım ekşiyor düşündükçe!

orlovski: Yeter artık, yeter... Peki, profesör nerde?

voynitski: Çalışma odasında. Yazıyor.

orlovski: Sözünü ettiği bir iş için beni mektupla çağırdı buraya. Neymiş bu, siz de mi bilmiyorsunuz?

voynitski: İşi falan yok onun. Saçma sapan şeyler yazıyor, sızlanıyor ve kıskanıyor, hepsi bu.

(Sağdaki kapıdan Jeltuhin ve Yulya girerler.)

IV

öncekiler, jeltuhin ve yulya

jeltuhin: Merhabalar. (Selamlaşır.)

yulya: Merhaba Vaftizbaba! (Öpüşürler.) Merhaba Fedenka! (Öpüşürler.) Merhaba Yegor Petroviç! (Öpüşürler.)

jeltuhin: Aleksandr Vladimiroviç evde mi?

orlovski: Evet. Çalışma odasında.

jeltuhin: Gidip göreyim onu. Bir iş için konuşmamız gerektiğini yazmış... (Çıkar.)

yulya: Yegor Petroviç, pusula yazıp arpa istemiştiniz dün, aldınız mı?

voynitski: Aldım, teşekkür ederim. Ne kadar tutuyor? Şimdi ne olduğunu hatırlamıyorum ama, baharda da bir şeyler almıştık sizden... Hesap görmemiz gerekiyor. Borçlarımı zamanında ödemeyip hesapları karıştırmaktan hoşlanmam.

yulya: Baharda yüz kırk dört kilo çavdar, iki dana, iki tosun almış; yağ için de çiftliğinizden adam göndermiştiniz Yegor Petroviç.

voynitski: Peki, borcumuz ne kadar?.

yulya: Nerden bileyim Yegor Petroviç? Hesap tahtasında hesaplamadan bilemem ki.

voynitski: Eğer çok gerekliyse, getireyim hemen...

(Çıkar, az sonra hesap tahtasıyla döner.)

orlovski: Yulya’cık, kardeşin iyi mi?

yulya: Çok şükür. Bu boyunbağını nerden satın aldınız Vaftizbaba?

orlovski: Kentten, Kirpiçev’den.

yulya: Ne kadar hoş. Lyoneçka'nın da böyle bir tane satın alması gerekecek.

voynitski: İşte size hesap tahtası.

(Yulya oturur, hesap tahtasını şakırdatmaya başlar.)

orlovski: Tanrı ne becerikli bir çiftlik yöneticisi göndermiş şu Lyonya'ya be! Bebeciğim, bir parmakçık boyu var ama, şu çalışmaya bak sen! Hayret!

fyodor ivanoviç: Doğru. Fakat ötekinin, dolaşıp yanaklarını ovuşturmaktan başka bir işi yok. Boş gezenin boş kalfası!

voynitski: Baylar, başka bir yere gidelim. Sözgelimi, salona, ha? Can sıktı burası... (Esner.)

orlovski: Salonaysa salona... Benim için hepsi bir...

(Soldaki kapıdan çıkarlar.)

yulya (yalnız, bir süre susuştan sonra): Şimdi de Çeçenler gibi giyinmiş... Ne olacak, ana baba terbiyesi görmemiş ki... Kentin en yakışıklı adamı... Akıllı, zengin; ama neye yarar?.. Ahmağın ahmağı... (Hesap tahtasını şakırdatır. Sonya girer.)

V

yulya, sonya

sonya: Siz burda mıydınız? Yuleçka? Bilmiyordum...

yulya (öpüşür): Canım!

sonya: Ne yapıyorsunuz böyle? Hesap mı çıkarıyorsunuz? O kadar iyi bir çiftlik sahibesisiniz ki, kıskanmamak elde değil sizi. Niçin kocaya varmıyorsunuz Yuleçka?

yulya: Öyle ya... Sanki gelip beni istediler de, ben olmaz dedim. Hayır, ciddi olarak evlenmek isteyen biri gelip teklifte bulunmayacak bana! (İçini çeker.)

sonya: Fakat, niçin?

yulya: Kafasızlığımdan.

(Sonya güler.)

yulya: Niçin gülüyorsunuz Soneçka?

sonya: Bugün tuhaf bir şeyler oluyor bana... Bugün öyle mutluyum, öyle mutluyum ki Yuleçka, nerdeyse canım sıkılıyor... Yerimde duramıyorum... Hadi bir şeyler konuşalım... Söyler misiniz, âşık oldunuz mu hiç?

(Yulya evet anlamında başını sallar.)

sonya: Evet mi? Peki, kim bu? Yakışıklı mı?

(Yulya Sonya'nın kulağına fısıldar.)

sonya: Kime? Fyodor İvanoviç'e mi?

yulya (evet anlamında başını sallar): Ya siz?

sonya: Ben de... Fakat Fyodor İvanoviç'e değil... (Güler.) Hadi, bir şeyler daha söyleyin.

yulya: Sizinle ne zamandır konuşmam gerekiyordu Soneçka.

sonya: Tabi, sizi dinliyorum.

yulya: Bir şey hakkında görüşmek istiyorum sizinle. Biliyor musunuz... Her zaman candan bir yakınlık duydum size... Tanıdığım çok kız var ama, içlerinde en çok sevdiğim sizsiniz... Eğer, “Yuleçka bana on at verin”, ya da ne bileyim, “iki yüz koyun verin” demiş olsanız, seve seve verirdim... Hiçbir şey esirgemezdim sizden...

sonya: Niçin kızarıp bozarıyorsunuz Yuleçka?

yulya: Utanıyorum... Ben... Ben, size candan bağlıyım. Siz herkesten daha iyisiniz... Alçakgönüllüsünüz... Bu basma giysiniz ne kadar da hoş!

sonya: Bunu sonra konuşuruz... Hadi, siz sözünüzü söyleyin şimdi...

yulya (ayağa kalkarak): Bilmem ki nasıl söylesem... Size teklif etmeme... yani... yani... Lyonçka’ya varsanıza... (Yüzünü elleriyle kapatır.)

sonya (ayağa kalkarak): Söz etmeyelim bundan Yuleçka... Gereği yok, bırakalım bunu...

(Yelena Andreyevna girer.)

VI

öncekiler, yelena andreyevna

yelena andreyevna: Nereye gideceğimi tam anlamıyla şaşırdım. Hangi odaya girersem gireyim, karşımda baba-oğul Orlovski'lerle Jorj'u buluyorum. Artık bu kadarı da can sıkıcı. Ne işleri var burda? Çıkıp bir yerlere gitseler ya.

yulya (gözyaşları içinde): Merhaba Yelena Andreyevna! (Öpüşmek ister.)

yelena andreyevna: Merhaba Yuleçka. Özür dilerim, ikide bir öpüşmek hoşuma gitmiyor. Sonya, baban ne yapıyor? (Susuş.) Sonya, niçin karşılık vermiyorsun soruma? Sana soruyorum: Baban ne yapıyor? (Susuş.) Sonya, niçin karşılık vermiyorsun?

sonya: Bilmek mi istiyorsunuz? Gelin buraya... (Yelena Andreyevna'yı biraz kenara çeker.) Peki, söyleyeyim... Bugün içim o kadar aydınlık ki ikiyüzlülük edip konuşamam sizinle. Alın işte! (Mektubu verir.) Bahçede buldum bunu. Gidelim Yuleçka! (Yulya'yla birlikte soldaki kapıdan çıkarlar.)

VII

yelena andreyevna, sonra fyodor ivanoviç

yelena andreyevna (yalnız): Bu da ne? Jorj'un bana yazdığı bir mektup! Fakat benim suçum ne bunda? Ah, büyük bir kabalık bu, insafsızlık bu... İçi o kadar aydınlıkmış ki, benimle konuşamazmış... Tanrım, nasıl bir aşağılama... Başım dönüyor, nerdeyse düşeceğim...

fyodor ivanoviç (soldaki kapıdan girer ve sahne boyunca yürür): Niçin böyle tepeden tırnağa titriyorsunuz beni gördüğünüz zaman? (Susuş.) Hımm... (Yelena Andreyevna'nın elindeki mektubu alarak parça parça eder.) Bırakın bütün bunları. Siz sadece beni düşünmek zorundasınız. (Susuş.)

yelena andreyevna: Ne demek oluyor bu?

fyodor ivanoviç: Bu demek oluyor ki, eğer ben birini gözüme kestirdiysem, kuş olsa elimden kurtulamaz artık.

yelena andreyevna: Hayır, bu demek oluyor ki, siz aptal ve yüzsüzsünüz.

fyodor ivanoviç: Bu akşam saat yedi buçukta, bahçenin arkasındaki küçük köprüye gelmek ve orda beni beklemek zorundasınız... Tamam mı efendim? Söyleyecek başka bir şeyim yok size... Anladınız mı meleğim, saat yedi buçukta buluşmak üzere hoşça kalın. (Yelena Andreyevna'nın elini tutmak ister.)

yelena andreyevna (Fyodor İvanoviç'i tokatlar.)

fyodor ivanoviç: Fevkalâde!

yelena andreyevna: Defolun!

fyodor ivanoviç: Baş üstüne... (Gider ve döner.) Bu çok dokundu bana... Gelin, kavgasız gürültüsüz konuşalım.

Biliyor musunuz... Yapmadığım şey kalmadı şu dünyada, hatta iki kere altın balık çorbası içtim... Fakat denemediğim iki şey var: Balona binip uçmadım, bir de profesör karısı kaçırmadım...

yelena andreyevna: Gidin burdan...

fyodor ivanoviç: Hemen gidiyorum... Yapmadığım şey kalmadı şu dünyada... Bu yüzden o kadar yüzsüzleştim ki, ne yapacağım bilemiyorum. Yani bütün bunları söylememin nedeni, eğer günün birinde bir dosta ya da sadık bir köpeğe ihtiyacınız olursa, çekinmeden bana başvurun... Bu çok dokundu bana...

yelena andreyevna: Köpeklerle işim yok benim... Gidin burdan.

fyodor ivanoviç: Hemen gidiyorum. (Dokunaklı) Fakat, ne de olsa, bu çok dokundu bana... Şüphesiz çok üzüldüm... Evet... (Kararsız adımlarla çıkar.)

yelena andreyevna (yalnız): Başım ağrıyor... Her gece kötü rüyalar görüyorum, korkunç bir önsezi var içimde... Fakat ne kadar kötü, ne kadar iğrenç bir şey! İnsanlar doğuyor, birlikte eğitiliyorlar, “sen” diyorlar birbirlerine, öpüşüyorlar; fakat barış içinde, dostluk içinde yaşamaları gerekirken, kısa bir süre sonra birbirlerini yemeye başlıyorlar... Ormanları Orman Cini koruyor ama, insanların koruyucusu yok.

(Soldaki kapıya doğru yürür. Karşıdan gelen Jeltuhin ve Yulya’yı görünce, ortadaki kapıdan çıkar.)

VIII

jeltuhin ve yulya

yulya: Ah, Lyoneçka, ne kadar bahtsızız senle ben, ah, ne bahtsızız!

jeltuhin: Kim görevlendirdi seni, git onunla konuş diye? Niçin kendi kendine gelin güvey oldun, Allahın belası karı! Bütün işlerimi altüst ettin! Şimdi o da sanacak ki, ben kendim konuşmaktan âcizim ve... ve ne dar görüşlülük! Bin kere söyledim, bırakalım bütün bunları diye. Bütün bu imaların, aşağılanmaların, alçaklıkların dışında hiçbir şey geçmiyor elimize... Kızını sevdiğimi sezmiş olmalı ki, moruk, bu duygumu sömürmeye kalkıyor! Çiftliğini satın almamı arzu ediyor.

yulya: Peki kaç para istiyor?

jeltuhin: Şşş!.. Geliyorlar...

(Soldaki kapıdan Serebryakov, Orlovski ve Marya Vasilyevna girerler. Marya Vasilyevna, elindeki broşürü okumaktadır.)

IX

öncekiler, serebryakov, orlovski ve marya vasilyevna

orlovski: Ben de pek iyi değilim cancağızım. İşte iki gündür başım ağrıyor, her yanım kırılıyor...

serebryakov: Peki ötekiler nerde? Hiç sevmiyorum bu evi. Bir çeşit labirent. Yirmi altı tane kocaman oda... Herkes bir yana dağılıyor ve hiçbir zaman hiç kimseyi bulamıyorsun. (Zili çalar.) Yegor Petroviç'le Yelena Andreyevna'yı çağırın.

jeltuhin: Senin yapacak bir işin yok Yulya, gidip Yegor Petroviç'le Yelena Andreyevna'yı ara.

(Yulya çıkar.)

serebryakov: Sağlığımın bozukluğuna şimdilik ne de olsa katlanabiliyorum, fakat kendime yediremediğim bir şey varsa, o da içinde bulunduğum şu duygu. Sanki ölmüşüm ya da yabancı bir gezegene yuvarlanmışım.

orlovski: Şöyle bir görüş açısından bakarsak...

marya vasilyevna (okuyarak): Bir kalem verin bana... İşte yine çelişkiler! İşaretlemeliyim.

orlovski: Buyrun asaletmaab! (Kalemi verir ve Marya Vasilyevna'nın elini öper.)

(Voynitski girer.)

X

öncekiler, voynitski, sonra yelena andreyevna

voynitski: Gerekli miyim size?

serebryakov: Evet Jorj.

voynitski: Size ne gibi bir yararım dokunabilir?

serebryakov: Size... Niçin sizli bizli konuşuyorsun, niçin dargınsın? (Susuş.) Eğer sana karşı hatalı bir davranışta bulunduysam, bağışla, rica ederim...

voynitski: Bırak şimdi bu tavırları... İşe gelelim... Ne istiyorsun?

(Yelena Andreyevna girer.)

serebryakov: İşte Lenoçka da geldi... Oturun baylar. (Susuş.) Baylar, kentimize bir müfettişin gelmekte olduğunu bildirmek üzere sizleri çağırmış bulunuyorum.[9] Fakat, şakayı bir yana bırakalım. Mesele ciddi. Baylar, öğütlerinizden yararlanmak ve yardımlarınızı dilemek amacıyla sizleri burda topladım ve her zamanki iyilikçiliğinizi göz önünde tutarak, bu amacıma ulaşacağımı umuyorum. Bir bilginim ben. Kitaplar içinde yaşayan bir adamım. Bu bakımdan gündelik yaşantıya her zaman yabancı kalmış bir kişiyim. Sizler gibi bu konuda büyük ölçüde bilgi sahibi kişilerden akıl almadan işe girişemem ve senden İvan İvaniç, sizden Leonid Stepaniç, senden Jorj, bana yardım etmenizi diliyorum... Mesele şu: Manet omnes una nox,[10] yani, hepimiz Tanrının buyruğundayız. Yaşlı ve hasta bir adamım ben ve bu nedenledir ki, mal mülk ilişkilerimin, ailemle bağlantıları oranında bir düzene konmaları gerektiğinin zamanı geldiğini sanıyorum. Benim hayatım artık sona erdi, fakat genç bir karım, yetişkin bir kızım var. Onlar bu köy yaşantısını sürdüremezler.

yelena andreyevna: Benim için hepsi bir.

serebryakov: Köyde yaşamak için yaratılmış insanlar değiliz bizler. Fakat bu çiftlikten elde ettiğimiz gelirle de kentte yaşayamayız. Üç gün önce ormandan dört bin rublelik kesimlik ağaç sattım. Ama olağanüstü bir tedbirdi bu, her yıl başvuramayız buna. Öyle bir tedbir almalıyız ki, sürekli ve az çok belirli bir gelir sağlasın bize. Ben böyle bir tedbir düşündüm işte ve tartışmak üzere sizlere sunmakla şeref duyarım. Ayrıntıları geçerek ana çizgileriyle anlatayım: Bizim çiftlik ortalama olarak yüzde ikiden daha çok faiz getirmez. Diyorum ki, satalım onu. Eğer elimize geçen parayı hisse senetlerine yatırırsak, yüzde dörtten yüzde beşe kadar faiz elde ederiz. Hatta artacak olan birkaç binle, Finlandiya'da küçük bir yazlık satın alabileceğimizi de düşünüyorum.

voynitski: Bir dakika, sanırım yanlış duydum bir şeyi. Sözlerini tekrarlasana...

serebryakov: Paraları hisse senetlerine yatırmak ve Finlandiya'da bir yazlık satın almak.

voynitski: Hayır, hayır, Finlandiya değil... Başka bir şey daha söylemiştin...

serebryakov: Çiftliği satmamızı teklif ediyorum.

voynitski: Tamam, işte buydu... Demek satacaksın çiftliği... Çok güzel, çok değerli bir düşünce... Peki yaşlı annemle benim, başlarımızı nereye sokmamızı buyuracaksın?

serebryakov: Her şeyi zamanı geldikçe görüşeceğiz... Hemen olmaz ki...

voynitski: Dur bakayım... Demek ki bugüne kadar sağduyumu bir damlacık olsun kullanmamışım ben. Bugüne kadar aptalca sanıyordum ki, bu çiftlik Sonya'nındır. Rahmetli babam, kız kardeşime drahoma olarak satın almıştı

burayı. Ve ben, safdil, bugüne kadar sanıyordum ki, çiftlik, kız kardeşimden Sonya'ya geçmiştir.

serebryakov: Evet, çiftlik Sonya'nındır. Bunu tartışan kim? Sonya'yla uzlaşmadan satacak değilim elbette. Zaten Sonya'nın iyiliği için giriştim bu işe.

voynitski: Akıl almaz bir şey bu! Akıl almaz bir şey bu! Ya çıldırdım ben, ya da... ya da...

marya vasilyevna: Jorj, karşı gelme profesöre! Neyin iyi neyin kötü olduğunu bizden daha iyi bilir o.

voynitski: Hayır, su verin bana... (Suyu içer.) İstediğinizi söyleyin! İstediğinizi söyleyin!

serebryakov: Anlamıyorum Jorj, niçin heyecanlanıyorsun? Tasarımın ideal olduğunu söylemiyorum ki ben. Eğer herkes yararsız bulacak olursa, ben de ısrar edecek değilim.

(Frakı, beyaz eldivenleri, geniş kenarlı silindir şapkasıyla Dyadin girer.)

XI

öncekiler, dyadin

dyadin: Sizleri selamlamakla şeref duyarım. Önceden bildirmeden girmek cüretinde bulunduğum için beni bağışlamanızı dilerim. Suçluyum, fakat hoşgörüyle karşılanmak hakkına da sahibim; çünkü girişte tek bir domestik yok.

serebryakov (bozulmuş): Çok sevindim... Rica ederim...

dyadin (ayaklarını yere sürterek eğilir): Asaletmaab! Mesdames! Sınırlarınızdan iki amaçla içeri girmiş bulunuyorum. Saniyen, sizleri ziyaret etmek ve sizlere karşı duyduğum derin saygıyı belirtmek istiyordum. Salisen, havanın güzelliğinden yararlanarak, sizleri benim mıntıkamda bir sefere davet etmek istiyorum. Ben bir su değirmeninde yaşıyorum. Bu değirmeni, ortak dostumuz Orman Cini'nden kiralamış bulunmaktayım. Burası dünyanın kuytu ve poetik bir köşesidir. Geceleri denizkızlarının hışırtıları duyulan ve gündüzleri...

voynitski: Vaflya dur, önemli bir şey görüşüyoruz. Bekle biraz, sonra... (Serebryakov'a) İşte, sor ona... Bu çiftlik, onun amcasından satın alınmıştı.

serebryakov: Ah, fakat niçin sorayım? Ne gereği var?

voynitski: Bu çiftlik, o zamanın parasıyla doksan beş bine satın alınmıştı. Babam ancak yetmiş bin ödemiş, yirmi beş bin borçlanmıştı. Şimdi dinleyin... Eğer ben çok sevdiğim kız kardeşimin yararına mirastan el çekmemiş olsaydım, bu çiftlik satın alınamazdı. Sonra, on yıl öküz gibi çalışarak ben ödedim bütün borçları.

orlovski: Peki, ne istiyorsun sen cancağızım?

voynitski: Bugün çiftlik borçlardan arınmışsa ve ayaktaysa, bunu sadece benim kişisel çabalarım sağladı. İşte,

yaşlandım şimdi, utanmazca kolumdan tutup atmak istiyorlar beni!

serebryakov: Anlamıyorum, böyle davranmakla elde etmek istediğin nedir?

voynitski: Yirmi beş yıl yönettim bu çiftliği, çalıştım, en dürüst bir kâhya gibi para yolladım sana; sense bütün bu süre boyunca, bir kerecik olsun teşekkür etmedin bana! Bütün bu süre boyunca, hem gençlik yıllarımda, hem şimdi, yılda beş yüz ruble aldım senden –dilenci parası!– ve bir kerecik olsun bir ruble artırım yapmak gelmedi aklına!

serebryakov: Nerden bilebilirdim Jorj? Pratik bir adam değilim ben, bu işlerden anlamıyorum, istediğin kadar kendin artırabilirdin.

voynitski: Niçin çalmadım sanki? Niçin siz, hepiniz, aşağılamıyorsunuz beni çalmadığım için? Eğer çalmış olsaydım, hem adalete uygun olurdu bu, hem de böyle yoksul düşmezdim şimdi!

marya vasilyevna (sert): Jorj!

dyadin (heyecanlanarak): Jorjenka, yapma, yapma Jorjenka... Bak, bütün vücudum tir tir titriyor. İyi dostlukları niçin bozalım? (Voynitski'yi öper.) Yapma, Jorjenka...

voynitski: Yirmi beş yıl işte şununla, işte şu annemle, tıpkı köstebek gibi dört duvar arasında oturdum... Düşüncelerimiz, duygularımız hep seninle ilgiliydi. Gündüzleri senden, çalışmalarından söz ediyor, ününle övünüyor, adını derin bir saygıyla ağzımıza alıyorduk. Gecelerimizi ise, şimdi tiksinti duyduğum dergileri, kitapları okuyarak mahvettik!

dyadin: Jorjenka, yapma, yapma Jorjenka... Dayanamıyorum...

serebryakov: Anlamıyorum, istediğin nedir?

voynitski: Yüce bir varlıktın bizim için, bütün makalelerini ezbere biliyorduk... Fakat, gözlerim açıldı artık. Her şeyi görüyorum! Sanat üzerine yazılar yazıyorsun ama, sanattan hiçbir şey anladığın yok senin! Bir zamanlar çok sevdiğim bütün o çalışmaların bir metelik etmez!

serebryakov: Baylar! Rica ederim yatıştırın onu artık. Çıkıp gideceğim!

yelena andreyevna: Jorj, susmanızı istiyorum! Duyuyor musunuz!

voynitski: Susmayacağım! (Serebryakov'un yolunu keser.) Dur, sözüm bitmedi daha! Sen, hayatımı mahvettin benim! Yaşamadım ben, ben yaşamadım! Ömrümün en güzel yılları mahvoldu senin yüzünden, yok oldu! Benim en amansız düşmanım sensin!

dyadin: Dayanamıyorum... Dayanamıyorum... Başka bir odaya geçeceğim... (Şiddetli bir heyecan içinde sağdaki kapıdan çıkar.)

serebryakov: Ne istiyorsun benden? Ne hakla böyle bir tavırla konuşabiliyorsun benimle? Değmez! Eğer çiftlik seninse al onu, ihtiyacım yok benim.

jeltuhin (kendi kendine): Ortalık karıştı!.. Tüymeli! (Çıkar.)

yelena andreyevna: Eğer sesinizi kesmezseniz, şu dakika çıkıp gideceğim bu cehennemden! (Bağırır.) Daha fazla dayanamayacağım!

voynitski: Hayatım mahvoldu... Yetenekli, akıllı, cesur bir insandım... Eğer kendimi kullanabilseydim ben de bir Schopenhauer, bir Dostoyevski olabilirdim... Saçmalamaya başladım! Deliriyorum... Anneciğim, ümitsizlikten ölüyorum! Anneciğim!

marya vasilyevna: Profesörü dinle.

voynitski: Anneciğim. Ne yapayım ben? Hayır, sus! Ne yapmam gerektiğini kendim de biliyorum! (Serebryakov'a) Hatırlayacaksın beni! (Ortadaki kapıdan çıkar.)

(Marya Vasilyevna onun peşi sıra gider.)

serebryakov: Baylar, nedir bu böyle? Uzaklaştırın bu deliyi benden!

orlovski: Neyse, neyse Şaşa, bırak kendine gelsin. Heyecanlanma böyle.

serebryakov: Onunla aynı çatı altında yaşayamam! Burda (ortadaki kapıyı gösterir) yaşıyor, nerdeyse benimle yan yana... Köye, barakalara taşınsın, yoksa ben gideceğim burdan! Onunla birlikte yaşayamam...

yelena andreyevna (kocasına): Eğer bir daha böyle bir şey olursa, asıl ben gideceğim o zaman!

serebryakov: Ah, gözdağı vermeyi bırak lütfen!

yelena andreyevna: Gözdağı vermiyorum, gerçeği söylüyorum. Hayatımı cehenneme çevirmek için sanki hepiniz sözleşmiş gibisiniz... Alıp başımı gideceğim...

serebryakov: Senin genç, benim yaşlı olduğumu, burda yaşamakla büyük bir lütufta bulunduğunu herkes çok iyi biliyor...

yelena andreyevna: Devam et... Devam et...

orlovski: Neyse, neyse, neyse... Dostlarım...

(Hruşçov hızla girer.)

XII

öncekiler, hruşçov

hruşçov (heyecanlanarak): Sizi evde bulabildiğime çok sevindim Aleksandr Vladimiroviç... Uygunsuz bir zamanda gelerek tedirgin ettiysem özür dilerim... Fakat, neyse. Merhabalar...

serebryakov: Buyrun, ne istiyorsunuz?

hruşçov: Özür dilerim, çok heyecanlıyım, atı dörtnala sürdüm de... Aleksandr Vladimiroviç, ormanınızı üç gün önce Kuznetsov'a kesimlik olarak satmış olduğunuzu duydum. Eğer doğruysa bu, önemsiz bir dedikodu değilse, rica ederim yapmayın bunu.

yelena andreyevna: Kocam bunlardan söz edecek durumda değil şu anda Mihail Lvoviç. Hadi bahçeye çıkalım.

hruşçov: Fakat benim şu anda konuşmam gerekiyor!

yelena andreyevna: Siz bilirsiniz... Ben daha fazla kalamayacağım burda... (Çıkar.)

hruşçov: İzin verin, gidip bu işten vazgeçtiğinizi söyleyeyim Kuznetsov'a... Ha... Olmaz mı? Birkaç bin ruble için, kadınların giyeceği birkaç pılı pırtı, boş hevesler, gösteriş düşkünlükleri için binlerce ağacı devirmek, yok etmek... Gelecek kuşaklar barbarlığımıza lanet okuyacaklar! Eğer sizin gibi bir bilgin, sizin gibi ünlü bir kişi böyle bir kıyıcılığa önayak olursa, çok aşağılarınızda bulunan insanlar ne yapmazlar? Ne kadar korkunç? Ne kadar korkunç!

orlovski: Mişa, zamanı değil bunların şimdi!

serebryakov: Gidelim İvan İvanoviç, bu işin biteceği yok.

hruşçov (Serebryakov'un yolunu keserek): Öyleyse, bakın ne diyeceğim profesör... Üç ay sonra para geçecek elime,

bekleyin, o zaman ben satın alayım.

orlovski: Mişa, kusura bakma ama, davranışların biraz tuhaf... Hadi, diyelim ki idealist adamsın, bunun için teşekkür edelim sana, eğilip selamlayalım. (Selamlar.) Fakat ortalığı kırıp geçirmek niye?

hruşçov: Pek sayın Vaftizbaba! Dünyada yumuşak huylu, iyicil insanların bu kadar çok oluşu her zaman kuşkulandırırdı beni! Hiçbiri iyi yürekli değil onların; hepsi de kayıtsız, ilgisiz insanlar oldukları için öyle görünüyorlar!

orlovski: Cancağızım, bak, sen tartışmak için gelmişsin buraya... Ne kötü! Kardeşçiğim, ülkü ülküdür, ama insanda şu da olmalı: (Yüreğini gösterir.) Bu olmadan senin ormanların da, turpkömürün de bir metelik etmez ruhum... Gücenme ama hamsın daha, hem de çok hamsın!

serebryakov (sert): Bir daha önceden bildirmeden içeri girmemeye çalışın ve rica ederim psikopatik çılgınlıklarınızı uzak tutun benden! Hepiniz beni çileden çıkarmak için elbirliği ettiniz ve başardınız işte... Lütfen bırakın beni! Bütün bu ormanlarınız, turpkömürünüz, bütün bunlar sadece sayıklama ve psikopati; işte benim görüşüm bu! Gidelim İvan İvanoviç! (Çıkar.)

orlovski (onun peşi sıra giderken): Şaşa, bu kadarı da fazla... Ne gereği var bu sertliğin? (Çıkar.)

hruşçov (yalnız, bir süre susuştan sonra): Sayıklama, psikopati... Demek ki tanınmış bir bilgin ve profesörün kanısınca bir deliyim ben... Otoriteniz karşısında saygıyla eğiliyorum asaletmaab ve hemen eve giderek sırtıma bir deli gömleği geçirip, saçlarımı kazıyacağım! Hayır, deli olan ben değil, hâlâ ayaklarınızın altından kaymadığı için, yeryüzüdür!

(Hızla sağdaki kapıya yürür. XII. sahne süresince konuşmaları gizlice dinlemiş olan Sonya soldaki kapıdan girer.)

XIII

hruşçov, sonya

sonya (Hruşçov’un arkasından koşar): Durun... Her şeyi işittim... Konuşun... Söyleyin, yoksa kendimi tutamıyorum, ben başlayacağım!

hruşçov: Söylemem gereken her şeyi söyledim ben Sofya Aleksandrovna. Ormana kıymaması için yalvardım babanıza, haklıydım, ama o aşağıladı beni, deli dedi bana... Ben bir deliyim!

sonya: Yeter, yeter... Bırakın bunları!

hruşçov: Evet, çok şey bilirliklerinin örtüsü altında acımasız, taş yüreklerini gizleyenler, duygusuzluklarını derin bir bilgelik sananlar deli değil. Herkesin gözü önünde boynuz taktırmak için yaşlı kocalara varanlar, ormanların kesiminden elde edilen paralarla modaya uygun züppe işi giyimler satın alanlar deli değil!

sonya: Dinleyin beni, dinleyin... (Hruşçov’un ellerini sıkar.) Size şunu söylememe...

hruşçov: Bırakın bunları. Bitirelim bu hikâyeyi. Ben bir yabancıyım size, hakkımdaki düşüncelerinizi biliyorum, yapacak hiçbir şey yok. Hoşça kalın. Çok değer verdiğim şu kısacık tanışıklığımızın anısı olarak sadece babanızın eklem ağrılarından, bir de benim demokratlığım üzerine yargılarınızdan başka bir şey hatırlayamayacağım için çok üzgünüm... Fakat, suçlu olan ben değilim... Bunda benim suçum yok...

(Sonya ağlar, yüzünü elleriyle kapar ve soldaki kapıdan hızla çıkar.)

hruşçov: Sakıngan davranmalı, burda birine âşık olmamalıydım; ama bu ders olacak bana! Çıkıp gideyim bu

bodrumdan! (Sağdaki kapıya yürür, soldaki kapıdan Yelena Andreyevna girer.)

XIV

hruşçov, yelena andreyevna

yelena andreyevna: Siz burda mısınız daha? Durun... Az önce İvan İvanoviç, kocamın size karşı çok sert davrandığını söyledi... Bağışlayın. Çok kızgın bugün, anlayamadı sizi... Fakat benim yüreğim sizinle birlikte çarpıyor Mihail Lvoviç! Size olan saygımın içtenliğine inanın. Beni çok duygulandırdınız, çok etkilediniz. Size tertemiz bir yürekle sunduğum dostluğumu kabul edin! (Ellerini uzatır.)

hruşçov (tiksintiyle): Çekilin karşımdan... Yerin dibine batsın sizin dostluğunuz. (Çıkar.)

yelena andreyevna (yalnız, inler): Niçin, Niçin?

(Sahne gerisinden bir silah sesi duyulur.)

XV

yelena andreyevna, marya vasilyevna sonra sonya,

serebryakov, orlovski ve jeltuhin

(Marya Vasilyevna ortadaki kapıdan sendeleyerek girer, bir çığlık atar ve bayılır.

Sonya girer, ortadaki kapıdan koşar.)

serebryakov:

orlovski: Ne oluyor?

jeltuhin:

(Sonya'nın çığlığı duyulur; sonra geri döner ve bağırır: "Jorj dayı kendini vurmuş!" Sonya, Orlovski, Serebryakov ve Jeltuhin ortadaki kapıya koşarlar.)

yelena andreyevna (inler): Niçin? Niçin?

(Sağdaki kapıda Dyadin görünür.)

XVI

yelena andreyevna, marya vasilyevna ve dyadin

dyadin (kapıda): Ne oluyor?

yelena andreyevna (Dyadin'e): Götürün beni burdan! Bir uçurumdan aşağı yuvarlayın beni, öldürün, ama götürün burdan! Ne olur, çabuk olun, ne olur!

(Dyadin'le birlikte çıkarlar.)

perde

Dördüncü Perde

Dyadin'in Hruşçov'dan kiraladığı değirmen, yanında ev ve orman.

I

yelena andreyevna, dyadin

(Pencerenin altındaki sırada oturmaktadırlar.)

yelena andreyevna: Kuzum İlya İlyiç, yarın yeniden uğrayıverin postaneye.

dyadin: Hiç şüpheniz olmasın.

yelena andreyevna: Üç gün daha bekleyeceğim. Eğer mektubuma kardeşimden bir karşılık gelmezse, sizden ödünç para alıp kendim gideceğim Moskova'ya. Ömrümün sonuna kadar burda, sizin değirmeninizde kalacak değilim elbette.

dyadin: Ona ne şüphe... (Susuş.) Size akıl vermek haddim değil ama, çok sayın bayan, yazdığınız bütün bu mektuplar, çektiğiniz telgraflar, benim her gün postaneye gidişlerim, bütün bunlar, özür dilerim ama, hep boşa kürek. Kardeşiniz mektubunuzu nasıl yanıtlarsa yanıtlasın, sonunda döneceğiniz yer kocanızın yanı olacak yine.

yelena andreyevna: Hayır, dönmeyeceğim oraya... Mantıklı olmak gerekir İlya İlyiç. Kocamı sevmiyorum. Kendilerine sevgi duyduğum gençler de, başından sonuna kadar haksızlık ettiler bana. Öyleyse, niçin döneyim oraya?! Görevden, yükümlülükten söz edeceksiniz bana... Bütün bunları ben de çok iyi biliyorum; fakat bir daha söylüyorum, mantıklı olmak gerekir... (Susuş.)

dyadin: Evet sayın bayan... Yüce Rus şairi Lomonosov,[11] Arhangelsk kentinden kaçarak Moskova'ya gitmiş, bahtını orda ele geçirmişti. Bu, şüphesiz ki, seçkin bir davranıştı Lomonosov bakımından... Fakat, siz niçin kaçtınız? Eğer mantığımızı hakçasına kullanırsak, bütün mutluluk yolları kapalı sizin için... Kanaryanın alınyazısı kafeste oturmak ve başkalarının mutluluğunu uzaktan gözlemektir, öylece ömrünün sonuna kadar kafeste oturmak.

yelena andreyevna: Fakat ya kanarya değilsem ben, ya özgür bir serçeysem!

dyadin: Daha neler! Kuş, uçuşundan belli olur çok sayın bayan... Sizin yerinizde başka bir kadın olsaydı, bu iki hafta içinde on kenti birden geçer, herkese külâhını ters giydirirdi. Halbuki siz sadece değirmene kadar gelebildiniz; üstelik, ruhunuz altüst oldu! Bir süre daha burda kalacak, yüreğiniz yatışınca da doğru kocanızın yanına döneceksiniz. (Kulak kabartır.) Bir araba geliyor. (Kalkar.)

yelena andreyevna: Yukarı çıkayım ben.

dyadin: Varlığımla sizi daha fazla rahatsız etmek istemem... Değirmenime gidip uyuyacağım biraz... Bugün Aurora'dan[12] daha erken uyandım.

yelena andreyevna: Uyandığınızda gelin, birlikte çay içelim. (Eve girer.)

dyadin (yalnız): Eğer entelektüel bir çevrede yaşıyor olsaydım tipik karikatüristlerin çok işine yarardı herhalde. İnsaf edin, hem artık yaşlılık yıllarını yaşamakta bulunan, hem de çekici bir dış görünüşe sahip olmayan ben, ünlü bir profesörün genç karısını kaçırıyorum! Harika! (Çıkar.)

II

semyon (Bir kova taşımaktadır.) ve yulya (Girer.)

yulya: Merhaba Senka, kolay gelsin! İlya İlyiç burda mı?

semyon: Evet. Az önce değirmene gitti.

yulya: Gidip çağırsana.

semyon: Baş üstüne. (Çıkar.)

yulya (yalnız): Uyuyor olmalı... (Pencerenin altındaki küçük bir sıraya oturup derin bir iç geçirir.) Kimi uyur, kimi gezer, bense bütün gün mecnun gibi bir oraya bir buraya... Tanrı da bir türlü canımı almaz. (Daha derin bir iç geçirir.) Tanrım, ne avanak insanlar var yeryüzünde şu Vaflya gibi. Ambarın yanından geçerken kara bir domuz yavrusu çıkıyordu dışarı... Domuzlar el âlemin un çuvallarını paralayınca görecek gününü... (Dyadin girer.)

III

yulya, dyadin

dyadin (redingotunu giyinirken): Siz misiniz Yulya Stepanovna? Kılığımdan dolayı özür dilerim... Morpheus’un[13] kucağında birazcık kestirmek istemiştim de.

yulya: Merhaba.

dyadin: Sizi eve buyur edemeyeceğim için beni bağışlamanızı dilerim... Ortalık darmadağın... Eğer arzu ederseniz, buyrun değirmene gidelim...

yulya: Ben burda da otururum. Lyoneçka ve profesör biraz eğlenip açılmak için bugün burda piknik yapmak istiyorlar, size bunu bildirmeye geldim İlya İlyiç...

dyadin: Pek güzel.

yulya: Ben önden geldim... Onlar da birazdan burda olacaklar. Söyleyin de şuracığa bir masa kursunlar, semaveri de unutmayın tabi... Senka’ya da emir verin de, arabadan benim öteberi sepetini çıkarıp getirsin.

dyadin: Hay hay! (Susuş.) Ne var ne yok sizin oralarda?

yulya: Berbat, İlya İlyiç... İnanır mısınız, kaygılanmaktan nerdeyse hasta oldum. Biliyorsunuz, profesör ve Soneçka bizimle birlikteler artık!

dyadin: Biliyorum.

yulya: Yegor Petroviç kendini öldürdükten sonra evlerinde yaşayamaz oldular... Korkuyorlar. Gündüzleri bir şey değil ama, gece olunca hepsi bir araya toplanıp gün ışıyana kadar oturuyorlar. Dehşet içinde, Yegor Petroviç’in karanlıklar arasından çıkıvermesini bekliyorlar...

dyadin: Boş inançlar... Yelena Andreyevna’yı da hatırlıyorlar mı?

yulya: Elbette, hatırlıyorlar. (Susuş.) Kaçıp gitti!

dyadin: Tam Ayvazosvki’nin[14] fırçasına göre bir konu... Birdenbire kaçıp gitti.

yulya: Nerde olduğu da bilinmiyor şimdi... Belki alıp başını gitti, belki de umutsuzluktan:

dyadin: Tanrı iyilikçidir Yulya Stepanovna! Her şey iyi olacak.

(İçinde resim gereçleri bulunan bir kutu ve bir dosyayla Hruşçov girer.)

IV

öncekiler, hruşçov

hruşçov: Hey! Kimse yok mu? Semyon!

dyadin: Burdayız!

hruşçov: A!.. Merhaba Yuleçka!

yulya: Merhaba Mihail Lvoviç.

hruşçov: İşte çalışmak için yine sana geldim İlya İlyiç. Evde oturamıyorum. Söyle de yine dünkü gibi masamı şu ağacın altına yerleştirsinler, iki tane de lamba hazırlasınlar. Hava kararmaya başladı bile...

dyadin: Baş üstüne. (Çıkar.)

hruşçov: Ne var ne yok Yuleçka.

yulya: Ne olsun. İyilik... (Susuş.)

hruşçov: Serebryakov’lar sizde mi kalıyor?

yulya: Evet, bizde kalıyorlar.

hruşçov: Hımm... Lyoneçka’dan ne haber?

yulya: Bütün gün evde oturuyor... Soneçka’yla birlikte...

hruşçov: Şüphesiz! (Susuş.) Evleniverseler bari.

yulya: Daha ne isterdim! (İçini çeker.) İnşallah! Kardeşim hem öğrenim görmüş, hem de soylu bir kişi; Soneçka da iyi bir aileden geliyor... Her zaman istediğim, Soneçka’nın...

hruşçov: Soneçka ahmağın biri...

yulya: Yok yok, öyle demeyin.

hruşçov: Sizin Lyoneçka da tam bir akıl küpü... Zaten bütün ordakiler sanki seçilmiş de yan yana getirilmişler. Tıpkı

senato!

yulya: Bugün yemek yememiş olmalısınız.

hruşçov: Bunu da nerden çıkardınız?

yulya: Çok öfkelisiniz de.

(Orta büyüklükte bir masayı birlikte taşıyarak Dyadin ve Semyon girerler.)

V

öncekiler, dyadin ve semyon

dyadin: Mişa, ağzının tadını biliyorsun doğrusu. Çalışmak için burdan daha güzel bir yer seçmezdin. Bir vaha burası! Gözünün önüne getirebiliyor musun; çevremizde palmiyeler, Yuleçka uysal bir ceylan, sen aslan, ben kaplan.

hruşçov: İyi insansın, hoş insansın ama, bu tavırların da ne oluyor İlya İlyiç? Bu şekerlemeli sözler, ayaklarınla yeri hışırdatmalar, bu omuzlarını ileri geri oynatmalar da nesi?.. Yani bir tanımayan görse, yahu bu insan değil ama, acaba ne olsa gerek, diye düşünecek... Doğrusu, can sıkıcı...

dyadin: Demek ki benim alnıma da böyle yazılmış... Kaderin karşı konulamaz yazgısı.

hruşçov: Al işte, tuhaf bir söz daha: Kaderin karşı konulamaz yazgısı. Bırak bütün bunları canım. (Dosyadan çıkardığı taslağı masaya iliştirir.) Bu geceyi sende geçireceğim.

dyadin: Sonsuz memnun olurum... İşte, Mişa, sen kızıyorsun ama, benim içimde öyle bir sevinç var ki, anlatamam! Sanki göğsümde bir kuş şakıyor.

hruşçov: Elbette sevin. (Susuş.) Seninkinde bir kuş şakıyor, benimkindeyse kara bir kurbağa. Skandal üstüne skandal! Şimanski, ormanını kesimliğe sattı... Bu bir! Yelena Andreyevna kocasını bırakıp kaçtı, nerde olduğunu da kimse bilmiyor. Bu iki! Bense gün günden daha ahmak, daha yeteneksiz, daha değersiz bir insan olup çıktığımı hissediyorum... Bu üç! Dün sana anlatmak istediğim bir şey vardı, ama anlatamadım, yiğitliğim yetmedi. Beni kutlayabilirsin. Yegor Petroviç bir anı defteri tutuyormuş. İşte ilk zamanlarda İvan İvaniç'in eline geçen bu defteri belki on kere okudum...

yulya: Bizimkiler de okudular.

hruşçov: Bütün kasabada çın çın çınlayan Jorj Yelena Andreyevna hikâyesi meğer pis, alçakça bir dedikodudan başka bir şey değilmiş... Ben de bu dedikoduya inanıp ötekilerle elbirliği ederek onları hor görüyor, aşağılıyordum.

dyadin: İyi bir şey değil bu elbette.

hruşçov: Beni bu dedikoduya inandıran ilk insan da sizin kardeşiniz oldu Yuleçka! Doğrusu, ben de çok safım! Hiç saygı duymadığım bir kişi olan kardeşinize inandım da, kendini kurban ettiği kanısında olduğum kadına inanmadım. Kötülüğe inanmakta iyiliğe inanmaktan çok daha becerikliyim, burnunun ucundan ötesini göremeyen biriyim. Demek ki ben de herkes gibi değersiz bir insanım.

dyadin (Yulya'ya): Hadi değirmene gidelim kızım. Bırak bu kötücül çalışsın burda, biz seninle dolaşalım. Hadi... Sen çalışma Mişenka. (Yulya'yla birlikte çıkarlar.)

hruşçov (yalnız. Fincan tabağına koyduğu boyayı sulandırır.): Bir keresinde, geceleyin, Yegor Petroviç'in onun ellerine nasıl kapandığını görmüştüm. O geceyi ayrıntılarıyla anlatmış anı defterinde, benim gelişimi, söylediğim sözleri. Aptal, dar kafalı adam diye söz ediyor benden (Susuş.) Çok koyu oldu... Biraz açmalı... Daha sonraki sayfalarda Sonya'ya çatıyor bana âşık olduğu için... Sonya hiçbir zaman âşık olmadı bana... Kâğıdı lekeledim... (Bıçakla kazır.) Bunda azıcık bir doğruluk payı olsa bile, üzerinde düşünmemeliyim artık... Ahmakça başladı, ahmakça sona erdi... (Semyon ve işçiler büyük bir masayı taşıyarak girerler.) Ne yapıyorsunuz? Bu da nesi?

semyon: İlya İlyiç böyle buyurdu. Bay Jeltuhin'ler çay içmeye geleceklermiş.

hruşçov: Pek çok teşekkürler. Bizim çalışma güme gitti demektir... Şunları toplayıp eve dönmeli.

(Jeltuhin ve Sonya kolkola girerler.)

VI

hruşçov, jeltuhin ve sonya

jeltuhin (şarkı söylemektedir): “Bilinmez bir kuvvet bu hüzünlü kıyılara çekiyor beni...”

hruşçov: Kim var orda? Vay! (Resim gereçlerini aceleyle kutuya yerleştirmeye çalışır.)

jeltuhin: Bir sorum daha var değerli Sofi... Hani bize yemeğe geldiğiniz doğum gününü hatırlıyor musunuz? İtiraf edin ki, o günkü alaylı kahkahalarınızın nedeni benim dış görünüşümdü.

sonya: Saçma, Leonid Stepanıç. Nerden çıkardınız bunu? Kahkahalarımın hiçbir nedeni yoktu.

jeltuhin (Hruşçov’u görerek): Vay, kimi görüyorum? Sen de burda mısın? Merhaba.

hruşçov: Merhaba.

jeltuhin: Çalışıyor musun? Pek güzel... Vaflya nerde?

hruşçov: Orda...

jeltuhin: Hangi orda?

hruşçov: Sözlerimin açık olduğunu sanıyorum... Orda, değirmende.

jeltuhin: Gidip çağırayım. (Giderken bir şarkı mırıldanır.) “Bilinmez bir kuvvet bu hüzünlü kıyılara çekiyor beni...” (Çıkar.)

sonya: Merhaba...

hruşçov: Merhaba. (Susuş.)

sonya: Ne çiziyorsunuz?

hruşçov: Hiç... Önemli bir şey değil.

sonya: Plan mı?

hruşçov: Hayır, kasabanın orman haritası. Ben çizdim. (Susuş.) Dedelerimiz zamanının ve daha önceki zamanların orman alanlarını yeşille gösterdim. Açık yeşil son yirmi beş yıl içinde kesilip yok edilen yerleri, mavi de henüz korunabilmiş orman alanlarını gösteriyor... Evet... (Susuş.) Peki, siz nasılsınız? Mutlu musunuz?

sonya: Mutluluğu düşünmenin zamanı değil şimdi Mihail Lvoviç.

hruşçov: Peki, ne düşünelim öyleyse?

sonya: Zaten başımıza ne geldiyse, mutluluğu bu kadar çok düşünmemiz yüzünden geldi...

hruşçov: Evet efendim. (Susuş.)

sonya: Katıksız iyilik ya da kötülük yoktur. Çektiğim acılar eğitti beni. İnsan kendi mutluluğunu unutmalı, sadece başkalarının mutluluğunu düşünmelidir Mihail Lvoviç. Hayatımızı feda edebilmeliyiz.

hruşçov: Evet... (Susuş.) Marya Vasilyevna'nın oğlu kendini öldürdü, ama o hâlâ çelişkiler arıyor broşürlerinde. Siz mutsuzluğa uğradınız, ama bir onur payı çıkarmak istiyorsunuz bundan: Hayatınızı sakatlamaya çalışıyor, böylelikle de kendinizi kurban etmiş olduğunuzu sanıyorsunuz... Kimsenin kalbi yok... Siz de ben de kalpsiziz... Hiçbir şey gerektiği gibi olmuyor... Her şey mahvolup gidiyor... Ben hemen çıkıp gideyim burdan, Jeltuhin'le size engel olmayayım. Fakat niçin ağlıyorsunuz? Bunu hiç istememiştim.

sonya: Bir şey değil, bir şey değil... (Gözlerini siler.)

(Yulya, Dyadin ve Jeltuhin girerler.)

VII

öncekiler, yulya, dyadin, jeltuhin, sonra

serebryakov ve orlovski

serebryakov’un sesi: Hey! Baylar, nerdesiniz?

sonya (bağırır): Baba, burdayız!

dyadin: Semaver tütüyor! Harika! (Yulya’yla birlikte masanın çevresinde telaşlı hareketler yaparlar.)

(Serebryakov ve Orlovski girerler.)

sonya: Baba, burdayız!

serebryakov: Gördüm, gördüm...

jeltuhin (yüksek sesle): Baylar! Toplantıyı açıyorum! Vaflya, likör şişesinin tıpasını çıkar.

hruşçov (Serebryakov’a): Aramızda geçenleri unutalım profesör! (Elini uzatır.) Sizden özür diliyorum...

serebryakov: Teşekkür ederim. Çok sevindim. Siz de beni bağışlayın. O olaydan bir gün sonra kafamı ancak toparlayabilip olanları düşünmeye çalıştığımda, sizinle aramızda geçen konuşma da aklıma geldi, çok üzüldüm... Dost olalım. (Hruşçov’un koluna girer, masaya doğru yürürler.)

orlovski: Çok daha önceden akıl etmeliydiniz bunu iki gözüm. En kötü barış, en iyi kavgadan her zaman için çok daha iyidir.

dyadin: Vahama teşrif buyurduğunuz için çok mutluyum asaletmaab! İfade edemeyeceğim kadar hoş bir şey bu!

serebryakov: Çok teşekkür ederim azizim. Gerçekten de çok güzel bir yer burası. Tıpkı bir vaha.

orlovski: Saşa, tabiatı sever misin?

serebryakov: Çok. (Susuş.) Susmayalım baylar, konuşalım. Yapacağımız en iyi şey budur. İnsan yüreklilikle, dosdoğru bakabilmeli mutsuzluklara. Bakın, hepinizden daha mutsuzum ama, bakışlarım hepinizinkinden daha canlı.

yulya: Baylar, şeker koymuyorum çaya, reçelle için.

dyadin (konukların çevresinde çırpınmaktadır): Ne kadar sevindim! Ne kadar sevindim!

serebryakov: Şu son zamanlarda başımdan o kadar çok şey geçti, o kadar çok düşündüm ki Mihail Lvoviç, bana öyle geliyor ki, nasıl yaşanılması gerektiği üstüne, gelecek kuşaklara ibret olacak nitelikte koca bir kitap yazabilirim. İstersen yüz yıl yaşa, yüz yıl oku, ama insanı yine de mutsuzluklar olgunlaştırıyor.

dyadin: Geçmişi hatırlayanın gözü çıksın. Tanrı iyilikçidir, her şey düzelecek.

sonya (irkilir.)

jeltuhin: Niçin irkildiniz böyle?

sonya: Biri bağırdı.

dyadin: Köylüler ırmakta ıstakoz avlıyorlar. (Susuş.)

jeltuhin: Baylar, hani hiçbir şey olmamış gibi geçireceğimize söz vermiştik bu akşamı... Nedir bu gerginlik...

dyadin: Bendeniz, asaletmaab, bilime karşı sadece derin bir saygı değil, aynı zamanda akrabalık duyguları da beslemekteyim. Kardeşim Grigori İlyiç'in karısının belki de tanımak lütfunda bulunacağımız kardeşi Konstantin Gavrilıç Novoselov, bir yabancı ülkeler edebiyatı uzmanıydı.

serebryakov: Kendisiyle tanışmadık ama, adını işitmiştim. (Susuş.)

yulya: Yegor Petroviç öleli yarın tam yirmi beş gün olacak.

hruşçov: Yuleçka, söz etmeyelim bundan.

serebryakov: Canlanın, canlanın! (Susuş.)

jeltuhin: Ne olursa olsun, bir gerginlik var...

serebryakov: Tabiat boşluktan hoşlanmıyor. İki yakınımı aldı, ama onların bıraktığı boşluğu doldurmak üzere hemen yeni dostlar gönderdi bana. Sağlığınıza içiyorum Leonid Stepanoviç!

jeltuhin: Teşekkür ederim değerli Aleksandr Vladimiroviç! Bana da, sizin verimli bilimsel çalışmalarınızın şerefine içmek için izin verin.

“Akıllılık, iyilik ve ölümsüz şeyler ekin,

Ekin ki, Rus halkı size

Yürekten teşekkür etsin!”

serebryakov: Çok teşekkür ederim. Aramızdaki dostluk ilişkilerinin kısa bir zaman sonra daha yakın bağlara dönüşmesini candan istiyorum.

(Fyodor İvanoviç girer.)

VIII

öncekiler, fyodor ivanoviç

fyodor ivanoviç: Bak sen! Piknik yapıyorlar!

orlovski: Oğlum benim... Aslanım!

fyodor ivanoviç: Merhabalar. (Sonya ve Yulya'yla öpüşür.)

orlovski: Tam iki haftadır görüşmüyoruz. Nerelerdeydin? Neler yaptın?

fyodor ivanoviç: Az önce Lyonya'ya uğramıştım, burda olduğunuzu söylediler, ben de geldim.

orlovski: Anlat bakalım, nerelerde sürttün?

fyodor ivanoviç: Üç gecedir uyumuyorum... Dün oyunda beş bin papel ütüldüm baba. Hem kafayı çekiyor, hem oynuyordum, beş kere de kente gittim... Aklım fikrim büsbütün karıştı.

orlovski: Aslanım benim. Demek şimdi de sarhoşsun?

fyodor ivanoviç: Yok, ayıldım. Yulya, çay ver! Limonlu olsun ama, ekşice... Jorj'un yaptığına ne dersiniz, ha? Durup dururken alnına patlatıversen! Hem de hangi cins tabancayla: Lefaucheux'yle! Bir Smith Wesson bulamamış!

hruşçov: Hayvan, sus!

fyodor ivanoviç: Hayvanım ama, cins hayvan. (Sakalını sıvazlar.) Sadece sakalım milyon değer... Hayvanın, aptalın, dolandırıcının biriyim ama, hangi gelinlik kızı istesem varır bana. Sonya bana varsana! (Hruşçov'a) Bununla birlikte özür dilerim... Pardon...

hruşçov: Aptal pozu takınmayı bırak.

yulya: Sen mahvolmuş bir adamsın Fedenka! Koca kentte senden ayyaşı, senden savurganı yok. İnsan sana bakarken

acıyor. Kendini ne sanıyorsun başımın belası!

fyodor ivanoviç: Tamam, başladı! Gel yancağızıma otur, gel... Hah şöyle. İki haftalığına gelip sende kalacağım... Dinlenmek için. (Yulya'yı öper.)

yulya: Senin adına utanıyorum insanlardan. Şu yaşlılık zamanında babana gönül esenliği vereceğine, rezil ediyorsun adamcağızı. Ahmakça bir hayat yaşamaktan başka yaptığın bir şey yok.

fyodor ivanoviç: Bırakıyorum içkiyi! Yeter artık! (Kadehine likör doldurur.) Erik likörü mü bu, yoksa vişne mi?

yulya: İçme ama, içme.

fyodor ivanoviç: Bir kadehcik canım. (İçer.) Orman Cini, bir çift atımı ve tüfeğimi sana armağan ediyorum... Yulya'ya gideceğim... Gidip iki haftacık oturacağım onunla.

hruşçov: Yulya'yla değil, bir alay inzibatla oturman gerek senin.

yulya: Çay iç, çay iç!

dyadin: Peksimeti de unutma Fedenka.

orlovski (Serebryakov'a): Kırkına varıncaya kadar ben de tıpkı bizim Fyodor gibiydim Saşa. Azizim, o güne kadar kaç kadın ayartmışım sayayım dedim bir gün; saydım, saydım, baktım yetmişi buldu, bıraktım. Fakat, efendime söyleyeyim, ne zaman ki kırkımı doldurdum, ansızın bir şeyler oldu bana kardeş. Kendime yer bulamıyorum! Bir tasa, bir ruh bozukluğu ki deme gitsin. Kitap okuyorum, çalışıyorum, gezilere çıkıyorum, fayda yok! İşte azizim, efendime söyleyeyim, bir gün bizim rahmetli vaftizbirader ünlü prens Dimitri Pavloviç'e konukluğa gitmiştim. Yedik, içtik. Yemekten sonra, uykumuz kaçsın diye avluya bir hedef dikip

ateş etmeye başladık. Büyük bir kalabalık vardı. Bizim Vaflya da ordaydı.

dyadin: Evet, evet, ordaydım, ordaydım... Hatırlıyorum.

orlovski: İçimde bir tasa, bir tasa ki, aman Allah! Kendimi tutamadım. Gözlerimden yaşlar fışkırdı, sendeledim, artık gücüm yettiği kadar kalabalığa doğru nasıl bağırıyorum. “Dostlarım, iyi insanlar, İsa aşkına bağışlayın beni!” Aynı anda ruhumda bir yumuşama, bir sıcaklık, bir arılık ve azizim o günden sonradır ki kasabada benden mutlu adam yok. İşte, benim gibi yap sen de.

serebryakov: Yani ne yapayım?

(Gökte bir kızıllık belirir.)

orlovski: Benim yaptığımın tıpkısını. İnsan bir yerde boyun eğmeli.

serebryakov: Öbür dünya felsefesinden kırıntılar... Bana özür dilememi öğütlüyorsunuz. Fakat niçin? Bırakın başkaları gelip özür dilesinler benden!

sonya: Baba, fakat suçlu biziz!

serebryakov: Öyle mi? Baylar, anlaşılıyor ki karımla olan ilişkilerim göz önünde bulunduruluyor burda. Acaba, size kalırsa, suçlu muyum ben? Baylar, nerdeyse gülünç bir şey bu. Yükümlülüklerini yerine getirmedi o, hayatımın en güç anlarında bırakıp gitti beni...

hruşçov: Dinleyin, Aleksandr Vladimiroviç... Yirmi beş yıl profesörlük yapmış, bilim uğruna çalışmış bir insansınız siz. Ben de ormanlar yetiştiriyor, tıpla uğraşıyorum. Fakat, sorarım size, kendilerine hizmet ettiklerimizi, yani insanları esirgemezsek, ne anlamı kalır bütün bu çabalarımızın? Bir yandan insanlara hizmet ettiğimizi söylüyor, öte yandan en insanlık dışı davranışlarla mahvediyoruz birbirimizi.

Sözgelimi, Jorj'u kurtarmak için ne yaptık siz ve ben? Hepimizin elbirliğiyle aşağıladığımız karınız nerde şimdi? Sizin gönül esenliğiniz, kızınızın gönül esenliği nerde? Her şey mahvoldu, yıkıldı, her şey yanıp kül oluyor. Baylar, Orman Cini diyorsunuz bana; ama sadece ben değil, hepiniz birer orman cinisiniz, hepiniz karanlık ormanlarda geziniyor, el yordamıyla yaşıyorsunuz. Hiçbirimizin aklı, bilgisi, yüreği kendimizin ve başkalarının hayatını sakatlamaktan başka bir işe yaramıyor.

(Yelena Andreyevna evden çıkar, pencerenin altındaki sıraya oturur.)

IX

öncekiler, yelena andreyevna

hruşçov: Kendimi yüce amaçları olan insancıl bir kişi sayıyor, ama bunun yanı sıra insanların en küçük yanlışlarını bile bağışlamıyordum. Dedikodulara inanıyor, kara çalmakta başkalarıyla ağız birliği ediyordum. Sözgelimi karınız bir çocuk içtenliği ve güveniyle bana dostluğunu sunduğu zaman, gezindiğim yüceliklerde hiç düşünmeden, şu sözler dökülüverdi ağzımdan: “Çekilin karşımdan! Yerin dibine batsın sizin dostluğunuz!” İşte böyleyim ben. İçimde bir orman cini var benim. Küçük, yeteneksiz, kör bir adamım. Fakat, siz de bir kartal değilsiniz profesör! Üstelik bütün kasaba, bütün kadınlar benim kişiliğimde bir kahraman, ileri bir insan görüyorlar ve siz Rusya çapında ünlü bir kişisiniz. Eğer benim gibi adamları cidden kahraman yerine koyuyorlarsa ve eğer sizin gibi kişiler cidden ünlüyse; demek ki bizleri karanlık ormanlarımızdan sürüp çıkaracak, sakatladıklarımızı onaracak insanlar yok yeryüzünde; saygıdeğer bir ün kazanmayı hak etmiş gerçek kartallar yok...

serebryakov: Özür dilerim... Fakat sizinle polemiğe girişmek, ünlülüğü hak kazanmış olduğumu savunmak için gelmedim buraya.

jeltuhin: Zaten, keselim bu konuşmayı Mişa.

hruşçov: Sözlerimi hemen bitirip gideceğim. Evet, küçük, değersiz bir adamım ben; fakat siz de bir kartal değilsiniz profesör! Alnına bir kurşun sıkmaktan başka yapacak daha akıllıca bir iş bulamayan Jorj da küçük, değersiz bir adam. Herkes küçük ve değersiz! Kadınlara gelince...

yelena andreyevna (Hruşçov’un sözünü keserek): Kadınlara gelince, onlar da pek öyle büyük şeyler değil. (Masaya doğru yürür.) Kocasını bırakıp kaçan Yelena Andreyevna’nın, bu

özgürlükten yararlanarak anlamlı bir şeyler yapacağını sanıyordunuz değil mi? Hiç canınızı sıkmayın... Dönecek o... (Oturur.) İşte döndü bile.

(Genel şaşkınlık...)

dyadin (kahkahayla): Harika! Baylar, ummadık taş baş yarar! Bir zamanlar bir Paris'in Güzel Helena'yı kaçırması gibi, karınızı sizden, işte karşınızda gördüğünüz şu kişi, ben aşırdım asaletmaab! Ben! Gerçi çiçekbozuğu yüzlü Paris'ler bulunmuyor ama, bilge kişilerimizin düşüncelerinde bile göremeyecekleri pek çok şey olabiliyor şu dünyada dostum Horatius!

hruşçov: Hiçbir şey anlamıyorum... Siz misiniz Yelena Andreyevna?

yelena andreyevna: İlya İlyiç'le birlikteydim iki haftadır... Niçin şaşkın şaşkın bakıyorsunuz? Hadi, merhabalar... Konuşulanların hepsini pencereden işittim. (Sonya'yı kucaklar.) Barışalım. Nasılsın tatlı kız... Barış ve dostluk!

dyadin (ellerini ovuşturur): Harika!

yelena andreyevna (elini Hruşçov'a uzatır): Geçmişi unutalım Mihail Lvoviç, Merhaba Fyodor İvanıç... Yuleçka, merhaba...

orlovski: Ruhum, güzelim... Döndü yine, bize geldi yine...

yelena andreyevna: Özledim sizleri. Merhaba Aleksandr. (Elini kocasına uzatır, profesör başını yana çevirir.) Aleksandr!

serebryakov: Yükümlülüklerinizden kaçtınız siz!

yelena andreyevna: Aleksandr!

serebryakov: Sizi gördüğüme sevindiğimi gizleyecek değilim. Sizinle konuşmaya da hazırım. Fakat burda değil,

evde... (Masadan kalkar.)

orlovski: Saşa! (Susuş.)

yelena andreyevna: Evet... Demek oluyor ki, hiçbir zaman anlaşamayacağız seninle Aleksandr. Varsın öyle olsun! Rasgele, sıradan bir insanım ben; bir kanaryanın, herhangi bir köylü kadınının alın yazısını yaşamak zorundayım. Bütün ömrünce dört duvar arasında otur, ye, iç, uyu ve her gün sana eklem ağrıları, hakları ve hizmetleri konusunda anlattıklarını dinle. Niçin utanıyormuş gibi başlarınızı öne eğdiniz öyle? Likör içelim hadi, ha? Eh, işte böyle!

dyadin: Her şey düzelecek, her şey çok iyi olacak.

fyodor ivanoviç (Serebryakov'a yaklaşır, heyecanlıdır): Bu çok dokundu bana Aleksandr Vladimiroviç... Rica ederim okşayın karınızı, hiç olmazsa tek bir tatlı söz söyleyin. Şeref sözü veriyorum, eğer bunu yaparsanız, ömrüm boyunca en sadık dostunuz olacak ve en iyi troykamı size armağan edeceğim.

serebryakov: Teşekkür ederim ama, anlayamıyorum sizi, özür dilerim...

fyodor ivanoviç: Hımm... Demek anlayamıyorsunuz?.. Bir keresinde avdan dönerken baktım ağacın birinde bir puhu kuşu oturuyor... Çulluk saçmasıyla ateş ettim, puhu kuşu hâlâ eski yerinde... Domdom kurşunuyla ateş ettim, seninki hâlâ orda oturuyor... Yerinden kımıldamıyor. Öylece, bön bön yüzüme bakıyor.

serebryakov: Siz neden söz ediyorsunuz kuzum?

fyodor ivanoviç: Puhu kuşundan. (Masaya döner.)

orlovski (kulak kabartır): Baylar, bir dakika... Susun biraz... Bir yerlerde felaket çanı çalınıyor galiba...

fyodor ivanoviç (gökteki kızıllığı görür): Vay anam vay! Göğe bakın! Nasıl da kızarmış!

orlovski: Vay babacığım, burda oturmuşuz da görmüyoruz!

dyadin: Çok esaslı.

fyodor ivanoviç: Peh peh peh! Tam bir donanma şenliği! Alekseyevski'nin oralarda olanlar oluyor.

hruşçov: Hayır, Alekseyevski daha sağda. Bu daha çok Novo-Petrovski tarafında.

yulya: Ne korkunç! Yangından ödüm kopar benim!

hruşçov: Evet, evet, Novo Petrovski'de.

dyadin (bağırır): Semyon, koşup su bendinden baksana, ne yanıyor? Gözükür ordan!

semyon (Bağırır): Telibeyevski ormanı yanıyor!

dyadin: Ne?..

semyon: Telibeyevski ormanı!

dyadin: Orman... (Sürekli susuş.)

hruşçov: Gitmeliyim oraya... Yangına... Hoşçakalın... Bugün çok serttim, bağışlayın; fakat, ömrümde hiçbir zaman bugünkü kadar yılgın hissetmemiştim kendimi... İçimde ağır bir bunaltı var... Ama ne çıkar bundan... Yenilmemeli; insan gibi, sapasağlam, dimdik, ayaklarımın üzerinde kalmalıyım. Alnıma bir kurşun sıkmayacağım ben, kendimi değirmen çarkları arasına atmayacağım... Varsın bir kahraman olmayayım, ama olacağım bir gün! Bedenimde kartal kanatları çıkacak ve ne bu yangın, ne de şeytanın kendisi ürkütmüyor beni! Varsın yansın ormanlar, ben yenilerini yetiştireceğim! Varsın sevmesinler beni, ben de başkasını seveceğim!

(Hızla çıkar.)

yelena andreyevna: Ne yiğit bir delikanlı!

orlovski: Evet... “Varsın sevmesinler beni, ben de başkasını seveceğim.” Peki, bunu nasıl anlamamızı buyuracaksınız?..

sonya: Götürün beni burdan... Eve gitmek istiyorum ben...

serebryakov: Evet, gitme zamanı geldi. Dayanılmaz bir nem var buranın havasında. Battaniyemle paltom bir yerlerdeydi ama...

jeltuhin: Battaniyeniz arabada, paltonuz burda. (Paltoyu verir.)

sonya (şiddetli bir heyecan içinde): Götürün beni burdan... Götürün...

jeltuhin: Ben hizmetinizdeyim...

sonya: Hayır, Vaftizbaba ile gideceğim ben... Yanınıza alın beni Vaftizbaba...

orlovski: Gidelim canımın içi, gidelim. (Sonya’nın giyinmesine yardım eder.)

jeltuhin (kendi kendine): Şeytan bilir ya... Sadece alçaklık ve hor görülme.

(Fyodor İvanoviç’le Yulya, kapları ve peçeteleri sepete yerleştirirler.)

serebryakov: Sol ayağımın tabanı sızlıyor... Romatizma olmalı... Bütün gece uyuyamayacağım yine.

yelena andreyevna (kocasının paltosunun düğmelerini ilikler): Sevgili İlya İlyiç, şapkamla şalımı getirir misiniz evden?

dyadin: Hemen! (Eve girer, şapka ve şalla döner.)

orlovski: Cancağızım, kızartı azaldı! Korkma, yangın sönüyor olmalı...

yulya: Yarım kavanoz kızılcık reçeli kaldı... Neyse, onu da İlya İlyiç yiyiversin. (Kardeşine) Lyoneçka, sepeti alsana.

yelena andreyevna: Ben hazırım. (Kocasına) Hadi bakalım, başkumandan heykeli, beni koluna tak da, evimizin sevinçsiz yirmi altı odasına yuvarlanalım birlikte! Yerim orası benim!

serebryakov: Başkumandan heykeli... Ayağım sızlamasa gülerdim bu benzetmeye. (Herkese) Baylar, hoşça kalın! Bizi ağırlamanıza ve bu hoş topluluğu bir araya getirmenize teşekkür ederim... Olağanüstü güzellikte bir akşam, enfes bir çay; her şey çok güzeldi kısaca. Yalnız özür dilerim ama, bir tek şeyinize katılmayacağım; öbür dünya felsefenize. Baylar, iş yapmalıyız. Böyle olmaz! İş yapmak gerekir... Evet efendim... Hoşça kalın... (Karısıyla çıkarlar.)

fyodor ivanoviç: Hadi kirli çıkı, gidelim biz de! (Babasına) Elveda peder! (Yulya'yla çıkarlar.)

jeltuhin (elinde sepet, onların peşi sıra giderken): Ne kadar da ağır! Şeytan götürsün... Zerre kadar hoşlanmıyorum şu pikniklerden. (Çıkar, sahne gerisinde bağırır.) Aleksey, arabayı getir!

X

orlovski, sonya ve dyadin

orlovski (Sonya'ya): Niçin oturdun? Gidelim hadi miniğim... (Sonya'yla yürürler.)

dyadin (kendi kendine): Kimse vedalaşmadı benimle... Harika. (Mumları söndürür.)

orlovski (Sonya'ya): Ne oluyorsun?

sonya: Yürüyemiyorum Vaftizbaba... Gücüm yetmiyor! Çok ümitsizim Vaftizbaba... Çok ümitsizim! Dayanamıyorum!

orlovski (kaygılı): Ne oluyorsun? Canım benim, güzelim...

sonya: Duralım... Biraz daha kalalım burda.

orlovski: Bir gidelim, bir kalalım... Nasıl anlamalı seni...

sonya: Bugün burda mutluluğumu yitirdim ben... Dayanamıyorum... Ah, vaftizbaba, acaba niçin yaşıyorum daha ben! (Orlovski'yi kucaklar.) Ah, bir bilseydiniz, bir bilseydiniz!

orlovski: Su iç biraz... Gidip arabamıza binelim... Hadi...

dyadin: Ne oluyor? Sofya Aleksandrovna, anacığım... Dayanamıyorum, her yanım titriyor... (Ağlamaklı) Bakamayacağım... Sevgili yavrum...

sonya: İki gözüm İlya İlyiç, yangına götürün beni! Ne olur!

orlovski: Yangında ne yapacaksın? Ne işin var orda?

sonya: Ne olur, götürün beni, kendim gideceğim yoksa. Ne kadar ümitsizim... Dayanamıyorum Vaftizbaba, dayanamıyorum. Yangına götürün beni.

(Hruşçov hızla girer.)

XI

öncekiler, hruşçov

hruşçov (bağırır): İlya İlyiç!

dyadin: Burda! Ne var?

hruşçov: At ver bana, yürüyerek gidemeyeceğim.

sonya (Hruşçov'u görerek sevinçle bağırır): Mihail Lvoviç! (Orlovski'ye) Gidin burdan Vaftizbaba, onunla konuşmak istiyorum. (Hruşçov'a) Mihail Lvoviç, başkasını seveceğinizi söylediniz... (Orlovski'ye) Gidin burdan Vaftizbaba... (Hruşçov'a) Ben başka biriyim şimdi... Sadece gerçekten yanayım artık... Gerçeğin dışında hiçbir şey, hiçbir şey istemiyorum! Sizi, sizi... seviyorum... Sizi seviyorum!

orlovski: Vay canına! İşte tarih ve coğrafya!

dyadin: Harika!

sonya (Orlovski'ye): Gidin burdan Vaftizbaba. Hruşçov'a) Evet, evet, sadece gerçekten yanayım, gerçeği istiyorum, başka hiçbir şey istemiyorum... Her şeyi söyledim işte...

hruşçov (Sonya'yı kucaklar): Canım benim!

sonya: Gitmeyin Vaftizbaba... Bana içini her döküşünde sevinçten soluk alamaz oluyordum. Ama boş inançlara zincirlendiğim için, gerçeği, seni sevdiğimi söyleyemiyordum. Babamın Yelena'ya gülümsemesine engel olan şey, yapmama engel oluyordu bunu. Ama, özgürüm artık...

orlovski (kahkahayla): Ses sese verdiler sonunda! Ötüşmeye başladılar! Sizleri kutlamakla şeref duyarım! (Yerlere kadar eğilip selamlar.) Ah, sizi gidi utanmazlar, sizi gidi utanmazlar! Cilveleşip cilveleşip birbirinizin eteğinden yapıştınız sonunda!

dyadin (Hruşçov'u kucaklayarak): Mişenka, iki gözüm, nasıl sevindirdin beni! Mişenka!

orlovski (Sonya'yı kucaklayıp öperek): Tatlım benim, küçük kanaryam... Vaftizkızım benim... (Sonya kahkahalarla güler.) Tamam! Tuttu yine!

hruşçov: Özür dilerim, aklımı başıma toplayamıyorum... İzin verin de konuşayım onunla... Ne olur, yalnız bırakın bizi...

(Fyodor İvanoviç ve Yulya girerler.)

XII

öncekiler, fyodor ivanoviç ve yulya

yulya: Fakat sen hep yalan söylüyorsun Fedenka! Hep yalan söylüyorsun!

orlovski: Şşş!.. Çocuklar yavaş! Benim haydut geliyor! Çabuk olun, gizlenelim! Hadi!

(Orlovski, Dyadin, Hruşçov ve Sonya gizlenirler.)

fyodor ivanoviç: Eldivenlerimle kamçımı unuttum burda.

yulya: Sen hep yalan söylüyorsun!

fyodor ivanoviç: Peki, yalan söylüyorum... Ne olacak? Hemencecik gelmek istemiyorum sana... Azıcık gezelim; ondan sonra gideriz.

yulya: Ah, senden çektiklerim, ah! Başımın belası! (Ellerini çırpar.) Peki şu Vaflya bir ahmak değil de ne! Daha masayı toplamamış! Semaveri çalıp götürürlerse görür gününü... Ah Vaflya, Vaflya, yaşını başını almışsın ama, çocuk kadar aklın yok!

dyadin (kendi kendine): Pek çok teşekkürler.

yulya: Biz gelirken burda birisi gülüyordu...

fyodor ivanoviç: Köylü karıları banyo yapıyorlar... (Eldiveni masadan alır.) Kimin eldiveni bu... sonya'nın... Sonya iğne üstündeydi bugün. Orman Cini'ne âşık. Kız sırılsıklam, o budala farkında değil.

yulya (kızgın): Peki nereye gidiyoruz şimdi biz?

fyodor ivanoviç: Su bendine... Gidip gezelim... Kasabanın en güzel yeri... Güzellikte eşi bulunmaz bir yer!

orlovski (kendi kendine): Oğlum benim, aslanım, koca sakalım...

yulya: Bir ses işittim şimdi.

fyodor ivanoviç: “Gizemli bir yerdir burası, burda orman cini dolaşır, dallarda denizkızları oturur...” İşte böyle amcabey! (Elini Yulya’nın omzuna vurur.)

yulya: Ben amcabey değilim.

fyodor ivanoviç: Şimdi hiç telaşlanmadan durumu gözden geçirelim. Dinle Yuleçka: Ben feleğin çemberinden geçmiş bir adamım, hayatta yapmadığım şey kalmadı. Savaşlara girip çıktım... Bugün otuz beş yaşındayım ve Sırbistan hizmeti dolayısıyla teğmenlik, Rus yedek ordusunda da çavuşluktan başka hiçbir rütbem yok. Yerle gök arasında sürtüp duruyorum... Yaşamama yeni bir yön vermenin zamanı geldi artık... Biliyor musun, tuhaf bir düşünce geliyor aklıma; diyorum ki, evlenirsem hayatımda yeni bir dönem başlayacak... Varsana bana, ha? Senden iyisini bulup da ne yapacağım...

yulya (şaşkın, utançlı): Hımm... Bak sen... Önce yola gelmelisin Fedenka.

fyodor ivanoviç: Bırak şimdi kem küm etmeyi! Dosdoğru yanıt ver!

yulya: Utanıyorum... (Bakınır.) Dur, bir gelen, bir duyan olur... Belki de Vaflya pencereden bize bakıyordur.

fyodor ivanoviç: Kimsecikler yok.

yulya (Fyodor İvanoviç’in boynuna atılır.): Fedenka!

(Sonya kahkahayla güler; Orlovski, Dyadin ve Hruşçov kahkahayla gülerler, alkışlayıp bağrışırlar: “Bravo! Bravo!”)

fyodor ivanoviç: Hay Allah! Ödümü patlattınız! Nerden çıktınız yahu!

sonya: Yuleçka kutlarım! Kutlarım Yuleçka! (Kahkaha, öpüşler, gürültü.)

dyadin: Harika! Harika!

perde

VANYA DAYI

Dört bölümde köy yaşamından sahneler

KİŞİLER

Aleksandr Vladimiroviç Serebryakov

(Emekli profesör)

Yelena Andreyevna

(Serebryakov’un karısı, 27 yaşında)

Sofya Aleksandrovna - Sonya

(Serebryakov’un ilk evliliğinden kızı)

Mariya Vasilyevna Voynitskaya

(Serebryakov’un ilk karısının annesi, merhum bir devlet danışmanının dul eşi)

İvan Petroviç Voynitski - Vanya

(Mariya Vasilyevna’nın oğlu, Sonya’nın dayısı)

Mihail Lvoviç Astrov

(Doktor)

İlya İlyiç Telyegin

(Yoksullaşmış bir toprak ağası)

Marina

(Yaşlı dadı)

Bir İşçi

Olay, Serebryakov’un yurtluğunda geçer.

Birinci Perde

Bahçe. Evin terası görünüyor. Ağaçların arasındaki yolda, bir kavak ağacının altına konulmuş bir çay masası. Sıralar, sandalyeler. Sıralardan birinde bir gitar var. Masadan az uzakta bir salıncak. Saat öğleden sonra üç suları. Hava kapanıktır.

Marina (ufak tefek, tıknaz, ağır hareketli bir kocakarı, semaverin başında oturmuş çorap örüyor) ile Astrov (gezinmekte).

marina (bardağa çay koyarak): İç yavrucuğum.

astrov (isteksizce alır): Nedense canım istemiyor.

marina: Belki votka içmek isterdin, ha?

astrov: Yok. Her gün içmem. Hava da çok sıkıntılı zaten. (Bir sessizlik...) Dadı, seninle tanışalı ne kadar oldu?

marina (düşünür): Ne kadar mı? Dur bakayım... Sen bizim buraya ilk ne zaman gelmiştin?.. Vera Petrovna, Sonya'cığın annesi sağdı daha. Onun sağlığında iki kış geldin bize... Eh, demek on bir yıl olmuş... (Biraz düşünerek) Belki de daha fazla...

astrov: Çok değiştim mi o zamandan bu yana?

marina: Çok. O zamanlar gençtin, yakışıklıydın, yaşlandın şimdi. Yine yakışıklısın yakışıklı olmasına ama o zaman başkaydı ne de olsa. Sonracığıma, şimdi votka da içiyorsun.

astrov: Öyle... On yıl içinde başka biri olup çıktım. Neden, biliyor musun? Çok çalıştım dadı. Sabahtan akşama kadar durup dinlenmeden, bütün gün ayaktayım... Geceleri de, şimdi gelip hastaya çağıracaklar korkusuyla uyuyabilirsen uyu. Seninle tanıştığımızdan bu yana bir tek özgür günüm

olmadı. Yaşlanmaz mı insan? Zaten yaşam dediğimiz şeyin kendisi de öylesine sıkıcı, aptalca ve kirli ki... Yutuyor insanı. Çevren tuhaf kişilerle dolu, baştan aşağı tuhaf kişilerle. Onlarla birkaç yıl birlikte yaşayınca da, farkına varmadan tuhaflaşıyorsun sen de. Kaçınılmaz bir yazgı bu. (Kaytan bıyıklarını burarak) Şu pala bıyıklara bak. Ancak bir ahmak böyle bıyık bırakabilir. Dadı, tuhaf bir adam olup çıktım ben de... Gerçi bunamasına bunamadım daha, Tanrıya şükür, aklım yerinde, ama gel gör ki duygularım köreldi sanki. Canım hiçbir şey çekmiyor, hiçbir şeye gereksinim duymuyorum, kimseyi sevmiyorum... Sevdiğim bir sensin belki. (Alnına bir öpücük kondurarak) Çocukluğumda tıpkı sana benzeyen bir dadım vardı.

marina: Belki de bir şeyler yemek istersin, ha?

astrov: Yok. Büyük Perhiz'in üçüncü haftasında Malitskoye'ye gittim, tifüs salgını varmış... Halk kulübelerde serilip kalmış... Pislik, koku, duman; danalar da yerde hastalarla birlikte yatıyor. Domuz yavruları ortalıkta... Gün boyunca, oturmadan, ağzıma bir lokma koymadan ordan oraya koşup durdum. Eve geldim, orda da dinlenmek yok; demiryolundan bir makasçı getirdiler, tren çarpmış. Adamcağızı masaya yatırdım ameliyat etmek için, kloroform verirken ölmesin mi... İşte o zaman, hiç de sırası değilken, adamı sanki kasten öldürmüşüm gibi, duygularım altüst oldu, vicdanım sızladı... Oturdum, gözlerimi kapadım, düşünmeye koyuldum. Bizden yüz, iki yüz yıl sonra yaşayacak olanlar, kendileri için yol açmakta olduklarımız, bizi hayırla anacaklar mı acaba? Yok dadı, anmayacaklar.

marina: İnsanlar anmazsa, Tanrı anar.

astrov: Sağolasın. Çok iyi söyledin bunu.

(Voynitski girer.)

voynitski (evden çıkmıştır; dağınık görünüşünden, kahvaltı sonrasında uyuduğu bellidir. Sıraya oturur, cakalı boyunbağını düzeltir): Evet... (Sessizlik...) Evet...

astrov: İyi uyudun mu?

voynitski: Evet... Çok. (Esner) Profesör zevcesiyle buraya taşınalı beri, yaşam çığırından çıktı... Zamanında uyumuyorum, kahvaltıda ve öğle yemeğinde abur cubur yiyorum, bir de şarap içmek çıktı... Bütün bunlar sağlığa aykırı şeyler! Önceleri tek bir boş dakikam yoktu, Sonya'yla nasıl da çalışırdık! Şimdi Sonya çalışıyor, bense uyuyor, yiyip içiyorum. Yok, iyi bir şey değil bu.

marina (başını sallayarak): Düzene bak! Profesör saat on ikide kalkıyor, semaver sabahtan beri kaynıyor, herkes onun kalkmasını bekliyor. Onlar yokken öğle yemeğini herkes gibi saat birde yerdik, şimdi akşamın yedisinde yiyoruz. Profesör geceleri okuyup yazıyor ya, bir de bakmışsın saat ikide zil çalıyor... Ne var canımın içi? Çay! Hadi, milleti uyandır, semaveri hazırla... Düzene bak!

astrov: Daha uzun süre kalacaklar mı?

voynitski (ıslık çalar): Yüz yıl! Profesör buraya yerleşmeye karar verdi.

marina: Alın işte. Semaver iki saattir masada bekliyor, onlar gezmeye çıktılar.

voynitski: Gelirler, gelirler... Telaşlanma.

(Sesler işitilir; gezintiden dönen Serebryakov, Yelena Andreyevna, Sonya ve Telyegin, bahçenin derinliklerinden gelmektedirler.)

serebryakov: Çok güzel, çok güzel... Olağanüstü görüntüler.

telyegin: Fevkalade, efendimiz.

sonya: Yarın fidanlığa gidiyoruz baba. Gelmek ister misin?

voynitski: Baylar, çaya buyurun!

serebryakov: Dostlarım, benim çayımı çalışma odama gönderin, lütfen! Bugün yapmam gereken şeyler var daha.

sonya: Fidanlığı çok seveceksiniz eminim...

(Yelena Andreyevna, Serebryakov ve Sonya eve girerler; Telyegin masaya gider, Marina'nın yanına oturur.)

voynitski: Sıcaktan boğuluyor insan; yüce bilginimiz ise, sırtında palto, ayağında galoşlar, şemsiyesi, eldivenleri...

astrov: Kendini koruyor olmalı.

voynitski: Ya öteki; ne kadar da güzel! Ne kadar da! Ömrümde daha güzel bir kadın görmedim.

telyegin: Kırda arabayla giderken Marina Timofeyevna, şu masaya bakarken, gölgeli bahçede gezerken, anlatılmaz bir mutluluk duyuyorum! Hava enfes, kuşlar cıvıldıyor, hepimiz huzur ve uyum içindeyiz, insana daha ne gerekir? (Çayını olarak) Size bütün kalbimle teşekkür ederim.

voynitski (hülyalı): O gözler... Harikulade bir kadın!

astrov: Bir şeyler anlatın, İvan Petroviç.

voynitski (uyuşuk): Ne anlatayım istiyorsun?

astrov: Yeni bir şeyler yok mu?

voynitski Yeni hiçbir şey yok. Her şey eskiden nasıldıysa öyle. Tıpkı benim gibi. Hatta belki ben daha da kötüledim, tembelleştim. Hiçbir şey yapmıyor, moruklar gibi homurdanıp duruyorum sadece. Annem olacak o yaşlı saksağan da, hâlâ kadın özgürlüğü diye gaklayıp duruyor; o gözü mezara dönük, ötekiyle o bilgiç kitaplarında yeni yaşamın şafağını arıyor.

astrov: Ya profesör?

voynitski: Profesör, eskiden olduğu gibi, sabahtan geceyarılarına kadar çalışma odasına kapanıp yazıyor. “Aklımızı zorlayıp, alnımızı kırıştırıp, durmadan kasideler yazıp duruyoruz, ama ne kendimize ne de kasidelerimize bir övgü işittiğimiz var.” Zavallı kâğıtlar! Yaşamöyküsünü yazsa, daha iyi ederdi. Ne yüce bir konu! Emekli bir profesör, anlarsın ya, kadidi çıkmış ukala dümbeleği, bilgin bir çiroz... Damla illeti, romatizma, migren; kıskançlıktan ve çekememezlikten karaciğeri büyümüş... Bu çiroz balığı, ilk karısının yurtluğunda oturuyor şimdi, canı hiç istemediği halde oturuyor; çünkü kentte yaşamaya kesesi elverişli değil. Durmadan bahtsızlıklarından yakınır, gerçekte olağanüstü bahtlıdır. (Sinirli) Düşün bir, ne baht! Sıradan bir kilise kayyumunun oğlu, bir papaz okulu öğrencisi, akademik kariyer, kürsüler elde ediyor, “efendimiz” diye hitap ediliyor kendisine, senatör damadı oluyor, vs... vs... Fakat bütün bunlar önemli değil. Sen asıl şu işe bak: Adam tam yirmi beş yıl, sanattan zırnık anlamadan sanat üstüne yazıp çizmiş. Yirmi beş yıl, gerçekçilik, doğalcılık ve bunlar gibi bir sürü saçmalık üstüne başkalarının düşüncelerini geveleyip durmuş; yirmi beş yıl, akıllıların zaten çoktandır bildiği, aptalları ise ilgilendirmeyen konularda okuyup yazmış, demek oluyor ki yirmi beş yıldır havanda su dövmekte. Ama sen bir de afraya tafraya bak: Yüksekten atmaya bak! Emekli oldu, ama kendisini tanıyan bir tek kişi yok; tam anlamıyla bir hiç; demek yirmi beş yıl başkasının yerini işgal etmiş. Ama gel gör ki, bir yarı tanrı gibi yürümesi var herifçioğlunun!

astrov: Hadi hadi, belli ki kıskanıyorsun onu.

voynitski: Kıskanıyorum, evet! Ya kadınlar üstündeki başarısı! Hiçbir Don Juan böylesine eksiksiz bir başarı kazanmamıştır! İlk karısı benim kız kardeşim, o dünyalar güzeli tatlı yaratık, şu mavi gök gibi temiz insan, profesör

bozuntusunun öğrencilerinden çok daha fazla sayıda hayranı olan kadın, onu ancak tertemiz meleklerin kendileri gibi temiz ve güzel varlıkları sevebilecekleri gibi seviyordu... Annem, kaynanası, hâlâ tapar ona ve hâlâ kutsal bir korku duyar ondan. İkinci karısı akıllı, dilber bir kadın, –kendisini az önce gördünüz– artık yaşlandığı bir sırada evlendi onunla; gençliğini, güzelliğini, özgürlüğünü, parıltısını sundu ona, Ne için? Neden?

astrov: Profesöre sadık mı?

voynitski: Ne yazık ki, evet.

astrov: Neden ne yazık ki?

voynitski: Bu sadakat baştan sona sahte de, ondan. Bu sadakatte pek fazla gösteriş var, ama mantığın izi yok. Tahammül edemediğin yaşlı bir kocayı aldatmak ahlaksızlık sayılıyor da, kendi içinde zavallı gençliğini, canlılık duygusunu boğmaya çalışmak ahlaksızlık sayılmıyor.

telyegin (ağlamaklı): Vanya, böyle konuşman hoşuma gitmiyor. Tabii öyledir... Karısına ya da kocasına ihanet eden, güvenilmez bir insandır, o vatanına da ihanet edebilir!

voynitski (can sıkıntısıyla): Kes şu zırıltıyı, Vaflya!

telyegin: Bağışla, Vanya. Karım, düğünümüzün ertesi günü, benim çekici olmayan dış görünüşüm yüzünden, sevdiği adama kaçtı. Ama ben görevimi yine de aksatmadım. Şu anda bile seviyorum onu ve sâdığım; elimden geldiğince de yardım ediyorum. Hatta yurtluğumu verdim ona, sevdiği adamdan peydahladığı çocukların eğitimi için... Mutluluğumu yitirdim, ama gururum kaldı. Ya o? Gençliği tükendi, güzelliği doğa yasalarının etkisiyle soldu, sevdiği adam öldü... Ne kaldı elinde?

(Sonya ile Yelena Andreyevna girerler, az sonra da elinde bir kitapla, Mariya Vasilyevna girer, oturur, kitabını okur; çay

verirler, bakmadan alır, içer.)

sonya (dadısına, çabuk çabuk): Dadıcığım, köyden birileri var kapıda. Git de bak, neymiş, çayı ben koyarım... (Bardaklara çay koyar.)

(Dadı çıkar. Yelena Andreyevna çayını alır, salıncakta içer.)

astrov (Yelena Andreyevna'ya): Kocanız için geldim. Çok hasta olduğunu yazmıştınız, romatizma, bir şeyler daha... Ama sapasağlam.

yelena andreyevna: Dün akşam içi sıkıldı, bacaklarındaki ağrılardan yakındı; bugün bir şeyi yok...

astrov: Bense canımı dişime takıp, tam otuz verst dört nala at koşturdum. Neyse, neyse, ilk kez olan şey değil zaten. Artık sabaha kadar sizde kalırım, hiç değilse, Latincede guantum satis derler hani, doyasıya bir uyku çekerim.

sonya: İşte bu çok güzel olur. Bizde öyle seyrek yatıya kalıyorsunuz ki. Sanırım yemek de yemediniz.

astrov: Hayır efendim, yemedim.

sonya: Böylece aynı zamanda öğle yemeği de yemiş olacaksınız. Öğle yemeklerini saat yedide yiyoruz şimdi. (Çayını içer.) Soğumuş!

telyegin: Semaverin ısısı önemli ölçüde düştü artık.

yelena andreyevna: Zararı yok İvan İvaniç, soğukta içeriz.

telyegin: Özür dilerim efendim, İvan İvaniç değil, İlya İlyiç efendim... İlya İlyiç Telyegin, ya da yüzümdeki çillerden ötürü bazılarının taktıkları adla, Vaflya. Bir zamanlar Sonya'ya vaftiz babalığı etmiştim ve zevciniz hazretleri beni çok iyi tanırlar. Şimdi sizin burda kalıyorum efendimiz, bu yurtlukta... Eğer fark etmek lütfunda bulunduysanız, her gün öğle yemeğini sizinle yiyorum.

sonya: İlya İlyiç yardımcımızdır, sağ kolumuzdur. (Tatlılıkla) Hadi vaftiz babacığım, size çay koyayım yine.

mariya vasilyevna: Ah!

sonya: Neyiniz var anneanneciğim?

mariya vasilyevna: Aleksandr'a söylemeyi unuttum... Aklım başımda değil ki... Bugün Harkov'dan, Pavel Alekseyeviç'ten mektup aldım. Yeni broşürünü göndermiş...

astrov: İlginç mi?

mariya vasilyevna: İlginç, ama bir tuhaf. Yedi yıl önce kendi savunduğu şeyi çürütüyor. Korkunç bir şey bu!

voynitski: Korkunç olan bir şey yok. Maman, çayınızı için.

mariya vasilyevna: Ama ben konuşmak istiyorum!

voynitski: Ama elli yıldır durmadan konuşuyor ve broşürler okuyoruz. Bitirsek artık.

mariya vasilyevna: Nedense ben konuştuğum zaman rahatsız oluyorsun. Bağışla Jan, ama şu son yıl içinde öyle değiştin ki, seni tanıyamaz oldum... Belirli görüşleri olan bir insandın sen, parlak bir kişiliktin.

voynitski: Ya, evet! Parlak bir kişiliktim, hiç kimseyi aydınlatmayan... (Bir sessizlik) Parlak bir kişilikmişim... Bundan daha zehirleyici bir alay olamaz! Tam kırk yedi yaşımdayım. Bir yıl öncesine kadar ben de tıpkı sizin gibi, gerçek yaşamı görmemek için, gözlerimi bile bile sizin o bilimsel kılıklı saçmalıklarınızla dumanlandırmaya çalışıyor ve iyi bir şey yaptığımı sanıyordum böylece. Ama şimdi, ah, bir bilseniz! Kederden, öfkeden uyku tutmuyor geceleri! Yaşlılığımın şimdi elde etmeme olanak tanımadığı şeyleri elde edebilecek olduğum zamanı öylesine aptalca harcadığım için.

sonya: Vanya Dayı, can sıkıyorsun.

mariya vasilyevna (oğluna): Şu anda yaptığın, bir zamanki görüşlerini suçlamaktan başka bir şey değil... Oysa suçlu onlar değil, sensin. Görüş denilen şeylerin, kendi başlarına, ölü harflerden başka bir şey olmadıklarını unutmamalıydın... Eylemde bulunmak gerekirdi...

voynitski: Eylem mi? Herkes sizin herr profesör gibi, yazan bir perpetuum mobile olmaya yetenekli değildir.

mariya vasilyevna: Ne demek istiyorsun?

sonya (yalvarırcasına): Anneanne! Vanya Dayı! Yalvarırım!

voynitski: Susuyorum. Susuyor ve özür diliyorum.

(Bir sessizlik...)

yelena andreyevna: Bugün de hava pek güzel... Sıcak değil...

(Bir sessizlik...)

voynitski: Tam insanın kendini asacağı bir hava...

(Telyegin gitarı akord eder. Marina tavuklara seslenerek evin çevresinde dolaşır.)

marina: Geh, bili bili bili...

sonya: Dadıcığım, köylüler niye gelmiş?

marina: Hep aynı şey. Yine o boş araziler konusu. Geh bili bili bili...

sonya: Hangisine sesleniyorsun?

marina: Benekliye... Civcivleriyle bir yerlere gitmiş... Karga kapmasa da... (Çıkar.)

(Telyegin bir polka çalar; hepsi susup dinlerler; bir işçi girer.)

işçi: Doktor bey burda mı? (Astrov'a) Bağışlayın, Mihail Lvoviç sizi istiyorlar da...

astrov: Nerden?

işçi: Fabrikadan...

astrov (kederle): Eksik olma, sağol. Ne yapalım, gideceğiz... (Bakışlarıyla kasketini aranır.) Hiç hesapta yoktu bu, Allah kahretsin...

sonya: Gerçekten de, ne tatsız şey... Fabrikadan öğle yemeğine gelirsiniz artık...

astrov: Yok, çok geç olur... Nasıl yetişeyim, bilmem ki... (İşçiye) Baksana iki gözüm, bana bir kadeh votka getiriver. (İşçi çıkar.) Nasıl yetişeyim, bilmem ki... (Kasketini bulur.) Ostrovski'nin oyunlarından birinde pala bıyıklı ve yeteneği kıt biri vardır. İşte o, benim. Eh, kalın sağlıcakla bayanlar, baylar... (Yelena Andreyevna'ya) Günün birinde yolunuz düşer de, Sofya Aleksandrovna'yla bana uğrayacak olursanız pek memnun kalırım. Küçük bir yurtluğum var, topu topu otuz, kırk dönümlük bir yer. Fakat ilginizi çeker mi bilmem, öyle bir örnek bahçeye ve fidanlığa sahibim ki, benzerlerini çevremizdeki yüzlerce kilometrelik bölgede bulamazsınız. Yurtluğumun hemen bitişiğinde de bir devlet fidanlığı var... Korucu yaşlı bir adam; durmadan hasta olur; bu yüzden, aslında orda da bütün işleri yürüten benim.

yelena andreyevna: Sizin orman sevginizden söz ettilerdi bana. İnsan bu yolla da çok yararlı işler yapabilir gerçekten, fakat asıl görevinize engel olmuyor mu bu? Doktorsunuz.

astrov: Asıl görevimizin ne olduğunu Tanrı bilir.

yelena andreyevna: İlginç bir iş mi bari, ormanla uğraşmak?

astrov: İlginç.

voynitski (ironik): Çok!

yelena andreyevna (Astrov'a): Genç bir adamsınız! Olsa olsa hadi otuz altı-otuz yedi yaşında olun... Hiç sanmıyorum ilginç bir şey olacağını hep ağaçlarla uğraşmanın... Bence çok tekdüze bir şey bu.

sonya: Yok, son derece ilginçtir. Mihail Lvoviç her yıl yeni fidanlar diker. Bunun için bronz madalyayla diploma gönderdiler ona. Eski ormanlar yok edilmesin diye de çaba gösteriyor. Eğer onu dinlerseniz, mutlaka katılırsınız görüşlerine. Ormanların dünyayı güzelleştirdiğini, insana güzelliği kavramayı öğrettiğini, içimizi yüce duygularla doldurduğunu söylüyor. Ormanlar, sert iklimleri yumuşatır. İklimi yumuşak olan ülkelerde, doğayla savaşta daha az güç harcanır. Orda insanlar daha yumuşak huylu ve sevecendirler. Daha güzel ve duyarlıdırlar. Konuşmaları zarif, hareketleri sevimli ve uyumludur. Öyle ülkelerde bilim ve sanat gelişip çiçek açar; felsefeleri iç karartıcı değildir, kadınlara davranışları zarif bir soyluluk taşır.

voynitski (gülerek): Bravo, bravo!.. Bütün bunlar sevimli ve hoş şeyler, ama inandırıcı değil; ve (Astrov'a) izin ver de dostum, sobalarımızda odun yakmaya ve ambarlarımızı, keresteyle inşa etmeye devam edelim.

astrov: Sobanda tezek yakabilir, ambarı da taşla inşa edebilirsin. Hadi, gereksinim nedeniyle ağaç kesilmesini anlayalım, fakat bütün bir ormanın toptan yok edilmesine ne demeli? Rusya'nın ormanları balta vuruşları altında çatırdıyor, milyarlarca ağaç mahvediliyor; hayvanların, kuşların barınakları boşalıyor, ırmakların suları çekiliyor, kuruyorlar; olağanüstü güzellikte doğa görünümleri geri

gelmezse yitip gidiyor. Ve bütün bunların nedeni, tembel insan oğlunun yere eğilip de yakacağını almaya aklının yetmemesi. (Yelena Andreyenav'ya) Öyle değil mi, hanımefendi? Bu güzelliği sobada yakmak, yaratamadığımız şeyi yok etmek için mantıksız bir barbar olmak gerek. Kendisine verilen şeyi çoğaltması için mantıkla, yaratıcı güçle donatılmıştır insan; ama bugüne kadar hep, yaratacağına yok etti. Ormanlar gitgide tükeniyor, ırmaklar kuruyor, av hayvanlarının kökü kurudu, iklim bozuldu, yeryüzü günden güne yoksullaşıyor, çirkinleşiyor. (Voynitski'ye) Tabii, dudak büküyorsun, ciddi gelmiyor sana söylediklerim... Belki, belki gerçekten de garip bir yan var bunda, ama kesilmekten kurtardığım köy ormanlarının yakınından geçerken, ya da kendi ellerimle yetiştirdiğim genç bir fidanlığın hışırdadığını işittiğimde, iklimin biraz da bizim irademize bağlı olduğunu ve eğer insanoğlunun mutluluğu bin yıl sonraya kalacaksa, bunda biraz da kendimin kabahatli olacağını kavrıyorum. Bir kayın fidanı dikip de nasıl yeşerdiğini, rüzgârda nasıl salındığını gördüğümde, içim gururla doluyor ve ben... (Tepsi içinde bir kadeh votkayı getiren işçiyi görerek) Fakat... (alıp içer) gitmeliyim... Tüm bunlar, herhalde gariplik olmalı eninde sonunda. Hepinizi selamlamakla şeref duyarım! (Eve doğru yürür.)

sonya (koluna girerek birlikte gider onunla): Bize ne zaman geleceksiniz bir daha?

astrov: Bilmem...

sonya: Yine bir ay sonra mı yoksa?

(Astrov'la eve girerler; Mariya Vasilyevna ile Telyegin masanın başında kalırlar; Yelena Andreyevna ile Voynitski terasa giderler.)

yelena andreyevna: Siz de İvan Petroviç, olmayacak işler yaptınız yine, Mariya Vasilyevna'yı kızdırmak, perpetuum

mobile'dan söz etmek pek gerekliydi sanki! Kahvaltıda da, Aleksandr'la tartıştınız yine. Ne küçüklük!

voynitski: Ya nefret ediyorsam ondan!

yelena andreyevna: Aleksandr'dan nefret etmek için hiçbir neden yok, herkes gibi biri o da. Sizden daha kötü değil.

voynitski: Yüzünüzü, davranışlarınızı dışardan görebilseniz... Yaşamaya üşeniyorsunuz sanki! Ah, nasıl bir üşengeçlik bu!

yelena andreyevna: Ah, hem üşeniyorum, hem de canım sıkılıyor! Herkes sövüp duruyor kocama, acıyarak bakıyorlar bana. Zavallı kadın, yaşlı bir kocası var! Bana gösterilen bu yakınlığın nedenini nasıl da anlıyorum! Az önce ne diyordu Astrov: Ormanları düşüncesizce mahvediyorsunuz ve çok geçmeden yeryüzünde hiçbir şey kalmayacak. Tıpkı bunun gibi, insanları da düşüncesizce mahvediyorsunuz ve sayenizde çok geçmeden yeryüzünde ne sadakat, ne iffet, ne de özveri yeteneği kalacak. Sizin olmayan bir kadına neden ilgisiz kalamıyorsunuz? Çünkü –haklı bu doktor– hepinizin içinde bir yıkma, yok etme şeytanı var. Ne ormanlara, ne kuşlara, ne kadınlara, ne birbirinize acıyorsunuz...

voynitski: Bu felsefeyi sevmiyorum!

(Bir sessizlik...)

yelena andreyevna: Yorgun, sinirli bir yüzü var bu doktorun. İlginç bir yüz. Sonya'nın ondan hoşlandığı apaçık. Âşık ona. Ve anlıyorum duygularını onun. Burda bulunduğum sırada, işte üçüncü keredir geliyor. Ama öyle dalgınım ki, bir kez bile gerektiğince konuşamadım onunla, yakınlık gösteremedim. Kötü yürekli biri olduğumu düşünmüştür. Bana öyle geliyor ki İvan Petroviç, ikimiz de usanç verici, can sıkıcı insanlar olduğumuz için böyle dostuz

sizinle! Usanç verici! Bana böyle bakmayın, hoşlanmıyorum bundan.

voynitski: Sizi seviyorsam eğer, nasıl başka türlü bakabilirim? Benim için mutluluk demeksiniz; yaşam, gençlik demeksiniz! Biliyorum, duygularımın karşılık görme şansı hiç yok, sıfıra eşit. Ama zaten gözlerinize bakmama, sesinizi işitmeme izin vermenizden başka bir şey istediğim yok...

yelena andreyevna: Yavaş, duyabilirler sesinizi! (Eve doğru yürürler.)

voynitski (onu izleyerek): Aşkımdan söz etmeme izin verin, beni yanınızdan kovmayın, benim için en büyük mutluluk olacaktır bu...

yelena andreyevna: Artık işkenceye dönüştü... (Birlikte eve girerler.)

(Telyegin gitarın tellerini tıngırdatır, bir polka çalar; Mariya Vasilyevna, okumakta olduğu broşürün sayfa boşluklarına bir şeyler not etmektedir.)

perde

İkinci Perde

Serebryakovlar'ın yemek salonu, gece. Bahçeden bekçinin sopa vuruşları işitilmektedir.

Serebryakov ve Yelena Andreyevna (açık bir pencere önünde bir koltuğa oturmuş, uyuklamaktadırlar).

serebryakov (uyanarak): Kim var burda? Sonya, sen misin?

yelena andreyevna: Hayır, benim.

serebryakov: Lenoçka, sen misin... Of, dayanılmaz bir ağrı bu!

yelena andreyevna: Battaniyen yere düşmüş. (Kaldırarak bacaklarına sarar yeniden) Pencereyi kapatayım bari Aleksandr.

serebryakov: Yok, boğuntu geliyor... Uyuklamışım az önce. Bir düş gördüm... Güya sol bacağım benim değilmiş. Dayanılmaz bir acıyla uyandım. Yok, damla hastalığı değil bu, daha çok romatizmaya benziyor. Saat kaç olmuş?

yelena andreyevna: On ikiyi yirmi geçiyor.

(Bir sessizlik...)

serebryakov: Sabahleyin kitaplıkta Batyuşkov'un kitabını arayıver. Bizde olması gerek.

yelena andreyevna: Ha?

serebryakov: Sabahleyin Batyuşkov'un kitabını arayıver kitaplıkta. Bizde olduğunu anımsıyorum. Fakat soluk alırken ne diye zorlanıyorum böyle...

yelena andreyevna: Yoruldun. İki gecedir uyumuyorsun.

serebryakov: Turgenyev'in, damla illeti yüzünden angina pectoris'e yakalandığı söylenir. Benim başıma da gelmesin... İğrenç bir şey bu yaşlılık. Allah kahretsin. Kocayınca kendi kendimden iğrenir oldum. Sizler de tiksiniyorsunuzdur bana bakarken.

yelena andreyevna: Yaşlılığından öyle bir ses tonuyla söz ediyorsun ki, sanki senin yaşlanmandan ötürü hepimiz suçluyuz.

serebryakov: Zaten benden en çok tiksinen de sensin.

(Yelena Andreyevna kalkıp daha uzağa oturur.)

serebryakov: Haklısın tabii. Aptal değilim ya, anlıyorum. Gençsin, sağlıklısın, güzelsin, yaşamak istiyorsun. Bense moruğun tekiyim, cesetten farksızım. Ne sanıyorsun? Anlamıyor muyum sanki? Bugüne kadar hayatta kalmış olmamın aptalca bir şey olduğunu kabul ediyorum. Ama az daha bekleyin, çok geçmeden özgür kalacaksınız... Yalnız süre birazcık daha uzayacak, hepsi bu.

yelena andreyevna: Öldürüp tüketiyorsun beni. Sus allah aşkına.

serebryakov: Sayende herkesin ölüp tükendiği, canlarının sıkıldığı, gençliklerinin yok olup gittiği, hayattan sadece benim zevk aldığım, hoşnut olduğum sonucu çıkıyor bundan. Evet, tabii, kuşkusuz!

yelena andreyevna: Sus! Canıma okudun artık!

serebryakov: Herkesin canına okudum. Kuşkusuz.

yelena andreyevna (gözyaşları arasından): Of, dayanamayacağım artık! Söyle, ne istiyorsun benden?

serebryakov: Hiçbir şey...

yelena andreyevna: Sus öyleyse. Rica ediyorum.

serebryakov: Tuhaf şey, İvan Petroviç, hatta yaşlı bunak Mariya Vasilyevna konuştuğunda bir şey olduğu yok, ama ben tek bir söz söylemeye göreyim, herkes kendini mutsuz hissetmeye başlıyor. Hatta sesimin tonu bile tiksindiriyor onları, peki, bir an için tiksinç, bencil, despot biri olduğumu varsayalım; acaba şu yaşlılık yıllarımda da biraz bencil olmaya hakkım yok mu? Acaba hak etmedim mi bunu? Soruyorum, huzurlu bir yaşlılığa, insanların ilgisine hakkım yok mu?

yelena andreyevna: Hiç kimse haklarına itiraz etmiyor senin. (Pencere rüzgârda çarpar.) Rüzgâr çıktı, kapatayım şu pencereyi. (Kapar.) Yağmur yağacak birazdan. Kimse haklarına itiraz etmiyor senin.

(Bir sessizlik; bekçinin bahçede sopasını vurarak dolaştığı ve bir türkü söylediği işitilir.)

serebryakov: Hayatın boyunca bilim için çalış; çalışma odana, kürsüne, saygıdeğer arkadaşlarına alış; sonra birdenbire, hiçbir nedeni yokken bu kabirde bul kendini, her gün aptalca suratlar gör karşında, değersiz konuşmalar dinle... Ben yaşamak istiyorum; başarıyı, ünü, çevremde gürültü patırtı olmasını seviyorum... Burdaysa sürgünde gibiyim. Her an geçmişin özlemini çekmek, başkalarının başarılarını izlemek, ölümden korkmak... Dayanamıyorum! Gücüm yetmiyor! Ve burda da, yaşlılığımı başıma kakıyorlar.

yelena andreyevna: Bekle biraz, sabret, beş-altı yıl sonra ben de yaşlanmış olacağım.

(Sonya girer.)

sonya: Baba, doktor Astrov’u kendin çağırttın, şimdi de görmek istemiyorsun. Nazik bir davranış değil bu. Adam boş yere rahatsız edildi.

serebryakov: Ne yapayım Astrov’unu senin? Ben astronomiden ne kadar anlarsam o da tıptan o kadar anlıyor.

sonya: Senin damla hastalığının tedavisi için bütün tıp fakültesi buraya getirtilecek değildi ya.

serebryakov: Konuşmayacağım bu kaçıkla.

sonya: Nasıl isterseniz. (Oturur.) Benim için hepsi bir.

serebryakov: Saat kaç oldu?

yelena andreyevna: Bir.

serebryakov: Boğuluyorum... Sonya, masadan ilacımı versene bana.

sonya: Hemen. (İlacı verir.)

serebryakov (sinirli): Of, bu değil! Bir şey de istenmiyor ki!

sonya: Lütfen kapris yapma! Belki hoşlananlar olabilir bundan, ama benden ırak olsun, rica ederim! Ben hoşlanmıyorum. Zaten vaktim de yok. Yarın erken kalkacağım. Ot biçilecek.

(Üstünde robdöşambrla Voynitski girer. Elinde bir kandil vardır.)

voynitski: Dışarda fırtına kopmak üzere. (Bir şimşek çakar.) Gördünüz mü! Hélène ve Sonya gidip yatın hadi, sizden nöbeti almaya geldim.

serebryakov (ürkmüş): Hayır, hayır! Onunla yalnız bırakmayın beni! Hayır! Çenesiyle öldürür beni!

voynitski: Ama onların da dinlenmesi gerekir! İki gecedir uyumuyorlar.

serebryakov: Gidip uyusunlar, ama sen de git. Teşekkür ederim. Yalvarırım. Bir zamanlarki dostluğumuz adına,

dediğimi yap. Sonra konuşuruz.

voynitski: Bir zamanlarki dostluğumuz... Bir zamanlarki...

sonya: Vanya Dayı, sus.

serebryakov (karısına): Canımın içi, beni onunla yalnız bırakma! Çenesiyle öldürür beni.

voynitski: Gülünç kaçmaya başladı artık.

(Marina bir kandille girer.)

sonya: Dadı, sen yatsaydın bari. Çok geç oldu.

marina: Semaver masadan kalkmadı daha. Nasıl gidip yatayım.

serebryakov: Kimse uyumuyor, herkes yorgunluktan bitkin düşmüş, sadece ben mutluluk içindeyim.

marina (Serebryakov'a yaklaşır; tatlılıkla): Nasıl oldun cancağızım? Ağrın var mı hâlâ? Benim de bacağım bir sızıldıyor, bir sızıldıyor ki... (Battaniyeyi düzeltir.) Eskiden beri size dirlik vermedi bu hastalık. Rahmetli Vera Petrovna, Sonya'cığımın annesi, zaman olur, geceleri ayakta, üzüntüler içinde kıvranır, çırpınır, didinirdi. Çok severdi sizi, çok... (Bir sessizlik...) Yaşlanınca çocuklaşır insan, kendisine acınsın ister, gel gör ki yaşlılara kimsenin acıdığı yok. (Serebryakov'un omzuna bir öpücük kondurur.) Gel cancağızım, yatağına yatırayım seni. Gel, canımın içi... Ihlamur içireyim sana, ayaklarını ısıtayım... Senin için Tanrıya dua edeyim...

serebryakov (duygulanmış): Gidelim, Marina.

marina: Benim de bacaklarım bir sızıldıyor, bir sızıldıyor ki! (Serebryakov'u Sonya'yla birlikte götürürler.) Vera Petrovna, Sonya'cığımın annesi, öyle zamanlar olurdu ki, küçücüktün

daha, aklın bir şeye ermezdi... Hadi, hadi cancağızım... (Serebryakov, Sonya ve Marina çıkarlar.)

yelena andreyevna: Canıma okudu. Ayakta güç duruyorum.

voynitski: O sizin canınıza okudu, bense kendi kendimin. İşte üçüncü gecedir gözümü kırpmadım.

yelena andreyevna: Geçimsizlik var bu evde. Anneniz broşürleriyle profesör dışında herkesten nefret ediyor; profesör alıngan, bana güvenmiyor, sizden korkuyor; Sonya babasına kızgın, bana kızgın, işte iki haftadır konuşmuyor benimle; siz kocamdan nefret ediyor, açıkça aşağılıyorsunuz annenizi, benimse sinirlerim yay gibi gergin ve bugün yirmi kez ağlamanın sınırlarına geldim... Geçimsizlik var bu evde...

voynitski: Felsefeyi bırakalım!

yelena andreyevna: Kültürlü, akıllı bir insansınız İvan Petroviç. Dünyayı haydutların, yangınların değil de, nefretin, düşmanlığın, bütün bu küçük didişmelerin mahvettiğini anlamanız gerekir... Sizin işiniz homurdanmak değil, herkesi barıştırmak olmalı...

voynitski: Beni önce kendi kendimle barıştırın! Birtanem...

(Ansızın Yelena Andreyavna'nın eline kapanır ve öper.)

yelena andreyevna: Bırakın! (Elini çeker.) Gidin burdan!

voynitski: Birazdan yağmur dinecek, doğada her şey tazelenecek, derin derin soluk alıp verecek... Fırtına beni tazelemeyecek sadece. Gece gündüz yaşamımın geri dönülmezce yok olup gittiği düşüncesi boğuyor beni. Geçmiş diye bir şey yok benim için. Aptalca, boş şeylerle harcanıp tüketildi çünkü. Şimdiki zaman, saçmalığıyla korkunç. İşte size benim yaşamım ve aşkım. Ne işe yararlar, ne yapayım onları? Size olan duygularım boş yere harcanıp

gidiyor, bir çukura düşen gün ışığı gibi. Kendim de harcanıp gidiyorum.

yelena andreyevna: Bana olan aşkınızdan söz ettiğinizde beynim duruyor sanki, ne diyeceğimi bilemiyorum. Özür dilerim ama size söyleyecek bir şeyim yok. (Gitmek ister.) İyi geceler.

voynitski (yolunu keserek): Bu evde, yanı başımda bir başka yaşamın, sizin yaşamınızın yok olup gittiği düşüncesiyle nasıl acı çektiğimi bilseniz! Ne bekliyorsunuz daha! Hangi yerin dibine batasıca felsefedir engel oldu size? Anlayın artık, anlayın...

yelena andreyevna (dik dik bakarak): İvan Petroviç, sarhoşsunuz siz!

voynitski: Olabilir, olabilir...

yelena andreyevna: Doktor nerde?

voynitski: Orda... Gece bende kalıyor. Olabilir, olabilir. Her şey olabilir!

yelena andreyevna: Bugün de içtiniz demek? Ama neden?

voynitski: İnsana yaşıyormuşum gibi geliyor ne de olsa... Engel olmayın bana Hélèna!

yelena andreyevna: Eskiden hiçbir zaman içmez ve hiçbir zaman böyle çok konuşmazdınız... Gidip yatın! Sıkılıyorum sizden.

voynitski (eline kapanarak): Birtanem... eşsiz kadın!

yelena andreyevna (kederle): Bırakın beni. İğrenç bir şey oldu artık bu.

voynitski (yalnız): Gitti... (Bir sessizlik...) On yıl önce rahmetli kız kardeşimin evinde rastlamıştım ona. O sırada o on yedisindeydi, bense otuz yedi yaşında. Ona neden o

zaman âşık olmadım, evlenme teklifinde bulunmadım! Pekâlâ da olurdu! Karım olacaktı şimdi... Evet... Şimdi ikimiz de uyanmış olurduk fırtınadan. O korkar, ben onu kollarımda tutar, “Korkma, yanındayım” diye fısıldardım. Ah, ne tatlı düşünceler bunlar, ne güzel düşünceler, yüzüm gülüyor... Ama, Tanrım, düşüncelerim kafamda birbirine karışıyor... Neden yaşlandım? Neden anlamıyor beni? O tumturaklı konuşma biçiminden, uyuşukluğundan, dünyanın yok olup gideceği üstüne saçma uyuşuk düşüncelerinden, bütün bunlardan nasıl da nefret ediyorum! (Bir sessizlik...) Ah, nasıl aldatıldım, nasıl! Tapıyordum bu profesöre, bu zavallı marazlıya. Bir öküz gibi çalıştım onun için! Sonya’yla birlikte sıkıp suyunu çıkardık bu yurtluğun, son damlasına kadar. Köy ağaları gibi, bezir yağı, nohut, lor peyniri ticareti yaptık. Kuruş kuruş biriktirip ona binlikler göndermek için, kendi lokmamızı bile yemedik doyasıya. Onunla, onun bilim adamlığıyla gurur duyuyor, onunla yaşıyor, onunla soluk alıyordum! Yazdığı ve ağzından çıkan her şey tartışılmaz bir hikmet gibi görünüyordu bana... Tanrım, ya şimdi? Emekli oldu sonunda ve bütün yaşamı sonuçlarıyla gözler önünde: Ondan emek ürünü tek bir sayfa kalmayacak, tümüyle bilinmeyen biri, bir hiç! Bir sabun köpüğü! Ve aldatıldım ben... Apaçık görüyorum bunu, bir ahmak gibi aldatıldım...

(Sırtında redingotu, yeleksiz ve boyunbağsız, Astrov girer. Çakırkeyiftir. Telyegin gitarıyla arkasından gelmektedir.)

astrov: Çal!

telyegin: Herkes uyuyor efendim.

astrov: Çal!

(Telyegin hafiften tıngırdatır.)

astrov (Voynitski’ye): Yalnız mısın? Hanımlar yok mu? (Elleri böğründe, hafiften türkü söyler.) “Kulübe dans etsin,

soba horon tepsin; yatacak yeri yok ev sahibinin...” Fırtına uyandırdı beni. Yağmur yaman yağıyor. Saat kaç şimdi?

voynitski: Şeytan bilir.

astrov: Yelena Andreyevna’nın sesini duydum gibi geldi bana.

voynitski: Az önce burdaydı.

astrov: Görkemli kadın. (Masadaki ilaç şişelerini gözden geçirerek) İlaçlar! Nerelerden reçete alınmamış ki! Markov... Moskova... Tula... Damla illetiyle bütün kentlerde kafa ütülemiş. Hasta mı gerçekten, yoksa numara mı yapıyor?

voynitski: Hasta.

(Bir sessizlik...)

astrov: Bugün niye üzgünsün böyle? Profesöre mi üzülüyorsun yoksa?

voynitski: Bırak beni.

astrov: Belki de profesörün hanımına âşıksın ha?..

voynitski: Onunla arkadaşız.

astrov: Ha, demek arkadaşsınız artık?

voynitski: Ne demek oluyor bu “artık”?

astrov: Bir kadın bir erkeğin ancak şu sıra içinde arkadaşı olabilir. Önce tanıdığı, sonra sevgilisi ve daha sonra artık arkadaşı...

voynitski: Felsefenin en yavanı ve bayağısı...

astrov: Ha? Evet... Bayağılaşmakta olduğumu itiraf etmeliyim. Gördüğün gibi ben de sarhoşum. Genellikle ayda bir içerim. İçince de aşırı ölçüde küstah ve yüzsüz oluyorum. Her şey vız geliyor! En güç ameliyatlara girişiyor, üstesinden

de geliyorum. Gelecek üstüne en geniş tasarımlar kuruyor, artık kendimi acayip bir adam olarak görmüyor, insanlığa çok büyük yarar sağladığıma inanıyorum! Ve böyle zamanlarda kendi kişisel felsefe sistemime sahip oluyorum ve de hepiniz, kardeşler, böcek gibi, mikrop gibi görünüyorsunuz gözüme. (Telyegin'e) Vaflya, çal!

telyegin: Sevgili dostum, senin için bütün ruhumla çalmak istiyorum, ama evde uyuyanlar var!

astrov: Çal!

(Telyegin hafiften çalar.)

astrov: Şimdi bir şeyler içmek pek güzel olurdu. Gidip bakalım, bizim orda konyak kalmış olacak. Şafakla birlikte de bana gideriz. Tamam mı? Bir sağlık memurum var, hiçbir zaman "tamam mı" demez, "tamam mi" der... Korkunç bir düzenbazdır... Ha, tamam mi? (İçeri giren Sonya'yı görür.) Özür dilerim, boyunbağımı çıkarmıştım.

(Hızla çıkar, Telyegin de onun ardı sıra gider.)

sonya: Vanya Dayı, doktorla içtiniz yine değil mi? Tencere yuvarlandı, kapağını buldu. Hadi öteki artık hep böyle zaten diyelim, ya sana ne oluyor? Yaşına başına yakışıyor mu?

voynitski: Yaşla ilgisi yok bunun. Gerçekten yaşamayınca insan, seraplarla avunur. Ne de olsa, tam bir hiçlikten daha iyidir.

sonya: Kuru otlar çoktan biçildi. Her gün yağmur yağıyor, her şey çürüyor. Sen ise seraplarla uğraşıyorsun. Çiftlik işlerini tümüyle bıraktın... Her şey benim üstüme kaldı, takatım bitti, tükendim ardık... (Korkuyla) Dayı, gözlerinde yaş var...

voynitski: Ne yaşı? Yaş filan yok... saçma... Şimdi rahmetli annen gibi baktın bana... Canım benim (Ellerini, yüzünü

öpücüklere boğar.) Kız kardeşim benim... canım kız kardeşim benim... nerde şimdi? Bilseydi eğer! ah, eğer bilseydi!

sonya: Neyi dayı, neyi bilseydi?

voynitski: Zor şeyler bunlar... Kötü şeyler... Neyse... Neyse... sonra... Neyse... gideyim ben. (Çıkar.)

sonya (kapıyı çalar): Mihail Lvoviç! Uyumuyorsunuz ya? Bir dakika gelir miydiniz!

astrov (kapının arkasından): Hemen! (Az sonra gelir. Yeleğini giymiş, boyunbağını takmıştır.) Emrinizdeyim.

sonya: Size iğrenç gelmiyorsa eğer, kendiniz istediğiniz kadar için, ama yalvarırım dayıma içirmeyin. Ona çok zararlı bu.

astrov: Peki. Bir daha içmeyiz. (Bir sessizlik...) Zaten hemen eve dönüyorum. Karar verildi, onaylandı bile... Atları koşarlarken şafak da sökmüş olur.

sonya: Yağmur yağıyor. Bekleyin sabah olsun.

astrov: Fırtına yakınımızdan geçiyor, bizi ucu yakaladı. Gideyim ben. Lütfen bir daha da babanız için çağırmayın beni. Ben ona hastalığınız damladır diyorum, o romatizma diye diretiyor. Ben yatmasını rica ediyorum; o oturuyor. Zaten bugün hiç konuşmadı benimle.

sonya: Şımartılmış. (Büfeyi araştırır.) Bir şeyler yemek ister miydiniz?

astrov: Çok iyi olurdu.

sonya: Geceleri atıştırmayı severim. Büfede bir şeyler var sanırım. Dediklerine göre, kadınlar üstünde büyük başarılar kazanmış hep, kadınlar şımartmış onu.

(Büfenin önüne oturur, yemeye başlarlar.)

astrov: Bugün hiçbir şey yemedim, içtim sadece... Babanız güç bir adam. (Bir şişe alır büfeden) Mümkün mü? (Kadehini doldurup içer.) Bakın, kimse yok şu anda, dosdoğru söyleyeyim: Sizin bu evde bir ay bile yaşayamazdım gibi geliyor, bu atmosfer boğardı beni. Damla illetine ve kitaplarına gömülmüş babanız, içi sıkıntılı Vanya Dayınız, büyük anneniz ve bir de üvey anneniz...

sonya: Ne olmuş üvey anneme?

astrov: Bir insanın her şeyi güzel olmalıdır: Yüzü, giyimi, iç dünyası, düşünceleri... Çok güzel bir kadın, kuşku yok bunda. Fakat... yemekten, uyumaktan, çevrede dolanmaktan ve güzelliğiyle hepimizi büyülemekten başka yaptığı bir şey yok... Hiçbir yükümlülüğü yok. Başkaları çalışıyor onun için... Öyle değil mi? Ama bence aylak bir yaşam temiz olamaz. (Bir sessizlik...) Bununla birlikte, belki de fazla katı davranıyorum. Hoşnut değilim bu yaşamdan, tıpkı Vanya Dayınız gibi. Bu yüzden ikimiz de homurdanıp duruyoruz.

sonya: Yaşamdan hoşnut değilsiniz demek?

astrov: Aslında, seviyorum yaşamayı. Ama bizim bu taşralı, Rus, yerli yaşamımıza dayanamıyorum, tüm benliğimle nefret ediyorum ondan. Kendi kişisel yaşamıma gelince, Tanrı hakkı için, hiçbir iyi şey yok benim yaşamımda. Bilir misiniz, karanlık gecede ormanda yürürken, uzakta bir ışıkçığın parladığını gördüğünüzde, artık ne yorgunluğu, ne karanlıkları, ne de yüzünüze çarpan dalları hissedersiniz... Bu bölgede benim kadar çalışan kimse yok, biliyorsunuz. Yazgım beni yerden yere vurmaktan vazgeçmiyor hiç. Dayanılmaz acılar çekiyorum kimi zaman ve uzakta bir ışıkçığım yok... Kendim için bir şey beklediğim yok artık, insanları da sevmiyorum... Çoktandır sevmiyorum hiç kimseyi...

sonya: Hiç kimseyi mi?

astrov: Hiç kimseyi. Eski anılarımızın hatırına, dadınıza biraz yakınlık duyuyorum sadece. Köylüler çok tekdüze, gelişmemişler, pislik içinde yüzüyorlar... Aydınlarla da iyi geçinmek çok güç. Yoruyorlar insanı. Bütün o sevimli tanıdıklarımız, çok sığ düşünüyorlar; duyguları çok yüzeysel, burunlarından ötesini gördükleri yok, tek sözcükle aptal hepsi. Kafa yetenekleri biraz daha gelişmiş olanlar ise düpedüz isterikler. İç gözlem ve abes beyin etkinlikleriyle çürümüşler. Ağlayıp sızlarlar bunlar, nefret kusarlar, hezeyan halinde iftira yağdırırlar; insana yan yan yaklaşır, kaş altından bakar ve yaftayı yapıştırırlar: “Hım, bir psikopat!” Ya da, “Bir laf ebesi bu!” Alnına nasıl bir yafta yapıştıracaklarını bilemedikleri kişileri de, “Tuhaf bir adam bu, tuhaf!” diye nitelerler. Orman seviyorsam, tuhaflıktır bu. Et yemiyorsam, bu da tuhaflıktır... Doğaya, insana dolaysız, temiz, özgür bir yaklaşım kalmamış artık... Kalmamış, vesselam! (İçmek ister.)

sonya (engel olur): Durun, rica ederim, yalvarırım içmeyin artık.

astrov: Neden?

sonya: Size hiç yakışmıyor bu, hiç! Zarif bir insansınız, sesiniz öyle tatlı ki... Hatta tanıdığım hiç kimsenin olmadığı kadar yakışıklısınız. Neden, içki içen, kâğıt oynayan, sıradan insanlara benzemek istiyorsunuz? Hayır, yalvarırım böyle davranmayın. İnsanların bir şey yaratacak yerde kendilerine yukardan verileni, Tanrının verdiğini de yıkıp yok ettiklerini söylersiniz hep. Öyleyse neden, neden yıkıp yok ediyorsunuz kendinizi? Yalvarırım, yapmayın bunu. Böyle davranmayın, ne olur...

astrov (elini Sonya’ya uzatarak): Artık içmeyeceğim.

sonya: Söz verin bana.

astrov: Şeref sözü.

sonya (Astrov'un elini kuvvetle sıkarak): Teşekkür ederim.

astrov: Tamam. Ayıldım artık. Görüyorsunuz ya, tümüyle ayığım ve ömrümün sonuna kadar da böyle kalacağım. (Saatine bakar.) Evet, devam edelim... Dediğim gibi, benim için çok geç artık... Yaşlandım, çalışmaktan bitkin düştüm, tüm duygularım köreldi ve bana öyle geliyor ki, kimseye bağlanamam artık... Sevdiğim kimse yok... ve kimseyi sevemem bundan böyle... Beni hâlâ çeken tek şey güzelliktir. Güzelliğe karşı ilgisiz değilim. Bana öyle geliyor ki, Yelena Andreyevna istese, bir gün içinde döndürebilirdi başımı... Ama aşk değil ki bu, gönülden bir bağlılık değil ki... (Eliyle gözlerini kapar ve titrer.)

sonya: Neniz var?

astrov: Hiçbir şey... Büyük Perhiz sırasında, bir hasta elimin altında öldü, kloroform verirken...

sonya: Unutun artık bunu. (Bir sessizlik...) Söyleyin bana Mihail Lvoviç... Diyelim bir kız arkadaşım, ya da küçük kız kardeşim olsa ve siz onun... diyelim ki sizi sevdiğini öğrenseniz... Ne yapardınız?

astrov (omuz silkerek): Bilmem. Sanırım hiçbir şey. Onu sevemeyeceğimi anlamasını sağlardım, kafamın yeterince dolu olduğunu... Her ne ise, yolcu yolunda gerek zamanıdır. Bağışlayın, iki gözüm, yoksa sabaha kadar bitiremeyiz bu konuşmayı... (Sonya'nın elini sıkar.) İzninizle salondan geçeceğim. Yoksa dayınız engel olur diye korkuyorum. (Çıkar.)

sonya (yalnız): Hiçbir şey söylemedi... Gönlü hâlâ kapalı bana, ama nedense bir mutluluk var içimde... (Mutlulukla güler) Ona zarifsiniz, soylusunuz, sesiniz ne kadar tatlı dedim... Yersiz mi kaçtı yoksa? Nasıl da insanı okşayan bir titreşimi var sesinin... Sanki hâlâ dolaşıyor havada, hâlâ duyuyorum onu... Küçük kız kardeşten söz ettiğimde,

anlamadı... (Ellerini burarak) Of, ne korkunç şey, güzel olmayışım! Ne korkunç! Biliyorum güzel olmadığımı, biliyorum, biliyorum... Geçen pazar kiliseden çıkarken benim için söylenenleri işittim... Bir kadın, "İyi kız, hoş kız, çok temiz kalbi var, ama ne yazık, çirkin," diyordu... Çirkin...

(Yelena Andreyevna girer.)

yelena andreyevna (pencereleri açar): Fırtına geçti. Ne güzel bir hava. (Bir sessizlik...) Doktor nerde?

sonya: Gitti.

(Bir sessizlik...)

yelena andreyevna: Sofi!

sonya: Ne var?

yelena andreyevna: Daha ne kadar surat asacaksın bana? Birbirimize bir kötülük yapmadık. Neden düşman olalım? Yeter artık...

sonya: Ben de istiyordum bunu. (Yelena Andreyevna'yı kucaklar.) Küslük yeter.

yelena andreyevna: Çok sevindim!

(İkisi de heyecanlıdırlar.)

sonya: Babam yattı mı?

yelena andreyevna: Hayır, salonda oturuyor... Haftalardır konuşmuyoruz birbirimizle. Tanrı bilir neden... (Büfenin açık olduğunu görür.) Hayrola?

sonya: Mihail Lvoviç yemek yedi.

yelena andreyevna: Şarap da var... Hadi, arkadaşlığımıza içelim.

sonya: Hadi.

yelena andreyevna: Aynı kadehten... (Doldurur.) Böylesi daha iyi. Birbirimize de sen diyelim artık, tamam mı?

sonya: Tamam. (İçer ve öpüşürler.) Çoktandır barışalım istiyordum, ama utanıyordum nedense... (Ağlar.)

yelena andreyevna: Niye ağlıyorsun?

sonya: Yok bir şey, öyle işte...

yelena andreyevna: Peki, peki, yeter... (Ağlar.) Tuhafım... İşte ben de ağlıyorum... (Bir sessizlik...) Babanla içten pazarlıklı evlendiğimi düşünerek kızıyorsun bana, değil mi... Yemine inanıyorsan eğer, yemin ederim, severek evlendim onunla... Bir bilgin, tanınmış bir kişi olarak etkiledi beni... Gerçek bir sevgi değildi bu, yapaydı; ama o zaman gerçek gibi görünmüştü bana. Oysa sen düğünümüzden beri, akıllı, kuşkucu bakışlarınla beni cezalandırmaktan vazgeçmedin.

sonya: Tamam, barıştık artık! Unutalım.

yelena andreyevna: İnsanlara öyle bakma, yakışmıyor sana. Herkese inanmalı, başka türlü yaşanmaz.

(Bir sessizlik...)

sonya: Bir dost gibi, yürekten söyle bana... Mutlu musun?

yelena andreyevna: Hayır.

sonya: Biliyordum bunu. Bir soru daha; ama içtenlikle yanıtla. Genç bir kocan olsun ister miydin?

yelena andreyevna: Nasıl da küçük bir kız gibisin hâlâ. Tabii isterdim. (Güler.) Hadi, bir şey daha sor bakayım, bekliyorum...

sonya: Doktordan hoşlanıyor musun?

yelena andreyevna: Evet, çok...

sonya (güler): Suratımda salakça bir ifade var, değil mi? Gitti o, ama ben hâlâ sesini, adımlarını istiyorum sanki... Karanlık pencereye baktığımda yüzünü görüyorum... Dur da anlatayım bunu... Ama böyle yüksek sesle konuşmamalıyım, utanıyorum... Benim odama gidelim, orda konuşuruz. Beni çok salak buluyorsun, değil mi? İtiraf et... Onun hakkında bir şeyler söylesene bana...

yelena andreyevna: Ne söyleyeyim istiyorsun?

sonya: Akıllı bir insan... Her şeyi başarıyor, her şeyin üstesinden gelebilir... Hem hastaları iyileştiriyor, hem ormanlar yetiştiriyor...

yelena andreyevna: İş ormanda, ya da doktorlukta değil... Canımın içi, yetenek konusu bu, anlasana! Ama sen yeteneğin ne olduğunu bilir misin? Gözü peklik, özgür bir kafa, geniş görüşlülük demektir yetenek... Bir ağaç dikiliyor ve bin yıl sonra neler olacağını görüyor şimdiden, insanlığın mutluluğunu görür gibi oluyor. Böyle insanlar azdır, onları sevmek gerekir... İçiyor, kabalık yaptığı oluyor, ama ne çıkar? Rusya'da yetenekli insan temiz kalamaz ki. Düşünsene, ne biçim bir yaşamı var bu doktorun! Çamurdan geçilmez yollar, ayazlar, kar fırtınaları, aşmak zorunda olduğu uzak mesafeler... Halk kaba, yabanıl; yoksulluk, hastalık almış yürümüş... Böyle bir ortamda her gün çalışan, didinen insanın, temiz ve ayık olarak kırk yaşlarına ulaşması güçtür. (Öper Sonya'yı.) Senin mutlu olmanı yürekten dilerim, mutluluğa layıksın... (Kalkar.) Bense bıkkınlık verici, ikinci sınıf bir insanım hep... Müzik çalışmalarımda, kocamın evinde, tüm romantik ilişkilerde, her yerde tek sözcükle, önemsiz bir kişi oldum. Gerçekten de Sonya, mutsuzum, çok mutsuzum! (İçi kabarmış yürür sahnede.) Bu dünyada mutluluk yok bana. Yok! Niye gülüyorsun?

sonya (yüzünü gizleyerek güler): Ben öyle mutluyum... öyle mutluyum ki!

yelena andreyevna: Bir şeyler çalmak istiyorum... Şimdi bir şeyler çalmak isterdim.

sonya: Çal. (Kucaklar onu.) Uyuyamam artık... Çal hadi!

yelena andreyevna: Hemen. Baban uyumuyor ama. Hastayken müzikten rahatsız oluyor. Git de sor. Bir şey demezse çalarım. Hadi, git.

sonya: Gidiyorum. (Çıkar.)

(Bahçeden bekçinin sopa vuruşları işitilir.)

yelena andreyevna: Çoktandır çalmadım. Çalıp ağlayacağım, aptallar gibi. (Pencereye doğru) Sen misin takırdayan Yefim?

bekçinin sesi: Benim!

yelena andreyevna: Takırdama, bey hasta...

bekçinin sesi: Hemen gidiyorum! (Islık çalar.) Hey, Karabaş, Çomar, gelin buraya!

sonya (döner): Olamazmış!

perde

Üçüncü Perde

Serebryakovlar'ın konuk salonu. Sağda, solda ve ortada olmak üzere üç kapı vardır. Gündüz.

Voynitski, Sonya (oturmakta) ve Yelena Andreyevna (bir şeyler düşünerek sahnede gezinmekte).

voynitski: Herr profesör, bugün bu salonda, öğleden sonra saat üçte toplu olarak bulunmamız konusunda emir buyurdular. (Saatine bakar.) Bire çeyrek var. Herhalde bir konuda dünyaya açıklamak istediği bir bildirisi var.

yelena andreyevna: Bir iş konusu olmalı.

voynitski: Ne işi olacak... Bütün yaptığı, zırvalar yazmak, homurdanmak ve başkalarını kıskanmak.

sonya (sitemli): Dayı!

voynitski: Peki, peki, özür dilerim. (Yelena Andreyevna'yı göstererek) Şuna bakın, yürürken uyuşukluktan sendeliyor. Pek tatlı! Pek hoş!

yelena andreyevna: Gün boyunca vızıldıyorsunuz, yorulmadınız mı daha! (Tasalı) Can sıkıntısından boğuluyorum. Ne yapacağımı bilmiyorum.

sonya (omuzlarını silkerek): İş mi yok? Yeter ki iste.

yelena andreyevna: Örneğin?

sonya: Yurtluğun işleriyle uğraş, köylü çocuklarını eğit, hastaları iyileştir. Az iş mi bunlar? Biliyor musun, babamla sen burda yokken, Vanya Dayıyla ben pazara gidip un satardık.

yelena andreyevna: Beceremem bunları. Hem de ilginç değil. Benim bildiğim, köylüler birtakım romanlarda eğitilir, hasta olanları iyileştirilir. Gerçek yaşamda durup dururken gidip de nasıl eğiteyim, iyileştireyim onları.

sonya: Niye eğitemeyecekmişsin, ben de bunu anlamıyorum. Belki azıcık alışırsın sen de. (Kucaklar onu.) Sıkılma, canımın içi. (Güler.) Canın sıkılıyor, yerinde duramıyorsun. Can sıkıntısıyla tembellik bulaşıcıdır. Bak, Vanya Dayı, senin arkanda gölge gibi dolaşmaktan başka bir şey yapmaz oldu. Ben işi gücü yüzüstü bıraktım, koşup sana geliyorum çene çalmak için. Tembelleştim, elimi işe süremiyorum! Doktor Mihail Lvoviç eskiden çok seyrek gelirdi buraya, en çok ayda bir kez; şimdi her gün burda, ormanlarını da, değirmenini de unuttu... Büyücü olmalısın sen...

voynitski: Ne diye böyle yiyip bitiriyorsunuz kendinizi? (Canlı) Eşsiz, görkemli kadın, aklınızı başınıza devşirsenize! Bir denizkızı kanı dolaşıyor damarlarınızda, ama niçin denizkızı gibi davranmıyorsunuz? Ömrünüzde bir kez olsun koyverin kendinizi! Bir su cinine abayı yakıp balıklama dalın girdaba... Öyle ki, başta Herr Profesör, ağzımız bir karış açık, donup kalalım hepimiz...

yelena andreyevna (öfkeli): Beni rahat bırakın! Ne insafsızlık bu! (Çıkmak ister.)

voynitski (engel olur): Peki, peki, iki gözüm, bağışlayın beni... Özür dilerim. (Elini öper.) Barışalım.

yelena andreyevna: Sabır taşı olsa çatlar bu kadarına, kabul edin.

voynitski: Barışma ve uzlaşmamızın simgesi olarak size bir demet gül getireceğim şimdi, sabahtan hazırlamıştım. Sonbahar gülleri. Gönül çekici, hüzünlü güller... (Çıkar.)

sonya: Sonbahar gülleri, gönül çekici, hüzünlü güller...

(İkisi birden pencereye bakarlar.)

yelena andreyevna: İşte güz geldi bile. Kışı nasıl geçireceğiz burda! (Bir sessizlik...) Doktor nerde?

sonya: Vanya dayının odasında. Bir şeyler yazıyor. Vanya dayının gittiğine sevindim. Seninle konuşmak istiyorum.

yelena andreyevna: Ne hakkında?

sonya: Ne hakkında olabilir!.. (Başını Yelena'nın göğsüne yaslar.)

yelena andreyevna: Peki, yeter, yeter... (Saçlarını okşar Sonya'nın.) Yeter.

sonya: Çirkinim ben.

yelena andreyevna: Çok güzel saçların var.

sonya: Hayır! (Kendini aynada görmek için başını çevirip bakar.) Hayır. Bir kadın güzel değilse, "Çok güzel gözleriniz var, çok güzel saçlarınız var..." derler. Altı yıldır tutkunum ona, annemi sevdiğimden daha çok seviyorum onu. Her an sesini işitiyor, ellerimde ellerinin sıcaklığını hissediyorum; her an içeri giriverecekmiş gibi gözüm kapıda. Şu sıra her gün buralarda, ama beni görmüyor bile... Bilsen nasıl acı veriyor bana bu! Hiçbir umudum yok, hiçbir! (Ümitsizlik içinde) Ey Tanrım, güç ver bana... Bütün gece dua ettim... Her fırsatta yaklaşıyorum ona, bir söz bulup konuşmaya başlıyorum, gözlerine bakıyorum. Artık ne gururum, ne kendimi tutma gücüm kaldı... Dün akşam dayanamayıp Vanya Dayıya söyledim âşık olduğumu... Hizmetçiler de biliyor onu sevdiğimi, bilmeyen kalmadı...

yelena andreyevna: Ya o?

sonya: O benim farkımda bile değil...

yelena andreyevna (düşünceli): Tuhaf bir insan... Biliyor musun, ne geldi aklıma? İzin ver, konuşayım onunla. İhtiyatlı konuşurum, ima ederim... (Bir sessizlik...) Öyle ya, daha ne kadar sürecek bu bilinmezlik!.. Ha? İzin ver, konuşayım onunla! (Sonya başıyla onaylar.)

yelena andreyevna: İyi. Sevip sevmediğini öğrenmek güç değil. Sen hiç utanma, tedirgin olma canımın içi... Çok dikkat ederim ağzını ararken, farkına bile varmaz. Tek bir şey öğreneceğiz: Evet ya da hayır. (Bir sessizlik) Eğer hayırsa, gelmesin buraya. Tamam mı?

(Sonya başıyla onaylar.)

yelena andreyevna: Göz görmeyince gönül katlanır derler... Ertelemeyelim bu işi, hemen soralım. Bana birtakım krokiler göstermek istediğini söylüyordu. Git, söyle kendisini beklediğimi.

sonya (büyük bir heyecan içinde): Bana gerçeği olduğu gibi söyleyeceksin ama...

yelena andreyevna: Elbette. Bence gerçek, niteliği ne olursa olsun, belirsizlik kadar korkunç değildir. Güven bana yavrucuğum.

sonya: Peki, peki. Krokilerini görmek istediğini söyleyeceğim ona. (Çıkarken kapının yanında bir an durur.) Yok, belirsizlik daha iyi... Ne de olsa, umuttur...

yelena andreyevna: Ne oldu?

sonya: Hiç. (Çıkar.)

yelena andreyevna (yalnız): Başkasının sırrını bilip de yardım edememek ne kötü. (Düşünceli) Sonya’ya âşık değil, bu belli bir şey, ama neden evlenmesinler? Güzel bir kız değil, ama o yaştaki bir köy doktoruna ne kadar uygun bir eş olurdu. Akıllı, altın gibi yüreği var, tertemiz!.. Yok, yok, bu

değil sorun... (Bir sessizlik...) Bu zavallı kızcağızı anlıyorum. Bütün bildikleri yemek, içmek ve uyumak olan birtakım sönük gölgelerin insan diye dolaştığı, bayağılıktan başka bir şeyin işitilmediği bir çevrede can sıkıntısından boğulurken, arada bir o geliyor... Ötekilere benzemeyen, yakışıklı, ilginç, çekici bir adam ve sanki karanlıklarda ay doğmuş gibi oluyor. Böyle bir adamın çekiciliğine kapılmak, bir an unutmak kendini... Galiba ben de kapıldım biraz. Evet, onsuz canım sıkılıyor; ve evet, onu düşündüğüm için gülümsüyorum işte... Şu Vanya Dayı, sözüm ona, damarlarımda bir denizkızı kanının dolaştığını söylüyor... “ömrünüzde bir kez olsun koyverin kendinizi...” Kim bilir, belki gerçekten de yapmam gereken budur. Özgür bir kuş gibi uçup uzaklaşabilseydim hepinizden, miskin suratlarınızdan, konuşmalarınızdan; dünyada var olduğunuzu unutsaydım... Ama korkağın biriyim ben, çekingenim... Vicdan azabından da kurtulamam sonra... Sanki bilmiyor muyum her gün neden geldiğini buraya... Kendimi suçlu hissetmeye başladım bile. Sonya’nın dizlerine kapanmak, özür dilemek, ağlamak istiyorum...

astrov (bir krokiyle girer): İyi günler! (Elini sıkar.) Yaptığım resmi görmek istemişsiniz?

yelena andreyevna: Dün akşam bana çalışmalarınızı göstermeyi vaat ettiniz... İşiniz yok ya?

astrov: Ne demek! (Krokiyi oyun masasına serer ve raptiyeyle sabitleştirir.) Nerde doğdunuz?

yelena andreyevna (ona yardım ederken): Petersburg’da.

astrov: Nerde öğrenim gördünüz?

yelena andreyevna: Konservatuvarda.

astrov: O zaman bu size ilginç gelmeyecektir belki.

yelena andreyevna: Neden? Doğrusu, taşrayı, köyü iyi bilmem pek; ama çok okudum.

astrov: Bu evde bana ayrılmış bir çalışma masası var. İvan Petroviç'in odasında. Yorgunluktan bitkin düştüğümde, iyice alıklaşınca yani, her şeyi olduğu gibi bırakır, buraya koşarım ve işte, şu gördüğünüz şeyle eğlenirim bir-iki saat. İvan Petroviç'le Sofya Aleksandrovna hesap tahtasının boncuklarını şakırdatırlarken, onların yanı başındaki masamda oturur, çiziktirip dururum; ve bir sıcaklık, bir huzur hissederim içimde ve cırcır böceğinin ötüşünü dinlerim. Ama çok sık değil, ayda bir kez bu mutluluğu hak görürüm kendimde. (Krokiyi göstererek) Bakın şimdi. İlçemizin elli yıl önceki durumunun haritasıdır bu. Koyu ve açık yeşiller ormanları gösterir; gördüğünüz gibi bölgenin yarısı ormanlı kaplı. Yeşillerin üzerindeki kırmızı taramalar, oralarda çok sayıda mus geyiği ve yaban keçisi bulunduğu anlamına geliyor. Bitki örtüsünü de, hayvanları da gösteriyorum burda. Bir zamanlar şu gölde kuğular, kazlar, ördekler yaşıyordu. Eskilerin dediği gibi, her kuşun hükmü okunurdu; bulut gibi uçuşurlardı. Bucakların ve köylerin dışında gördüğünüz gibi, şuraya buraya küçük köycükler, çiftlikler, manastırlar serpiştirilmiş... Sığır, davar ve at pek çoktu o sıralar. Mavi renk bunu gösteriyor. Sözgelimi, şu bucağın bulunduğu yörede mavi renk çok koyu; çünkü çok sayıda yılkı vardı burda, her haneye üç at düşüyordu. (Bir sessizlik...) Daha aşağıya, şuraya bakın şimdi. Burası yirmi beş yıl önceyi gösteriyor. Ormanlar, toplam alanın üçte biri kadar artık. Yaban keçisi kalmamış. Mus geyiği hâlâ var. Yeşil ve mavi renklerin koyuluğu azalıyor. Vesaire, vesaire... Üçüncü bölüme geçelim: İlçenin bugünkü durumunu gösteren haritaya. Şurda burda yeşile rastlıyoruz, ama kesintisiz değil artık, birbirinden ayrı lekeler halinde. Ne mus geyiği, ne kuğu, ne yaban horozu kalmış. Eski küçük köycüklerden, çiftliklerden, manastırlardan, değirmenlerden eser yok. Genelde, ağır ağır ilerleyen, kuşkuya yer

bırakmayan ve öyle görünüyor ki gelecekteki on-on beş yıl içinde tamamlanacak bir yozlaşmanın tablosu bu. Şimdi, bunun olağan bir süreç; eski yaşamın, eski kültürün yerini kaçınılmaz olarak yenilerine bırakması olduğunu söyleyebilirsiniz. Evet, yok edilen ormanların bulunduğu yerlere şoseler, demiryolları yapılmış olsa, bütün bu alanları işlikler, fabrikalar, okullar kaplasa, halk daha sağlıklı, daha zengin, daha akıllı olsaydı, kabul ederdim bunu. Ama buralarda yok böyle bir şey! Tüm bölgede aynı bataklıklar, sivrisinekler, aynı yolsuzluk, yoksulluk, tifo, dizanteri, yangınlar... Önünde durulmaz bir varoluş mücadelesinin sonucunda ortaya çıkan bir yozlaşmanın tablosudur bu; gerilikten, bilgisizlikten, bilinçsizlikten ileri gelen bir yozlaşmanın... O zaman, üşümüş, aç, hasta insan, yaşamın son kırıntılarını kurtarmak, çocuklarını korumak için, içgüdüsel olarak, bilinçsizce, elinin altına gelen her şeye sarılmakta; açlığını gidermek, ısınabilmek için, yarınını düşünmeden, her şeyi yok etmektedir... Hemen hemen her şey yok edilmiş, ama yerlerine henüz hiçbir şey yapılmamış. (Soğuk) Yüzünüzdeki ifade, bunların sizi pek ilgilendirmediğini gösteriyor.

yelena andreyevna: Ama öyle az anlıyorum ki bunlardan.

astrov: Bunda anlaşılmayacak bir şey yok ki. İlginizi çekmiyor, hepsi su.

yelena andreyevna: Doğrusunu söylemek gerekirse, şu anda zihnim başka bir şeyle meşgul. Özür dilerim. Sizi küçük bir sorgudan geçirmem gerekiyor, ama utanıyorum, söze nasıl başlayacağımı bilemiyorum.

astrov: Sorgu mu dediniz?

yelena andreyevna: Evet, sorgu, fakat... pek masum... Oturalım. (Otururlar.) Konu, genç bir insanla ilgili! Dürüst iki insan, iki dost gibi konuşacağız şimdi, açıkyüreklilikle konuşacak ve unutacağız konuştuklarımızı. Tamam mı?

astrov: Tamam.

yelena andreyevna: Konu, üvey kızım, Sonya'yla ilgili. Hoşlanıyor musunuz ondan?

astrov: Evet, kendisine saygım var...

yelena andreyevna: Kadın olarak hoşunuza gidiyor mu?

astrov (kısa bir sessizlikten sonra): Hayır.

yelena andreyevna: Birkaç söz daha, ve bitireceğiz. Fark ettiğiniz bir şey olmadı mı?

astrov: Hiçbir şey.

yelena andreyevna (elini tutarak): Onu sevmiyorsunuz, gözlerinizden okuyorum bunu... Ama acı çekiyor o... Anlayın bunu, ve... buraya gelmeyin artık.

astrov (ayağa kalkar): Benim o çağım geçti... Ve zaten zamanım da yok... (Omuzlarını silkerek) Nasıl zaman bulayım? (Sıkılmış ve şaşkındır.)

yelena andreyevna: Öf, ne tatsız konuşma. Sırtımda bir ton yük varmış gibi sıkıntılıyım. Eh, çok şükür bitti bu da. Unutalım, hiç konuşmamışız gibi, ve... lütfen gidin. Akıllı bir adamsınız, anlamanız gerek... (Bir sessizlik...) Kıpkırmızı kesildiğimi hissediyorum.

astrov: Bir-iki ay önce söyleseydiniz bunu, belki düşünürdüm, ama şimdi... (Omuzlarını silkerek) Madem o acı çekiyor, öyleyse, tabii... Fakat anlamadığım bir şey var: Ne gerek vardı bu sorguya? (Yelena Andreyevna'nın gözlerinin içine bakar ve işaret parmağını sallar.) Sizi kurnaz sizi!

yelena andreyevna: Ne demek oluyor bu?

astrov (gülerek): Kurnazsınız! Sonya'nın acı çektiğini varsayalım, olabilir bu, fakat bu sorgunun anlamı ne? (Yelena Andreyevna'nın konuşmasına engel olarak, canlı)

Lütfen şaşırmış gibi yapmayın. Buraya her gün neden geldiğimi pekâlâ biliyorsunuz... Neden ve kimin için, çok iyi biliyorsunuz bunu... Tatlı, yırtıcı dişi kuş sizi! Bana öyle bakmayın, feleğin çemberinden geçmiş, yaşlı bir serçeyim ben...

yelena andreyevna (şaşırmış): Yırtıcı dişi kuş! Hiçbir şey anlayamıyorum!

astrov: Tatlı, yumuşak tüylü gelincik sizi! Kurbanlar gerekli size! İşte bir aydır hiçbir şey yaptığım yok. Her şeyi yüzüstü bıraktım, gözlerim hep sizi arıyor ve bu korkunç hoşunuza gidiyor sizin, korkunç... Eh, elden ne gelir? Yenik düştüm. Sorgudan önce de biliyordunuz bunu. (Kollarını kavuşturup başını eğer.) İşte boyun eğiyorum. Yiyin beni!

yelena andreyevna: Aklınızı yitirmişsiniz siz!

astrov (sırıtarak): Sıkılgansınız...

yelena andreyevna: Yoo, sizin sandığınızdan çok daha yüksekteyim ben! Yemin ederim. (Çıkmak ister.)

astrov (yolunu keserek): Bugünden tezi yok gidiyorum ve bir daha da adım atmayacağım buraya, fakat... (Elini tutar, çevreye bakınır.) Sizinle nerde görüşelim? Çabuk söyleyin, nerde? Gelen olur şimdi, hadi söyleyin... (Tutkulu) Ne kadar olağanüstü, ne kadar göz alıcısınız... Bir öpücük... O güzel kokulu saçlarınızı bir öpeyim yeter...

yelena andreyevna: Size yemin ederim ki...

astrov (konuşmasına engel olarak): Ne diye yemin edecekmişsiniz? Yemine ne gerek var... Fazla söze ne gerek var... Oh, nasıl da güzelsiniz. Bunlar ne güzel eller. (Ellerini öper.)

yelena andreyevna: Yeter artık ama... Gidin burdan... (Ellerini çeker.) Kendinizi kaybettiniz.

astrov: Söyleyin, söyleyin öyleyse, yarın nerde görüşüyoruz? (Kollarını beline dolar.) Görüyorsunuz işte, kaçınılmaz bir şey bu, görüşmeliyiz. (Öper. Tam bu sırada elinde bir gül demetiyle Voynitski girer ve kapıda durur.)

yelena andreyevna (Voynitski'yi görmemiştir): Kıymayın bana... bırakın... (Başını Astrov'un göğsüne koyar.) Hayır! (Gitmek ister.)

astrov (beline sarılıp durdurarak): Yarın fidanlığa geliyorsun... Saat ikide... Tamam mı? Evet mi? Geleceksin, değil mi?

yelena andreyevna (Voynitski'yi görerek): Bırakın! (Büyük bir utanç ve şaşkınlık içinde pencereye doğru gider.) Korkunç bir şey bu!

voynitski (gül demetini bir sandalyenin üzerine koyar; heyecanlıdır; mendiliyle yüzünü ve boynunu kurular.) Önemli değil... Evet... Önemli değil...

astrov (kabadayıca): Bugün, muhteşem İvan Petroviç, hava pek fena sayılmaz. Sabahleyin kapanıktı, yağmur yağacak gibiydi ama, şimdi açtı... Doğrusunu söylemek gerekirse, güz çok iyi geliyor, kışlık ekin çok iyi sonuç verecek... (Krokiyi dürer.) Sadece günler kısıldı... (Çıkar.)

yelena andreyevna (hızla Voynitski'ye giderek): Çaba gösterin, tüm etki gücünüzü kullanın, kocamla bugünden tezi yok gidelim burdan! Duyuyor musunuz? Bugünden tezi yok!

voynitski (yüzünün terini kurulayarak): Ha? Ya, evet... İyi... Hélène, her şeyi gördüm, her şeyi...

yelena andreyevna (sinirli): Duyuyor musunuz? Bugünden tezi yok gitmeliyim burdan!

(Serebryakov, Sonya, Telyegin ve Marina girerler.)

telyegin: Bendenizin de, efendimiz, sağlığım yerinde değil pek. İki gündür rahatsızım... Kafam bir tuhaf...

serebryakov: Ötekiler nerde? Hiç hoşlanmıyorum bu evden. Labirente benziyor. Yirmi altı kocaman oda, herkes bir yere sıvışıyor, koydunsa bul. (Zile basar.) Marya Vasilyevna'yla Yelena Andreyevna'yı çağırın buraya!

yelena andreyevna: Ben burdayım.

serebryakov: Lütfen oturun dostlarım.

sonya (Yelena Andreyevna'ya yaklaşır, sabırsızlıkla): Ne dedi?

yelena andreyevna: Sonra söylerim.

sonya: Titriyorsun? Üzüntülüsün? (Yüzüne merakla, anlamaya çalışarak bakar.) Anlıyorum... Buraya bir daha hiç gelmeyeceğini söyledi... değil mi? (Bir sessizlik...) Söyle hadi! Öyle değil mi?

(Yelena Andreyevna başıyla onaylar.)

serebryakov (Telyegin'e): Sağlıksızlığa eninde sonunda katlanıyor insan. Fakat şu köy yaşamının düzenine alışamadım gitti. İçimde dünyadan başka bir gezegene yuvarlanmışım gibi bu duygu var. Evet, oturun dostlarım, lütfen. Sonya! (Sonya, başı kederle öne eğik durmaktadır. Duymaz) Sonya! (Bir sessizlik...) Duymuyor. (Marina'ya) Dadı, sen de otur. (Dadı oturur, çorap örmeye koyulur.) Dostlarım, çok rica ediyorum. Hani, derler ya, kulak kesilin şimdi! (Güler.)

voynitski (gergin ve sıkıntılı): Bana... belki de gerek yoktur? Gidebilir miyim?

serebryakov: Hayır, sana herkesten daha çok gerek var şimdi.

voynitski: Size ne gibi bir yararım dokunabilir?

serebryakov: Size... Ne gereği var bu hırçınlığın? (Bir sessizlik...) Sana karşı bir kabahatim olduysa, bağışla lütfen.

voynitski: Bırak bu edayı... Sadede gelelim... Ne istiyorsun? (Mariya Vasilyevna girer.)

serebryakov: İşte, maman da geldi. Şimdi başlıyorum. (Bir sessizlik...) Sizi, efendiler, buraya çağırmamın nedeni, bir müfettişin geleceğini bildirmektir.[15] Neyse, şakayı bir yana bırakalım. İş ciddi. Ben, dostlarım, sizi buraya, yardımınızı ve öğütlerinizi rica etmek için çağırdım ve her zamanki lütufkârlığınıza güvenerek bunları elde edebileceğimi umuyorum! Ben bir akademisyenim, kitapların adamıyım, pratik yaşama her zaman yabancı kalmışımdır. Bu nedenle, bu konuda bilgi sahibi kişilerin kılavuzluğu olmadan bir şey yapamam. İşte bu yüzden, İvan Petroviç, İlya İlyiç, maman, sizlere danışmak istiyorum... Sorun şu, manet omnis una nox, yani hepimiz ölümlüyüz... Yaşlandım artık. Hastayım. Bu nedenlerle, mal mülk ilişkilerime, ailemin yararı bakımından bir çekidüzen vermenin tam zamanı olduğunu düşünüyorum. Benim yaşamım bitti artık, kendimi düşünmüyorum... Fakat genç bir karım, yetişkin bir kızım var. (Bir sessizlik...) Köy yaşamını sürdürmek benim için olanaksız. Bizler köy için yaratılmamışız. Yurtluktan gelen gelir de, kentte yaşamaya yetmez. Sözgelimi ormanı satacak olsak, bir daha yararlanamayacağımız geçici bir çare olur bu. Öyle bir çare bulmalı ki, her yıl az çok belirli bir geliri güvence altına alsın. Ben böyle bir çare buldum ve şimdi onu görüşünüze sunmakla şeref duyacağım. Ayrıntıları geçerek, ana hatlarıyla açıklayacağım düşüncemi. Yurtluğumuz yıllık gelir olarak, değerinin, ortalama bir hesapla, yüzde ikisinden fazla getirmiyor. Onu satmayı öneriyorum. Böylece elde ettiğimiz parayı hisse senedi ve tahvillere yatıracak olursak yüzde dört, yüzde beş faiz alırız

ve sanıyorum birkaç bin ruble de, Finlandiya'da küçük bir yazlık satın almaya ayırabiliriz.

voynitski: Dur... Yanlış duymuş olmalıyım. Tekrar et, ne dedin?

serebryakov: Parayı hisse senedi ve tahvile yatırıp, ayırdığımız birkaç bin rubleyle de Finlandiya'da bir yazlık satın alırız, dedim.

voynitski: Yok, Finlandiya değil... Başka bir şey daha söyledin.

serebryakov: Yurtluğu satmayı öneriyorum.

voynitski: Hah, buydu işte. Demek yurtluğu satacaksın, çok güzel. Harika bir fikir... Fakat yaşlı annem ve şu gördüğün Sonya'yla birlikte nereye kaybolmamızı emrediyorsun?

serebryakov: Bütün bunları zamanı geldikçe konuşacağız. Acelesi yok.

voynitski: Dur. Şu ana kadar bir ahmaktan başka bir şey olmadığım ortaya çıkıyor. Şu ana kadar, yurtluğun Sonya'ya ait olduğunu sanmak aptallığını göstermişim. Rahmetli babam, kız kardeşime çeyiz olarak satın almıştı onu. Şu ana kadar, tam bir ahmak gibi, yasa gereğince, yurtluğun kız kardeşimden Sonya'ya geçmiş olduğunu sanıyordum.

serebryakov: Doğru, yurtluk Sonya'nındır. Bunu tartışan mı var? Sonya'nın rızası olmadan onu satacak değilim. Zaten bu işi Sonya'nın iyiliği için yapmayı tasarlıyorum.

voynitski: Akıl almaz bir şey bu! Akıl almaz bir şey!.. Ya ben aklımı kaçırdım, ya da, ya da...

mariya vasilyevna: Jan, Aleksandr'a karşı çıkma. İnan bana, neyin iyi neyin kötü olduğunu o bizden iyi bilir!

serebryakov: Neden telaşlandığını anlamıyorum. Tasarının ideal olduğunu söylemiyorum. Eğer herkes onu yararsız bulacak olursa, ısrar edecek değilim.

(Bir sessizlik...)

telyegin (sıkıntılı ve şaşkın): Ben, efendimiz, bilime karşı sadece derin bir saygı değil, aynı zamanda, ailesel, akrabasal duygular beslemekteyim. Kardeşim Grigori İlyiç'in karısının kardeşi, yüksek malumlarınızdır, Konstantin Trifimoviç Lakedemonov, yüksek ihtisas sahibiydi...

voynitski: Dur, Vaflya, iş konuşuyoruz şimdi... Bekle biraz, sonra devam edersin... (Serebryakov'a) Tamam, ona sor işte. Bu yurtluk onun amcasından satın alındı.

serebryakov: Ah, neden sorayım? Niçin?

voynitski: Bu yurtluk, o zaman doksan beş bin rubleye alınmıştı. Babam yetmiş bin ödemiş, yirmi beş bin borç kalmıştı. Şimdi dinleyin beni... Eğer ben camın gibi sevdiğim kız kardeşimin yararına mirastan vazgeçmemiş olsaydım, bu yurtluk satın alınamazdı. Onunla da yetinmeyip, tam on yıl öküz gibi çalıştım, borcun tümünü ödedim.

serebryakov: Bu tartışmayı başlattığıma pişman oldum.

voynitski: Yurtluk borçlardan temizlendi ve bugünkü durumuna geldiyse, bu benim kişisel çabalarımın sonucudur. Ve şimdi, yaşlandım ve paçamdan tutup atıyorlar beni burdan.

serebryakov: Anlamıyorum, nereye varmaya çalışıyorsun!

voynitski: Tam yirmi beş yıl yönettim bu yurtluğu, çalışıp didindim, sana en vicdan sahibi bir kâhya gibi para gönderdim; ama bütün bu süre boyunca bir kere bile teşekkür etmedin bana. Bütün bu süre boyunca –gençlik yıllarımdan bu güne kadar– yılda beş yüz ruble aldım.

Sadaka parası! Bu parayı bir ruble bile artırmak hiçbir zaman geçmedi aklından.

serebryakov: İvan Petroviç, bunu ben nasıl bilebilirdim? Pratikten hiçbir şey anlamayan bir adamım ben. Kendin istediğin kadar arttırabilirdin bu parayı.

voynitski: Neden çalmadım sanki? Neden hepiniz birden horlamıyorsunuz beni hırsızlık yapmadığım için? Adalete en uygun şey olurdu bu, şimdi de böyle yoksul düşmezdim.

mariya vasilyevna (sert): Jan!

telyegin (heyecanlı): Vanya, dostum yapma, yapma... Tir tir titriyorum bak... İyi ilişkilerimizi neden bozalım? (Öper onu.) Yapma.

voynitski: Tam yirmi beş yıl işte bu annemle, köstebek gibi, dört duvar arasında yaşadık... Bütün düşüncelerimiz, bütün duygularımız seninle ilgiliydi. Gündüzleri seni, senin çalışmalarını konuşur, seninle övünür, adını en büyük saygıyla anardık. Gecelerimizi, şimdi bütün benliğimle hor gördüğüm dergileri, kitapları okuyarak mahvettik.

telyegin: Yapma Vanya. Yapma... Artık dayanamıyorum...

serebryakov (öfkeyle): Anlamıyorum, ne istiyorsun?

voynitski: Bizim gözümüzde daha yüce bir dünyanın varlığıydın sen. Makalelerini ezbere biliyorduk... Ama gözlerim açıldı artık! Her şeyi görüyorum! Sanat üstüne yazıyorsun ama, sanattan bir şey anladığın yok! Sevdiğin bütün o çalışmaların metelik etmezmiş! Aldattın bizi!

serebryakov: Baylar! Yatıştırın onu, yetti artık! Çıkıp gideceğim!

yelena andreyevna: İvan Petroviç, susmanızı istiyorum! İşitiyor musunuz?

voynitski: Susmayacağım! (Çıkıp gitmek isteyen Serebryakov'un önünü keserek) Dur, bitirmedim! Hayatımı mahvettin! Yaşamadım ben, yaşamadım! Senin yüzünden hayatımın en güzel yıllarını yok ettim, telef olup gittiler! Sen benim en amansız düşmanımsın!

telyegin: Dayanamıyorum... Dayanamıyorum artık... Çıkıp gideyim... (Şiddetli bir heyecan içinde çıkar.)

serebryakov: Ne istiyorsun benden? Benimle böyle bir tonda konuşmaya ne hakkın var? Sen bir hiçsin! Yurtluk seninse, al onu, ihtiyacım yok!

yelena andreyevna: Şu andan tezi yok, bu cehennemden çıkıp gidiyorum! (Bağırır.) Daha fazla dayanamam!

voynitski: Hayatım yok olup gitti! Yetenekli, akıllı gözü pek bir insanım ben... Eğer normal yaşamış olsam, bir Schopenhauer, bir Dostoyevski çıkabilirdi benden... Saçmalamaya başladım! Aklımı kaçırıyorum!.. Anneciğim, ümitsizlikten boğuluyorum! Anneciğim!

mariya vasilyevna (sert): Aleksandr'ı dinle!

sonya (dadısının önünde diz çöker, sokulur ona): Dadıcığım! Dadıcığım!

voynitski: Anneciğim! Ne yapayım? Yok, bir şey söylemeyin! Ben kendim biliyorum ne yapacağımı! (Serebryakov'a) Beni unutmayacaksın! (Ortadaki kapıdan çıkar.)

(Mariya Vasilyevna da arkasından gider.)

serebryakov: Baylar, ne demek oluyor bütün bunlar? Bu kadarı fazla artık! Bu çılgını uzaklaştırın benden! Onunla aynı çatı altında yaşayamam! Şurda (ortadaki kapıyı gösterir.) benimle nerdeyse yan yana yaşıyor... Köye, ya da

küçük eve taşınsın... Yoksa ben göçerim burdan... Fakat onunla aynı evde oturamam bundan böyle...

yelena andreyevna (kocasına): Bugünden tezi yok, gidiyorum burdan! Hemen şu dakika hazırlığa başlayalım!

serebryakov: Değersiz adam! Sen bir hiçsin!..

sonya (diz çökmüş durumda babasına dönerek, sinirli, gözyaşları arasından): İnsaflı olmalısınız baba! Ben ve Vanya Dayı öyle mutsuzuz ki! (Umutsuzluğunu dizginleyerek) Unuttun mu, daha genç olduğun yıllarda Vanya Dayı'yla ninem geceleri senin için kitap çevirir, kâğıtlarını kopya ederlerdi. Geceler boyu, her Allahın gecesi! Ben ve Vanya Dayı durmak dinlenmek bilmeden çalıştık, kendimiz için bir tek kuruş harcamaya kıyamadık, hepsini sana gönderdik... Ekmeğimizi alın terimizle kazandık. Doğru değil böyle konuşmam, biliyorum, böyle konuşmam doğru değil ama, sen de anlamalısın bizi baba. İnsaflı olmalısın!

yelena andreyevna (heyecanlanmış, kocasına): Aleksandr, Tanrı hakkı için, barış onunla. Yalvarırım.

serebryakov: Peki, barışayım. Onu ne suçluyor, ne de kızıyorum ona. Fakat davranışının en azından tuhaf olduğunu kabul edin. İzninizle, yanına gideyim. (Orta kapıdan çıkar.)

yelena andreyevna: Daha yumuşak davran, yatıştır onu. (Arkasından çıkar.)

sonya (dadısına sokularak): Dadıcığım! Dadıcığım!

marina: Bir şey yok yavrum. Erkek kazlar böyledirler, tıslar tıslar, sonra pısarlar... Tıslar tıslar, pısarlar...

sonya: Dadıcığım!

marina (saçını okşar): Ayazda kalmış gibi titriyorsun! Hadi, hadi, küçük öksüzüm benim, Tanrı kullarına acır. Şimdi bir

ıhlamur kaynatırım sana, ya da sıcak ahududu şerbeti yaparım, geçer... Üzme kendini, küçük öksüzüm... (Orta kapıya öfkeyle bakar.) Coşup taştınız erkek kazlar, Tanrı cezanızı versin!

(Sahne gerisinden bir silah sesi ve Yelena Andreyevna'nın çığlıklar kopardığı işitilir.)

marina: Uf, Tanrı cezanızı versin!

serebryakov (koşarak girer, korkuyla sendelemektedir): Tutun onu! Tutun! Çıldırdı!

(Yelena Andreyevna ile Voynitski kapıda boğuşmaktadırlar.)

yelena andreyevna (Voynitski'nin elinden tabancayı almaya çalışarak): Verin onu! Verin diyorum size!

voynitski: Bırakın, Hélène! Bırakın beni! (Kurtulur, koşarak girer, bakışlarıyla Serebryakov'u arar.) Nerde o? Hah, orda işte! (Ateş eder.) Bum! (Bir sessizlik) İsabet etmedi mi? Yine mi ıska? (Öfkeyle) Ah, şeytan... şeytan götürsün...

(Tabancayı yere çalar, bir sandalyeye bitkin yığılır. Serebryakov donup kalmıştır. Yelena Andreyevna duvara dayanmış, bayılacak gibidir.)

yelena andreyevna: Götürün beni burdan! Götürün, öldürün... Ama... Burda kalamam... kalamam...

voynitski (ümitsizlik içinde): Oh, ne yaptım be! Ne yapıyorum?

sonya (usulca): Dadıcığım! Dadıcığım!

perde

Dördüncü Perde

İvan Petroviç'in yatak odası. Aynı amanda yurtluğun işlerinin yürütüldüğü çalışma odası olarak kullanılmaktadır. Pencere kıyısında, üstünde gelir-gider defterleri ve her türden kâğıdın durduğu büyük bir masa, bir yazı masası, kasalar, teraziler. Astrov için konulmuş bir küçük masanın üzerinde resim gereçleri, boyalar, bir evrak çantası durmaktadır. Bir kafes, içinde bir sığırcık. Duvarda kimseye gerekli olmadığı belli bir Afrika haritası. Muşamba kaplı çok büyük bir divan. Solda, başka odalara açılan bir kapı; sağda, salona açılan kapı. Sağdaki kapının önüne, köylüler yeri kirletmesin diye bir yolluk serilmiştir. Bir güz akşamı. Sessizlik.

(Telyegin ve Marina karşı karşıya oturmuş, yün sarmaktadırlar.)

telyegin: Elinizi tez tutun Marina Timofeyevna, birazdan vedalaşmaya çağırırlar. Atların koşulması için emir verdiler bile.

marina (daha çabuk sarmaya çalışarak): Az bir şey kaldı.

telyegin: Harkov'a gidiyorlar. Oraya yerleşeceklermiş.

marina: Böylesi çok daha iyi.

telyegin: Ürktüler... Yelena Andreyevna, "Bir saat bile burda kalamam artık..." diyor da başka bir şey demiyor... Gidelim de gidelim... "Harkov'da bir süre oturur, duruma bakar, sonra da eşyalarımızı aldırırız" diyor. Eşyasız gidecekler. Demek, Marina Timofeyevna, burda oturmaları kısmet değilmiş... Ne denir, alın yazısı...

marina: Böylesi çok daha iyi. Sabah çıkarttıkları patırtı yetmiyormuş gibi bir de ateş ettiler... Yazıklar olsun!

telyegin: Öyle. Tam Ayvazovski'nin fırçasına değecek bir konu.

marina: Gözlerim kör olsa da görmeseydim. (Bir sessizlik...) Eskiden nasıl yaşıyorduysak, yine öyle yaşayacağız artık. Sabah sekizde çay, saat birde öğle yemeği, akşam olunca da akşam yemeğine oturulacak. Her şeyin bir düzeni olmalı... Adam gibi, Hıristiyan gibi yaşamalı... (İçini çeker.) Ben günahkâr, çoktandır erişte yemedim...

telyegin: Ya, çoktandır erişte yenmedi bu evde. (Bir sessizlik...) Çoktandır... Bu sabah, Marina Timofeyevna, köyde yürüyorum, bakkal arkamdan, "Hey seni asalak, çanak yalayıcı!" diye bağırmasın mı? Öyle bir acı geldi ki...

marina: Sen de aldırma anacığım. Hepimiz Tanrının asalağıyız. İş yapmadan oturduğumuz mu var? Sen, Sonya, İvan Petroviç, hepimiz çalışıp didiniyoruz! Hepimiz... Sonya nerde?

telyegin: Bahçede. Doktorla birlikte İvan Petroviç'i arıyorlar. Canına kıyar diye korkuyorlar.

marina: Ya o tabanca nerde?

telyegin (fısıltıyla): Bodruma sakladım.

(Voynitski ve Astrov bahçeden gelirler.)

voynitski: Bırak beni! (Marina ile Telyegin'e) Gidin burdan, hiç değilse, bir saatliğine yalnız bırakın beni! Gözetim altında olmak istemiyorum?

telyegin: Hemen Vanya... (Parmaklarının ucuna basarak çıkar.)

marina: Erkek kaz seni! Tıs! Tıs! Tıs!

(Yün çilesini toplar, çıkar.)

voynitski: Bırak beni!

astrov: Seve seve! Zaten çoktan çıkıp gitmem gerekirdi burdan; fakat, tekrar ediyorum, benden aldığını geri vermezsen, gitmeyeceğim.

voynitski: Senden hiçbir şey almadım.

astrov: Bak, ciddi konuşuyorum, beni yolumdan alıkoyma. Çoktan gitmem gerekiyordu.

voynitski: Senden hiçbir şey almadım.

(Otururlar.)

astrov: Demek öyle, ha? Ne yapalım, biraz daha beklerim. Ama sonra, kusura bakma, zor kullanmam gerekecek. Seni bağlayıp arama yapacağız. Bunu çok ciddi söylüyorum.

voynitski: Nasıl istersen. (Bir sessizlik...) Ne enayilik: Sen iki kez ateş et, birini bile tutturama! Kendimi bunun için hiçbir zaman bağışlamayacağım!

astrov: Madem ateş etmeye heveslendin, bari kendi kafana ateş etseydin ya!

voynitski (omuzlarını silkerek): Tuhaf. Adam öldürmeye kalkıştım, ama tutuklamıyorlar beni, mahkemeye vermiyorlar. Demek, deli sayıyorlar beni. (Kindar bir gülüşle) Evet, ben deliyim de, yeteneksizliklerini, ahmaklıklarını, insanı çileden çıkaran acımasızlıklarını profesör maskesi, çok bilmiş gözbağcı maskesi altında gizleyenler deli değil! Moruklara varıp sonra da herkesin gözü önünde başkalarını kucaklayanlar deli değil... Onu nasıl kucakladığını gördüm!

astrov: Evet efendim, kucakladım efendim. Sana da işte bu kaldı! (Nanik yapar.)

voynitski (kapıya bakarak): Yok, asıl deli olan, dünya. Sizleri hâlâ üstünde tuttuğu için!

astrov: Aptallığı bırak.

voynitski: Ne var, deli değil miyim? Öyleyse davranışlarımdan da sorumlu değilim, aptalca konuşmak hakkına sahibim.

astrov: Eski bir hiledir bu. Deli değil, dengi bozuksun sen. Dengesizsin, maskarasın. Önceleri ben de her dengi bozuğu hasta, anormal sayardım. Oysa şimdiki düşüncem, insanın normal durumunun dengi bozukluk olduğudur. Sen tamamen normalsin.

voynitski (yüzünü elleriyle kapar): Utanıyorum! Bilsen, nasıl utanıyorum! Öyle keskin bir utanç duygusu ki bu, hiçbir acıyla karşılaştırılamaz. (Tasayla) Dayanamıyorum! (Masaya eğilir.) Ne yapayım ben? Ne yapayım?

astrov: Hiçbir şey.

voynitski: Bir şey ver bana! Oh, Tanrım... Kırk yedi yaşındayım, altmış yaşına kadar yaşayacağımı varsaysak, daha on üç yılım var... Çok uzun! Bu on üç yılı nasıl geçireceğim! Ne yapacağım, ne ile dolduracağım onları? Oh, anlıyor musun beni... (Astrov'un elini telaşla yakalar.) Anlıyor musun, eğer hayatın geri kalanını bir başka türlü yaşamak olanağı olsaydı... Işıklı, dingin bir sabah uyanmak; hayata yeniden başladığını, bütün geçmişin unutulduğunu, bir duman gibi dağılıp gittiğini hissetmek. (Ağlar.) Yeni bir hayata başlamak... Söyle bana, nasıl başlamalı... ne ile...

astrov (bezgin): Ee, yeter artık be! Ne yeni hayatı! Seninle benim işimiz bitik...

voynitski: Öyle mi?

astrov: Bundan eminim.

voynitski: Bir şey ver bana... (Kalbini göstererek) İçim yanıyor.

astrov (kızgın, bağırır): Kes artık! (Yumuşamış) Bizden yüz yıl, iki yüz yıl sonra yaşayıp da hayatımızı böyle aptalca, böyle tatsız yaşadığımız için bizi hor görecek olanlar, belki de mutlu olmanın yolunu bulacaklardır... Bize gelince... Bizim seninle tek bir umudumuz var: Mezarlarımızda yatarken, hayaller, belki hatta boş hayaller görmek... (Bir iç çekişiyle) Evet kardeş. Tüm bu bölgede, aklı başında aydın, dürüst, iki kişi vardı sadece: Sen ve ben. Fakat on yıl içinde günlük yaşamın tekdüzeliği, bu iğrenç hayat, içine çekip yuttu bizi, çürümüş buharlarıyla kanımızı zehirledi, biz de herkes gibi sıradan, bayağı kişiler olup çıktık. (Canlı) Fakat, lakırdıya tutma beni. Aldığını geri ver!

voynitski: Ben senden hiçbir şey almadım.

astrov: İlaç çantasından morfin şişesini aldın. (Bir sessizlik...) Dinle, eğer ne pahasına olursa olsun kendini öldürmek niyetindeysen, git ormana, orda vur kendini. Ama morfini geri ver. Laf çıkar sonra, onu sana benim verdiğimden kuşkulanırlar... Oysa bana senin otopsini yapmak yeter de artar bile... Böyle bir şeyi ilginç bulacağımı mı sanıyorsun?

(Sonya girer.)

voynitski: Beni rahat bırak.

astrov (Sonya’ya): Sofya Aleksandrovna, dayınız ilaç çantamdan bir şişe morfin çalmış, geri vermiyor. Söyleyin, akıllıca bir şey değil bu, tadında bıraksın. Zamanım da yok, gitmeliyim.

sonya: Vanya Dayı, morfini aldın mı?

(Bir sessizlik...)

astrov: Aldı. Eminim...

sonya: Geri ver onu. Neden korkutuyorsun bizi? (Tatlılıkla) Ver, dayıcığım. Ben sanki senden daha çok mu mutluyum? Ama yine de umutsuzluğa kaptırmıyorum kendimi, sabrediyorum, hayatım kendi kendine bitene kadar da sabredeceğim... Sen de sabret. (Bir sessizlik...) Ver onu! (Elini öper.) Kıymetli, yiğit dayım! Canım, biricik dayıcığım, ver hadi! (Ağlar.) İyi yüreklisin sen, bize acıyıp vereceksin onu! Sabret dayıcığım! Sabret!

voynitski (şişeyi masada koyduğu yerden alıp, Astrov'a verir): Peki, al! (Sonya'ya) Ama bir an önce çalışmaya başlayalım, bir şeyler yapalım, dayanamayacağım yoksa... Dayanamayacağım...

sonya: Evet, evet çalışacağız. Bizimkileri uğurlar uğurlamaz çalışmaya koyulacağız... (Masadaki kâğıtları sinirli sinirli karıştırır.) Her şeyi yüzüstü bıraktık.

astrov (Şişeyi ilaç çantasına koyar ve kayışları sıkılaştırır): Artık yola koyulabilirim.

yelena andreyevna (girer): İvan Petroviç, siz burda mısınız? Az sonra yola çıkıyoruz. Gidip Aleksandr'ı görün, size bir şey söylemek istiyor.

sonya: Git, Vanya Dayı. (Voynitski'nin koluna girer.) Gidelim. Babamla barışmalısınız. Mutlaka.

(Sonya ve Voynitski çıkarlar.)

yelena andreyevna: Gidiyorum. (Elini Astrov'a uzatır) Elveda.

astrov: Demek gidiyorsunuz artık?

yelena andreyevna: Atlar arabaya koşuldu bile.

astrov: Elveda.

yelena andreyevna: Bugün burdan gideceğinizi vaat etmiştiniz bana.

astrov: Biliyorum. Birazdan yola çıkıyorum. (Bir sessizlik...) Korktunuz mu? (Elini tutar.) Gerçekten, o kadar korkutucu mu bu?

yelena andreyevna: Evet.

astrov: Belki her şeye rağmen, kalırdınız? Ha? Yarın, fidanlıkta...

yelena andreyevna: Hayır... Karar verildi artık. Size böyle cesaretle bakabiliyorsam, gitme kararının verilmesindendir... Bir tek şey dileyeceğim sizden: Benim hakkımda iyi düşünün. Bana saygı duyasınız istiyorum.

astrov: Eeeh! (Bir sabırsızlık hareketi yapar.) Gitmeyin, çok rica ediyorum. Anlasanıza, bu dünyada yapacak hiçbir şeyiniz yok. Sizin, yaşamınızın hiçbir amacı yok, sizi oyalayacak hiçbir şey yok ve eninde sonunda, duygularınıza teslim olacaksınız. Kaçınılmaz bir şey bu. Ne olur, Harkov'da Kursk'ta, ne bileyim bir başka yerde değil de, burda, doğanın koynunda olsun bu... Hem de şiirsel olur, çok güzel olur doğrusu... Buralarda fidanlıklar, tam Turgenyev zevkine uygun, yarı harap çiftlikler vardır...

yelena andreyevna: Ne gülünçsünüz... Size kızgınım, ama yine de tatlı duygularla anacağım sizi... İlgi çekici, özgün bir kişisiniz. Bir daha hiçbir zaman görüşmeyeceğiz, öyleyse niye saklamalı: Size kapıldım da biraz... Hadi, el sıkışalım, dostça ayrılalım. Beni kemlikle anmayın.

astrov (elini sıkar): Evet, gitmeniz daha iyi... (Düşünceli) İyi yürekli, içten bir insansınız sanki... ama yine de tüm varlığınıza sinmiş tuhaf bir şey var. Kocanızla çıkıp geldiniz; burda çalışan, çabalayan, bir şeyler yaratmaya uğraşan kim varsa işlerimizi bırakıp, bütün yaz kocanızın damla illeti ve

sizinle uğraşmak zorunda kaldık. İkiniz, o ve siz, hepimize tembelliğinizi, başıboşluğunuzu bulaştırdınız. Kendimi size kaptırdım ve bütün bir ay boyunca elimi işe sürmedim. Oysa bu zaman süresince insanlar hastalandı; ormanlarıma, genç fidanlıklara hayvan sürüleri sokuldu!.. Yani siz ve kocanız nereye ayak basarsanız kurutuyorsunuz orayı... Şaka ediyorum tabii, ama yine de... tuhaf. Ve eminim, eğer kalsaydınız çok büyük yıkımlar olacaktı burda. Bende yıkılacaktım... ve sizin durumunuz da pek parlak olmayacaktı... Öyleyse, gidin! Finita la comedia!

yelena andreyevna (Astrov'un masasından bir kurşun kalem alır ve hızla cebine koyar): Bu kurşunkalemi anmalık olarak alıyorum.

astrov: Ne tuhaf şey... Tanıştık ve birdenbire, nedense... artık hiçbir zaman görüşmeyeceğiz. Dünyada her şey böyle... Hazır kimse yokken, Vanya Dayı bir buketle girmemişken, bırakın... öpeyim sizi... Veda öpücüğü... Ha? (Boynunu öper.) İşte böyle... çok güzel.

yelena andreyevna: Size mutluluklar dilerim. (Çevreye bakınır) Peki, işte, hayatta bir kere de bu olsun! (Astrov'u taşkın bir hareketle öper ve hemen aynı anda hızla ayrılırlar birbirlerinden.) Gitmeliyim artık.

astrov: Olabildiğince çabuk gidin. Atlar koşulmuşsa hemen yola çıkın.

yelena andreyevna: Buraya geliyorlar sanırım.

(İkisi de kulak kabartırlar.)

astrov: Finita!

(Serebryakov, Voynitski, elinde kitabıyla Mariya Vasilyevna, Telyegin ve Sonya girerler.)

serebryakov (Voynitski'ye): Geçmişi unutalım. Olup bitenlerden sonra, şu birkaç saat içinde o kadar çok şey yaşadım ve düşündüm ki, nasıl yaşamak gerektiği konusunda gelecek kuşaklara nasihat olarak koca bir tez yazabilirmişim gibi geliyor bana. Senin bağışlanma dileğini gönülden kabul ediyor, senden de beni bağışlamanı diliyorum. Elveda!

(Voynitski'yle üç kez öpüşürler.)

voynitski: Daha önce aldığını düzenli olarak almaya devam edeceksin. Her şey eskisi gibi olacak.

(Yelena Andreyevna, Sonya'yı kucaklar.)

serebryakov (Mariya Vasilyevna'nın elini öper): Maman!

mariya vasilyevna (onu öperek): Aleksandr, yine fotoğraf çektirin de gönderin bana. Benim için ne kadar değerli olduğunuzu bilirsiniz.

telyegin: Elveda efendimiz! Bizi unutmayın!

serebryakov (kızını öperek): Elveda... Elveda herkese... (Astrov'un elini sıkar.) Sevimli dostluğunuz için teşekkür ederim... Sizin düşünce tarzınıza, coşkularınıza, meraklarınıza, taşkınlıklarınıza saygı duyuyorum... Fakat, yaşlı bir adamın, veda selamına bir uyarı eklemesine izin verin: Baylar, ortaya gerçek iş koymak gerekir! Evet, gerçek iş koymak gerekir ortaya! (Eğilerek selamlar herkesi.) Hepinize mutluluklar dilerim! (Çıkar. Mariya Vasilyevna ile Sonya da arkasından giderler.)

voynitski (Yelena Andreyevna'nın elini tutkuyla öperek): Elveda... Bağışlayın beni... Bir daha hiçbir zaman görüşmeyeceğiz.

yelena andreyevna (duygulanmıştır): Elveda sevgili dostum. (Voynitski'nin başına bir öpücük kondurur ve çıkar.)

astrov (Telyegin'e): Vaflya, söyle de, bu arada benim atları koşsunlar.

telyegin: Peki dostum. (Çıkar.)

(Astrov ve Voynitski yalnız kalırlar.)

astrov (masadan boyaları toplar, çantasına koyar): Niye uğurlamaya gitmiyorsun?

voynitski: Bırak gitsinler. Ben... ben, yapamıyorum. Çok güç. Hemen bir şeylerle uğraşmam gerek. Çalışmak, çalışmak! (Masadaki kâğıtları karıştırır.)

(Bir sessizlik. Koşum takımlarının çıngıraklarından, arabaların hareket ettiği anlaşılır.)

astrov: Gittiler. Profesör memnundur şimdi. Bir daha öldürsen gelmez artık buraya.

marina (girer): Gittiler. (Koltuğu oturup çorap örmeye koyulur.)

sonya (girer): Gittiler. (Gözyaşlarını kurular.) Yolları açık olsun. (Dayısına) Eh, Vanya Dayı, hadi bir şeyler yapmaya koyulalım artık.

voynitski: Çalışmak, çalışmak...

sonya: Seninle birlikte şu masanın başına oturmayalı ne kadar, ne kadar uzun zaman geçti. (Masadaki lambayı yakar.) Mürekkep kalmamış... (Mürekkep şişesini alır, dolaba gidip mürekkep doldurur.) Fakat gitmiş olmaları yine de keder veriyor bana...

mariya vasilyevna (ağır ağır girer): Gittiler! (Oturur, okumaya dalar.)

sonya (masaya oturur, hesap defterini gözden geçirmeye koyulur): Her şeyden önce Vanya Dayı, faturaları kaydedelim. Korkunç savsaklamışız bunu. Bugün birisi

hesabını istetti yine. Faturasını yazıver. Sen birini yazarken, ben ötekini yazarım...

voynitski (yazar): Bay... hesabına...

(Sessizce yazarlar.)

marina (esner): Uykum geldi.

astrov: Ne sessizlik... Divit uçları gıcırdıyor, cırcır böceği ötüyor... Canım çekmiyor ayrılmayı burdan... (Koşum çıngırakları işitilir.) İşte atları koşuyorlar... Sanırım sizlerle vedalaşmak zamanı geldi dostlarım, masamla da vedalaşayım –ve yolcu yolunda gerek!– (Krokilerini evrak çantasına koyar.)

marina: Acelen ne? Kalsana.

astrov: Olmaz.

voynitski (yazar): “Ve eski borcundan iki ruble yetmiş beş kopek kaldı...”

(Bir İşçi girer.)

işçi: Mihail Lvoviç, atlar koşuldu.

astrov: Duydum. (İlaç çantasını, bavulunu, evrak çantasını verir ona) Al şunları, dikkat et, çanta ezilmesin.

işçi: Baş üstüne. (Çıkar.)

astrov: Hadi bakalım... (Vedalaşmak için yaklaşır odadakilere.)

sonya: Bir daha ne zaman görüşeceğiz?

astrov: Sanırım yazdan önce değil. Kışın görüşebileceğimizi sanmıyorum... Tabii, eğer gerek olursa haber verirsiniz, gelirim. (Elini sıkar.) Konukseverliğiniz, yakınlığınız... tek

sözcükle her şey için teşekkürler. (Gidip dadının alnından öper.) Allahaısmarladık, ihtiyarcık...

marina: Çay içmeden gidiyorsun öyle mi?

astrov: Canım istemiyor dadı.

marina: Belki bir kadeh votka içerdin?

astrov (kararsız): Belki...

(Marina çıkar.)

astrov (bir sessizlikten sonra): Atlardan biri topallıyor nedense. Dün Petruşka suvarmaya götürürken fark ettim...

voynitski: Nallarını değiştirmelisin.

astrov: Rojdestvennoye'de nalbanta uğramalı. Başka çare yok. (Afrika haritasına yaklaşıp bakar.) Belki de şu Afrika sıcaktan cayır cayır yanıyordur şimdi! Korkunç bir şey!

voynitski: Evet, öyle olmalı.

marina (üstünde bir kadeh votka ve bir ekmek dilimi bulunan bir tepsiyle döner): Buyur.

(Astrov votkayı alır, içer.)

marina: Afiyet olsun yavrum. (Eğilerek selam verir.) Bir lokma da ekmek alsaydın.

astrov: Yok, böyle iyi... Hepinize mutluluklar dilerim! (Marina'ya) Beni geçirme dadı. Gereği yok.

(Çıkar. Sonya onu uğurlamak için kandille arkasından gider. Marina koltuğuna oturur.)

voynitski (yazar): "2 Şubat, 20 libre bezir yağı... 16 Şubat, yine 20 libre bezir yağı... Kara buğday..."

marina: Gitti.

(Bir sessizlik...)

sonya (döner, kandili masaya koyar): Gitti.

voynitski (hesap tahtasında hesap yapıp yazar): Toplam... on beş... yirmi beş...

marina (esner): Tanrım, günahlarımızı bağışla...

(Telyegin ayaklarının ucuna basarak girer, kapının yakınında oturur, gitarını yavaşça akort eder.)

voynitski (Sonya'nın saçlarını okşayarak): Çocuğum, bilsen nasıl güç geliyor bana! Ah, bilsen nasıl güç geliyor!

sonya: Ne yapabiliriz? Yaşamak gerek! (Bir sessizlik...) Yaşayacağız Vanya Dayı. Çok uzun günler, boğucu akşamlar geçireceğiz. Alın yazımızın bütün sınavlarına sabırla katlanacağız. Bugün de, yaşlılığımızda da, dinlenmek bilmeden, başkaları için çalışıp didineceğiz. Ecel saati gelip çatınca da uysalca öleceğiz ve orda, mezarın ötesinde, çok acı çektik, gözyaşı döktük, çok acı şeyler yaşadık diyeceğiz... Ve Tanrı acıyacak bize ve biz seninle, canım dayıcığım, parlak, güzel, sevimli bir hayata kavuşacağız ve burdaki mutsuzluklarımıza sevecenlikle, hoşgörüyle gülümseyeceğiz ve dinleneceğiz... İnanıyorum buna dayıcığım, bütün kalbimle, tutkuyla inanıyorum... (Voynitski'nin önünde diz çöker ve başını onun avuçlarına koyar. Yorgun bir sesle tekrar eder.) Dinleneceğiz!

(Telyegin gitarıyla yumuşak bir ezgi çalar.)

sonya: Dinleneceğiz! Melekleri dinleyeceğiz, elmaslar gibi yıldızlarla kaplı gökleri göreceğiz. Dünyanın tüm kötülüklerinin, tüm acılarımızın, dünyayı baştan başa kaplayacak olan merhametin önünde silinip gittiğini göreceğiz ve hayatımız bir okşayış gibi dingin, yumuşak, tatlı olacak. İnanıyorum, inanıyorum buna. (Dayısının gözyaşlarını mendiliyle kurular.) Zavallı, zavallı Vanya Dayı,

ağlıyorsun... (Gözyaşları arasından) Hayatında mutluluğu tadamadın, ama bekle Vanya Dayı, bekle... Dinleneceğiz... (Kucaklar onu.) Dinleyeceğiz!

(Bekçinin sopa vuruşları. Telyegin gitarını usulca çalmakta. Mariya Vasilyevna broşürün kıyılarına notlar almakta, Marina çorap örmektedir.)

sonya: Dinleneceğiz.

perde ağır ağır iner

MARTI

Komedi – 4 Perde

KİŞİLER

İrina Nikolayevna Arkadina

(kocasının soyadıyla).

Trepleva

Aktris.

Konstantin Gavriloviç Treplev

Trepleva’nın oğlu, genç bir adam.

Pyotr Nikolayeviç Sorin

İrina Nikolayevna’nın ağabeyi.

Nina Mihaylovna Zareçnaya

Zengin bir çiftlik sahibinin genç kızı.

İlya Afanasyeviç Şamrayev

Emekli üsteğmen, Sorin çiftliğinin kâhyası.

Polina Andreyevna

İlya Afanasyeviç’in karısı.

Mâşa

Şamrayev’lerin genç kızları.

Boris Alekseyeviç Trigorin

Yazar.

Yevgeni Sergeyeviç Dorn

Doktor.

Semyon Semyonoviç Medvedenko

Öğretmen.

Yakov

İşçi.

Aşçı

Hizmetçi Kız

Olay, Sorin’in çiftliğinde geçer. Üçüncü ve dördüncü perdeler arasında iki yıllık bir zaman vardır.

Birinci Perde

Sorin'in çiftliğinde bahçenin bir bölümü. İki yanı ağaçlı geniş bir yol gerideki göle doğru uzanır. Bir amatör tiyatro gösterisi için yapıldığı belli derme çatma bir sahne, gölün görünmesine engel olmaktadır. Sahnenin sağında, solunda fundalıklar. Birkaç iskemle ve küçük masa.

Güneş az önce batmıştır. Amatör tiyatro gösterisi için hazırlanmış sahnenin inik perdesinin arkasında Yakov ve öteki işçiler çalışmakta, çekiç ve öksürük sesleri işitilmektedir. Parkta bir gezintiden dönen Mâşa ve Medvedenko soldan gelirler.

medvedenko: Neden hep karalar giyersiniz siz?

mâşa: Hayatımın yasını tutuyorum. Mutsuzum.

medvedenko: Neden ama? (Düşünceli) Aklım ermiyor. Sağlığınız yerinde. Babanız zengin değil ama, durumu hiç de kötü sayılmaz. Bir de beni düşünün. Ayda topu topu yirmi üç ruble geçiyor elime, emeklilik kesintisi de caba, ama yine de yas tuttuğum yok.

(Otururlar.)

mâşa: Para... Ne önemi var paranın? İnsan yoksulken de mutlu olabilir.

medvedenko: Evet, teoride öyle... Ama işin pratiğinde nasıl oluyor bakın: Ben, annem, iki kız bir de erkek kardeşim topu topu yirmi üç rubleyle geçinmek zorundayız. İnsan dediğin yiyip içer, öyle değil mi? Sonra çay, şeker? Tütün? Çık bakalım işin içinden çıkabilirsen...

mâşa (iç sahneye bakarak): Gösterinin başlamasına az kaldı.

medvedenko: Evet. Zareçnaya oynayacak. Oyunun yazarı ise Konstantin Gavriloviç. Birbirlerine âşıklar ve bugün gönülleri tek ve aynı sanatsal görüntüyü yaratmak arzusunda kaynaşacak. Bizim gönüllerimizde ise ortak dokunma noktaları yok. Oysa seviyorum sizi Mâşa. Hasretimden evde duramıyorum. Her gün altı verst yaya olarak buraya geliyor, aynı yolu yine yaya olarak gerisin geri dönüyorum da, soğuk bir umursamazlıktan başka bir şey göremiyorum sizde. Evet, anlıyorum tabi. Züğürtün tekiyim, elime bakan koca bir aile var... Kendi karnını doyurmaktan aciz birinin ardından niye gitmeli ki...

mâşa: Saçma. (Enfiye çeker.) Aşkınız duygulandırıyor beni ama, karşılık veremiyorum, hepsi bu. (Tabakayı uzatır.) Buyurmaz mısınız?

medvedenko: İstemem.

(Sessizlik...)

mâşa: Ne boğucu hava. Bu gece sanırım fırtına patlar. Siz ya felsefe yapıyor, ya da yoksulluktan dem vuruyorsunuz. Size göre yoksulluktan daha büyük mutluluk olamaz. Ama bence paçavralar içinde dolanıp da bir dilim ekmeğe muhtaç olmaktan çok daha beter şeyler vardır... Fakat, sizin anlayacağınız bir şey değil bu...

(Sağdan Sorin ve Treplev girerler.)

sorin (bastonuna dayanarak): Şu köy hayatı bir türlü sinmedi içime oğlum. Alışamayacağım buralara, belli bir şey bu. Dün saat onda kafayı vurup yattığımda, ya da bu sabah dokuzda kalktığımda hep aynı duygu vardı içimde: Sanki çok uzun süren bir uyku yüzünden benim kafa tasıma yapışmış da falan filan... (Güler.) Öğle yemeğinden sonra da elimde olmaksızın yatıp uyudum yine, ama kafamın içi kazan gibi, vesselam...

treplev: Doğru. Kentte oturmalısın sen dayı. (Mâşa ile Medvedenko'yu görerek) Hey, ne işiniz var burda sizin? Başladığı zaman çağırırlar. Ama şimdi gidin lütfen.

sorin (Mâşa'ya): Marya İlyiniçna, ne olur babanıza söyleyin de çözdürsün şu köpeği. Uluyup duruyor. Kız kardeşim dün de gözünü kırpmadı sabaha kadar.

mâşa: Babamla kendiniz konuşursunuz. Benim işim değil. Beni mazur görün lütfen. (Medvedenko'ya) Gidelim!

medvedenko (Treplev'e): Başladığı zaman haberimiz olacak, değil mi?

(Mâşa ve Medvedenko çıkarlar.)

sorin: Demek, it bütün gece uluyacak yine... Şu köyde hiçbir zaman gönlümce yaşayamadım gitti. Bir ay izin alıp geldiğim olurdu, hani dinlenirim filan diye. Ama burdaki saçmalıklarla canımdan bezer, daha ilk günden kaçıp gitmek isterdim. (Güler.) Her zaman zevk duyardım burdan ayrılırken... Gel gör ki, emekli oldum, gidecek yerim yok, vesselam... İster istemez burdayım...

yakov (Treplev'e): Biz göle yıkanmaya gidiyoruz Konstantin Gavrilıç.

treplev: Olur. Ama on dakika sonra yerinizde olun. (Saatine bakar.) Nerdeyse başlıyoruz.

yakov: Baş üstüne. (Çıkar.)

treplev (iç sahneye göz atarak): İşte sana en âlâsından tiyatro! Perde, birinci kulis, sonra ikincisi, sonra da açık alan. Dekor yok. Doğrudan doğruya gölü ve ufku görüyoruz. Perde tam tamına sekiz buçukta, ay doğarken açılacak.

sorin: Harika.

treplev: Tabi Zareçnaya gecikirse tüm etki yok olur. Gelmesi de gerek artık. Babasıyla üvey annesi baskı altında tutuyorlar kızı, evden çıkması hapishaneden kaçmak kadar güç. (Dayısının boyunbağını düzeltir.) Traş olman gerekmez miydi, saçın sakalın birbirine karışmış...

sorin (sakalını tarayarak): Hayatımın trajedisidir bu. Gençliğimde de böyleydi dış görünüşüm, sanki zil zurna sarhoşmuşum gibi filan. Kadınlar hiçbir zaman sevmediler beni. (Oturur.) Kız kardeşimin keyfi neden bozuk bugün?

treplev: Neden mi? Canı sıkılıyor. (Sorin'in yanına oturur.) Kıskanıyor. Oyunda kendisi değil de Zareçnaya oynayacak diye, bana da, gösteriye de, oyunuma da karşı. Tek satırını bilmeden, nefret ediyor oyunumdan.

sorin (güler): Yok canım, nerden çıkarıyorsun...

treplev: Şu küçücük sahnede kendisi değil de Zareçnaya başarı kazanacak diye, canı şimdiden sıkılmaya başladı bile. (Saatine bakar.) Psikolojik bir garabet örneğidir annem. Yeteneğinden hiç kuşku yok, akıllı bir kadındır: Kitap okurken gözyaşı dökebilir, Nekrasov'un tüm şiirlerini bir çırpıda ezbere okuyuverir sana, biri hasta oldu mu melek gibi titrer üstüne, ama bir başka aktristi övmeye gör yanında! Dünyayı başına yıkar alimallah! Sadece onu övmek, onun hakkında yazmak, La dame aux camelias ya da Hayatın Tütsüleri oyunlarındaki olağanüstü oyununa hayran kalmak zorundasındır. Tabi, burda köyde bu afyondan yoksun kaldığı için canı sıkılıyor, öfkeleniyor, hepimiz düşman görünüyoruz gözüne, kabahatliyiz. Sonra, boş inançları vardır; yan yana üç mumun yakılmasından, on üç sayısından korkar. Üstelik de cimridir. Odesa'da, bankada yetmiş bin rublesi olduğunu pekâlâ biliyorum. Ama ödünç para iste de göreyim, ağlayıp sızlanmaya başlar.

sorin: Annenin oyunundan hoşlanmadığını takmışsın aklına, huysuzlanıp duruyorsun. Telaşa gerek yok, annem

tapıyor sana.

treplev (bir çiçeğin yapraklarını kopararak): Seviyor, sevmiyor, seviyor, sevmiyor, seviyor, sevmiyor... (Güler.) Gördün mü, annem sevmiyor beni. Bunda şaşacak bir şey de yok! Yaşamak istiyor o, âşık olunmak, açık, parlak renkli bluzlar giymek istiyor... Bense yirmi beş yaşına bastım, ona artık genç olmadığını anımsatıyorum böylece. Ben olmadığımda otuz iki yaşındadır, benim yanımdaysa kırk üçünde... İşte bunun için nefret ediyor benden. Bundan başka tiyatrodan hazetmediğimi de biliyor. O seviyor tiyatroyu, tiyatro yoluyla insanlığa, kutsal sanata hizmet ettiğini sanıyor. Ama bence bugünün tiyatrosu tutuculuktan, boş ve geri şeylerin savunuculuğundan başka bir şey değil. Perde kalkıp da o üç duvarlı odada, sahnenin yapay ışığında, o büyük yeteneklerin, kutsal sanatın yüce kişilerinin, insanların nasıl yiyip içtiğini, seviştiğini, yürüdüğünü, nasıl ceket giydiğini bize betimlediklerini gördüğümde; bayağı tablolar ve tümcelerle, ancak mankafaların işine yarayacak o küçük, basit ahlakı şırınga etmeye çalıştıklarını izlediğimde; binlerce değişik görüntü arkasında hep aynı bayağı şeyi ısıtıp ısıtıp sunduklarında; kabalığı ve bayağılığıyla üstüne bir karabasan gibi çöken Eyfel Kulesi’nden Maupassant’ın kaçması gibi, kaçıp gidiyorum ben de.

sorin: Tiyatrosuz yapamayız.

treplev: Yeni biçimlere gereksinim var. Yeni biçimler bulunamıyorsa eğer, hiçbir şey olmasın daha iyi. (Saatine bakar.) Annemi seviyorum, hem de çok. Fakat anlamsız bir yaşam sürdürüyor, adı ayyuka çıktı şu yazarla birlikte, gün geçmiyor ki gazetelerin dedikodu sayfalarında ondan söz edilmesin. Bu da bıktırdı beni. Bazen de sıradan bir ölümlünün bencilliğini duyuyorum içimde; annemin ünlü bir aktris olmasına üzülüyorum, herhangi bir kadın olsaydı daha mutlu olurdum gibi geliyor bana. Kimi zaman ünlü kişilerle tepeleme dolu olurdu evimiz; aktörler, aktrisler, yazarlar...

Aralarında hiçbir değeri bulunmayan bir ben olurdum sadece, sırf onun oğlu olduğum için varlığına katlanılan... Dayı, insanı bundan daha çok ezen, bundan daha aptalca bir durum olabilir mi?.. Kimim ben? Neyim? Üniversitenin üçüncü sınıfından, hani derler ya, elde olmayan nedenlerle ayrılmak zorunda kalmış, yeteneksiz, meteliksiz, nüfus kâğıdıma göre de Kiev doğumlu, aşağı orta tabakadan biri... Gerçekten de, ünlü bir aktördü ama, Kiev'in aşağı orta tabakasındandı babam... Böyle işte... Annemin konuk salonunda tüm bu sanatçılar, yazarlar, yücegönüllü ilgilerini bana yönelttiklerinde, bakışlarıyla hiçliğimi ölçüyorlarmış gibi gelir, düşüncelerini okur, alçalmışlığımın acısı altında ezilirdim.

sorin: Hazır sözü açılmışken, şu yazar nasıl bir adam allasen? Anlamak güç. Susuyor hep.

treplev: Akıllı, sade, biraz da melankolik biri. Efendi ve ölçülü. Kırkında bile değil daha, ama şimdiden ünlü ve gırtlağına kadar doymuş hayata... Yazdıklarına gelince... bilmem... nasıl söylemeli? Hoş ve ilginç... fakat Tolstoy ya da Zola'dan sonra Trigorin okumak istemiyor insan.

sorin: Kim ne derse desin, yazarları severim doğrusu. Bir zamanlar iki şeyi tutkuyla istemiştim: Evlenmek ve yazar olmak. Fakat ne biri oldu ne öteki... Ya. Küçük bir yazar olmak bile fena olmasa gerek, vesselam...

treplev (kulak kabartarak): Ayak sesleri duyuyorum... (Dayısını kucaklar.) Onsuz yaşayamam... Adımlarının sesleri bile ne kadar güzel... Çılgınca mutluyum. (Sahneye girmekte olan Nina Zareçnaya'ya doğru hızla yürür.) Büyüleyici peri, düşlerimin sevgilisi...

nina (heyecanlı): Geç kalmadım ya... Ha, geç kalmadım değil mi?..

treplev (ellerini öperek): Hayır, hayır, hayır...

nina: Gün boyunca tedirginlik içinde kıvrandım durdum, ne korkunçtu Tanrım! Babam bırakmayacak diye ödüm kopuyordu... Bereket versin bir yere gittiler üvey annemle. Gök kızarıyor, ay doğdu doğacak, atı deli gibi sürdüm... (Güler.) Öyle sevinçliyim ki şimdi. (Sorin'in elini kuvvetle sıkar.)

sorin: Gözler... ağlamaktan kızarmışlar belli ki... Yok yok! iyi bir şey değil bu.

nina: Öyle... Nasıl soluk soluğayım baksanıza. Yarım saat sonra da döneceğim, acele etmem gerek. Yok, yok, ne olur bırakın da gideyim... Babam burda olduğumu bilmiyor.

treplev: Hemen başlamalıyız zaten. Gidip herkese haber vereyim.

sorin: Bu işi ben yaparım, olur biter. Hemen gidiyorum. (Sağdan çıkarken bir şarkı mırıldanır.) "İki asker Fransa'ya dönerken..." (Durup çevresine bakınır.) Bir keresinde yine böyle şarkı söylüyordum da, bir savcı yardımcısı arkadaş "Sesiniz pek gür ekselans!" demişti. Sonra biraz düşünüp eklemişti: "Ama çirkin." (Gülerek çıkar.)

nina: Babamla karısı buraya gelmeme izin vermiyorlar. Burda bohem hayatı yaşanıyormuş... Aktris olmamdan korkuyorlar... Benim gönlümse, tıpkı bir martı gibi, buraya, bu göle doğru akıyor... Yüreğim sizinle dopdolu... (Çevreye bakınır.)

treplev: Yalnızız.

nina: Orda biri var gibi...

treplev: Yok kimse.

(Öpüşürler.)

nina: Ne ağacı bu?

treplev: Karaağaç.

nina: Neden kapkara öyle?

treplev: Akşam oldu, her şey kararıyor. Yalvarırım erken gitmeyin.

nina: Olanaksız.

treplev: Peki, ben size gelsem, Nina? Tüm gece boyunca, sabaha kadar, bahçede durup pencerenize bakmak için.

nina: Olmaz, bekçi görür. Köpek de alışkın değil size, havlar.

treplev: Seviyorum sizi.

nina: Şşş...

treplev (ayak sesleri duyarak): Kim var orda? Siz misiniz Yakov?

yakov (sahne gerisinden): İyi bildiniz efendim.

nina: Gerçekten de.

treplev: İspirto hazır mı? Kükürt de tamam, değil mi? Kızıl gözler göründüğünde, kükürt kokusu yayılacak. (Nina'ya) Sahneye geçebilirsiniz, her şey tamam. Heyecanlı mısınız?

nina: Çok... Anneniz neyse, ondan çekinmiyorum, ama Trigorin de burda... Korkunç bir şey onun karşısında oynamak, utanıyorum da... Ünlü bir yazar... Genç mi?

treplev: Evet.

nina: Olağanüstü güzellikte hikâyeleri var!

treplev (soğuk): Bilmem, okumadım.

nina: Sizin oyununuzda oynamak güç bir şey. Canlı kişiler yok.

treplev: Canlı kişiler! Hayatı olduğu ya da olması gerektiği gibi değil, hayalimizde canlandırdığımız gibi betimlemek gerekir.

nina: Çok az hareket var oyununuzda, sadece okuma. Oysa bir oyunda bence mutlaka aşk olmalı... (Birlikte sahne arkasına giderler.)

(Polina Andreyevna ve Dorn girerler.)

polina andreyevna: Hava nemleniyor. Gidip lastik çizmelerinizi giyin.

dorn: Ben yanıyorum.

polina andreyevna: Hiç korumuyorsunuz kendinizi. İnatçılık ediyorsunuz. Bir doktor olarak nemli havanın size ne kadar zararlı olduğunu pekâlâ bilirsiniz de, amacınız bana acı çektirmek. Dün akşam da mahsustan oturdunuz terasta...

dorn (bir şarkı mırıldanır): "Söz etme, gençliğimi mahvettiğinden..."

polina andreyevna: İrina Nikolayevna ile öyle tatlı sohbet ediyordunuz ki havanın soğuduğunu fark etmediniz bile... Doğru söyleyin, hoşlanıyorsunuz ondan, değil mi?

dorn: Yaşım elli beş.

polina andreyevna: Boş lakırdı, erkekler için yaşlılık değildir ki bu. Kendinizi çok güzel korumuşsunuz, hâlâ hoşuna gidiyorsunuz kadınların.

dorn: Peki, ne istiyorsunuz?

polina andreyevna: Bir aktris gördünüz mü, hepiniz yerlere kapanmaya hazırsınız. Hepiniz!

dorn (bir şarkı mırıldanır): "İşte yeniden karşında senin..." Toplumda sanatçılara hayranlık duyuluyor, onlara sözgelimi,

tüccarlara olduğundan daha başka türlü davranılıyorsa, eşyanın doğasına uygun bir şeydir bu. Bir çeşit idealizmdir.

polina andreyevna: Kadınlar her zaman âşık oldular size, kucağınıza attılar kendilerini. Bu da mı idealizm?

dorn (omuzlarını silkerek): Ne var bunda? Kadınlarla gerçekten de çok iyi olmuştur ilişkilerim. Bende her şeyden önce becerikli bir hekimi sevdiler. On-on beş yıl kadar önce bütün bu il çevresinde, anımsayacaksınız, doğru dürüst tek doğum hekimi bendim. Sonra, her zaman dürüst olmuşumdur insan ilişkilerinde.

polina andreyevna (Dorn'un elini tutarak): Canım benim!

dorn: Yavaş. Gelen var.

(Sorin, kolunda Arkadina, yanlarında Trigorin, Şamrayev, Medvedenko ve Mâşa girerler.)

şamrayev: Onu 1873'te Poltava panayırı sırasındaki oyununda görecektiniz, ne harika kadındı! Şimdi bile heyecanlanıyorum düşünürken! Harika bir oyuncuydu! Ya komik Çadin, Pavel Semyoniç Çadin, onun nerde olduğunu biliyor musunuz? Rasplyuyev rolünde onun gibisi yoktu, Sadovski'den bile üstündü, inanın hanımefendi. Kendisi acaba nerde şimdi?

arkadina: Durmadan bir takım Nuh nebiden kalma şeyleri sorup duruyorsunuz. Nerden bileyim canım! (Oturur.)

şamrayev (içini çekerek): Paşka Çadin! Ben öyle oyuncuyu nerden bulayım şimdi! Tiyatro çok şey yitirdi, İrina Nikolayevna! Eskiden güçlü meşe ağaçları vardı, şimdi karşımıza çıkanlar ise bildiğimiz kütük.

dorn: Büyük yıldızların azaldığı doğru, ama buna karşılık ortalama oyuncunun düzeyi çok yükseldi.

şamrayev: Sizinle uzlaşmama olanak yok. Bununla birlikte, zevk sorunudur, tartışılmaz. De gustibus aut bene, aut nihil.

(Treplev sahne arkasından bakar.)

arkadina: Sevgili oğlum, ne zaman başlıyor?

treplev: Az sonra. Biraz sabretmenizi diliyorum.

arkadina (Hamlet'ten okur): “Oğlum! Bakışlarımı ruhumun ta derinliklerine yönelttin sen ve ben orda öyle kanlı, öyle öldürücü yaralar gördüm ki, kurtuluş yok!”

treplev (Hamlet'ten): “Öyleyse neden kötülüğe teslim ettin kendini, aşkı cinayetin uçurumunda aradın?”

(Sahne gerisinden boru sesi gelir.)

treplev: Bayanlar baylar, başlıyoruz! Lütfen dikkat! (Sessizlik...) Başlıyorum. (Bir değnekle yere vurur ve yüksek sesle konuşur.) Sizler, ey geceleyin bu gölün üzerinde uçuşan eski zaman gölgeleri, saygıdeğer hayaller, uyutun bizleri, uyutun ki iki yüz bin yıl sonra olacakları görelim!

sorin: İki yüz bin yıl sonra hiçbir şey olmayacak.

treplev: Öyleyse bırakalım da bu hiçbir şeyi göstersinler bize.

arkadina: Bırakalım. Biz uyuyoruz.

(Perde kalkar. Göl gözler önüne serilir. Ufukta ay ve ışıklarının suda yansımaları. Nina Zareçnaya, tepeden tırnağa ak giysiler içinde büyücek bir kaya üzerinde oturmaktadır.)

nina: İnsanlar, aslanlar, kartallar ve keklikler, boynuzlu geyikler, kazlar, örümcekler, derin suların suskun balıkları, deniz yıldızları ve gözle görülmesi olanaksız varlıklar; tek sözcükle, tüm canlılar, tüm canlılar, tüm canlılar, yaşamlarının kederli çemberini tamamlayıp söndüler... Artık

binlerce yüz yıldır yeryüzü tek bir canlı varlık taşımıyor üzerinde ve bu zavallı ay boşu boşuna yakıyor fenerini. Çayırlarda çığrışarak uyanan turna kuşları yok artık ve ıhlamur korularında mayıs böceklerinin vızıltıları işitilmiyor. Soğuk, soğuk, soğuk... Boşluk, boşluk, boşluk... Dehşet, dehşet, dehşet... (Sessizlik...) Tüm canlı yaratıkların vücutları toza dönüştü ve sonsuz madde onları taşa, suya, buluta çevirdi ve hepsinin ruhları tek bir ruhta birleşti. Evrensel dünya ruhunda... O benim, ben... Büyük İskender'in ruhu da, Sezar'ınki de, Shakespeare'inki de, Napoleon'unki de ve sülüklerin en değersizinin ruhu da bendedir. İnsanların bilinçleri ve hayvanların içgüdüleri birleşip kaynaştılar bende ve ben her şeyi, her şeyi, her şeyi anımsıyor, tüm hayatları yeniden yaşıyorum kendimde...

(Bataklık gazlarının alevleri görünür.)

arkadina (yavaş sesle): Dekadanca bir şey bu.

treplev (yalvarırcasına, sitemle): Anne!

nina: Yalnızım, yapayalnız. Bir şey söylemek için yüzyılda bir açarım ağzımı ve sesim bu boşlukta kederle çınlar ve hiç kimselere ulaşmaz... Sizler de, ey solgun alevler, işitmiyorsunuz beni... Sabah öncesinde çamurlu bataklıktan yükselirsiniz siz ve tan vaktine kadar sürtüp durursunuz, düşüncesizce, iradesizce, hiçbir yaşam kıpırtısı taşımaksızın... Sonsuz maddenin babası şeytan, bir yaşam kıpırtısı doğar korkusuyla, taşlarda ve sularda olduğu gibi, her an sizlerin atomlarını da değiştirir ve durmaksızın değişirsiniz. Evrende sürekli ve değişmez olarak bir tek ruh kalır sadece. (Sessizlik...) Bomboş, derin bir kuyuya atılmış bir tutsak gibi, nerdeyim, beni ne bekliyor, bilmiyorum. Fakat bir tek şey var bildiğim, çok iyi bildiğim: Maddi güçlerin yaratıcısı şeytanla amansız, acımasız kavgada, zafer mutlaka benim olacak ve sonuçta da madde ile ruh eşsiz bir uyumla birleşip kaynaşacak, bu ise Dünyasal

İrade’nin egemenliği olacaktır. Fakat uzun, yavaş, binlerce yıllık bir sürecin sonrasında, hem ay, hem parlak Sirius, hem yeryüzü toza dönüştükten sonra gerçekleşecek bu... Ama o zamana kadar dehşet, dehşet... (Sessizlik... Göl üzerinde iki kızıl ışık görünür.) İşte, amansız düşmanım şeytan yaklaşıyor... Korkunç, kızıl gözlerini görüyorum onun...

arkadina: Kükürt koktu. Bu da oyunun gereği mi?

treplev: Evet.

arkadina (güler): Anladım, efekt...

treplev: Anne!

nina: İnsansız canı sıkılıyor onun...

polina andreyevna (Dorn’a): Şapkanızı çıkardınız. Giyin, yoksa üşütürsünüz.

arkadina: Doktor, sonsuz maddenin babası şeytana hürmeten çıkardı şapkasını.

treplev (öfkeyle bağırır): Oyun bitti! Yeter! Perde!

arkadina: Kızacak ne var canım?

treplev: Yeter! Perde! İndirin perdeyi! (Tepinir.) Perde! (Perde iner.) Kabahat bende. Oyun yazmanın, sahneye çıkmanın çok az sayıda seçkin kişiye vergi olduğunu gözden kaçırdım. Tekelinizi bozdum!.. Bana... ben... (Bir şeyler daha söylemek isterse de, elini sallar, soldan çıkar.)

arkadina: Nesi var bunun?

sorin: İrina, bir delikanlının onuruyla oynanmaz böyle iki gözüm.

arkadina: Canım, ne dedim şimdi ona ben?

sorin: Kalbini kırdın.

arkadina: Başta bunun bir şaka olduğunu söyleyen kendisiydi, ben de şaka gibi aldım işi.

sorin: Ama ne olursa olsun...

arkadina: Şimdi anlaşılıyor ki büyük bir sanat eseri yazmış! Bakın şu işe! Demek bütün bu düzenlemeler, kükürt kokutmalar, şaka için değil de sanatsal bir gösteri içinmiş... Bize nasıl oyun yazılacağını ve nasıl oynanacağını öğretmek istemiş. Ama, bir yerden sonra can sıkıcı bütün bunlar. Bana karşı, bu sürekli olarak tedirgin edici tavırları, iğneli sözleri, bilmem ama, kimin olsa canını sıkar!

sorin: Seni memnun etmek istedi...

arkadina: Öyle mi? Peki, sıradan bir oyun seçmeyip de bizi bu dekadantça sayıklamayı dinlemek zorunda bırakmasına ne demeli? Şaka için olduktan sonra sayıklama dinlemeye de hazırım. Ama öyle değil bu. Yeni biçimler, sanatta yeni bir dönem iddiaları var burda. Aslındaysa, yeni biçim filan laf, huyu kötü, hepsi bu.

trigorin: Herkes isteğine ve becerisine göre yazmakta özgürdür.

arkadina: Varsın yazsın istediğini ve becerebildiğini, beni rahat bıraksın da...

dorn: Jüpiter, öfkelendin!

arkadina: Jüpiter değilim ben, kadınım. (Bir sigara yakar.) Öfkelenmiş de değilim, sadece, genç bir insan böyle can sıkıcı şeylerle neden vakit öldürür diye üzülüyorum. Kalbini kırmak istememiştim.

medvedenko: Ruhun maddeden ayrılabileceği konusunda bir dayanağımız yok. Çünkü belki de, ruhun kendisi maddi atomların bir toplamıdır. (Trigorin’e heyecanla) Bakın, şu

bizim öğretmenlerin hayatı üstüne bir oyun yazıp sahnede oynamak çok ilginç olurdu! Güç bir hayat bu, çok güç!

arkadina: Diyecek yok... Ama oyunları da atomları da bir yana bırakalım şimdi. Ne güzel bir akşam! Bir yerlerde şarkı söyleniyor, işitiyor musunuz? (Kulak kabartır.) Ne kadar hoş!

polina andreyevna: Öbür kıyıda söylüyorlar.

(Sessizlik...)

arkadina (Trigorin'e): Yanıma otursanıza. On-on beş yıl kadar önce bu gölün üstünde her gece müzik ve şarkı sesleri çınlardı. Şu gördüğünüz kıyıda altı malikâne vardır. Anımsıyorum da şimdi, o kahkahaları, cümbüşleri, ateş etmeleri, o bitmez tükenmez aşk ilişkilerini... O zamanlar bütün bu çevrelerin jeune premier'i, taptığı kişi, işte şu gördüğünüz (Dorn'u gösterir) doktor Yevgeni Sergeiç'ti. Şimdi de başını döndürebilir kadınların, ama o zamanlar karşı durulmaz bir çekiciliği vardı. Biliyor musunuz, rahat değil içim. Niye kırdım zavallı çocuğu sanki? (Seslenir.) Kostya! Oğlum! Kostya!

mâşa: Gidip arayayım onu.

arkadina: Lütfen cancağızım.

mâşa (Bağırarak soldan çıkar): Konstantin Gavriloviç! Konstantin Gavriloviç nerdesiniz! Konstantin Gavriloviç!

nina (iç sahneden çıkarak): Anlaşılan devam etmeyecek, çıkabilirim. Selamlar! (Arkadina ve Polina Andreyevna ile öpüşürler.)

sorin: Tebrikler! Tebrikler!

arkadina: Bravo! Bravo! Zevkle izledik. İnsanın böyle bir güzellik, böyle harika bir sesle köyde oturması günahtır vallahi. Yetenek var sizde. Bakın, mutlaka sahneye çıkmalısınız siz!

nina: Ah, benim hayalimdir bu! (İçini çeker.) Fakat bu hayal hiçbir zaman gerçekleşmeyecek.

arkadina: Kim bilir? Size Trigorin'i takdim edeyim. Boris Alekseyeviç.

nina: Ne kadar sevindim... (Utangaç, şaşkın) Sizi hep okurum...

arkadina (Nina'yı yanına oturtarak): Sıkılmayın cancağızım. Ünlüdür ama, burnu büyük değildir. Bakın, görüyor musunuz, o da sıkılıyor...

dorn: Şu perde kalkabilir artık değil mi, insanın içi kararıyor.

şamrayev (bağırır): Yakov, şu perdeyi kaldırıver aslanım!

(Perde açılır.)

nina (Trigorin'e): Tuhaf bir oyun, öyle değil mi?

trigorin: Hiçbir şey anlamadım. Ama yine de zevkle izledim. Öyle içten oynuyordunuz ki. Dekor da çok güzeldi. (Sessizlik...) Bu gölde balık bol olsa gerek.

nina: Öyledir.

trigorin: Balık tutmaya bayılırım. Akşamüstü oturup da olta mantarının su üstünde kımıldanışını seyretmekten daha büyük bir keyif yoktur benim için.

arkadina (güler): Aman böyle şeyler söylemeyin. İltifat edildiğinde neye uğradığını şaşırıyor çünkü.

şamrayev: Anımsıyorum da şimdi, bir gün Moskova'da, operadayız... Ünlü bas Silva, en alt perdeden bir do sesi çıkardı sahnede. Balkondaki izleyiciler arasında, şu rastlantıya bakın, bizim kilise korosundan bir bas oturuyor. Seninki ansızın, şaşkınlığımızı tasavvur edin, bir perde daha

aşağıdan “Bravo Silva!” diye gürlemez mi... Bakın şöyle: (Alt perdeden bir basla) “Bravo Silva!..” Tiyatro dondu kaldıydı...

(Sessizlik...)

dorn: Şeytan geçti.

nina: Gitmeliyim ben. Hoşça kalın.

arkadina: Nereye? Böyle erkenden? Yo, bırakmayız sizi.

nina: Babam bekliyor.

arkadina: Bu da nasıl bir adam böyle canım!.. (Öpüşürler.) Eh, ne gelir elden. Yazık doğrusu, sizden ayrılmak böyle...

nina: Burdan gitmenin benim için ne kadar güç olduğunu bilseniz...

arkadina: Bari birisi eşlik etseydi size yavrucuğum...

nina (ürkmüş): Yo, yo, olmaz!

sorin (yalvarırcasına): Kalın, ne olur!

nina: Olanaksız, Piyotr Nikolayeviç.

sorin: Bir saatliğine, ne var ki bunda...

nina (bir an düşünür, ağlamaklı): Olanaksız! (Sorin’le el sıkışır ve hızla çıkıp gider.)

arkadina: Talihsiz kız. Söylediklerine göre rahmetli annesi servetinin tümünü, son kuruşuna kadar kocasına bırakmış. Adam da vasiyetnamesinde varını yoğunu ikinci karısına bıraktığı için, kızcağızın hiçbir şeyi yok. Olacak iş değil doğrusu!

şamrayev: Evet, hakkını teslim etmek gerekirse babacığı eşi az bulunur bir hayvandır.

sorin (üşümüş ellerini ovuşturarak): Biz de gidelim artık dostlar, hava nemlendi. Bacaklarım sızlıyor.

arkadina: Zaten bacakların tahtadan sanki, güçlükle sürüklüyorsun! Ne yapalım, gidelim bari zavallı ihtiyarcık... (Koluna girer.)

şamrayev (karısına kolunu vererek): Madam...

sorin: Köpek havlıyor yine... (Şamrayev'e) İlya Afanasyeviç, çok rica ederim çözdürün şu hayvanı.

şamrayev: Olamaz Pyotr Nikolayeviç, ambara hırsız girmesinden korkarım. İçerde darı var. (Yanı sıra yürüyen Medvedenko'ya) Tam anlattığım gibi, bir perde daha aşağıdan, "Bravo Silva"... Hem de opera şarkıcısı değil de, sıradan bir kilise türkücüsü yapıyor bunu.

medvedenko: Bir kilise türkücüsünün maaşı ne kadardır?

(Dorn'dan başka herkes çıkar.)

dorn (yalnız): Ya hiçbir şey anlamıyorum bu işten, ya da aklımı kaçırdım, ama bu oyun hoşuma gitti benim... Söylemek istediği bir şeyler var... Bu kız yalnızlıktan söz ederken, sonra şeytanın kızıl gözleri göründüğünde heyecandan ellerimin titrediğini hissettim... Taze, naif bir şeyler vardı... Hah, geliyor galiba. Ona oyunuyla ilgili birçok güzel şey söylemek geliyor içimden.

treplev (girer): Kimse kalmamış.

dorn: Ben varım.

treplev: Mâşonka dört dönüyor parkta, beni arıyor. Çekilmez yaratık!

dorn: Konstantin Gavriloviç, çok sevdim oyununuzu. Biraz tuhaf bir şey, sonra, sonunu da izleyemedik, ama yine de

güçlü bir etki uyandırdı bende. Yetenekli bir insansınız siz, bırakmayın bu işin ardını.

(Treplev kuvvetle sıkar Dorn'un elini ve tutkuyla kucaklar.)

dorn: Ne kadar da sinirlisiniz böyle! Gözlerden yaşlar fışkırdı fışkıracak... Bakın, ne diyeceğim: Konunuzu soyut düşünceler oluşturuyor. Öyle de olması gerekir. Çünkü bir sanat yapıtı mutlaka büyük bir düşünceyi dile getirmediler. Ancak ciddi olan şey güzel olabilir. Ne kadar solgunsunuz!

treplev: Demek yazmayı sürdürmeyelim sizce?

dorn: Evet... Fakat sadece önemli ve kalıcı olanı betimleyin. Biliyor musunuz, oldukça renkli bir ömür sürdüm ben. Hayatımdan hoşnutum. Fakat sanatçıların yaratıcılık anında duydukları o ruh yücelmesini duymuş olsaydım, öyle geliyor ki bana, maddi olan her şeyi küçümserdim ve ruhum kanatlanmışçasına yükselirdi.

treplev: Özür dilerim, Zareçnaya nerde?

dorn: Bir şey daha söylemek istiyorum bakın: Bir yapıt açık, kesin, belirli bir düşünceyi içermelidir. Belirli bir amaç olmadan yola çıkarsanız, ya yolunuzu şaşırırsınız, ya da yeteneğiniz yok eder sizi.

treplev (sabırsız): Zareçnaya nerde?

dorn: Evine döndü.

treplev (ümitsiz): Ne yapmalı şimdi? Görmeliyim onu... Mutlaka görmeliyim... Gidiyorum oraya...

(Mâşa girer.)

dorn (Treplev'e): Biraz sakin olun dostum.

treplev: Ne olursa olsun gideceğim oraya. Gitmeliyim.

mâşa: Konstantin Gavriloviç, anneniz sizi bekliyor evde. Çok merak ediyor.

treplev: Arabaya binip gittiğimi söyleyin ona. Ve rica ediyorum hepinizden, beni rahat bırakın! Bırakın diyorum! Bırakın peşimi!

dorn: Fakat, fakat olmaz ki böyle yavrucuğum... İyi değil bu...

treplev (gözleri yaş içinde): Hoşça kalın doktor. Teşekkür ederim size... (Çıkar.)

dorn (içini çeker): Ah gençlik, gençlik!

mâşa: Söyleyecek başka bir şey bulamadılar mı, gençlik, gençlik derler... (Enfiye çeker.)

dorn (Mâşa'nın elinden tabakayı çekip alarak fundalıklara fırlatır): İğrenç bir şey bu! (Sessizlik...) Müzik sesi geliyor evden. Gidelim hadi.

mâşa: Durun.

dorn: Ne var?

mâşa: Size söylemek istediğim bir şey var yine... Öyle konuşma isteğiyle dolu ki içim... (Heyecanlanmıştır.) Babamı sevmiyorum... ama yüreğimde size karşı sevgi var... Nedense tüm benliğimle bana yakın olduğunuzu hissediyorum... Bana yardım edin, yardım edin, yoksa bir aptallık yapacak, hayatımla oynayıp berbat edeceğim onu... Daha fazla dayanamayacağım artık.

dorn: Nedir, ne yardımı?

mâşa: Acı çekiyorum. Hiç kimse, hiç kimse farkında değil çektiğim ıstırapların! (Başını Dorn'un göğsüne koyar, yavaş sesle): Konstantin'i seviyorum.

dorn: Hepiniz nasıl da çılgına dönmüşsünüz! Nasıl da! Ve ne kadar çok aşk var böyle... Ey büyüleyici göl... sensin nedeni bunların... (Sevecen.) Fakat ne yapabilirim ben çocuğum? Ne gelir elimden? Ne?

perde

İkinci Perde

Bir kroket alanı ve çiçek tarhları. Sağda, arka planda, büyük terasıyla ev; solda, güneşin parlak ışınları altında göl görünmektedir. Öğle vakti. Sıcak. Alanın bir köşesinde, yaşlı bir ıhlamur ağacının gölgesinde Arkadina, Dorn ve Mâşa bir bankta oturmaktadırlar. Dorn'un dizlerinde açık bir kitap vardır.

arkadina (Mâşa'ya): Gelin, kalkıp yan yana duralım. (Kalkıp yan yana dururlar.) Ha, şöyle... Şimdi, siz yirmi iki yaşındasınız değil mi, bense hemen hemen iki katı... Yevgeni Sergeyiç, hangimiz daha genç görünüyoruz?

dorn: Elbette siz.

arkadina: Gördünüz mü cancağızım... Neden ama? Ben çalışıyorum, hayatı duyarak yaşıyorum, her an hareketteyim, siz ise yerinizden kımıldamıyor, yaşamıyorsunuz... Sonra, bir de kuralım vardır benim: İleriye bakmamak... Ne yaşlılığı ne de ölümü getiririm aklıma... Her şey olacağına varır.

mâşa: Benim içimdeyse, sanki çok, çok eskiden doğmuşum gibi bir duygu var... Hayatımı, bitmez tükenmez kuyruğu olan bir elbise gibi sürüklüyorum sırtımda... Çoğu kez de hiçbir yaşama isteği olmuyor içimde. (Oturur.) Tabi, saçma bütün bunlar. Silkinip canlanmam gerek.

dorn (bir şarkıyı usuldan mırıldanır): "Anlatın ona, çiçeklerim..."

arkadina: Sonra, bir İngiliz gibi de titizimdir. Ya, cancağızım, derler ya hani, kendimi bir an bile koyvermem. Saçım başım, giyim kuşamım her zaman comme il faut'dur... Hiç değilse şu parka çıkarken üstüme bir bluz giyiniversem, saç tuvaletimle de uğraşmasam, kıyamet mi kopar? Yo,

hiçbir zaman bu izni vermem kendime! İşte böyle genç kalışımı, pasaklı ve rüküş olmayışımı, bazıları gibi kendimi salıvermeyişime borçluyum... (Elleri kalçalarında dolanır.) Bakın, piliç gibiyim! On beş yaşında kız rolüne bile çıkarım!

dorn: Pekâlâ, ben devam edeyim. (Kitabı alır.) Tahılcı ile farelerde kalmıştık...

arkadina: Evet, farelerde... Okuyun. (Oturur.) Ya da verin ben okuyayım. Benim sıram. (Kitabı alır, kaldıkları yeri aranır bakışlarıyla.) Fareler... Fareler... Hah, burası. (Okur.) “Ve hiç kuşku yok ki, sosyeteden insanlar için romancıları şımartmak ve onları kendi çevrelerine yaklaştırmak, tahılcının tahıl ambarında fare beslemesi kadar tehlikeli bir şeydir. Ama yine de sevilip aranır romancılar. Bu nedenle, bir kadın, ele geçirmek amacıyla bir yazarı gözüne kestirdi mi, iltifatlarla, bin bir türlü güzel söz ve yaranmalarla kuşatır onu...” Hım, Fransızlarda bu böyledir belki, ama bizimle ilgisi yok. Bizde hesap kitap yoktur bu işte. Bizde kadın, yazarı elde etmeden önce zilzurna âşık olur ona, bilmez misiniz? Uzağa gitmeye ne hacet, Trigorin’le beni alın yeter...

(Sorin bastonuna dayanarak, yanı sıra Nina gelirler. Arkalarından da Medvedenko tekerlekli bir iskemleyi iterek getirir.)

sorin (çocuklarla konuşurken ki sevecen ses tonuyla): Haa, demek öyle? Demek sevinçliyiz bugün? Keyfimiz yerinde demek?.. (Kız kardeşine) Bugün keyfimiz yerinde! Baba ile üvey anne üç günlüğüne Tvere’ye gittiler ve biz tam üç gün özgürüz!

nina (Arkadina’nın yanına oturur ve kucaklar onu): Öyle mutluyum ki! Tümüyle size aitim şimdi!

sorin (tekerlekli iskemlesine oturarak): Pek de güzel bugün.

arkadina: Hem de şık, çekici... Tatlım benim, akıllım! (Nina'yı öper.) Aman, çok övmeyelim, nazar değer. Boris Alekseyeviç nerde?

nina: Göl kıyısında balık avlıyor.

arkadina: Nasıl da sıkılmaz bu işten! (Okumayı sürdürmeye hazırlanır.)

nina: Ne okuyorsunuz?

arkadina: Maupassant'ın Su Üstünde'si cancağızım. (Birkaç satırı içinden okur.) Eh, bundan öteki ne ilginç ne de gerçek. (Kitabı kapar.) İçim rahat değil. Söyleyin allahaşkına, nedir bu oğlumun hali? Canı sıkkın, yüzü gülmüyor. Göl kıyısında dolanıp duruyor, görüştüğümüz bile yok.

mâşa: Dertli. (Nina'ya, çekingen) Ne olur, oyunundan bir şeyler okusanıza...

nina (omuz silkerek): İstiyor musunuz gerçekten? Hiç ilginç bir yanı yok ki!

mâşa (heyecanını gizlemeye çalışarak): Kendisi okuduğunda gözleri alevleniyor, yüzü bembeyaz kesiliyor. Sesi öyle güzel, öyle kederli oluyor ki! Hareketleri tıpkı bir şairinki gibi.

(Sorin'in horultusu duyulur.)

dorn: İyi geceler!

arkadina: Petruşa!

sorin: Ha?

arkadina: Uyuyor musun?

sorin: Yooo!

(Sessizlik...)

arkadina: Tedavin için gerekeni yapmıyorsun, doğru bir şey değil bu ağabey.

sorin: Ben istiyorum tedavi olmayı, ama doktor istemiyor.

dorn: Altmış yaşında tedavi!

sorin: İnsan altmışında da yaşamak ister.

dorn (bezgin): Ya? Öyleyse valeryan damlası alın.

arkadina: Bence kaplıcaya gitmeli.

dorn: Eh... Gidebilir... Gitmeye de bilir...

arkadina: Gel de anla.

dorn: Anlamayacak bir şey yok. Çok açık.

(Sessizlik...)

medvedenko: Pyotr Nikolayeviç'in sigarayı bırakması gerekir.

sorin: Saçma.

dorn: Hayır, saçma değil. İçki ve tütün kişiliğini yok ediyor insanın. Bir sigara ya da bir kadeh votkadan sonra artık Pyotr Nikolayeviç değilsiniz; Pyotr Nikolayeviç, artı birileri dahasınız. Kendi 'ben'iniz bulanıyor ve artık üçüncü bir kişi gibi algılamaya başlıyorsunuz kendinizi...

sorin (güler): Sizin için yargılaması kolay. Keyifli bir ömür sürdünüz çünkü. Ya ben? Yirmi sekiz yıl Adalet Bakanlığında çalıştım, ama dünya yüzü görmedim, hayatın tadını çıkaramadım. Böyle bir insanın yaşamak isteyişinde şaşacak bir şey olmasa gerek, vesselam. Doymuşsunuz siz, dünya umrunuzda değil, bu yüzden felsefeye yatkınsınız, ama ben yaşamak istiyorum. İşte bu yüzden yemek sonrasında sert şaraplar içiyor, sigara tüttürüyorum, filan. Hepsi bu...

dorn: Yaşamak ciddi bir şeydir, fakat altmışına gelip de tedavi olmaya kalkışmak, gençlikte hayatın tadını çıkaramadım diye yakınmak, bağışlayın ama, hafifliktir.

mâşa (kalkar): Yemek vakti gelmiş olmalı... (Tembel tembel yürür.) Bacaklarım uyuşmuş... (Çıkar.)

dorn: Yemek öncesinde iki tek atacak.

sorin: Zavallı kız. Mutlu değil, ne yapsın.

dorn: Boş söz bunlar, ekselans.

sorin: Doygun bir adam gibi yargıda bulunuyorsunuz.

arkadina: Ah, şu köy hayatının sevimli can sıkıntısından daha sıkıcı ne olabilir? Sıcak, sessizlik, kimse parmağını kıpırdatmaz, boyuna felsefe yapar... Sizlerle olmak pek güzel bir şey dostlar, sözlerinizi dinlemek pek hoş, ama şimdi bir otel odasında rolümü ezberliyor olmak beni çok daha mutlu ederdi!

nina (coşkulu): Ne kadar doğru! Sizi anlıyorum!

sorin: Şehirde yaşamak elbette çok güzel bir şey. Çalışma odanda oturursun, uşak önceden bildirmeden kimseyi içeri almaz, masanda telefonun... sokakta arabalar emrine hazır, filan...

dorn (bir şarkı mırıldanır): “Anlatın ona, çiçeklerim...”

(Şamrayev, arkasından Polina Andreyevna girerler.)

şamrayev: Herkescikler burda! Günaydın! (Arkadina’nın, sonra Nina’nın elini öper.) Sizi böyle iyi gördüğüme pek memnun oldum. (Arkadina’ya) Bugün karımla şehre gitmeye niyetliymişsiniz hanımefendi, doğru mu bu?

arkadina: Evet, niyetim var.

şamrayev: Hımm... Harika. Fakat ne ile gideceğinizi sorabilir miyim çok sayın hanımefendi? Çavdar kaldırılıyor bugün, işçilerin hepsi çalışıyor. Sonra, hangi atlarla gideceğinizi sorabilir miyim?

arkadina: Hangi atlarla? Hangileriyle olacağını ben nerden bileyim!

sorin: Arabanın atları var ya.

şamrayev (sinirlenerek): Arabanın atları mı? Fakat arabanın atlarına hamutu nerden bulayım? Hamutu nerden bulayım? Şaşılacak şey! Akıl almaz şey! Çok yüce hanımefendi! Bağışlayın, yeteneğinizin hayranıyım, size hayatımın on yılını vermeye hazırım, ama at veremem!

arkadina: Fakat ya zorunluysa gitmem, ne olacak? Tuhaf şey!

şamrayev: Çok sayın hanımefendi! Sizin çiftlik yönetimi denilen şeyden haberiniz yok!

arkadina (parlar): Hep aynı eski hikâye! Bugünden tezi yok, Moskova’ya dönüyorum ben de. Benim için köyden at kiralatın, yoksa istasyona yayan giderim!

şamrayev (parlar): Ben de istifa ediyorum! Kendinize başka bir kâhya bulun! (Çıkar.)

arkadina: Her yaz aynı şey, her yaz hakarete uğruyorum burda! Bir daha ayağımı basmayacağım buraya! (Soldan, göle girme yerinin bulunduğu varsayılan yönden çıkar, az sonra, elinde oltalar ve kova taşıyan Trigorin arkasında olmak üzere, eve girdiği görülür.)

sorin (parlar): Küstahlık bu! Bu kadarına dayanılamaz! Tahammül sınırını aştı artık, vesselam. Şimdi ne kadar at varsa getirteceğim buraya!

nina (Polina Andreyevna'ya): İrina Nikolayevna'nın, böyle ünlü bir aktrisin isteğini yerine getirmemek, nasıl olur? Onun tüm istekleri, hatta kaprisleri, her türlü çiftlik yönetiminin üstünde değil midir? İnanılır şey değil!

polina andreyevna (çaresizlik içinde): Ne yapabilirim ki ben? Kendinizi benim yerime koyun. Benim elimden ne gelir.

sorin (Nina'ya): Gidip hepimiz yalvaralım kız kardeşime kalması için... Ha? (Şamrayev'in çıktığı yöne bakarak) Çekilmez herif! Zorba!

nina (Sorin'in kalkmasına engel olarak): Oturun, oturun... Götürürüz sizi... (Medvedenko'yla birlikte koltuğu sürerler.) Of, ne korkunç bütün bunlar!..

sorin: Evet, evet, korkunç... Fakat kâhyalıktan ayrılmaz, şimdi konuşurum onunla...

(Çıkarlar. Dorn ve Polina Andreyevna kalır sahnede.)

dorn: Can sıkıcı şu insanlar. Kocanı yakasından tutup atmak gerekir aslında. Fakat şöyle bağlanacak iş: Pyotr Nikolayeviç moruğuyla saygıdeğer kız kardeşi gidip özür dileyecekler ondan. Göreceksiniz bakın!

polina andreyevna: Arabanın atlarını da tarlaya gönderdi. Gün geçmiyor ki böyle bir tatsızlık çıkmasın. Bilseniz nasıl üzüyor beni bunlar! Hasta gibi oluyorum... Nasıl titriyorum bakın... Kabalıklarına dayanamıyorum artık onun. (Yalvarır.) Yevgeni, canım benim, sevgilim, ne olur birlikte yaşayalım... Zamanımız geçiyor, genç değiliz artık, hiç değilse ömrümüzün son deminde, gizlisiz saklısız, yalansız yaşayalım...

(Sessizlik...)

dorn: Elli beş yaşındayım ben, yaşama tarzımı değiştirmem için çok geç.

polina andreyevna: Beni neden reddettiğinizi biliyorum, yakınlık duyduğunuz başka kadınlar da var. Hepsiyle birlikte yaşayamazsınız tabi. Anlıyorum. Özür dilerim... Başınızı ağrıttım...

(Evin yakınında Nina görünür; çiçek toplamaktadır.)

dorn: Yoo, dert değil.

polina andreyevna: Kıskançlık yiyip bitiriyor beni. Tabi, doktorsunuz, kadınlardan kaçamazsınız. Anlıyorum...

dorn (yaklaşan Nina'ya): Orda ne var ne yok?

nina: İrina Nikolayevna ağlıyor. Pyotr Nikolayeviç'in de astım krizi tuttu.

dorn (kalkar): Gidip valeryan damlası vereyim ikisine de.

nina (çiçekleri verir ona): Buyrun!

dorn: Merci bien! (Eve doğru gider.)

polina andreyevna (arkasından giderken): Ne hoş çiçekler! (Evin yakınında, alçak sesle): Verin şu çiçekleri bana! (Alır, paralar, fırlatıp atar. Birlikte eve girerler.)

nina (yalnız): Ünlü bir aktrisin hem de böyle saçma bir nedenle gözyaşı döktüğünü görmek ne tuhaf! Yığınların hayran olduğu, her gün gazetelerde kendisinden söz edilen, fotoğrafları satılan, yapıtları yabancı dillere çevrilen bir yazarın da, bütün gününü olta başında tüketip iki tatlı su kefali yakaladığında sevinmesi de garip değil mi? Ben bu ünlü kişilerin gururlu, yanlarına varılmaz kişiler olduklarını, kalabalıkları hor gördüklerini sanırdım. Soy sop tanınmışlığını, zenginliği her şeyden çok önemseyen sıradan insanlardan, ünleri ve adlarının göz kamaştırıcılığıyla bir çeşit öç aldıklarını düşünürdüm. Oysa onlar da ağlıyorlar, balık tutuyorlar, kâğıt oynuyorlar, herkes gibi gülüyor, öfkeleniyorlar.

treplev (şapkasız, elinde bir tüfek ve vurulmuş bir martıyla girer): Yalnız mısınız burda?

nina: Evet, yalnızım.

(Treplev, Nina'nın ayakları dibine bırakır martıyı.)

nina: Bu da ne demek oluyor?

treplev: Bugün bu martıyı öldürmek alçaklığında bulundum. Onu ayaklarınızın dibine bırakıyorum.

nina: Neyiniz var sizin? (Kaldırıp bakar martıya.)

treplev (bir sessizlikten sonra): Yakında kendimi de böyle öldüreceğim.

nina: Sizi tanıyamıyorum.

treplev: Doğru, ama ben de sizi tanıyamamaya başladıktan sonra. Bana karşı değiştiniz, bakışlarınız yabancı, varlığım sıkıyor sizi.

nina: Son zamanlarda çok alıngan oldunuz. Söyledikleriniz de anlaşılmaz birtakım şeyler, simgeler. Bakın işte, bu martı da bir simge olsa gerek, ama bağışlayın, anlamıyorum onu... (Martıyı kaldırıp bankın üzerine koyar.) Sizi anlayabilmek için fazla basitim.

treplev: Oyunumun öyle aptalca başarısızlığa uğradığı akşam başladı bu. Kadınlar başarısızlığı bağışlamazlar. Hepsini yaktım onun, hepsini, tek bir kırpıntı kalmamacasına. Ne kadar mutsuz olduğumu bilseniz! Bana karşı bu soğukluğunuz öyle korkunç, öyle akıl almaz bir şey ki!.. Sanki bir gün kalkıp da bu gölün kuruduğunu, ya da toprağın içine süzülüp gittiğini görüyormuşum gibi. Az önce beni anlayabilmek için fazla basit olduğunuzu söylediniz. Oh, ne var anlamayacak burda? Oyunum beğenilmedi, sanatımdan nefret ediliyor, beni sürüsüne bereket, sıradan, değersiz biri olarak görüyorsunuz... (Ayağını yere vurarak)

Ne kadar iyi anlıyorum bunu, nasıl anlıyorum! Beynime bir burgu gibi işleyen bu düşünceye de, kanımı bir yılan gibi emen gururuma da lanet olsun... (Bir kitap okuyarak gelen Trigorin'i görür.) İşte gerçek yetenek geliyor: Yürüyüşü Hamlet gibi, elinde de kitapla! (Oynar.) "Sözcükler... Sözcükler... Sözcükler..." Güneş henüz ulaşmadı size ama, gülümsüyorsunuz şimdiden, bakışlarınız onun ışınlarında erimeye başladı bile... Size engel olmayayım. (Hızla çıkar.)

trigorin (kitaba notlar alır): Enfiye çeker, votka içer, hep karalar giyer, bir öğretmen onu seviyor...

nina: Günaydın Boris Alekseyeviç!

trigorin: Günaydın. İşler birdenbire öyle karıştı ki, sanırım gidiyoruz bugün. Sizinle bir daha görüşebileceğimizi hiç sanmam. Çok yazık. Genç ve ilginç kızlar çok sık çıkmıyor karşıma. İnsan on sekiz - on dokuz yaşlarında nasıl hisseder kendini, unutmuşum. Zihnimde canlandıramıyorum. Bu yüzden de hikâyelerimde ve romanlarımda genç kız tipleri genellikle yapaydır. Aklınızdan geçenleri, nasıl bir insan olduğunuzu öğrenebilmek için, bir saatliğine olsun yerinizde olmak isterdim.

nina: Ben de sizin yerinizde olmak isterdim.

trigorin: O da neden?

nina: Ünlü, yetenekli bir yazarın kendini nasıl hissettiğini öğrenmek için. Nasıl bir şey ünlülük duygusu? İnsan nasıl algılıyor onu?

trigorin: Nasıl mı? Bilmem. Bunu düşünmedim hiç. (Bir an düşünerek) İkisinden biri: Ya siz ünümü büyütüyorsunuz gözünüzde, ya da ünlülük duygusu diye bir şey yok.

nina: Kendinizle ilgili yazıları okuduğunuzda da bir şey hissetmiyor musunuz?

trigorin: Överlerse hoşuma gider, yererlerse birkaç gün canım sıkılır.

nina: Ne kadar olağanüstü bir dünyanız var! Bilseniz nasıl gıpta ediyorum size! İnsanların yazgıları çok farklı birbirinden. Kimileri güçlükle sürüklerler can sıkıcı, silik varlıklarını. Hepsi birbirine benzer bu zavallıların. Mutsuzdurlar. Kimilerine ise, sizin gibilere örneğin, ki milyonda birdir bunlar, nasıl da ilginç, aydınlık, anlam dolu bir yaşam düşmüş... Mutlusunuz siz...

trigorin: Ben mi? (Omuzlarını silker.) Hımm... Bakın, ünden, mutluluktan, aydınlık bir yaşamdan filan söz ediyorsunuz ya, benim için bütün bu güzel sözler, bağışlayın, ağzıma sürmediğim bir marmelattan farksızdır. Siz çok genç ve çok iyisiniz.

nina: Hayatınız çok güzel sizin.

trigorin: Fakat nedir güzel olan benim hayatımda? (Saatine bakar.) Gidip yazmam gerek şimdi. Özür dilerim, zamanım yok... (Güler.) Derler ya hani, tam can alıcı noktama dokundunuz... Heyecanlanmaya, biraz da kızmaya başladım. Fakat, konuşalım hadi... O çok güzel, aydınlık bulduğunuz hayatımdan söz edelim... Fakat, bilmem ki nerden başlamalı? (Biraz düşünür.) Bakın, insanın gece gündüz aklından çıkmayan birtakım saplantıları vardır. Sözgelimi, aya takmıştır kafasını. İşte benim de kendime göre böyle bir ay var kafamda. Bir düşünce yakamı bırakmaz hiç: Yazmam gerek, yazmam gerek, yazmam gerek diye tekrarlayıp dururum. Bir hikâye ya da romanı mı bitirdim, nedense hemen bir başkasını, sonra bir üçüncüsünü, onun arkasından da bir dördüncüsünü yazmak zorundayımdır... Konaklama yerlerinde dinlenmeksizin at değiştiren bir yolcu gibi durmaksızın yazarım, başka türlü davranmak da elimde değildir. Bunda güzel ya da aydınlık olan ne var, sorarım size? Of, ne saçma bir hayat bu! Alın işte, sizinle birlikte

olmaktan haz duyuyorum şu anda, ama bitmemiş bir hikâye ya da romanın beni beklediği düşüncesi de bir an bile çıkmıyor aklımdan. Gökyüzüne bakıp da, kuyruklu piyanoya benzeyen şu bulutun süzülüp gittiğini mi gördüm; hemen, bir hikâyemin bir yerine gökyüzünden kuyruklu piyanoya benzeyen bir bulutun süzülüp gittiğini koymalıyım diye düşünürüm. Vanilya çiçeği kokuyor değil mi? Hemen mim koyarım: "Ağdalı bir koku, çiçeği dul kadın giysisi renginde, bir yaz akşamı tasvirinde kullanılacak..." Sizin ağzınızdan ve kendi ağzımdan çıkan her sözcüğü kaptığım gibi, edebiyat dağarıma tıkıştırırım, bakarsın işe yarar! Bir çalışmayı bitirdiğimde, dinlenebilmek, havasından çıkmak için tiyatroya, ya da balık tutmaya koşarım. Ama hayır! Demir gülleye benzeyen bir şey kafamın içinde yuvarlanmaya başlamıştır bile. Yeni bir konu masaya sürükler beni ve dinlenme fırsatı bulamadan bir kez daha yazmaya koyulurum. Ve bu böylece sürüp gider... Kendimden rahat yoktur bana. Ve tanımadığım birilerine bal vermek için kendi hayatımı yok ettiğimi, en güzel çiçeklerimin tozunu yağmaladığımı, çiçeklerin kendilerini de koparıp köklerini ayaklarımın altında ezdiğimi hissederim. Şimdi, kaçık değil de ne derler bana? Yakınları, tanıdıkları, aklı yerinde bir insana davranır gibi davranırlar mı böyle birine? "Şu ara ne var tezgâhta? Bize ne armağan edeceksiniz acaba?" Hep aynı sorular, aynı tavırlar... Ve bana öyle geliyor ki artık, yakınlarımın ilgileri, övgüleri, hayranlıkları, tüm bunlar, aldatıdan başka bir şey değil. Bir hastayı aldatır gibi aldatıyorlar beni. Hani bazen korkuyorum, Gogol'ün Poprişçin'i gibi, bir gün arkamdan usulca yaklaşıp, yakaladıkları gibi tımarhaneye kapatacaklar diye... En güzel yıllarım olan gençlik yıllarımda, yazarlığa başladığım o yıllarda da yazmak sürekli bir ıstıraptı benim için. Küçük yazar, hele şansı da yardım etmiyorsa, bir fazlalık gibi hisseder kendini. Beceriksiz, sakar, diken üstünde gibi tedirgindir. Karşı konulmaz bir güç, edebiyat ve sanat çevrelerine çeker onu. İnsanların gözlerine doğrudan

doğruya ve cesurca bakmaya korkarak, silik ve ürkek, dolanıp durur oralarda. Parasız bir kumar düşkününün korka korka kumar masalarına sokulması gibi. Okurlarımı tanımazdım, ama onları nedense hep, dost olmayan, kuşkucu birileri olarak canlandırırdım gözümde. Topluluktan korkardım, ürkütürdü beni ve ne zaman yeni bir oyunum sahnelenecek olsa, bana esmer seyirciler ona karşı düşmanca bir tavır alıyorlarmış, sarışınlarsa umursamıyorlarmış gibi gelirdi hep. Of, ne korkunçtu bütün bunlar! Ne ıstırap verici bir şeydi!

nina: Fakat böyle de olsa, esinlenme ve yaratma anlarının size mutluluk verdiği olmuyor mu hiç?

trigorin: Evet, yazarken zevk duyuyorum. Düzeltileri okumak da hoş. Fakat yazdığım şey basılıp da çıktı mı, dayanılmaz bir sıkıntı oluyor benim için. Her şeyin baştan başa yapmacık ve yanlış olduğunu görüyorum. Bütün bunları keşke hiç yazmamış olsaydım diye düşünüyorum ve içimi karalar basıyor. (Güler.) Topluluk okuyor sonra: “Hiç de fena değil, sevimli... Sevimli ama Tolstoy nerde, bu nerde...” Ya da “Pek hoş, ama Turgenyev’in Babalar ve Çocuklar’ı daha güzeldi.” Böylece, son nefesime kadar, her şey sevimli ve hoş olacak, daha fazla değil. Ölümümden sonra da tanıdıklar mezarımın yakınından geçerlerken “Burda Trigorin yatıyor” diyecekler “İyi bir yazardı, ama Turgenyev kadar değil.”

nina: Bağışlayın, söylediklerinizi anlamaya çalışmayacağım artık. Sizinki başarı şımarıklığı, başka bir şey değil.

trigorin: Hangi başarıdan söz ediyorsunuz? Kendimi hiçbir zaman sevmedim. Bir yazar olarak hoşlanmam kendimden. Daha da kötüsü, kafam puslu gibi hep, çoğu kez ne yazdığımın farkında bile değilim... Bakın şu gölü, ağaçları, gökyüzünü, doğayı seviyorum, hissediyorum, içimde bir tutku, karşı konulmaz yazma isteği uyandırıyorlar. Fakat sadece bir doğa betimcisi değilim ki ben, ülkemin

yurttaşıyım aynı zamanda. Yurdumu ve onun insanlarını seviyorum. Yazdıklarımda halktan, onun çektiği acılardan, geleceğinden, bilimden, insan haklarından ve daha bunlar gibi birçok şeyden söz etmekle yükümlü olduğumu hissediyorum. Ve işte böylece çalakalem her şeyden söz ediyorum, dört bir yandan sıkıştırıyorlar beni, kızıp öfkeleniyorlar ve ben köpeklerin kovaladığı küçük bir tilki gibi ordan oraya atıyorum kendimi... Hayat ve bilim ileriye doğru gitmekteyken, hep geri, geri kaldığımı hissediyorum, tıpkı istasyona geldiğinde az önce kalkmış olan trene yetişmesinin olanaksız olduğunu gören bir köylü gibi... Ve eninde sonunda, bir doğa betimcisinden başka bir şey olmadığımı, geri kalan konularda iliklerime kadar sahte olduğumu hissediyorum...

nina: Çalışmaktan öyle bitkin düşmüşsünüz ki, kendi değerinizi kavramaya ne zamanınız ne de isteğiniz var. Kendinizden hoşnut olmayabilirsiniz, fakat başkaları için büyük ve güzelsiniz! Sizin gibi bir yazar olsam tüm yaşamımı sıradan insanlara adar, fakat aynı zamanda da mutluluklarının ancak benim düzeyime yükselmekte olduğunu bilirdim ve beni bir zafer arabasında taşırlardı...

trigorin: Zafer arabası ha? Yoksa Agamemnon muyum ben, neyim?

(Birlikte gülerler.)

nina: Böyle bir mutluluk için, bir yazar ya da aktris olmanın mutluluğu uğruna, ailemin sevgisizliğine dayanır, yoksulluğa, düş kırıklıklarına göğüs gerer, tavan arasında oturur, yavan ekmekle yetinirdim. Kendi kendime yetmezliğin acılarını da memnuniyetle yaşar, ama buna karşılık ün isterdim, gerçek göz alıcı bir ün... (Elleriyle yüzünü kapar.) Başım dönüyor... Of...

arkadia’nın sesi (evden): Boris Alekseyeviç!..

trigorin: Beni çağırıyorlar... Eşyalar toplanıyor olmalı. Canım hiç gitmek istemiyor... (Göle bakarak) Şu güzelliğe bakın, cennet gibi!.. Ne harika bir güzellik!..

nina: Karşı kıyıdaki bahçeyle evi görüyor musunuz?

trigorin: Evet.

nina: Rahmetli annemin çiftliğidir. Orda doğdum. Tüm yaşamım bu gölün çevresinde geçti, her bir adasını bilirim onun.

trigorin: Çok güzel bir yer gerçekten! (Martıyı görerek) Bu nedir?

nina: Bir martı. Konstantin Gavriliç vurmuş.

trigorin: Güzel bir kuş. Doğrusu, hiç gitmek istemiyor canım. İrina Nikolayevna'yı razı edin de kalsın. (Defterine bir şeyler yazar.)

nina: Ne yazıyorsunuz?

trigorin: Not alıyorum... Bir konu geldi de aklıma... (Defteri cebine koyar.) Küçük bir hikâye konusu. Çocukluğundan beri göl kıyısında yaşayan bir genç kız var, sizin gibi biri; tıpkı bir martı gibi seviyor bu gölü ve bir martı gibi de mutlu ve özgür. Günün birinde bir adam geliyor oraya, kızı görüyor ve yapacak başka bir işi olmadığından yazık ediyor kıza, tıpkı bu martı gibi...

(Bir sessizlik... Pencerede Arkadina görünür.)

arkadina: Boris Alekseyeviç, nerdesiniz?

trigorin: Geliyorum! (Giderken dönüp Nina'ya bakar. Penceredeki Arkadina'ya) Ne var?

arkadina: Kalıyoruz.

(Trigorin eve girer.)

nina (ramp ışığına yaklaşır, bir an düşündükten sonra): Bir düş bu!

perde

Üçüncü Perde

Sorinler'in yemek odası. Sağda ve solda kapılar. Bir büfe. İlaç dolabı. Odanın ortasında bir masa. Yolculuk hazırlığını gösteren bir bavul ve karton şapka kutuları. Trigorin masada kahvaltı ederken Mâşa onun yanında ayakta durmaktadır.

mâşa: Yazar olduğunuz için söylüyorum bunları size. İşinize yarayabilir. İnanın, eğer ölümcül biçimde yaralasaydı kendini, bir an bile yaşamazdım ben de. Ama metanetim yerinde yine de. İşte silkindim ve kararımı verdim: Bu aşkı söküp atacağım yüreğimden, kökünden sökeceğim.

trigorin: Nasıl?

mâşa: Evleneceğim. Medvedenko'yla.

trigorin: Şu öğretmenle mi?

mâşa: Evet.

trigorin: Anlamıyorum, ne anlamı var bunun?

mâşa: Umutsuzca sevmenin, yıllardır bir şeyler bekleyip durmanın anlamı var mı? Evlenince aşk maşk kalmayacak, yeni kaygılar eski duyguları silip süpürecektir... Sonra, bir değişikliktir ne de olsa. Bir tek daha atalım mı?

trigorin: Çok olmaz mı?

mâşa: Yok canım! (Kadehleri doldurur.) Öyle bakmayın bana. Sandığınızdan daha sık içer kadınlar. Benim gibi herkesin gözü önünde içenler azınlıktadır, çoğu gizli içer. Ya. Ve daima votka ya da konyaktır içtikleri. (Kadehini Trigorin'inkiyle tokuşturur.) Şerefinize! Sade, içten bir adamsınız. Ayrılacak olmamız yazık.

(İçerler.)

trigorin: Ben de gitmek istemiyorum.

mâşa: Rica edin, kalsın.

trigorin: Yok, kalmaz artık. Oğlu son derece dengesiz davranıyor. Bir bakmışsın kendini vurmuş, şimdi de beni düelloya çağıracağı söyleniyor. Niçin bütün bunlar? Somurtuyor, homurdanıyor, yeni biçimler vaaz edip duruyor... Oysa herkese yer var. Ne diye itişip kakışmalı ki?

mâşa: Kıskançlık da var işin içinde. Neyse, beni ilgilendirmez. (Bir sessizlik... Yakov elinde bavulla soldan sağa doğru gider. Nina girer, pencerenin önünde durur.)

mâşa: Benim öğretmen akıllı biri değil pek, ama dürüst bir insan ve yoksul! Acıyorum ona. Zavallı, yaşlı annesine de acıyorum. Eh, kalın sağlıcakla. Kemlikle anmayın beni. (Trigorin'in elini içtenlikle sıkar.) Gösterdiğiniz yakınlığa teşekkür ederim. Bana kitaplarınızı gönderin, ama mutlaka imzalı olarak. Ama sakın "çok sayın" filan diye yazmayın, şöyle deyin yeter: "Kimin nesi olduğunu bilmeyen, bu dünyada ne için yaşadığı belirsiz Marya'ya..." Hoşça kalın! (Çıkar.)

nina (yumruk biçiminde sıktığı elini Trigorin'e doğru uzatarak): Tek mi çift mi?

trigorin: Çift.

nina (içini çeker): Hayır. Tek bir nohut tanesi var elimde. Aktris olacak mıyım, olmayacak mıyım diye niyet tutmuştum? Hiç değilse bir akıl veren olsa...

trigorin: Böyle işlerde akıl verilemez.

nina: Ayrılıyoruz artık... ve... belki görüşemeyeceğiz bir daha. Şu küçük madalyonu benden bir anı olarak kabul etmenizi diliyorum. Adınızın başharflerini kazıttım üzerine... Şu yanda da kitabınızın adı yazılı: Gündüzler ve Geceler...

trigorin: Ne zarif şey! (Madalyonu öper.) Olağanüstü güzellikte bir armağan!

nina: Arada bir beni anımsayın.

trigorin: Anımsayacağım. O günlük güneşlik günde olduğunuz gibi anımsayacağım sizi. Bir hafta önce, açık renkli bir giysi vardı üstünüzde hani, konuşmuştuk... beyaz bir martı yatıyordu bankın üzerinde de...

nina (düşünceli): Evet, martı... (Bir sessizlik...) Şimdi daha fazla konuşamayacağız, gelenler var... Ayrılmadan önce iki dakika ayırın bana, yalvarırım... (Soldan çıkar. Aynı anda sağdan Arkadina, frak giyinmiş ve nişanlarını takmış olarak Sorin, arkalarından da eşya toplama telaşı içinde Yakov girerler.)

arkadina (Sorin'e): Evde otursana, ihtiyarcık. Romatizmalı bacaklarınla gezmelere gitmek senin neye? (Trigorin'e) Kimdi az önce burdan çıkan? Nina mıydı?

trigorin: Evet.

arkadina: Pardon, engel olduk... (Oturur.) Sanırım toparlandı her şey. Yorgunluktan bittim.

trigorin (madalyonun üstündeki yazıyı okur): Gündüzler ve Geceler, sayfa 121, 11 ve 12. satırlar...

yakov (masayı toplarken): Oltaları da koyayım mı efendim?

trigorin: Evet, daha gerekecekler bana. Ama kitapları birilerine verirsin.

yakov: Baş üstüne.

trigorin (kendi kendine): Sayfa 121, 11 ve 12. satırlar. Ne var acaba bu satırlarda? (Arkadina'ya) Burda benim kitaplarımdan var mı?

arkadina: Evet, ağabeyimin çalışma odasında, köşedeki dolapta.

trigorin: Sayfa 121... (Çıkar.)

arkadina: Dinle beni Petruşa, evde kal...

sorin: Siz gittikten sonra burda yaşayamam.

arkadina: Kentte ne var peki?

sorin: Özel bir şey yok, ama yine de... (Güler.) Belediye Konağının temel atma töreni var falan filan... Birkaç saatliğine de olsa şu durgun hayattan kurtulmak istiyor insan, zifir bağlamış hurda bir ağızlık gibi bir köşede yatıp durmaktan usandım... Atları saat birde getirmelerini emrettim, böylece yola aynı zamanda çıkacağız.

arkadina (bir sessizlikten sonra): Burda kal sen, sıkıntıya kaptırma kendini, üşütme. Oğluma göz kulak ol. Gözün onun üzerinden eksik olmasın. Doğru yolu göster ona. (Bir sessizlikten sonra) Gidiyorum işte. Konstantin'in kendini neden vurduğunu öğrenemeden. Bence başlıca neden kıskançlık. Bu yüzden de Trigorin'le birlikte burdan ne kadar çabuk gidersem o kadar iyi.

sorin: Nasıl söylemeli bilmem ama, başka nedenler de var. Anlaşılmayacak bir şey değil; aklı başında genç bir adam, burda, bu ıssız köy hayatını yaşıyor. Ne parası, ne toplumda bir yeri, ne geleceği var. Belli başlı bir işi yok. Başıboşluğundan utanıyor ve korkuyor. Çok severim onu, o da bana bağlıdır. Ama yine de, ne de olsa, yerinin burası olmadığını biliyor, başkalarının merhametiyle yaşayan bir besleme, bir asalak gibi hissediyor kendini. Şaşacak bir şey yok bunda, gururlu bir insan.

arkadina: Beni çok tasalandırıyor... (Düşünceli.) Bir işe mi girmeli acaba?

sorin (ıslıkla bir ezgi çalar, sonra kararsızca): Bence... Ona biraz para vermen yapılacak en iyi şey olurdu. Bir kere, doğru dürüst giyinmesi gerek, vesselam... Baksana üç yıldır aynı ceketi taşıyor sırtında, paltosu da yok... (Güler.) Sonra biraz gezip tozması da fena olmazdı delikanlının... Yurtdışına gitmesi filan... Çok para tutmaz bu.

arkadina: Tutmaz olur mu... Kostüm için bir şeyler yapabilirim belki, fakat yurtdışı olmaz... Yok, şu sıra kostüm de olmaz. (Kararlı) Param yok!

(Sorin güler.)

arkadina: Yok!

sorin (ıslıkla bir ezgi çalar): Peki peki. Kusura bakma canım, gücenme... İnanıyorum sana... Gönlü yüce, soylu bir kadınsın sen.

arkadina (yaşlı gözlerle): Param yok!

sorin: Bende olsa, söylemeye ne gerek, ben verirdim. Ama tek meteliğim yok. (Güler.) Kâhya emekli maaşımı olduğu gibi alıp tarım işlerine, hayvancılığa, arıcılığa harcıyor, paralarım çarçur oluyor. İnekler geberiyor, arılar telef oluyor, atlara gelince, bana kimsenin at verdiği yok zaten...

arkadina: Evet, param var biraz, ama bir aktrisim ben. Sadece tuvalet parası yıktı beni zaten.

sorin: Tatlısın, iyi yürekli bir kadınsın sen... Saygım var sana... Evet... Bana bir şeyler oluyor yine... (Sendeler.) Başım dönüyor. (Masaya tutunur.) Kötüyüm, vesselam...

arkadina (korkmuş): Petruşa! (Tutmaya çalışarak) Petruşa, ağabeyciğim! (Bağırır.) Yardım edin! Yardım edin bana!

(Treplev başında bir sargıyla ve Medvedenko girerler.)

arkadina: Fenalaştı birden!

sorin: Bir şey değil, bir şey değil... (Gülümser ve su içer.) Geçti... vesselam...

treplev (annesine): Korkma anne, tehlikeli bir şey değil. Bugünlerde sık sık böyle oluyor dayım. (Dayısına) Dayı, yatmalısın.

sorin: Evet, biraz... Fakat ne olursa olsun gideceğim kente... Biraz yatıp gideceğim... Kesinlikle... (Bastonuna dayanarak yürür.)

medvedenko (kolundan tutup yürümesine yardım ederek): Size bir bilmece: Sabahleyin dört, öğleyin iki, akşamleyin üç ayak üstünde olan nedir? (Güler.) Evet.

sorin: Geceleyin de sırtüstü. Teşekkür ederim, kendim yürüyebilirim.

medvedenko: Hadi, hadi, nezakete gerek yok. (Sorin'le birlikte çıkarlar.)

arkadina: Çok korkuttu beni.

trigorin: Köyde yaşaması sağlığına yaramıyor. Sürekli gerilim içinde. Anne, cömertliğin tutsa da ona birkaç bin ruble ödünç versen ne olur? Bütün bir yılı kentte geçirebilirdi böylece.

arkadina: Param yok benim, aktrisim ben, banker değil...

(Bir sessizlik...)

treplev: Anne, sargımı değiştirir misin? Bu işi çok iyi yaparsın sen.

arkadina (ilaç dolabından tentürdiyot ve içinde sargı gereçleri bulunan bir kutu çıkarır): Doktor da gecikti.

treplev: Onda geleceğini söylemişti, öğle oldu.

arkadina: Otur. (Oğlunun başındaki sargıyı çözer.) Sanki sarık. Dün mutfakta bir yolcu senin hangi milletten olduğunu soruyordu. Fakat yaran iyileşmiş hemen hemen. Kuruması gereken küçük bir yer kalmış sadece. (Oğlunun başını öper.) Ben yokken silahla oynamayacaksın bir daha değil mi?

treplev: Yok, anne. Kendimi denetleyemediğim çılgınca bir umutsuzluk anıydı o. Bir daha olmayacak. (Annesinin ellerini öper.) Ellerin büyülüdür senin. Hiç unutmam, devlet tiyatrosunda çalıştığın sırada, ben küçük bir çocuktum, bizim avluda bir kavga çıkmıştı da, kiracılardan bir çamaşırcı kadını fena halde hırpalamışlardı. Anımsadın mı? Kadını kaldırıp götürdüklerinde baygındı... İyileşinceye kadar ziyaretine gitmiştin onun, ilaç götürmüştün, çocuklarını çamaşır teknesinde yıkamıştın. Yoksa anımsamıyor musun?

arkadina: Hayır! (Yeni bir sargı sarar oğlunun başına.)

treplev: Oturduğumuz binada iki de balerin vardı... Sana kahve içmeye gelirlerdi...

arkadina: Bunu anımsıyorum.

treplev: Çok dindar kişilerdi. (Bir sessizlik...) Son zamanlarda, şu son günlerde, tıpkı çocukluğumdaki gibi seviyorum, öyle içten, bütün kalbimle... Senden başka kimsem kalmadı artık. Fakat neden, neden bu adamın etkisinden kurtulamıyorsun?

arkadina: Onu anlayamıyorsun Konstantin... Çok soylu bir insandır o...

treplev: Öyleyse kendisini düelloya çağıracağımı öğrendiğinde, soyluluğu bir korkak gibi davranmasına neden engel olmadı? Gidiyor. Yüz kızartıcı bir kaçış bu.

arkadina: Ne saçma şey! Ona burdan gitmesini rica eden benim.

treplev: Çok soylu bir insanmış gerçekten de! Biz burda onun yüzünden nerdeyse kavga ederken, o bir yerlerde, parkta ya da salonda üstümüze gülüyordur şimdi... Nina'yı çözümlüyor, dâhi bir yazar olduğu konusunda onu kuşkuya yer kalmayacak biçimde ikna etmeye çalışıyordur...

arkadina: Bana bu çirkin şeyleri söylemekten özel bir zevk duyuyorsun. Sözünü ettiğin kişiye saygım var ve rica ederim, benim yanımda onun için kötü şeyler söyleme.

treplev: Ama benim saygım yok. Senin istediğin, benim de onu bir dâhi olarak görmem. Fakat bağışla, yalan söylemeyi beceremem ben, yazdıklarından bana usanç geldi artık.

arkadina: Basit bir kıskançlık olayı bu. Yeteneği olmayıp da hevesi olanların, gerçek yeteneklere çamur atmaktan başka yapacakları bir şey yoktur çünkü. Ne denir, bu da bir çeşit avuntu işte!

treplev (alaycı): Gerçek yetenekler! (Öfkeyle) Sizin topunuzdan çok daha yetenekliyim ben, madem öyle! (Başındaki sargıyı çekip çıkarır.) Siz, tutucular, sanat alanında su başlarını tutmuşsunuz bir kere, kendi dışınızdakilere yaşama hakkı tanımıyorsunuz. Sadece kendi yaptıklarınızı kurala uygun ve gerçek sayıyorsunuz! Sanatçı saymıyorum sizi! Ne seni ne de onu!

arkadina: Dekadan!

treplev: Sen sevgili tiyatrona git de, o acınası, beş para etmez oyunlarında oyna!

arkadina: Öyle oyunlarda hiçbir zaman oynamadım ben! Bana dil uzatma! Uyduruk bir operet bile yazacak yeteneğin yok senin. Sonradan görme türedi Kievli seni! Asalak!

treplev: Cimri!

arkadina: Kılıksız!

(Treplev oturur ve sessizce ağlar.)

arkadina: Beş para etmezsin! (Üzüntü ve öfkeyle gezinir.) Ağlama... Ağlama diyorum... (Kendisi de ağlar.) Ağlama diyorum sana... (Oğlunu kucaklar, yüzünü, saçlarını öper.) Sevgili yavrum benim, bağışla günahkâr anneni. Bağışla bu bahtsız kadını.

treplev (annesini kucaklayarak): Ah, bilseydin! Her şeyimi yitirdim! Beni sevmiyor, yazamaz oldum artık, tüm umutlarım yok oldu...

arkadina: Umutsuzluğa kapılma... Her şey düzelecek... O gidince Nina seni sevecektir yine... (Oğlunun gözyaşlarını kurular.) Yeter. Barıştık artık değil mi?

treplev (annesinin ellerini öper): Evet anne.

arkadina (sevecen): Onunla da barış. Vazgeç düellodan... Olmaz mı?

treplev: Peki... Ama izin ver, görmeyeyim onu. Bana ağır geliyor bu. Gücümün üstünde bir şey... (Trigorin girer.) İşte... Gidiyorum ben... (İlaçları çabucak dolaba koyar.) Sargıyı doktor sarar artık...

trigorin (kitapta aranarak): 121. sayfa... 11 ve 12. satırlar... Tamam... (Okur.) “Eğer bir gün hayatım sana gerekecek olursa gel ve al onu...”

(Treplev sargıyı yerden alıp çıkar.)

arkadina (saate bakarak): Atlar az sonra koşulmuş olacak.

trigorin (kendi kendine): Eğer bir gün hayatım sana gerekecek olursa gel ve al onu.

arkadina: Umarım her şeyin toparlanmıştır artık?

trigorin (sabırsızlıkla): Evet... Evet... (Düşünceli) Temiz bir yürekten kopan bir çağrıda neden bir keder tınısı duydum,

neden acıyla burkuldu yüreğim?.. Eğer bir gün hayatım sana gerekecek olursa gel ve al onu. (Arkadina'ya) Bir gün daha kalalım!

(Arkadina "olmaz" anlamında sallar başını.)

trigorin: Kalalım, ne olur!

arkadina: Seni burda tutan şeyin ne olduğunu biliyorum canım. Ama kendine hâkim ol. Başın döndü biraz, ayıl.

trigorin: Sen de ayıl, mantıklı, akıllı ol. Çevrende olanlara gerçek bir dost gibi bak ne olur! (Arkadina'nın elini tutup sıkarak) Fedakâr bir insansın sen... Arkadaş olalım... Vazgeç benden...

arkadina (şiddetli bir heyecan içinde): Böylesine kapıldın demek?

trigorin: Beni ona doğru çeken bir şey var! Bu belki de bana gereken şeyin ta kendisi.

arkadina: Taşralı bir genç kızın aşkı, öyle mi? Oh, öylesine az tanıyorsun ki kendini!

trigorin: İnsanlar ayakta uyurlar bazen. Şimdi seninle konuşuyorum ya, aslında uykudayım sanki ve düşümde onu görüyorum... Tatlı, olağanüstü düşler kapladı beni... Bırak gideyim, ne olur...

arkadina (titreyerek): Hayır, hayır... Nihayet herhangi bir kadınım ben de, böyle konuşamazsın benimle... Üzme beni Boris... Korkunç bütün bunlar...

trigorin: İstesen olağanüstü olabilirsin. Dünyada mutluluk verebilecek tek şey, taze, şiir dolu, insanı hülyaların dünyasına çeken bir aşk olabilir ancak! Ben böyle bir aşk yaşamadım daha! Gençliğimde, editör kapılarının eşiğini aşındırmaktan, yoksullukla boğuşmaktan vaktim olmadı...

Sonunda gelip buldu beni o aşk, el ediyor, çağırıyor... Niye kaçayım ondan?

arkadina (öfkeyle): Sen aklını kaçırmışsın!

trigorin: Varsın olsun!

arkadina: Hepiniz bana acı çektirmek için söz birliği etmişsiniz bugün! (Ağlar.)

trigorin (başını ellerinin arasına alır): Anlamıyor! Anlamak istemiyor!

arkadina: Öylesine yaşlı ve çirkin miyim ki, başka kadınlar hakkında utanıp sıkılmadan konuşuluyor benimle? (Trigorin'i kucaklayıp öper.) Oh, sen çılgına dönmüşsün! Güzelim benim, olağanüstü sevgilim! Sen benim hayatımın son sayfasısın! (Önünde diz çöker.) Sevincim benim, gururum, mutluluğum! (Dizlerine kapanır.) Beni bir saatliğine bile bırakacak olsan yaşayamam, aklımı kaçırırım, olağanüstü erkeğim benim, kulu kölesi olduğum, efendim...

trigorin: Bir gelen olur... (Kalkmasına yardım eder.)

arkadina: Gelsinler, sana olan aşkımdan utanç duymuyorum ki. (Ellerini öper.) Hayatımın zenginliği, deli bozuğum benim; bir çılgınlık yapmak istiyorsun sen, ama ben istemiyorum, bırakmayacağım seni... (Güler.) Benimsin sen... Benim... Bu alın, bu gözler, bu güzelim ipek saçlar benim... Tümüyle bana aitsin sen... Öyle akıllı, öyle yeteneklisin ki... Bugünün yazarlarının hepsinden üstünsün, sen Rusya'nın biricik ümidisin... Sende öylesine içtenlik, yalınlık, tazelik, öyle sağlıklı bir humor var ki... Bir insanı, bir doğa parçasını en belirgin çizgileriyle bir çırpıda yaratabiliyorsun sen. İnsanların yaşıyor senin! Oh, seni heyecana kapılmadan okumanın olanağı var mı! Dalkavukluk yaptığımı, yalan söylediğimi mi sanıyorsun? Şu gözlerime bak... Bak... Bir yalancının gözleri olabilir mi

bunlar? Görüyorsun işte, senin gerçek değerini ben biçebilirim ancak, sana doğruyu söyleyen tek kişiyim ben, sevgilim benim, biricik erkeğim... Geliyorsun değil mi? Ha? Bırakmayacaksın beni, değil mi?

trigorin: İradem yok benim... Hiçbir zaman da olmadı... Uyuşuk, gevşek, nereye çekerlerse oraya giden biri... Kadınlar böyle bir erkekten nasıl hoşlanır? Al beni, götür, ama bir adım öteye bırakma kendinden!

arkadina (kendi kendine): Elimdesin artık! (Hiçbir şey olmamış gibi, pervasızca.) Yine de, istiyorsan kalabilirsin tabi. Ben giderim, bir hafta sonra da sen gelirsin. Niye acele edesin ki?

trigorin: Yok! Birlikte gidelim artık.

arkadina: Sen bilirsin... Madem öyle, birlikte gideriz...

(Bir sessizlik... Trigorin defterine notlar alır.)

arkadina: Ne yapıyorsun?

trigorin: İlginç bir söz duydum sabahleyin: “Kızlar Ormanı”... İşe yarar... (Gerinir.) Gidiyoruz demek... Yine vagonlar, istasyonlar, büfeler, pirzolalar, bitmez tükenmez konuşmalar...

şamrayev (girer): Arabanızın hazır olduğunu üzüntüyle bildiririm efendim. Yola çıkmanın vaktidir. Tren ikiyi beş geçe geliyor. Saygıdeğer İrina Nikolayevna, aktör Suzdaltsev’in şimdi nerelerde olduğunu soruşturmayı unutmazsınız değil mi? Hayatta mı? Sağlığı yerinde midir? Bir zamanlar az mı içtik birlikte... Posta Arabası Soygunu’nda eşsiz bir oyun çıkarmıştı... O zamanlar, hiç unutmam, yine çok seçkin bir kişi olan trajedi aktörü İsmailov ile birlikte çıkarlardı sahneye... Telaş etmeyin saygıdeğer hanımefendi, daha beş dakikanız var... Bir keresinde bir melodramda komplocu rolündeydiler... Ansızın ele geçtiklerinde, “tuzağa düştük”

denilmesi gerekirken, “kucağa düştük” demez mi! (Kahkahalarla güler.) Kucağa!..

(Şamrayev konuşmaktayken Yakov aceleyle bavulları taşır. Hizmetçi kız, Arkadina’nın şapkasını, mantosunu, şemsiyesini, eldivenlerini getirir, herkes giyinmesine yardım eder onun. Aşçıbaşı görünür soldaki kapıda, bir süre bekledikten sonra kararsız adımlarla girer. Polina Andreyevna, sonra Sorin ve Medvedenko girerler.)

polina andreyevna (elinde küçük bir sepetle): Yol için erik topladım biraz... Çok tatlılar. Canınız yemek ister belki.

arkadina: Çok naziksiniz Polina Andreyevna.

polina andreyevna: Yolunuz açık olsun iki gözüm. Bağışlayın, eğer bir kusurumuz olduysa... (Ağlar.)

arkadina (onu kucaklayarak): Her şey çok iyiydi, çok güzeldi. Ama ne var şimdi ağlayacak!

polina andreyevna: Ömrümüz geçip gidiyor!

arkadina: Elden bir şey gelmez ki...

sorin (sırtında pelerinli palto, başında şapka, elinde baston, sol kapıdan girer; odadan geçerken): İrina, kardeşim, geç kalmayalım! Ben gidip arabaya oturuyorum, vesselam.

medvedenko: Ben istasyona yayan geleceğim... sizi uğurlamaya... Gecikmem! (Çıkar.)

arkadina: Hoşça kalın dostlarım... Kısmet olursa gelecek yaza yine görüşürüz... (Hizmetçi kız, Yakov ve aşçıbaşı elini öperler.) Gönülden çıkarmayın beni. (Aşçıbaşına para verir.) Bir ruble, üçünüz için.

aşçıbaşı: Allah razı olsun hanımefendi. Yolunuz açık olsun! Minnettarız size.

yakov: Hayırlı yolculuklar!

şamrayev: Mektuplarınızı esirgemezseniz çok mutlu oluruz! Güle güle Boris Alekseyeviç!

arkadina: Konstantin nerde? Söyleyin, gidiyorum. Vedalaşalım. Eh, hadi hoşça kalın. (Yakov'a) Aşçıbaşıya bir ruble verdim, üçünüz paylaşırsınız...

(Birlikte sağdan çıkarlar. Sahne boş kalır. Sahne gerisinden, yolcuların uğurlanışı sırasındaki sesler bağrışmalar işitilir. Hizmetçi kız girip masadan erik sepetini alır, çıkar.)

trigorin (döner): Bastonumu unutmuşum. Terasta olmalı. (Soldaki kapıya doğru yürürken Nina'yla karşılaşır.) Siz misiniz?.. Gidiyoruz...

nina: Bir daha görüşeceğimiz içime doğmuştu... (Heyecanla) Boris Alekseyeviç, kesin kararımı verdim, ölsem de dönmem artık, sahneye çıkıyorum. Yarın ayrılıyorum burdan, babamı, her şeyi bırakıp yeni bir hayata başlıyorum... Sizin gibi, Moskova'ya gidiyorum ben de... Orda görüşeceğiz.

trigorin (çevreye bakınarak): "Slavyanski Pazar" oteline inin... Hemen haber ulaştırın bana... Molçanovka'da Groholski'nin evi... Acele etmeliyim...

nina: Bir dakikacık daha...

trigorin (hafif sesle): Öyle güzelsiniz ki... Yakında görüşeceğimizi düşünmek ne büyük mutluluk! (Nina başını onun göğsüne bırakır.) Bu eşsiz gözleri göreceğim yine, tanımsız güzellikteki bu ince gülüşü, bir meleğinki kadar masum bu güzel yüzü... Canım benim...

(Uzun bir öpüşme...)

Üçüncü ve dördüncü perdelerin arasından iki yıllık bir süre geçer.

perde

Dördüncü Perde

Sorinler’in evinde Konstantin Treplev’in çalışma odası yaptığı bir salon. Sağda ve solda, içerdeki odalara açılan kapılar. Tam karşıda, terasa açılan camlı kapı. Bir konuk salonunda bulunması olağan eşya dışında, sağ köşede bir yazı masası, sol kapının yanında alaturka bir sedir, ayrıca bir kitaplık, pencere önlerinde ve iskemlelerde kitaplar. Vakit akşamdır. Abajurlu bir masa lambasının aydınlattığı odanın loşluğunda, bahçedeki ağaçların hışırtısı, rüzgârın bacalardaki uğultusu işitilmektedir. Bekçinin sopa vuruşları. Medvedenko ve Mâşa girerler.

mâşa (seslenir): Konstantin Gavriliç! Konstantin Gavriliç! (Çevreye bakınır.) Kimseler yok! İhtiyar da her an “Kostya nerde, Kostya nerde?” diye sorup duruyor. Yapamıyor onsuz...

medvedenko: Yalnızlıktan korkuyor. (Kulak kabartır.) Ne berbat bir hava! İki gündür böyle.

mâşa (lambanın fitilini açar): Gölde dalgalar göklere çıkıyor.

medvedenko: Bahçede göz gözü görmüyor. Söylesek de şu tiyatro sahnesini söküp atsalar. Çıplak, çirkin bir iskelet. Perdesi rüzgârda şaklıyor. Dün akşam ordan geçerken, sanki birisi ağlıyormuş gibi geldi bana.

mâşa: Daha neler...

(Bir sessizlik...)

medvedenko: Mâşa, evimize gidelim.

mâşa (başını olumsuz anlamda sallar): Ben gece burda kalacağım.

medvedenko (yalvarır): Mâşa, gidelim! Yavrumuz açtır belki.

mâşa: Saçmalama. Matryona doyurmuştur.

(Bir sessizlik...)

medvedenko: Yazık yavrucağa... Üç gündür annesiz...

mâşa: Çekilmez bir adam oldun artık! Eskiden, hiç değilse arada bir felsefe yapardın. Şimdi “yavrumuz... evimiz...” den başka laf çıkmaz oldu ağzından.

medvedenko: Mâşa, gidelim.

mâşa: Kendin git.

medvedenko: Baban bana at vermez.

mâşa: Verir verir. Git iste...

medvedenko: Öyle ya, isteyeyim... Sen yarın mı geliyorsun?

mâşa (enfiye çeker): Hı, yarın. Uzattın ama artık!

(Treplev ve Polina Andreyevna girerler. Treplev yastıklar ve bir yorgan, Polina Andreyevna bir yatak çarşafı taşımaktadır. Getirdiklerini sedirin üstüne koyarlar. Treplev gidip masasının başına oturur.)

mâşa: Ne için bunlar anne?

polina andreyevna: Pyotr Nikolayeviç kendisine Kostya’nın odasına yatak yapılmasını istedi.

mâşa: Bırakın, ben yaparım... (Yatağı yapar.)

polina andreyevna (içini çekerek): Ha ihtiyar, ha çocuk... Farkı yok...

(Polina Andreyevna, Treplev'in yazı masasına yaklaşır, dirsekleriyle masaya dayanarak yazılara bakar. Sessizlik...)

medvedenko: Eh, ben artık gideyim. Allahaısmarladık Mâşa. (Karısının elini öper.) Allahaısmarladık anneciğim... (Kayınvalidesinin elini öpmeye çalışır.)

polina andreyevna (can sıkıntısıyla): Hadi uğurlar olsun.

(Treplev ona bir şey söylemeden uzatır elini, Medvedenko çıkar.)

polina andreyevna (Treplev'in yazdıklarına bakarak): Günün birinde gerçekten de yazar olacağınız kimin aklına gelirdi Kostya! Tanrıya şükürler olsun, dergilerden para bile gönderiyorlar yazdıklarınız için... (Saçlarını okşar.) Yakışıklı da oldunuz... Kostya'cığım, güzelim, benim Mâşa'ya da biraz güler yüz gösterseniz ne olur!

mâşa (yatağı yaparken): Bırakın onu, anne!

polina andreyevna (Treplev'e): Öyle cana yakındır ki... (Bir sessizlik...) Kostya, arada bir güler yüz göster bir kadına, başka bir şey istemez senden. Kendimden bilirim...

(Treplev masadan kalkar, bir şey söylemeden çıkar.)

mâşa: İşte kızdırdınız onu! Bu kadar üstüne varmak çok gerekliydi sanki!

polina andreyevna: Ne yapayım, üzülüyorum senin için Maşenka!

mâşa: Ne de gerekli ya!

polina andreyevna: İçim parçalanıyor sana baktıkça: Görmüyor, anlamıyor değilim ki...

mâşa: Budalalık hepsi. Umutsuz aşk romanlarda olur. Saçma bütün bunlar. İnsanın kendini bırakmaması, balığın kavağa çıkmasını bekler gibi boş umutlara kapılmaması

gerek... Yüreğinde aşkın kıpırtısını duydun mu, yapılacak en iyi şey onu ordan kovmaktır. Kocamı başka bir yere atayacaklarmış zaten. Hele gidelim oraya, unutacağım her şeyi, kökünden söküp atacağım yüreğimden.

(İki oda öteden hüzünlü bir vals duyulur.)

polina andreyevna: Kostya çalıyor. İçi sıkılıyor çocuğun.

mâşa (sessizce birkaç tur vals yapar): En önemlisi anne, gözden ırak olması... Benim Semyon'un atanma işi olsun, gidelim, bir ay geçmeden her şeyi unutacağım. Saçma bütün bunlar.

(Soldaki kapı açılır. Dorn ve Medvedenko, tekerlekli koltuğunda Sorin'i getirirler.)

medvedenko: Altı nüfus benim elime bakıyor şimdi. Gel gör ki sekiz okka un, yetmiş kapik...

dorn: Yettirebilirsen yettir ha!

medvedenko: Sizin için hava hoş! Denizde kum sizde para.

dorn: Para mı? Otuz yıl gece gündüz, anamdan emdiğim süt burnumdan gelircesine çalıştıktan sonra, iki bin ruble artırabilmişim. Onu da geçenlerde yurtdışında harcadım. Şimdi meteliğim yok.

mâşa (kocasına): Sen daha gitmedin mi?

medvedenko (suçlu): Nasıl gideyim? At vermezlerse...

mâşa (can sıkıntısı ve öfkeyle, yavaş sesle): Gözüm seni görmesin!

(Sorin'in koltuğunu odanın sol tarafına getirirler; Polina Andreyevna, Mâşa ve Dorn da Sorin'in yakınında otururlar. Medvedenko üzüntü içinde bir köşeye çekilir.)

dorn: Ne kadar değişmiş burası! Konuk salonu çalışma odası olmuş.

mâşa: Konstantin Gavrilıç daha rahat çalışıyor burda. Canı istediğinde çıkıp bahçede dolaşıyor, düşünüyor.

(Bekçinin sopa vuruşları...)

sorin: Kardeşim nerde?

dorn: İstasyona Trigorin'i karşılamaya gitti. Nerdeyse döner.

sorin: Kardeşimi çağırttığınıza göre hastalığım tehlikeli demek. (Kısa bir susuştan sonra) Şu işe bakın, tehlikeli biçimde hastayım, ama kimsenin ilaç verdiği yok!

dorn: Ne istiyorsunuz ilaç olarak? Valeryan damlası mı? Karbonat mı? Yoksa kına mı?

sorin: İşte, felsefe başlıyor yine! Of, ne bitmez çiledir bu! (Başıyla sediri göstererek) Benim için mi serildi?

polina andreyevna: Sizin için Pyotr Nikolayeviç.

sorin: Çok teşekkür ederim.

dorn (bir şarkı mırıldanır): "Yüzüyor ay gece göklerinde..."

sorin: Ne diyeceğim bakın, Kostya'ya bir hikâye konusu vermek istiyorum. Adı şöyle olmalı: "İstemiş olan adam". L'homme qui a voulu. Bir zamanlar gençken yazar olmak istedim, olamadım. Güzel konuşmaya özendim, beceremedim, dilin canına okudum. (Kendini taklit eder.) "... vesselam filan, falan filan..." Öyle ki başladığım lafı bağlayana kadar ter basardı. Evlenmek istedim, evlenemedim. Kentte yaşamak isterdim, hayatım köyde sona eriyor, vesselam!

dorn: Yüksek dereceli devlet memuru olmak istiyordun, oldun.

sorin (güler): Bunun için özel çaba harcamadım. Kendiliğinden oldu.

dorn: İnsanın altmış iki yaşında hayatından hoşnut olmadığını belirtmesi, kabul edersiniz ki yücegönüllü bir davranış değil.

sorin: Ne dik kafalı adam bu! Yahu, ben yaşamak istiyorum, anlasanıza!

dorn: Hafiflik... Doğa yasalarına göre her yaşam bir yerde sona ermek zorundadır.

sorin: Siz doymuş bir adam olarak yargı veriyorsunuz. Kanıksamışsınız artık, hayata karşı umursamazlığınız bundan; sizin için hepsi bir. Fakat ölmek sizin için de korkunç olacak.

dorn: Ölüm korkusu hayvansal bir korkudur... Onu alt etmek gerekir. Ancak ölümden sonraki hayata inananlar, bilinçli olarak korkarlar ölümden, çünkü günahlarının ağırlığı altında ezilirler... Oysa siz, bir kere, öteki dünyaya inanan biri değilsiniz; ikincisi, ne günahınız var? Yirmi beş yıl Adalet Bakanlığında çalıştınız, hepsi bu.

sorin (güler): Yirmi sekiz.

(Treplev girer, Sorin’in ayak ucundaki sandalyeye oturur. Mâşa tüm sahne boyunca gözlerini ayırmaz ondan.)

dorn: Konstantin Gavriloviç’in çalışmasına engel oluyoruz.

treplev: Yok canım.

(Bir sessizlik...)

medvedenko: Doktor, yurtdışında en çok hangi şehirden hoşlandığınızı sorabilir miyim?

dorn: Cenova’dan.

treplev: Neden Cenova?

dorn: Çünkü orda sokakları dolduran kalabalıkta insanı çeken, etkileyen bir şey vardır. Akşamüstü otelinden çıktığında, sokakların insanla dolduğunu görürsün. Sen de bu kalabalığa karışır, onunla kaynaşır, belirli amacın olmadan, gelişigüzel dolaşır durursun. Kendini bu kalabalığın bir parçası hisseder, evrensel bir ruhun varlığına inanmaya başlarsın... Hani bir zamanlar sizin oyununuzda Nina Zareçnaya'nın oynadığı türden bir şey... Sahi Zareçnaya nerelerde şimdi? Ne yapıyor?

treplev: İyi olduğunu sanırım.

dorn: Biraz tuhaf bir yaşam sürdürdüğü çalındı da kulağıma... Nedir bu işin aslı?

treplev: Uzun hikâye bu doktor.

dorn: Siz kısaca anlatınız...

treplev: Evinden ayrıldıktan sonra Trigorin'le yaşamaya başladı. Bunu biliyorsunuz, değil mi?

dorn: Biliyorum, evet.

treplev: Bir çocuğu oldu, çocuk öldü. Sonra Trigorin, pek doğal olarak, onu bırakıp eski ilişkilerine döndü. Zaten bu ilişkileri hiçbir zaman koparmamıştı, kurnazlıkla hepsini birden idare edecek karakterde biridir çünkü. Bunlardan anlayabildiğim kadarıyla, Nina özel yaşamında başarısızlığa uğradı.

dorn: Ya sahnede?

treplev: İşin bu yanı sanırım daha da kötü. Moskova yakınlarında yazlık bir tiyatroda başladı, taşraya gitti sonra. İlk zamanlar onu izliyor, nereye giderse ardından gidiyordum. Büyük rollere heves ediyordu. Fakat sesi kaba, kulak tırmalayıcı, hareketleri sert ve keskindi. Arada bir

yeteneklice bağırdığı, yeteneklice öldüğü anlar olmuyor değildi... Fakat kısa, sürekli olmayan anlardı bunlar.

dorn: Ama yine de yeteneği var demek?

treplev: Anlaması kolay değil. Ama olsa gerek. Ben onu görüyordum, ama o beni görmek istemiyordu, hizmetçisi de bırakmıyordu otel odasına. Duygularını anlıyor, fazla ısrar etmiyordum görüşmekte. (Bir sessizlik...) Başka ne anlatayım? Sonra buraya döndüğümde, mektuplar aldım ondan. Akıllı, içten, ilginç mektuplardı... Yakınmıyordu hiçbir şeyden, ama alabildiğine mutsuz olduğunu hissediyordum... Her satırı gergin, hasta bir sinirdi sanki... Hayal dünyası da dağınıktı biraz. “Martı” diye imzalıyordu mektuplarını. Puşkin’in Deniz Kızı oyununda değirmencinin kendini kuzgun sanması gibi, o da mektuplarında, bir martı olduğunu tekrarlayıp duruyordu. Burdaymış şimdi.

dorn: Burda mı? Nasıl yani?

treplev: Şehirde, otelde, dört beş gündür orda bir odada kalıyor. Görmeye gidecektim ben, Marya İlyiniçna gitti de, ama kimseyi kabul etmiyor. Semyon Semyonoviç dün öğleden sonra onu kırda, burdan iki verst ötede gördüğünü söylüyor.

medvedenko: Gördüm ya! Şu yana, şehre doğru yürüyordu. Selamlayıp, neden bizi görmeye gelmediğini sordum. Geleceğini söyledi.

treplev: Gelmez. (Bir sessizlik...) Babasıyla üvey annesi adını bile duymak istemiyorlar. Her yana bekçiler koymuşlar, çiftliğe yanaştırılmaması için. (Doktorlar birlikte yazı masasına doğru yürürler.) Doktor, kâğıt üzerine filozof olmak ne kadar kolay, ama aslında ne kadar güç bir şey bu.

sorin: Dilber kızdı.

dorn: Ne buyurdunuz?

sorin: Dilber kızdı diyorum. Hatta devlet danışmanı Sorin bir ara âşıktı ona.

dorn: Seni koca çapkın!

(Şamrayev'in gülüşü duyulur.)

polina andreyevna: Anlaşılan istasyondan döndü bizimkiler...

treplev: Evet, annemin sesini duyuyorum.

(Arkadina, Trigorin, arkalarından Şamrayev girerler.)

şamrayev (girerken): Bizler yaşlanıyoruz, doğanın kör güçleri aşındırıp yok ediyor bizleri de; fakat siz, saygıdeğer hanımefendi, siz her dem tazesiniz... Bu parlak bluz, bu canlılık, hareketlerinizdeki bu zarafet...

arkadina: Yine nazarınız değecek, can sıkıcı adam!

trigorin (Sorin'e): Nasılsınız, Pyotr Nikolayeviç? Bu ikide bir hastalanmaklar da nedir? Hoş değil! (Mâşa'yı görür, neşeyle) Marya İlyiniçna!

mâşa: Tanıdınız demek? (Trigorin'in elini sıkar.)

trigorin: Evlendiniz mi?

mâşa: Çoktan.

trigorin: Mutlusunuz ya? (Dorn ve Medvedenko'yla selamlaşır, sonra kararsız adımlarla Treplev'e yaklaşır.) İrina Nikolayevna geçmişi unuttuğunuzu, bana artık kızmadığınızı söylüyordu.

(Treplev elini uzatır ona.)

arkadina (oğluna): Bak, Boris Alekseyeviç yeni hikâyenin yayınlandığı dergiyi getirdi.

treplev (dergiyi alır, Trigorin'e): Teşekkür ederim. Çok naziksiniz.

(Otururlar.)

trigorin: Hayranlarınızın da selamlarını getirdim... Petersburg'da ve Moskova'da hep sizden konuşuluyor zaten. "Nasıl biri?", "Kaç yaşında?", "Esmer mi yoksa sarışın mı?" Herkes bu sorulara yanıt arıyor. Genç biri olmadığınız konusunda nedense görüş birliği var... Takma adla yazdığınız için gerçek adınızı da bilen yok. Demir Maske gibi gizemlisiniz...

treplev: Epey kalacak mısınız burda?

trigorin: Hayır. Yarın Moskova'ya dönmem gerek. Bitirmem gereken bir hikâye var. Bir yıllığa da bir şey yazmaya söz verdim. Yani, eski tas eski hamam...

(Onlar konuşmaktalarken, Arkadina ve Polina Andreyevna odanın ortasına bir oyun masası getirip açarlar. Şamrayev şamdanın mumlarını yakar, iskemlelerini yerleştirir. Dolaptan tombala kutusunu çıkarırlar.)

trigorin: Hava güler yüzle karşılamadı beni. Yaman rüzgâr var. Yarın yatışırsa biraz göle balık avlamaya gitmek istiyorum. Ha, bir de, hani parkta oyununuzun sahnelendiği bir yer vardı, anımsadınız mı bilmem, orayı görmeliyim. Bir hikâye konusu olgunlaştı da kafamda... Ama olay yerini belleğimde tazelemem gerekiyor...

mâşa (babasına): Baba, izin ver de bir at versinler kocama. Eve gitmesi gerek.

şamrayev (öfkeyle taklit ederek): "At versinler...", "Eve gitmesi gerek..." Hayvanlar istasyondan yeni döndü, görmedin mi? Yine yola koşamayız ya!

mâşa: At köküne kıran girmedi ki canım... (Babasının sustuğunu görünce, elini lanet olsun anlamında sallar.) Size dert anlatmak mı!..

medvedenko: Mâşa, ben yayan da giderim... Gerçekten...

polina andreyevna (içini çekerek): Yayan, bu havada... (Oyun masasına oturur.) Bayanlar baylar, buyrun...

medvedenko: Canım ne olacak, topu topu altı verstlik yol... Hadi allahaısmarladık... (Karısının elini öper.) Allahaısmarladık anneciğim... (Kaynanası istemeye istemeye uzatır elini, öpülmesi için.) Kimseye rahatsızlık vermek istemezdim ama, yavrucak... (Eğilerek selamlar herkesi.) Allahaısmarladık. (Suçlu suçlu yürüyerek çıkar.)

şamrayev: Yürüsün varsın! Paşa değil ya bu!

polina andreyevna (masaya vurarak): Bayanlar baylar, lütfen zaman yitirmeyelim. Az sonra akşam yemeğine çağrılacağız..

(Şamrayev, Mâşa ve Dorn masa başına geçerler.)

arkadina (Trigorin'e): Uzun güz akşamları başladığında tombala oynanır burda. Bakın, şu gördüğünüz tombala, çocukluğumuzdan kalmadır; rahmetli annem oynardı bizimle... Akşam yemeğine kadar siz de bir partiye katılmak istemez misiniz? (Trigorin'le birlikte masaya otururlar.) Can sıkıcı bir oyun ama alışınca hiç de fena değildir... (Herkese üçer kart dağıtır.)

treplev (dergiyi karıştırarak): Kendi hikâyesini okumuş, benimkinin olduğu sayfaları kesip açmamış bile... (Dergiyi çalışma masasının üstüne bırakır, sol kapıya doğru gider, yanından geçerken eğilip saçlarından öper annesinin.)

arkadina: Kostya, sen oynamıyor musun?

treplev: Bağışlayın, canım istemiyor... Biraz dolaşacağım. (Çıkar.)

arkadina: Onar kopek koyacağız. Doktor, siz benim yerime de koyun.

dorn: Baş üstüne.

mâşa: Herkes sürdü mü parasını? Çekiyorum... Yirmi iki!

arkadina: Bende var!

mâşa: Üç!

dorn: Pek güzel!

mâşa: Oynadınız mı üçü? Sekiz! Seksen bir! On!

şamrayev: Dur, dur, atlı kovalamıyor arkandan!

arkadina: Harkov'da bir karşıladılar beni, bir karşıladılar, görecektiniz! Mutluluktan hâlâ başım dönüyor...

mâşa: Otuz dört!

(Sahne gerisinde hüzünlü bir vals çalındığı duyulur.)

arkadina: Üniversiteliler alkış tufanına tuttular... Üç sepet çiçek, iki çelenk ve bir de bu... (Göğsündeki broşu çıkarıp masaya atar.)

şamrayev: Değerli bir şey bu...

mâşa: Elli!

dorn: Tam olarak elli mi?

arkadina: Göz alıcı bir tuvalet vardı üstümde... Ee, başka şeye karışmam, ama giyinmesini bilirim ben...

polina andreyevna: Kostya çalıyor. İçi sıkılıyor zavallı çocuğun.

şamrayev: Gazeteler veryansın ediyorlar aleyhinde.

mâşa: Yetmiş yedi!

arkadina: Aldırmayıversin.

trigorin: Şansı yok. Kendi sesini bulamadı bir türlü. Tuhaf, bulanık, bazen sayıklamaya benzer bir şeyler var yazdıklarında. Kişileri yaşamıyor.

mâşa: On bir!

arkadina (göz ucuyla Sorin'e bakarak): Petruşa, sıkılıyor musun? (Bir sessizlik...) Uyumuş.

dorn: Ekselans uyumuş.

mâşa: Yedi! Doksan!

trigorin: Ben böyle bir yerde, böyle bir göl kıyısında yaşasam, elime kalem mi alırdım yazmak için? İçimdeki bu tutkuyu yener, balık tutmaktan başka bir şey yapmazdım.

mâşa: Yirmi sekiz!

trigorin: Bir hani balığı ya da tatlı su levreği yakalamaktan daha büyük zevk mi olur!

dorn: Ben Konstantin Gavrilıç'ın yeteneğine inanıyorum. Bir şeyler var çocukta. Kesinlikle var! İmgelerle düşünüyor. Hikâyeleri canlı, parlak. Kendi payıma, ben çok etkileniyorum onlardan. Üzücü olan, belirli bir amacın olmayışı. Okurda birtakım izlenimler uyandırıyor, hepsi bu... Fakat sadece izlenimlerle nereye kadar gidilir ki! İrina Nikolayevna, oğlunuz yazar diye mutlu musunuz?

arkadina: İnanır mısın, henüz hiçbir şey okuyamadım ondan. Fırsat olmadı.

mâşa: Yirmi altı!

(Treplev sessizce girer, masasına doğru gider.)

şamrayev (Trigorin'e): Ha, Boris Alekseyeviç, sizin bir şeyiniz var bizde.

trigorin: Nedir?

şamrayev: Konstantin Gavrilıç'ın vurduğu bir martı vardı ya hani, bana onun içini doldurtmamı emretmiştiniz.

trigorin: Anımsayamadım! (Bir an düşünür.) Anımsayamadım, hayır!

mâşa: Altmış altı! Bir!

treplev (pencereyi ardına kadar açar ve kulak kabartır.) Nasıl da karanlık! İçimdeki bu sıkıntının nedenini bilsem...

arkadina: Kostya, kapa pencereyi, fena esiyor.

(Treplev pencereyi kapar.)

mâşa: Seksen sekiz!

trigorin: Bayanlar baylar, tombala!

arkadina (sevinçli): Bravo! Bravo!

şamrayev: Bravo!

arkadina: Şansı her zaman her yerde yaver gider bu adamın. (Kalkar.) Hadi gidip bir şeyler atıştıralım şimdi. Ünlü yazarımız bugün öğle yemeği de yemedi. Yemekten sonra devam ederiz. (Oğluna) Kostya, bırak yazmayı da, yemeğe gel.

treplev: Sağol anne, ben tokum.

arkadina: Nasıl istersen. (Sorin'i uyandırır.) Petruşa, yemek vakti geldi! (Şamrayev'in koluna girer.) Beni Harkov'da nasıl karşıladıklarını anlatayım size...

(Polina Andreyevna mumları söndürür, Dorn'la birlikte Sorin'in tekerlekli koltuğunu iterler. Birlikte sol kapıdan çıkar hepsi. Sahnede, yazı masasında oturmakta olan Treplev kalır sadece.)

treplev (yazmaya hazırlanır, daha önce yazdıklarını gözden geçirir.) Yeni biçimler konusunda çok söz ettim ama, yavaş yavaş kendimin de basmakalıp bir söyleyişe kaydığımı hissediyorum... (Okur.) "Duvardaki afişte deniyordu ki...", "Koyu, siyah saçlarla çerçevelenmiş solgun bir yüz..." Deniliyordu ki... çerçevelenmiş... (Karalar.) Bayat sözler bunlar. Kahramanın, yağmurun sesiyle uyanmasıyla başlayacağım, geri kalan her şey dışarı! Mehtaplı gece tasviri uzun ve özentili. Trigorin için kolay bunlar, kendi yöntemini elde etmiş o... Su bendinde kırık bir şişe ağzının parlaması ve değirmen taşının gölgesi mehtaplı bir gecenin tasviri için yetiyor ona. Bana ise titrek ışıklar, yıldızların yumuşak parıltısı, bir piyanonun uzaklardan gelen ve güzel kokularla dolu dingin havada yitip giden ezgileri gerekli... Ne işkence! (Bir sessizlik...) Biçimin eskiliğinde ya da yeniliğinde değil iş, yazdığın şeyi hangi biçimde olduğunu düşünmeden yazmanda, çünkü sözler özgürce akmaktadır ruhundan, bunu gitgide daha iyi anlıyorum... (Birisi masaya en yakın pencereyi tıklatır dışardan.) O da ne? (Pencereden dışarı bakar.) Karanlıktan başka bir şey görünmüyor. (Camlı kapıyı açıp kahveye bakar.) Basamaklardan aşağı koşuyordu biri. (Seslenir.) Kim var orda? (Çıkar. Terasta hızlı hızlı yürüdüğü duyulur. Yarım dakika sonra Nina Zareçnaya ile döner.) Nina! Sizdiniz demek, Nina! (Nina başını göğsüne dayar onun, sessizce ağlar.)

treplev (çok duygulanmış): Nina! Sizsiniz bu, Nina!.. İçime doğmuştu, bütün gün bir sıkıntı kemirip duruyordu içimi... (Şapkasını ve pelerinini çıkarmasına yardım eder.) Oh, biriciğim benim, güzelim, sevgilim! Geldi sonunda! Ama ağlamayalım, ağlamayalım ne olur!

nina: Biri var burda!

treplev: Yok kimse.

nina: Kapıları kilitleyin, içeri giren olur.

treplev: Yok, girmez kimse.

nina: İrina Nikolayevna'nın burda olduğunu biliyorum. Kapıları kilitleyin.

treplev (sağdaki kapıyı anahtarla kitler, soldakine giderken): Kilidi yok bunun, şu koltuğu yanaştırayım. (Bir koltuğu itip kapının arkasına dayar.) Korkmayın, kimse girmez içeri.

nina (Treplev'in yüzüne dikkatle bakar): Sıcak, güzel... Konuk salonuydu burası. Çok değişmiş miyim?

treplev: Evet. Zayıflamışsınız, gözleriniz daha da irileşmiş... Nina, sizi görmem ne tuhaf! Neden hep kaçtınız benden? Neden şimdiye kadar gelmediniz buraya? Bir haftadır şehirde olduğunuzu biliyorum. Her gün birkaç kez otelinize gelip dilenci gibi pencerenizin altında durdum...

nina: Benden nefret edersiniz diye korkuyordum. Her gece düşümde karşılaşıyoruz, tanımıyorsunuz beni... Bilseniz, ah! Geldiğimden beri buralarda dolaşıyorum... Gölün çevresinde... Birçok kez evinizin yakınına kadar geldim, ama bir türlü, bir türlü cesaret edemedim içeri girmeye. Oturalım hadi. (Otururlar.) Oturalım da konuşalım doya doya. Ne güzel burası, kuytu. Rüzgârı işitiyor musunuz? Bir cümle vardır Turgenyev'de: “Böyle gecelerde, sıcak bir köşesi, bir yuvası olanlara ne mutlu!” Bense bir martıyım... Yok, değil. (Alnını ovuşturur.) Ne diyordum... Ha, Turgenyev... “Tanrı tüm barınaksızların yardımcısı olsun...” Neyse. (Hüngür hüngür ağlar.)

treplev: Nina, ağlıyorsunuz yine, Nina!..

nina: Ağlayayım, bırakın. Böylece ferahlıyorum biraz. İki yıldır hiç ağlamadım. Dün akşam geç vakit, tiyatromuz yerinde mi diye bahçeye bakmaya geldim. Baktım, duruyor orda! İki yıldan sonra ilk kez ağladım. İçim açıldı, ferahladım. Bakın, ağlamıyorum artık. (Treplev'in elini tutar.) Demek, yazar oldunuz. Siz yazar, ben aktris... Böylece biz de bir girdaba yuvarlandık... Oysa bir çocuk sevinciyle yaşıyordum burda... Sabahları uyanınca bir şarkı tutturuyor, sizi seviyor, şöhret düşleri kuruyordum; ya şimdi? Yarın sabah erkenden üçüncü mevkide köylülerin arasında Yeletz'e gidip, kültürlü görünme meraklısı tüccarların yapışkan iltifatlarına katlanmam gerekecek...

treplev: Neden gidiyorsunuz Yeletz'e?

nina: Bütün kış angajmanım var. Vakti geldi.

treplev: Nina, nefret ettim sizden, lanetler yağdırdım; mektuplarınızı, fotoğraflarınızı yırtıp attım. Ama her an, bütün benliğimin, size sonsuzca bağlı olduğunu biliyordum. Sizi sevmemek elimde değil Nina. Sizi yitirdiğim, yazdıklarımın yayınlanmaya başlandığı zamandan beri, hayat dayanılmaz bir şey oldu benim için... Sanki ansızın koparıldım gençliğimden ve bazen bu dünyada doksan yıldır yaşıyormuşum gibi geliyor bana. Size sesleniyor, ayaklarınızın bastığı toprakları öpüyor; nereye baksam yüzünüzü, hayatımın en güzel yıllarında bana ışıldayan o sevgili gülümsemenizi görüyorum...

nina (şaşırmış): Neden söylüyor bunları bana, neden?..

treplev: Yapayalnızım, beni ısıtacak hiçbir sevgi yok, bir yeraltı zindanındaymışım gibi üşüyorum, yazdıklarım da soğuk, yavan, bulanık... Nina, yalvarırım burda kalın, ya da bırakın sizinle geleyim...

(Nina aceleyle şapkasını ve pelerinini giyer.)

treplev: Nina, neden? Ne olur, Nina... (Onun giyinmesine bakar. Bir sessizlik...)

nina: Arabam bahçe kapısı önünde bekliyor... Gelmenize gerek yok... Ben giderim... (Gözyaşları arasından) Bir bardak su verir misiniz?

treplev (suyu verir): Şimdi nereye gideceksiniz?

nina: Şehre. (Bir sessizlik...) İrina Nikolayevna burda mı?

treplev: Evet... Perşembe günü dayım kötüleşti birden, telgraf çektik gelmesi için.

nina: Neden bastığım toprakları öptüğünü söyledin bana? Beni öldürmek gerek. (Masaya eğilir.) Öyle yorgunum ki! Dinlenebilsem, birazcık dinlenebilsem!.. (Başını kaldırır.) Bir martıyım ben... Yok, değil. Aktrisim. Ah, evet! (Arkadina ve Trigorin'in gülüşmelerini duyarak kulak kabartır. Sonra soldaki kapıya doğru koşarak anahtar deliğinden bakar.) O da burda demek!.. (Treplev'e dönerek) Eh, iyi... Ne yapalım... Evet... Tiyatroya inanmıyor, hayallerimle alay ediyordu... Böylece ben de inancımı yitirdim yavaş yavaş, hevesim kalmadı... Sonra aşkın getirdiği sorunlar, kıskançlıklar, yavrum için duyduğum sürekli korku... Ufaldım, zavallılaştım, boş bir kalıp gibi oynamaya başladım sahnede... Ellerimi nereye koyacağımı bilemiyor, ayakta düzgün durmayı beceremiyor, sesimi denetleyemiyordum... İnsanın çok berbat oynadığını hissetmesi ne korkunç şeydir bilemezsiniz! Bir martıyım ben. Yok, değil. Anımsıyor musunuz, bir martı vurmuştunuz. Günün birinde bir adam geliyor, görüyor onu ve yapacak başka bir işi olmadığından kıyıyor ona... Küçük bir hikâye konusu... Yok, bu da değildi söylemek istediğim... (Alnını ovuşturur.) Ne diyordum?.. Sahneden söz ediyordum, evet. Şimdi öyle değilim artık... Şimdi gerçek bir aktrisim, zevk duyarak, coşkuyla oynuyorum; kendimden geçiyorum sahnede ve çok güzel olduğumu hissediyorum... Burda olduğum şu günlerde de

yürüyorum hep, yürüyor ve düşünüyorum... İçimdeki bir gücün gelişip büyüdüğünü hissediyorum gitgide... Kostya, yazmışız ya da sahnede oynamışız, fark etmez, anlıyorum ki bizim bu işlerde başta gelen şey parıltı, şöhret filan gibi benim hayal ettiğim o şeyler değil, sabredebilme yeteneğidir... Kaderine katlanmasını bil ve inançlı ol... İnanıyorum ben ve o kadar çok acı çekmiyorum şimdi... Bir görevim, bir amacım olduğunu düşündüğümde, hayattan korkmuyorum...

treplev (kederli): Siz yolunuzu bulmuşsunuz, nereye gittiğinizi biliyorsunuz... Bense, kime, neye gerekli olduğunu bilmeden, hülyaların, görüntülerin kargaşasında sürükleniyorum... Bir inancım yok. Görevimin, amacımın ne olduğunu da bilmiyorum.

nina (kulak kabartarak): Şşş... Şimdi gidiyorum ben. Hoşça kalın. Büyük bir aktris olduğumda görmeye gelin beni. Söz mü? Ama şimdi... (Elini sıkar.) Geç oldu. Ayakta duracak halim yok... Yorgunum, karnım da çok acıktı...

treplev: Durun, yiyecek bir şeyler getireyim size...

nina: Yok, yok... Geçirmeye gelmeyin beni, kendim giderim... Arabam uzakta değil... Demek onu da kendisiyle getirdi? Eh, iyi... Ne yapalım... Trigorin’e bir şey söylemeyin gördüğünüzde... Onu seviyorum... Hatta eskisinden de daha çok seviyorum... Küçük bir hikâye konusu... Bütün kalbimle seviyorum, umutsuzca... Kostya, ne güzeldi o günler! Anımsıyor musunuz? Hayatımız nasıl da aydınlık, sıcacık, sevinç dolu ve tertemizdi! İnce, narin çiçeklere benzeyen ne duygulardı onlar!.. (Ezberden okur.) “İnsanlar, aslanlar, kartallar ve keklikler, boynuzlu geyikler, kazlar, örümcekler, derin suların suskun balıkları, deniz yıldızları ve gözle görülmesi olanaksız varlıklar; tek sözcükle, tüm canlılar, yaşamlarının kederli çemberini tamamlayıp söndüler... Artık binlerce yüzyıldır yeryüzü tek bir canlı varlık taşımıyor

üzerinde ve bu zavallı ay boşu boşuna yakıyor fenerini. Çayırlarda çığrışarak uyanan turna kuşları yok artık ve ıhlamur korularında mayıs böceklerinin vızıltıları işitilmiyor... (Treplev'i taşkınlıkla kucaklar ve camlı kapıdan kaçıp gider.)

treplev (bir sessizlikten sonra): Bahçede bir gören olur da anneme söylerse hiç iyi olmaz. Üzülebilir annem... (İki dakika süresince tüm el yazmalarını sessizce yırtar ve masanın altına fırlatır, sonra sağdaki kapıyı açıp kapar.)

dorn (soldaki kapıyı açmaya çalışarak): Tuhaf şey. Kilitlenmiş sanki... (Girer ve koltuğu yerine koyar.) Engelli koşu! (Arkadina, Polina Andreyevna, arkalarında da şişelerle Yakov ve Mâşa, sonra Şamrayev ve Trigorin girerler.)

arkadina: Kırmızı şarapla Boris Alekseyeviç'in birasını, şuraya, masaya koyun. Hem oynar, hem içeriz. Buyrun, oturalım.

polina andreyevna (Yakov'a): Çayı da getir. (Mumları yakar, oyun masasına oturur.)

şamrayev (Trigorin'i dolaba götürür): İşte, az önce sözünü ettiğim şey burda... (Dolaptan içine saman doldurulmuş bir martı çıkarır.) Siz ısmarlamıştınız...

trigorin (martıya bakar.): Anımsamıyorum! (Biraz düşünür.) Hayır, anımsamıyorum!

(Sağdan, sahne gerisinden bir silah sesi işitilir, hepsi irkilir.)

arkadina (korku içinde): Nedir bu?

dorn: Hiç. İlaç çantamdaki şişelerden biri patlamıştır. Kaygılanacak bir şey yok. (Sağdaki kapıdan çıkar, yarım dakika sonra döner.) Tahmin ettiğim gibi. Eter şişesi patlamış. (Bir şarkı mırıldanır.) “İşte yeniden karşında senin, büyülenmiş gibi duruyorum ben...”

arkadina (yerine oturarak): Öff, öyle korktum ki... Birden aklıma... (Yüzünü elleriyle kapar.) Bir an gözlerimin önü karardı...

dorn (bir dergiyi karıştırarak, Trigorin'e): İki ay kadar önce bir yazı çıkmıştı bu dergide... Amerika'dan gönderilen bir mektup... Size bir şey sormak istiyorum bu konuda. (Kolunu Trigorin'in beline dolayarak sahne önüne götürür onu.) Çünkü bu sorun çok ilgilendiriyor beni. (Sesini alçaltarak) İrina Nikolayevna'yı alıp bir yerlere götürün. Konstantin Gavriloviç kendini vurmuş.

perde

ÜÇ KIZ KARDEŞ

Dram – 4 Perde

KİŞİLER

Andrey Sergeyeviç Prozorov

Natalya İvanovna

Prozorov’un nişanlısı, sonra karısı.

Olga

Mâşa Prozorov’un kız kardeşleri.

İrina

Fyodor İlyiç Kuligin

Lise öğretmeni, Mâşa’nın kocası.

Aleksandr İgnatyeviç Verşinin

Yarbay, batarya komutanı.

Nikolay Lvoviç Tuzenbah

Baron, üsteğmen.

Vasili Vasilyeviç Solyoniy

Kurmay yüzbaşı.

İvan Romanoviç Çebutıkin

Askeri doktor.

Aleksey Petroviç Fedotik

Teğmen.

Vladimir Karloviç Rode

Teğmen.

Ferapont

Belediye Meclisinde bekçi, yaşlı bir adam.

Anfisa

Dadı. 80 yaşında bir yaşlı kadın.

Olay bir il merkezinde geçer.

Birinci Perde

Prozorovlar'ın evi. Arkasında büyük bir salon görünen sütunlu konuk odası. Öğle üzeri. Avluda güneşli, güzel bir hava. Salonda öğle yemeği için masa hazırlanıyor. Olga, üstünde kız lisesi öğretmenlerine özgü lacivert üniforması, gezinerek, arada bir durarak, öğrenci defterlerini gözden geçirmekte, yanlışları düzeltmektedir. Mâşa, üstünde siyah bir giysi, şapkası dizlerinde, oturmuş kitap okumaktadır. İrina, üstünde ak bir giysi, ayakta, düşüncelere dalmıştır.

olga: Babamız tam bir yıl önce bugün, beş mayısta, senin isim gününde ölmüştü İrina. Çok soğuktu, kar yağıyordu. Artık yaşayamam gibi gelmişti bana. Sen ölü gibi, baygın yatıyordun. Ama bak, bir yıl geçti, yüreğimiz daralmadan anımsayabiliyoruz bunu. Sen apak giysilere büründün bile. Yüzün ışıl ışıl. (Saat on ikiyi çalar.) Saat o zaman da tıpkı böyle çalmıştı. (Bir sessizlik...) Bando mızıkayla taşımışlardı babamızı, mezarlıkta havaya ateş edilmişti. Generaldi babamız, tugay komutanıydı, ama kalabalık değildi cenaze töreni. Hava çok yağmurluydu ama. Karla karışık şiddetli yağmur yağıyordu.

irina: Ne diye anımsamalı bunları şimdi!

(Salonda, sütunların gerisinde, masanın çevresinde, baron Tuzenbah, Çebutıkin ve Solyoniy görünürler.)

olga: Hava güzel bugün. Pencereler ardına kadar açık kalabilir. Ama kayın ağaçları yapraklanmadılar daha... Tugay komutanlığına atanan babamızla birlikte Moskova'dan ayrılıp buraya gelişimizin üstünden on bir yıl geçti. Sanki bugünkü gibi anımsıyorum... Mayıs başlarıydı yine, tam şu sıralar... Sıcacıktı Moskova, çiçekler içindeydi her yer, pırıl pırıl bir güneş vardı. On bir yıl geçti aradan, ama ben sanki

dün ayrılmışız gibi anımsıyorum her şeyi... Tanrım! Bu sabah uyanıp da her yanı ışıklar içinde görünce, ilkbaharla karşılaşınca, bir sevinç dalgası yükseldi içimde, öylesine özledim ki memleketi!

çebutıkin: Hadi canım sende!

tuzenbah: Saçmalığın daniskası.

mâşa (kitaba dalmış, ıslıkla usuldan bir ezgi çalmaktadır.)

olga: Mâşa, kes şu ıslığı. Nasıl da beceriyorsun! (Bir sessizlik...) Her gün liseye gitmekten, ders vermekten olmalı, sürekli başım ağrıyor. Bir de, artık yaşlandığım düşüncesi takılıp duruyor aklıma. Doğrusu ya, şu dört yıldır, lisede çalışmaya başladığımdan bu yana, her Allahın günü, gücümün de gençliğimin de, damla damla eriyip tükendiğini duyumsuyorum. Bir tek hayal var sadece, gitgide büyüyüp güçlenen...

irina: Moskova'ya gitmek. Şu evi satıp, burdaki her şeyle ilişkiyi kesip, kendimizi Moskova'ya atmak...

olga: Evet! Moskova'ya! Hem de bir an önce!

(Çebutıkin ve Tuzenbah gülerler.)

irina: Kardeşimiz profesör olacak, o zaten burda oturmaz. Bir tek zavallı Mâşa var takıntısı olan.

olga: Mâşa da yazlarını Moskova'da geçirmeye gelir.

mâşa (ıslıkla usuldan bir ezgi çalmayı sürdürmektedir.)

irina: Her şey yoluna girecek inşallah. (Pencereden dışarı bakarak) Hava ne güzel bugün. Bilmiyorum neden, pır pır edip duruyor yüreğim! Sabahleyin uyanıp da bugünün isim günüm olduğu aklıma gelince, ansızın bir sevinç yükseldi içimde. Çocukluğumu, annemizin henüz sağ olduğu günleri

anımsadım. Öylesine olağanüstü düşüncelerle dolup taştım ki...

olga: Işıl ışılsın bugün. Eşsiz güzelliktesin. Mâşa da öyle. Andrey de yakışıklı olurdu bu kadar kilo almasaydı. Hiç yakışmıyor ona bu şişmanlık. Oysa ben yaşlandım, durmadan da zayıflıyorum, lisede kızlara öfkelendiğimden olacak. İşte, özgürüm bugün, evdeyim, başım ağrımıyor, düne göre daha genç duyumsuyorum kendimi. Yirmi sekiz yaşındayım topu topu... Her şey Tanrının buyruğu, bir diyeceğim yok, ama öyle geliyor ki, bana kocaya varsaydım da evde otursaydım, daha mutlu olurdum. (Bir sessizlik...) Severdim de kocamı.

tuzenbah (Solyoniy'e): Saçma sapan sözlerinizi dinlemekten gına geldi artık. (Konuk odasına geçerek...) Size bildirmeyi unuttum. Yeni batarya komutanı Verşinin ziyaretinize gelecek bugün. (Piyanonun başına geçip oturur.)

olga: Hayhay! Buyursun.

irina: Yaşlı biri mi?

tuzenbah: Yok, pek değil. Kırk - kırk beş yaşlarında en çok. (Usuldan bir ezgi çalar.) Görünüşü etkileyici. Aptal olmadığı da kuşkusuz. Fakat çok konuşuyor.

irina: İlginç bir adam mı?

tuzenbah: Oldukça. Fakat karısı, kaynanası, iki de kızı var. Üstelik de ikinci evliliği bu. Ziyaretlerde bulunuyor ve gittiği her yerde karısı ve iki küçük kızı olduğundan söz ediyor. Burda da söyleyecektir. Karısı kaçık biraz. Saçları genç kızlar gibi örüklü, büyük büyük laflar eden ve kocasının keyfini kaçırmak için olmalı, arada bir intihar girişimlerinde bulunan biri. Ben olsam, çoktan dehlerdim böylesini, ama o katlanıyor, yakınmakla yetiniyor.

solyoniy (Çebutıkin’le birlikte salondan konuk odasına girerken) Bir elimle sadece yirmi beş kilo kaldırabilmeme karşın iki elimle seksen hatta doksan kilo kaldırabiliyorum. Bundan çıkardığım sonuç, iki kişinin bir kişiden iki kat değil, üç kat, hatta daha da fazla güçlü olması gerektiğidir.

çebutıkin (odada gezinerek elindeki gazeteyi seslice okur): Saç dökülmesine karşı... 8,5 gram naftalini yarım bardak ispirtoda eritip her gün kullanmalı... (Defterine not eder.) Bunu yazalım. (Solyoniy’e) Evet, ne diyordum... Şişeyi tıpaladıktan sonra tıpanın içinden cam bir tüp geçiriyorsunuz... Sonra, hani şu bildiğimiz şap var ya, ondan bir çitmik alıyorsunuz...

irina: İvan Romanıç, sevgili İvan Romanıç!

çebutıkin: Ne var yavrum, ruhumun neşesi, ne var?

irina: Söyler misiniz bana, neden böylesine mutluyum bugün? Sanki bir yelkenlideyim, üstümde engin, mavi bir gökyüzü uzanıyor... İri, beyaz kuşlar uçuşuyor... Nedir bu?

çebutıkin (İrina’nın ellerini incelikle öperek): Beyaz kuşum benim...

irina: Bu sabah uyandım, kalkıp yüzümü yıkadım ve birden, bu dünyada her şey apaydınlık göründü bana... Nasıl yaşamak gerektiğini biliyorum artık. Sevgili İvan Romanıç, her şeyi biliyorum. İnsan emek harcamalıdır. Kim olursa olsun, öylesine çalışmalıdır ki terler aksın yüzünden. Yaşamın anlamı, amacı, mutluluk, coşku, sevinç, bundadır sadece... Ne güzel bir şey, şafakla birlikte kalkıp da sokakta taş kıran bir işçi olmak, ya da bir çoban, ya da çocukları eğiten bir öğretmen, ya da bir demiryolu makinisti... Tanrım, insan olmak şurda dursun, çalış da öküz ol istersen; saat on ikide kalkıp yatakta kahvesini içen, sonra da iki saat süsüyle püsüyle, giyim kuşamıyla uğraşan bir kadın olacağına, sıradan bir beygir ol daha iyi... Of, ne korkunç bir şey bu!

Hani sıcak havalarda insan kimi kez dayanılmaz bir susuzluk duyar ya, işte öylesine bir çalışmak susuzluğuyla kavruluyor içim. Sabahları erkenden kalkıp da çalışmaya koyulmazsam, dostluğunuzu esirgeyin benden İvan Romanıç!

çebutıkin (sevecen): Olur, olur, esirgerim.

olga: Babamız saat yedide kalkmaya alıştırmıştı bizi. Şimdi İrina yedide uyanıyor ve en azından dokuza kadar yatakta kalıp bir şeyler düşünüyor. Hem de pek ciddi bir yüzle! (Güler.)

irina: Beni hep küçük bir kız gibi görmeye alışmışsın, şimdi yüzümü ciddi görünce şaşırıyorsun. Yirmi yaşındayım ben!

tuzenbah: Çalışmak özlemi... Oh, Tanrım, öyle iyi anlıyorum ki bunu! Bir kez olsun çalışmadım yaşamımda. O soğuk ve aylak Petersburg'da doğdum; emek harcamanın, tasa çekmenin ne olduğunu hiçbir zaman öğrenmemiş bir ailenin çocuğu olarak. Anımsıyorum da şimdi, harp okulundan eve döndüğümde uşak çizmelerimi ayağımdan çekip çıkarmaya çalışır ve ben ne huysuzluklar yapardım o sırada... Annemse hayranlıkla bakardı bana, başkalarına başka türlü bakmasına da şaşırırdı. Elimi işe sürdürmemek için ellerinden geleni yaptılar. Ama hiç sanmam bunu başarmış olduklarını, hiç sanmam! Öyle bir zamanda yaşıyoruz ki bir çığ yürüyor üstüne hepimizin; sancılı, güçlü bir fırtına patlamak üzere; hem de çok yakında. Öyle bir fırtına ki bu, çok geçmeden, aylaklığı, umursamazlığı, çalışmaya karşı küçümseyici önyargıyı, kokuşmuş can sıkıntısını silip süpürecek toplumumuzdan. Ben de çalışacağım. Şöyle bir yirmi beş - otuz yıl sonra da çalışmayan tek bir kişi kalmayacak. Herkes çalışacak, herkes!

çebutıkin: Ben çalışmam.

tuzenbah: Siz zaten hesapta yoksunuz.

solyoniy: Yirmi beş yıl sonra, Tanrıya şükür, siz dünyada olmayacaksınız. İki-üç yıl içinde ya beyin kanamasından öleceksiniz, ya da bir gün benim tepem atacak, beyninize bir kurşun yerleştireceğim meleğim. (Cebinden bir şişe çıkarıp göğsüne, ellerine esans sürer.)

çebutıkin (güler): Doğrusunu isterseniz, hiçbir zaman, hiçbir şey yapmadım ben. Üniversiteyi bitireliden bu yana parmağımı oynatmış değilim, hatta tek bir kitap okumadım. Sadece gazete okurum... (Cebinden bir başka gazete çıkarır.) İşte... sözgelimi, bir zamanlar Dobrolyubov diye birinin olduğunu gazetelerden bilirim, ama ne yazmış onu bilmem... orasını Tanrı bilir... (Alt kattan tavana vurulduğu işitilir.) Hah... Aşağıdan beni çağırıyorlar. Ziyaretçim var. Hemen dönerim... Geliyorum... (Sakalını tarayarak telaşla çıkar.)

irina: Yine bir şeyler çeviriyor.

tuzenbah: Evet. Pek kurumlu bir edası vardı çıkarken. Sanırım bir armağan getirecek size.

irina: Ne tatsız şey!

olga: Evet, korkunç. İlle de bir saçmalık yapacak.

mâşa: -“Koyda yeşil bir meşe

Meşede altın bir zincir

Meşede altın bir zincir...”[16]

(Kalkar, ezgiyi usuldan söyler.)

olga: Mâşa, bugün keyfin yerinde değil pek.

mâşa (ezgiyi mırıldanarak şapkasını giyer.)

olga: Nereye gidiyorsun?

mâşa: Eve.

irina: Tuhaf...

tuzenbah: Daha isim günü kutlaması yapılmadan gitmek!

mâşa: Fark etmez... Akşama gelirim. Hoşça kal, canım benim... (İrina’yı öper.) Bir kez daha sağlık, mutluluk dilerim sana. Eskiden, babamızın sağlığında, otuz-kırk subay gelirdi isim günü kutlamalarımıza. Şenlik, şamata... Bugünse bir buçuk adam ve bir çöl ıssızlığı... Gidiyorum ben... Bir tuhafım, sen bana kulak asma... (Gözyaşları arasında güler.) Sonra konuşuruz, şimdilik hoşça kal canımın içi. Şöyle bir çıkayım.

irina (canı sıkılmış): Olacak şey mi?..

olga (ağlayarak): Ben seni anlıyorum Mâşa.

solyoniy: Bir erkek felsefe yapıyorsa eğer, buna bilgelik taslamak ya da laf ebeliği yapmak denir; ama bir ya da iki kadın felsefe yapıyorsa, bunun adı zırvalamaktır.

mâşa: Bu sözlerinizle ne demek istiyorsunuz, ey akıl almaz derecede korkunç adam?

solyoniy: Hiçbir şey. “Of bile diyemeden zavallı, çullandı üstüne ayı.”[17]

mâşa (Olga’ya, öfkeyle): Kes şu ağlamayı artık!

(Anfisa ile Ferapont büyük bir pastayla girerler.)

anfisa: Buraya babacığım, buraya. Gir gir, pabuçların temiz. (İrina'ya) Belediye Meclisinden Protopopov göndermiş, Mihal İvanıç... Çörek...

irina: Teşekkür ederim. Kendisine teşekkür et. (Pastayı alır.)

ferapont: Ha?

irina (sesini yükselterek): Kendisine teşekkür et.

olga: Dadıcığım, çörek ver ona. Ferapont, git orda sana çörek verecekler.

ferapont: Ha?

anfisa: Hadi gidelim babacığım, Ferapont Spiridonıç, gidelim...

(Ferapont'la çıkarlar.)

mâşa: Mihail Potapıç mıydı, İvanıç mıydı, her ne ise, hoşlanmıyorum şu Protopopov'dan. Çağırmaya değmez.

irina: Zaten çağırmadım.

mâşa: İyi etmişsin.

(Çebutıkin, ardı sıra kucağında gümüş bir semaver taşıyan emir eriyle girer. Şaşkınlık ve hoşnutsuzluk mırıltıları...)

olga (elleriyle yüzünü kapayarak): Semaver! Korkunç! (Salona, masaya doğru gider.)

irina: İki gözüm İvan Romanıç, nedir bu yaptığınız?

tuzenbah (gülerek): Söylemiştim size.

mâşa: İvan Romanıç, sizde utanıp sıkılma diye bir şey kalmamış!

çebutıkin: Yavrucuklarım, güzellerim, biriciklerim benim... Şu dünyada sizlerden daha değerli bir şeyciğim yok... Altmışıma merdiven dayadım... Yapayalnız, beş para etmez moruğun tekiyim... Size olan şu sevgimden başka hiçbir iyi duygu yok içimde... Siz olmasaydınız, çoktan çekip gitmiştim bu dünyadan... (İrina'ya) Güzeller güzeli, sevgili yavrum benim, sizi doğduğunuz günden beri tanıyorum... kucağımda taşıdım... rahmetli annenizi çok severdim...

irina: Fakat ne gereği var böyle pahalı hediyelerin?

çebutıkin (gözlerinden yaşlar akarak, öfkeli): Eee, siz de çok oldunuz artık! Pahalı hediyelermiş... (Emir erine) Semaveri oraya götür... (Alaycı bir tonla) Pahalı hediyeler... (Emir eri semaveri salona götürür.)

anfisa (konuk odasından geçerek): Cancağızlarım, tanımadığım bir albay geldi. Kaputunu çıkardı bile... Buraya geliyor... (İrina'ya) İrina'cığım, cana yakın, kibar davran, olur mu yavrum... (Çıkarken) Yemek vakti de geldi geçiyor... Aman Tanrım!..

tuzenbah: Verşinin'dir.

(Verşinin girer.)

tuzenbah: Yarbay Verşinin!

verşinin (Mâşa ve İrina'ya): Kendimi tanıtmakla şeref duyarım! Verşinin! Sonunda sizi görmek ne güzel. Vay vay vay! Nasıl da değişmişsiniz!

irina: Buyrun, oturalım. Hoş geldiniz.

verşinin (neşeli): Ne kadar sevinçliyim, bilseniz ne kadar! Ama siz, üç kız kardeştiniz. Çok iyi anımsıyorum, üç küçük kızdınız. Yüzlerinizi gözümün önüne getiremiyorum şimdi ama, babanız albay Prozorov'un üç küçük kızı vardı, bunu

çok iyi anımsıyorum, gözlerimle de gördüm. Zaman nasıl da geçiyor! Ah, ah, ah, nasıl da geçiyor zaman!

tuzenbah: Aleksandr İgnatyeviç Moskovalıdır.

irina: Moskovalı mı? Siz Moskovalı mısınız?

verşinin: Evet, oralıyım. Rahmetli babanız Moskova'da batarya komutanıyken, ben de aynı tugayda subaydım. (Mâşa'ya) Bakın, sizin yüzünüzü biraz anımsar gibiyim.

mâşa: Bense sizi hiç anımsamıyorum.

irina: Olya! Olya! (Salona seslenir.) Olya, gelsene!

(Olga salondan konuk odasına gelir.)

irina: Baksana, yarbay Verşinin meğer Moskovalıymış.

verşinin: Siz Olga Sergeyevna olmalısınız, en büyükleri... Siz Mariya... Siz de İrina, en küçükleri...

olga: Demek Moskovalısınız?

verşinin: Evet. Orda öğrenim gördüm, göreve orda başladım. Uzun süre orda görevde bulundum. İşte, şimdi de, gördüğünüz gibi, batarya komutanlığına atanıp buraya geldim! Sizleri, doğrusu ya, çok da iyi anımsayamıyorum, aklımda kalan, üç kız kardeş olduğunuz. Ama babanız zihnimde capcanlı... Şimdi gözlerimi kapasam, şurda, karşımda görebilirim. Moskova'da ziyaretinize gelirdim.

olga: Ben de her şeyi aklımda tuttuğumu sanırdım, ama böyle, birdenbire olunca...

verşinin: Adım Aleksandr İgnatyeviç'tir.

irina: Aleksandr İgnatyeviç, demek Moskovalısınız! Tam bir sürpriz oldu bu!

olga: Çünkü biz yine oraya tanışıyoruz...

irina: Güze kalmadan, orda olacağımızı sanıyoruz... Doğduğumuz kentte... Moskova'da doğduk biz... Staraya Basmannaya sokağında...

(İkisi de mutlulukla gülerler.)

mâşa: Ansızın hemşehrimizle karşılaştık. (Canlı) Durun, aklıma geliyor! Olya anımsıyor musun, bir "âşık binbaşı"nın sözü edilirdi evde. O sırada teğmendiniz ve birine âşıktınız... Ama nedense, "âşık binbaşı" diye takılırlardı size...

verşinin (güler): Ta kendisi... Âşık binbaşı... Doğru...

mâşa: O zaman yalnız bıyıklarınız vardı! Nasıl da yaşlanmışsınız! Tanrım, nasıl da yaşlanmışsınız!

olga: Fakat saçlarınızda tek bir ak yok. Yaşlanmışsınız ama, yaşlı değilsiniz.

verşinin: Eh, ne de olsa, kırk üç yaşındayım artık. Moskova'dan çok mu oldu ayrılalı?

irina: On bir yıl. Mâşa, ne oluyorsun? Ağlıyor, şuna bakın... Dengi bozuk... (Gözyaşları arasından) Şimdi ben de ağlayacağım.

mâşa: Bir şeyim yok. Hangi sokakta oturuyordunuz?

verşinin: Staraya Basmannaya'da.

olga: Biz de orda oturuyorduk...

verşinin: Bir ara Nemetskya sokağında oturdum. Oradan Kızıl Kışlalara yürüyerek gidip gelirdim. Yol üstünde iç karartıcı bir köprü vardır. Altından şırıldayarak bir su akar. İnsan yalnızken içini bir keder kaplar. (Bir sessizlik...) Oysa burdaki ırmak nasıl geniş ve gür! Eşsiz güzellikte bir ırmağınız var!

olga: Öyle, ama soğuktur burası. Hem soğuktur, hem de sivrisineği pek boldur...

verşinin: Öyle demeyin! Çok sağlam havası var bu kentin, tam bir Slav iklimi. Orman, ırmak... Kayın ağaçları... O güzelim, alçakgönüllü kayınlar, tüm ağaçlardan daha çok severim onları. Burda çok güzel yaşanır. Fakat tren istasyonunun yirmi kilometre uzakta oluşu biraz tuhaf... Kimse de nedenini bilmiyor bunun.

solyoniy: Ben biliyorum. (Herkes ona bakar.) İstasyon yakında olsaydı uzakta olmazdı, uzakta olduğuna göre demek ki yakında değil.

(Sıkıntılı bir sessizlik...)

tuzenbah: Vasili Vasiliç şakacıdır biraz.

olga: Şimdi ben de anımsadım sizi. Evet evet, anımsıyorum.

verşinin: Annenizi tanırdım.

çebutıkin: İyi kadındı, Allah rahmet eylesin.

irina: Annemiz Moskova’da toprağa verildi.

olga: Novo-Deviçiye’de...

mâşa: İnanır mısınız, yüzünü gözlerimin önüne getirmekte güçlük çekiyorum artık. Bir gün gelecek, bizler de anımsanmaz olacağız. Unutulacağız.

verşinin: Evet. Unutulacağız. Yazgımız böyle yazılmış, elden ne gelir. Bize ciddi, önemli, hem de çok önemli görünen şeyler, gün gelecek unutulacak, ya da önemsiz görünecek. (Bir sessizlik...) İşin ilginç yanı, gelecekte neyin önemli ve yüksek değerde, neyin zavallı ve gülünç sayılacağını bugünden hiç bilemeyişimiz. Geçmişte de Kopernik’in ya da sözgelimi Colomb’un buluşları başlangıçta gereksiz, gülünç şeyler sayılmadı mı? Ya da herhangi ahmağın yazdığı zırvalar gerçek olarak görülmedi mi? Tıpkı bunun gibi, ola ki bize böylesine olağan görünen şimdiki

yaşamımız da, gün gelecek tuhaf, yakışıksız, budalaca, pek de temiz olmayan ve hatta belki günahkâr bir yaşam sayılacak...

tuzenbah: Kim bilir? Belki de yüce bir yaşam sayacaklardır onu ve saygıyla anacaklardır. İşkence, idam, ya da kanlı baskınlar yok bugün. Ama yine de az mı acılar çekiliyor!

solyoniy (sesini incelterek): Geh bili-bili-bili... Baronun felsefe yapmasına engel olma da, istersen karnını aç bırak...

tuzenbah: Vasili Vasiliç, rica ederim beni rahat bırakın... (Kalkıp başka bir yere oturur.) Bu kadarı fazla artık.

solyoniy (sesini incelterek): Geh bili-bili-bili...

tuzenbah (Verşinin'e): Bugün tanık olduğumuz acılar –ki saymakla tükenmez!– yine de toplumun ulaştığı belirli bir ahlaksal düzeyi gösterir...

verşinin: Evet, bunda kuşku yok.

çebutıkin: Baron, az önce, yaşamımızın yüce sayılabileceğini söylediniz... Ama insanlar yine de alçaktır... (Ayağa kalkar.) Bakın nasıl bir alçağım ben. Benim yaşamımın yüce olduğunu söylemek, sadece bir avuntudur.

(Sahne arkasından bir keman sesi...)

mâşa: Andrey çalıyor, kardeşimiz.

irina: Andrey'imiz bilim adamıdır. Belki de profesör olacak. Babamız askerdi, ama oğlu kendisine meslek olarak bilimi seçti.

mâşa: Babamızın isteğiyle.

olga: Bugün ona bir parça takıldık. Galiba biraz âşık.

irina: Buralı bir kıza. Bugün büyük olasılıkla gelecek bize.

mâşa: Kızın bir giyim kuşamı var, evlere şenlik! Bayağılığını, demodeliğini bir yana bırakın, düpedüz yürekler acısı bir kılık. Çirkin saçakları olan, garip, parlak, rengi sarıya çalan bir eteklikle kırmızı bir bluz. Sabunla gıcır gıcır yıkanmış yanaklar! Hayır, Andrey'in böyle birine âşık olduğunu kabul edemem, bir zevki vardır ne de olsa. Bizi kızdırmak için yapıyor, çocukça bir eğlence. Dün bu kızın, buranın Belediye Başkanı Protopopov'la evleneceğini söylüyorlardı. Eh, tencere yuvarlanır kapağını bulur... (Yandaki kapıya doğru seslenir.) Andrey, gelsene buraya! Hiç değilse bir görün, cancağızım!

(Andrey girer.)

olga: Andrey Sergeyiç, kardeşimiz.

verşinin: Verşinin.

andrey: Prozorov. (Terli yüzünü kurular.) Yeni batarya komutanı olmalısınız?

olga: Bir düşün Andrey, Aleksandr İgnatyiç Moskovalıymış...

andrey: Öyle mi? Yandınız. Kız kardeşlerim size rahat vermez artık.

verşinin: Ben onları bıktırmayı başardım bile.

irina: Şu çerçeveye bakın, Andrey armağan etti bugün. (Resim çerçevesini gösterir.) Kendi yapıtıdır.

verşinin (çerçeveye, ne diyeceğini bilemeyerek bakar): Hımm... Evet, gerçekten de.

irina: Piyanonun üstündeki şu resim çerçevesi de yine onun yapıtıdır.

(Andrey eliyle bir sabırsızlık işareti yapar, geri geri çekilir.)

olga: Hem bilim adamı, hem keman çalar, hem de kıl testere ile oymacılık yapar. Tek sözcükle, on parmağında on marifet. Andrey, gitme dur! Huyudur, hemen kaçıp gider. Buraya gel. (Mâşa’yla İrina kollarını girip, gülüşerek geri getirirler.)

mâşa: Gel hele! Gel!

andrey: Bırakın beni, rica ederim.

mâşa: Ne garip çocuksun! Aleksandr İgnatyeviç’e âşık binbaşı adını takmışlardı bir zamanlar, ama o darılıp gücenmezdi hiç.

verşinin: Zerrece.

mâşa: Ben de sana âşık kemancı adını takmak istiyorum.

irina: Ya da âşık profesör!

olga: Âşık! Andryuşa âşık!

irina (ellerini çırparak): Bravo, bravo! Bis! Andryuşa âşık!

çebutıkin (arkadan yaklaşıp kollarıyla beline sarılır Andrey’in): Doğa sadece aşk için yarattı bizi! (Kahkahayla güler, gazetesi hep elindedir.)

andrey: Ee, yeter artık, yeter! (Yüzünü kurular.) Gece gözümü kırpmadım, şimdi de, hani nasıl derler, kafam yerinde değil pek. Dörde kadar okudum, sonra uyumaya çalıştım, ama boşuna. Aklıma bin bir düşünce takıldı, bir de baktım şafak sökmüş, gün ışınları odama giriyor. Yalnız burda olduğum sürece, İngilizce bir kitap var çevirmek istediğim.

verşinin: Demek İngilizce biliyorsunuz?

andrey: Evet. Babamız, Allah rahmet eylesin, eğitimimiz konusunda çok sıkı baskıya almıştı bizi. Size gülünç ve budalaca gelebilir ama, onun ölümünden sonra

şişmanlamaya başladığımı itiraf etmeliyim. Sanki vücudum bir baskıdan kurtuldu da, gördüğünüz gibi, bir yıl içinde böyle göbek bağladım. Ben ve kız kardeşlerim, babamın sayesinde Fransızca, Almanca, İngilizce öğrendik. İrina İtalyanca da bilir. Ama ne emekler pahasına!

mâşa: Böyle bir kentte üç yabancı dil bilmek gereksiz bir lüks. Hatta lüks de değil gereksiz bir fazlalık, altıncı parmak gibi bir şey. Çok fazla gereksiz şey biliyoruz.

verşinin: Daha neler! (Güler.) Demek çok fazla gereksiz şey biliyorsunuz? Akıllı, eğitim görmüş bir insanın gereksiz sayılacağı kadar geri, iç karartıcı bir yer bulunabileceğini sanmıyorum. Hiç kuşkusuz geri ve kaba olan bu kentin yüz bin kişilik ahalisi içinde, sizin gibi kimselerin sadece üç kişi olduğunu varsayalım. Çevrenizdeki bu kara yığınla başa çıkamayacağınız belli bir şey. Zamanla da yavaş yavaş gerileyecek, bu yüz bin kişilik kalabalığın içinde yitip gideceksinizdir. Yaşam ezecek, boğacaktır sizi. Ama yine de büsbütün yok olmayacaksınız, mutlaka bir iz bırakacaksınızdır. Sizden sonra sizin gibi altı kişi, sonra belki on iki kişi daha çıkacaktır, sonunda sizin gibiler çoğunluk olacaktır. İki yüzyıl, üç yüzyıl sonra, yeryüzünde akıl almayacak kadar güzel, şaşırtıcı bir yaşam olacağına inanıyorum. İnsana öyle bir yaşam gerekir. Eğer onu yaşamıyorsak bugün, hiç değilse önsezisini taşımalı, beklemeli, düşlemeliyiz onu. Kendimizi hazırlamalıyız ona. Bunun içinde babalarımızın, dedelerimizin gördüklerinden, bildiklerinden daha çoğunu görüp bilmemiz gerek. (Güler.) Oysa siz çok fazla gereksiz şey bilmekten yakınıyorsunuz.

mâşa (şapkasını çıkarır): Yemeğe kalıyorum.

irina (içini çekerek): Doğrusu tüm bunları yazmak gerekirdi... (Bu arada Andrey kimseye fark ettirmeden çıkmıştır.)

tuzenbah: Çok yıllar sonra dünyada çok güzel, akıl almaz güzellikte bir yaşam olacağını söylüyorsunuz. Bu doğru. Fakat uzağında da olsak, ona şimdiden katılmak için hazırlanmalı, çalışmalıyız...

verşinin (kalkar): Evet... Fakat ne kadar çok çiçeğiniz var! (Çevreye bakınır.) Eviniz de çok güzel. İmrendim doğrusu. Benimse bütün yaşamım, içinde iki sandalyeyle bir kanepe bulunan, sobaları tütüp duran odalarda sürünmekle geçti. Hele böyle çiçeklerim hiç olmadı... (Ellerini ovuşturur.) Eh! Ne yaparsın!..

tuzenbah: Evet, çalışmak gerek. Şimdi siz, korkarım, bizim Alman duygulandı diye düşüneceksiniz. Şerefim üzerine yemin ederim ki ben Rusum, Almanca bilmem bile. Babam ortodokstu... (Bir sessizlik...)

verşinin (sahnede gezinerek): Sık sık düşünürüm: Yaşama yeniden, ama bu kez bilinçli olarak başlanabilseydi? Yaşamış olduklarımız, hani derler ya, taslak, öteki de onun temize çekilmişi olsaydı, ne olurdu acaba? Sanırım her birimiz, her şeyden önce, yaşamış olduklarımızı bir daha yaşamamaya, ya da hiç değilse, kendimize bambaşka bir yaşama ortamı, ne bileyim, sözgelimi, böyle çiçeklerle dolu, ışın içinde bir ev yaratmaya çalışırdık... Bir karım, iki de küçük kızım var. Ayrıca, karımın sağlığı pek iyi değil, falan filan. Eh işte, yaşama yeniden başlanabilseydi, evlenmezdim... Hayır, kesinlikle evlenmezdim...

(Kuligin öğretmen üniformasıyla girer.)

kuligin (İrina'ya doğru giderek): Aziz kız kardeşim, isim gününü kutlamama ve sana sağlık, esenlik ve senin yaşındaki genç kızlara dilenebilecek ne varsa içtenlikle, tüm kalbimle dilememe izin var.. Ayrıca şu kitabı armağan olarak lütfen kabul et. (Kitabı verir.) Lisemizin tarafımdan yazılmış elli yıllık tarihidir. Vakit geçirmek için yazılmış, önemsiz bir kitap. Ama sen onu yine de oku. Günaydın baylar.

(Verşinin’e kendini tanıtır.) Kuligin, yedinci dereceden memur. Burdaki lisede öğretmenim. (İrina’ya) Bu kitapta sen, bu elli yılda liseyi bitirmiş olanların listesini bulacaksın. Feci quod potui, faciant meliora potentes.[18] (Mâşa’yı öper.)

irina: Ama sen bana zaten aynı kitaptan Paskalya yortusunda armağan etmiştin.

kuligin (güler): Olamaz. Öyleyse onu bana geri ver, ya da albaya ver, daha iyi. Buyrun albayım, canınızın sıkıldığı bir gün okursunuz..

verşinin: Teşekkür ederim. (Gitmeye hazırlanır.) Tanıştığımıza çok sevindim...

olga: Gidiyor musunuz. Yo yo, olmaz!

irina: Bizimle yemeğe kalın, lütfen.

olga: Rica ederim.

verşinin (eğilerek selam verir): Anlaşılan, gelişim isim günü kutlamasına rastladı. Özür dilerim, bilmiyordum, kutlamadım sizi. (Olga’yla birlikte salona geçerler.)

kuligin: Baylar, bugün günlerden pazar. Dinlenme günü. Öyleyse dinleneceğiz. Herkes yaşının ve durumunun izin verdiği ölçüde eğlenecek. Yaz geliyor, halıları kaldırıp kışa kadar saklamak gerekiyor... Piretozu serpmeyi ya da naftalinlemeyi de unutmamalı... Romalılar sağlıklı insanlardı. Çünkü çalışmayı da dinlenmeyi de bilirlerdi. Bir sözleri vardı hani: Mens sana in corpore sano...[19] Yaşamları belirli kalıplar içinde akardı. Bizim müdür der ki: Her yaşamda başta gelen şey, onun biçimidir... Biçimini yitiren, yok olup gider. Günlük yaşamımızda da böyledir bu. (Mâşa’nın beline sarılır, gülerek) Mâşa beni sever, karım beni sever. Perdeleri de halılarla birlikte kaldırmak gerek... Bugün keyfim yerinde... Neşeliyim... Mâşa, saat dörtte müdürlerde olacağız. Öğretmenlerin aile gezintisi var.

mâşa: Ben gelmiyorum.

kuligin (üzgün): Neden, sevgili Mâşa?

mâşa: Bunu sonra konuşuruz. (Öfkeli) Peki, geliyorum. Ama beni rahat bırak, lütfen... (Uzaklaşır.)

kuligin: Sonra, akşamı da müdürlerde geçireceğiz. Sağlığı hiç iyi değil, ama yine de toplum içinde olmaya çalışıyor. Seçkin, parlak bir kişilik. Olağanüstü bir insan. Dün, toplantıdan sonra bana ne dedi biliyor musunuz? “Yoruldum Fedor İlyiç, yoruldum.” (Duvar saatine, sonra kendi saatine bakar.) Saatiniz yedi dakika ileri. Ya, “Yoruldum” diyor!

(Sahne dışından bir keman sesi duyulur.)

olga: Baylar, lütfen masaya. Pastamız hazır.

kuligin: Olga’cığım, canım benim! Dün, sabahın köründen akşamın on birine kadar çalıştım, canım çıktı. Ama bugün kendimi mutlu hissediyorum. (Salona, masaya doğru gider.) Olga, güzelim benim...

çebutıkin (gazetesini katlayıp cebine koyar, sakalını tarar): Pasta ha? Harika.

mâşa (Çebutıkin’e sertçe): Ama bakın, içki içmek yok bugün. Duyuyor musunuz dediğimi! İçki zararlı size.

çebutıkin: Yok canım! Geçti artık. İki yıl oldu ayyaşlığı bırakalı. (Sabırsız) Eh, adam sende, içmişim içmemişim, sanki ne fark eder!

mâşa: Hayır, yine de içmeyeceksiniz. Sakın ha! (Ciddi, fakat kocasına duyurmayacak bir sesle) Allah kahretsin, yine bütün bir akşamı müdürlerde can sıkıntısıyla geçirmek.

tuzenbah: Ben sizin yerinizde olsam gitmezdim... Bu kadar basit.

çebutıkin: Gitmeyin cancağızım.

mâşa: Gitmeyin, evet... Yerin dibine batası, çekilmez bir hayat bu... (Salona gider.)

çebutıkin (Mâşa'nın arkasından gider): Hadi hadi!

solyoniy (salona doğru giderken): Geh bili-bili-bili...

tuzenbah: Yeter Vasili Vasiliç, yeter artık.

solyoniy: Geh bili-bili-bili...

kuligin (neşeli): Albayım, sağlığınıza. Öğretmenim ben, burası da kendi evim sayılır, Mâşa'nın kocasıyım... Mâşa çok iyi bir kadındır, çok iyi bir kadın...

verşinin: Ben şu koyu renkli votkadan içeceğim. (İçer.) Sağlığınıza! (Olga'ya) Burda kendimi öyle iyi hissediyorum ki!

(Konuk odasında İrina ile Tuzenbah kalmıştır sadece.)

irina: Mâşa'nın canı sıkılıyor bugün. Evlendiğinde on sekiz yaşındaydı. Kocası ona dünyanın en akıllı insanı gibi geliyordu o zaman. Artık öyle gelmiyor. Dünyanın en iyi yürekli insanı, ama en akıllısı değil.

olga (sabırsızlanarak): Andrey, gel artık canım!

andrey (sahne dışından): Hemen geliyorum. (Sahneye girer ve masaya oturur.)

tuzenbah: Ne düşünüyorsunuz?

irina: Hiç hoşlanmıyorum şu Solyoniy'inizden. Korkuyorum da. Saçmalayıp duruyor.

tuzenbah: Tuhaf bir insan. Hem acıyorum ona, hem de canımı sıkıyor. Ama daha çok acıyorum. Bence sıkılgan biri. Yanımızda başka biri olmadığında akıllı, kibar, cana yakın. Topluluk içindeyse kaba, saldırgan biri olup çıkıyor. Durun, bekleyin sofraya yerleşsinler. Bırakın birazcık daha

yanınızda olayım. Neler geçiyor aklınızdan? (Bir sessizlik...) Henüz yirmi yaşındasınız. Ben de otuzuma basmadım daha. Nice yıllar var önümüzde. Uzun, upuzun bir günler dizisi, size olan aşkımla dolu...

irina: Nikolay Lvoviç, bana aşktan söz etmeyin.

tuzenbah (onu dinlemeksizin): İçimde korkunç bir yaşama, mücadele etme, çalışma susuzluğu var... Ve bu susuzluk, ruhumda, size olan aşkımla kaynaşıp bütünleşti. İrina, sanki inat olsun diye, öylesine güzelsiniz ki siz de... Ve yaşam öylesine güzel görünüyor ki bana... Neler geçiyor aklınızdan?

irina: Yaşam güzel diyorsunuz. Ya sadece görünüşteyse bu? Biz üç kız kardeş için henüz bir güzelliği olmadı bu yaşamın. Ezdi, yabanıl otlar gibi kapladı bizi... Gözlerimden yaşlar akıyor... Gerek yok buna... (Hızla siler yüzünü. Gülümser.) Çalışmak gerek, çalışmak.. Çalışmanın ne olduğunu bilmediğimiz için yaşam böyle iç karartıcı görünüyor bize. Bizler emek harcamayı hor gören insanların çocuklarıyız. (Natalya İvanovna girer. Yeşil kemerli pembe bir rob vardır üstünde.)

nataşa: Sofraya oturmuşlar bile... Geç kaldım... (Aynaya kaçamak bir bakış atarak üstüne başına çekidüzen verir.) Saçlarım fena olmadı galiba... (İrina'yı görür.) Sevgili İrina Sergeyevna, sizi kutlarım! (Sıkıca, uzun uzun öper İrina'yı.) Çok konuğunuz var, doğrusu utanıyorum... Günaydın Baron!

olga (konuk odasına gelir): İşte Natalya İvanovna da geldi. Hoş geldin iki gözüm! (Öpüşürler.)

nataşa: İsim gününüz kutlu olsun. Ne kadar da kalabalık... Çok utanıyorum...

olga: Daha neler... Aramızda yabancı yok. (Alçak sesle, korkmuş) Yeşil kuşak da neyin nesi? Canımın içi, hiç güzel

değil.

natаşa: Uğursuzluk mu getirir?

olga: Yoo! Ama yakışmamış... Sonra ne bileyim, biraz tuhaf...

nataşa (ağlamaklı): Öyle mi? Ama bu yeşil değil ki, donuk yeşil. (Olga'nın arkasından salona gider.)

(Salonda yemeğe oturulmuştur. Konuk odasında kimse kalmamıştır.)

kuligin: İrina, sana iyi bir kısmet dilerim. Artık kocaya varma vaktin geldi.

çebutıkin: Natalya İvanovna, ben de size iyi bir kısmet diliyorum.

kuligin: Natalya İvanovna'nın kısmeti hazır.

mâşa (çatalıyla tabağa vurarak): Ben de bir kadehcik bir şey yuvarlayacağım! İnsan bir kere geliyor dünyaya!

kuligin: Hal ve gidiş eksi üç.

verşinin: Likörünüz çok lezzetli, neyle yaptınız?

solyoniy: Tahtakurusuyla!

irina (ağlamaklı): Ayy... Ne iğrençlik!

olga: Akşama hindi kızartmasıyla elma turtamız var. Çok şükür, bütün gün evdeyim, akşam da evdeyim... Baylar, akşam yemeğine de bekliyoruz.

verşinin: Akşama benim de gelmeme izin verir misiniz?

irina: Rica ederiz.

nataşa: Kapıları herkese açıktır onların.

çebutıkin: Doğa aşk için yaratmış insanoğlunu. (Güler.)

andrey (öfkeli ve ciddi): Baylar, yeter artık, bıkmadınız mı! (Fedotik ve Rode bir sepet dolusu çiçekle girerler.)

fedotik: Bak sen, yemek başlamış bile.

rode (yüksek sesle ve peltek peltek konuşarak): Yemek başlamış mı? Evet, gerçekten de başlamış.

fedotik: Bir dakika dur! (Bir poz fotoğraf çeker.) Bu bir! Birazcık daha... (Bir poz daha çeker.) Bu da iki! Tamam!

(Çiçek sepetini alır, şamatayla karşılandıkları salona girerler.)

rode (yüksek sesle): Sizi kutlar, en iyi şeyler dilerim! Hava eşsiz güzellikte bugün. Sabahleyin liselilerle gezintideydik. Orda beden eğitimi dersi veriyorum.

fedotik: Kımıldayabilirsiniz İrina Sergeyevna! (Bir poz fotoğraf çeker.) Bugün çok çekicisiniz. (Cebinden bir topaç çıkarır.) Size bir topaç getirdim, şaşılacak bir sesi var...

irina: Ah, ne harika bir şey!

mâşa: “-Koyda yeşil bir meşe

Meşede altın bir zincir

Meşede altın bir zincir”

(Ağlamaklı) Nerden dolandı dilime bu, sabahtan beri söyleyip duruyorum...

kuligin: Masada on üç kişiyiz.

rode (yüksek sesle): Baylar, yoksa kör inançlarınız mı var?

(Gülüşmeler...)

kuligin: Masada on üç kişinin bulunması, aramızda âşıklar var demektir. Bu âşık siz olmayasınız İvan Romanoviç?

(Gülüşmeler...)

çebutıkin: Ben eski bir günahkârım. Ama Natalya İvanovna neden kızardı acaba, işte bunu bir türlü anlayamıyorum!

(Yüksek sesle gülüşmeler... Nataşa koşarak salondan konuk odasına geçer. Andrey de arkasından gider.)

andrey: Rica ederim yapmayın, aldırmayın! Durun, bekleyin rica ederim...

nataşa: Çok utanıyorum... Bilmiyorum ne var bende, durmadan takılıyorlar bana... Şimdi sofradan kalkışım doğru değildi biliyorum... Ama elimde değil... Elimde değil. (Elleriyle yüzünü kapar.)

andrey: Sevgilim, rica ederim, yalvarırım üzülmeyin. İnanın şaka yapıyorlar, kötü bir niyetleri yok. Sevgilim, güzelim benim, hepsi iyi yürekli insanlardır onların. Beni de, sizi de severler. Buraya gelin, pencerenin yanına, burda bizi görmezler... (Çevresine bakınır.)

nataşa: Topluluk içinde olmaya bir türlü alışamadım...

andrey: Oh gençlik, eşsiz gençlik, güzel gençlik! Sevgilim benim, güzelim, üzülmeyin ne olur... İnanın bana, inanın...

Öyle iyi hissediyorum ki kendimi... İçim aşkla, coşkuyla dolu... Oh, görmüyorlar bizi, görmüyorlar! Oh, neden, neden sevdim sizi, ne zaman sevdim, hiçbir şey anlamıyorum... Sevgilim benim. Temiz yüreklim. Karım olun! Seviyorum sizi, seviyorum... Hayatımda hiç kimseyi sevmediğim kadar seviyorum!

(Öpüşürler.

İki subay girer. Öpüşen çifti görünce şaşkınlık içinde duraklarlar.)

perde

İkinci Perde

Sahne birinci perdedeki gibidir. Saat akşam sekiz suları. Sahne dışında, sokakta çalınan bir akordeonun uzak sesi gelmektedir. Ortalık karanlık. Natalya İvanovna, sırtında robdöşambr, elinde bir mumla girer. Gidip Andrey'in odasına açılan kapının önünde durur.

nataşa: Andryuşa ne yapıyorsun? Okuyor musun? Yok bir şey, sadece merak ettim... (Gidip bir başka kapıyı açar, şöyle bir göz atıp kapar.) Yanar mum filan kalmasın da...

andrey (elinde bir kitapla odasından çıkar): Ne var Nataşa?

nataşa: Bakıyorum, mumlar söndürülmüş mü... Yortu günlerindeyiz, hizmetçilerin aklı başında değil. İşin yoksa dolaş dur, bir kaza bela çıkmasın diye. Dün, gece yarısına doğru yemek odasından geçerken baktım bir mum yanar bırakılmış. Kimin öyle bıraktığını öğrenemedim. (Elindeki mumu bırakır.) Saat kaç?

andrey (saatine bakar): Sekizi çeyrek geçiyor.

nataşa: Ve Olga'yla İrina gelmediler daha... Çalışıp duruyor zavallılar. Olga öğretmenler toplantısında, İrina telgrafhanede. Daha bu sabah kız kardeşine diyordum ki “İrina, kendini çok hırpalama cancağızım.” Ama beni dinlemiyor ki. Sekizi çeyrek mi geçiyor dedin? Bobik'imizin adamakıllı hastalanmış olmasından korkuyorum. Vücudu neden öyle soğuk? Dün ateşi çıkmıştı, bugün buz gibi. Öyle korkuyorum ki!

andrey: Bir şeyi yok Nataşa, bebek sapasağlam.

nataşa: Yine de perhizi sürdürelim... Korkuyorum. Bir de, karnaval şenliği için akşam dokuzda soytarıların geleceğini söylüyorlardı, gelmeseler daha iyi.

andrey: Bilmem ki. Çağırmışlar artık.

nataşa: Oğlancık bu sabah uyanınca yüzüme baktı baktı, birden gülümseyiverdi. Demek tanıdı beni. “Bobik” dedim “Günaydın! Günaydın yavrum!” O boyuna gülümsüyordu. Çocuklar her şeyi anlıyorlar, hem de çok iyi anlıyorlar. Demek öyle Andryuşa, şu maskaraları içeri almamalarını söyleyeyim.

andrey (kararsız): Peki, ama bu kız kardeşlerimin bileceği bir şey. Ev sahibesi onlardır.

nataşa: Onlara da söylerim. Onlar o kadar iyiler ki... (Yürür.) Akşam yemeğine yoğurt hazırlamalarını emrettim. Eğer zayıflamak istiyorsan yoğurttan başka bir şey yememen gerektiğini söylüyor doktor. (Durur.) Bobik buz gibi. Korkuyorum. Belki de odasında üşüyordur. Onu hiç değilse havalar ısınana kadar başka bir odada yatırsak. Sözgelimi İrina’nın odası çocuk için biçilmiş kaftan. Rutubetsiz, bütün gün güneş alıyor. İrina’ya söylesek de şimdilik Olga’nın odasında kalsa... Onun için ne fark eder... Gündüzleri nasıl olsa evde değil, yatmadan yatmaya geliyor odasına... (Bir sessizlik...) Andryuşka’cığım, niye susuyorsun?

andrey: Hiç, bir an daldım... Zaten söyleyecek bir şey de yok...

nataşa: Öyle... Sana bir şey diyecektim ama, ha, evet... Ferapont gelmiş, belediye meclisinden, seni görmek istiyor.

andrey (esner): Söyle gelsin.

(Nataşa çıkar. Andrey onun unuttuğu mumun ışığına eğilerek kitabını okur. Sırtında eski, yırtık pırtık, yakası kalkık paltosuyla Ferapont girer. Kulakları sarılıdır.)

andrey: Selam dost, söyle bakalım!

ferapont: Başkan size bir kitapla şu kâğıtları gönderdi... Buyrun...

(Bir kitap ve bir paket uzatır.)

andrey: Sağol. Pekâlâ. Niye bu saate kaldın. Nerdeyse dokuz.

ferapont: Ha?

andrey (daha yüksek sesle): Niye bu kadar geç geldin diyorum, saat dokuz.

ferapont: Tastamam doğru. Size geldiğimde hava aydınlıktı, ama içeri almadılar beni, beyefendi meşgul dediler. Eh, ne yapalım, madem meşgul, biz de bekleriz, acelemiz yok. (Andrey'in kendisine bir şey sorduğunu sanarak) Ha?

andrey: Yok bir şey. (Ferapont'un getirdiği kayıt defterini inceler.) Yarın cuma, toplantım yok, ama yine de gideyim. Bir şeyler yaparım, evde can sıkıntısıyla oturacağıma... (Bir sessizlik...) Sevgili dedecik, yaşam nasıl da değişken ve aldatıcı! Bugün can sıkıntısından, yapacak başka bir şey olmadığından, şu kitabı aldım elime. Üniversitedeki konferans notlarım... Gülesim geldi... Hey Tanrım!.. Bugün ben belediye meclisinde yazmanım, Protopopov'un başkan olduğu mecliste yazman... Umut edebileceğim en yüksek mevki ise bu meclise üye olmak! Ben... Düşlerinde her gece Moskova Üniversitesi profesörlerinden biri olduğunu, Rus toprağının övündüğünü ünlü bir bilgin olduğunu gören ben, burdaki belediye meclisine üye olacağım!

ferapont: Bilemem ki... İyi duyamıyorum.

andrey: İyi duysaydın belki de bunları söylemezdim sana. Birilerine içimi dökmeliyim. Karım anlamıyor beni. Kız kardeşlerimden çekiniyorum nedense, alay ederler, ayıplarlar beni diye korkuyorum... İçki içen biri değilim,

meyhanelerden hoşlanmam, ama şimdi Moskova'da "Testov" ya da "Büyük Moskova" restoranında olmayı nasıl isterdim bilsen!

ferapont: Geçenlerde belediye meclisinde bir müteahhit anlatıyordu. Moskova'da tüccarlar blinçiki[20] yemeye oturmuşlar da, kırk tane yiyen biri güya ölmüş. Artık kırk mı, elli mi, orası tam aklımda kalmadı.

andrey: Moskova'da bir restoranın büyük salonunda oturursun, kimseyi tanımazsın, seni de kimse tanımaz. Ama yine de yabancılık hissetmezsin. Burda herkesi tanırsın, herkes seni tanır. Ama yine de yabancısın... Yabancı... Ve yapayalnız...

ferapont: Ha? (Bir sessizlik...) Yine bu müteahhitin dediğine göre –onun yalancısıyım– Moskova'nın bir ucundan öbür ucuna bir halat çekilmiş.

andrey: Ne için?

ferapont: Bilmem. Müteahhit öyle dedi.

andrey: Saçma. (Kitabını okur.) Sen hiç Moskova'da bulundun mu?

ferapont (bir sessizlikten sonra): Bulunmadım. Kısmet olmadı... (Bir sessizlik...) Ben artık gidebilir miyim?

andrey: Gidebilirsin. Hadi güle güle... (Ferapont çıkar.) Kal sağlıcakla. (Kitabını okuyarak) Yarın sabah gelir alırsın bu kâğıtları. Hadi git! (Bir sessizlik...) Gitti. (Kapının çıngırağı çalar.) İşte böyle... (Gerinir, ağır ağır odasına gider.)

(Sahne gerisinde, çocuğu uyutmak için sallayan dadının ninnisi işitilir. Mâşa ve Verşinin girerler. Onlar konuşmaktalarken hizmetçi kız lambayı ve mumları yakar.)

mâşa: Bilmiyorum. (Bir sessizlik...) Bilmiyorum. Alışkanlıkların rolü çok büyük kuşkusuz. Sözgelimi, babamız

öldükten sonra bir emir erimizin bulunmayışına uzun süre alışamadık... Fakat alışkanlıklar bir yana, içimdeki doğruluk duygusunun söylediği de bu. Belki başka yerlerde değildir, ama bizim kentin en doğru dürüst, en soylu, en kültürlü insanları, bana öyle geliyor ki subaylardır.

verşinin: Susadım. Bir bardak çay çok makbule geçerdi.

mâşa (saate bakar): Birazdan getirirler. Evlendiğimde on sekiz yaşımdaydım. Kocamdan korkuyordum. Öğretmendi, bense henüz bitirmiştim liseyi. Olağanüstü bilgili, akıllı, önemli biri gibi görünmüştü bana. Şimdi yazık ki öyle görünmüyor.

verşinin: Hım... Evet...

mâşa: Kocam neyse, ona alıştım artık. Ama genellikle siviller arasında, kaba, sevimsiz, terbiyesiz öyle çok insan var ki. Kabalık üzüyor beni. Bir insanın yeterince kibar, yumuşak, sevimli olmadığını görmek acı veriyor bana. Hele kocamın arkadaşlarıyla, öğretmenlerle birlikte olmak gerektiğinde, düpedüz azap çekiyorum.

verşinin: Evet... Fakat bana öyle geliyor ki, sivil ya da asker fark etmez, hepsi bir. Aynı ölçüde can sıkıcı insanlar, hiç değilse bu kentte! Sivil ya da asker, buralı bir aydını dinleyin, ya karısından dert yanacaktır, ya evinden, ya yurtluğundan ya da atlarından... Rus insanının yaradılışında yüce düşüncelere bir yatkınlık var, ama yaşamı neden böylesine yücelikten yoksun? Neden?

mâşa: Neden?

verşinin: Neden dert yanar, yaka silker çocuklarından, karısından? Karısı, çocukları neden dert yanar, yaka silkerler ondan?

mâşa: Bugün keyfiniz yerinde değil pek.

verşinin: Belki de. Öğle yemeği yemedim, kahvaltı da yapmadım. Kızım hasta biraz. Kızlarım hastalanınca bir telaş alıyor beni. Neden böyle bir anneleri var diye vicdanım sızlıyor. Of, onu görmeliydiniz bugün! Nasıl basit bir yaratık! Sabahın yedisinde hırlaşmaya başladık. Dokuzda da ben kapıyı vurup çıktım. (Bir sessizlik...) Hiçbir zaman kimseye söz etmem bunlardan. Derdimi bir tek size döküşüm tuhaf bir şey. (Mâşa'nın elini öper.) Darılmayın bana. Sizden başka kimsem yok, hiç kimsem...

(Bir sessizlik...)

mâşa: Rüzgâr nasıl da uğulduyor sobada. Babamızın ölümünden az önce de böyle uğuldamıştı borular.

verşinin: Kör inançlarınız var mıdır?

mâşa: Evet.

verşinin: Tuhaf. (Mâşa'nın elini öper.) Olağanüstü, eşsiz bir kadınsınız! Olağanüstü, eşsiz! Karanlıktayız, ama gözlerinizin pırıltısını görüyorum.

mâşa (bir başka sandalyeye oturur): Burası daha aydınlık...

verşinin: Seviyorum, seviyorum... Gözlerinizi seviyorum, hareketlerinizi seviyorum. Düşlerime giriyorlar...

mâşa (sessizce gülerek): Bana böyle şeyler söylediğinizde gülmekten kendimi alamıyorum... Oysa korkuyorum çok. Bir daha böyle şeyler söylemeyin, lütfen... (Sesini alçaltarak) Ya da söyleyin, bence hepsi bir... (Yüzünü elleriyle kapar.) Bence hepsi bir. Gelenler var, başka şeyler konuşalım.

(İrina ve Tuzenbah salondan sahneye girerler.)

tuzenbah: Üç tane soyadım var: Baron Tuzenbah-Krone-Altschauer. Ama Rusum ve ortodoksum, tıpkı sizin gibi. Çok az Almanlık kalmış. Sabırlılığım ve inatçılığım. Onlarla da

canınızı sıkıyorum. Her akşam evinize kadar eşlik ediyorum size.

irina: Nasıl yorulmuşum!

tuzenbah: Ve her gün telgrafhaneye gelecek, evinize kadar eşlik edeceğim size. On yıl, yirmi yıl, hep yapacağım bunu, beni kovmadığınız sürece. (Mâşa'yla Verşinin'i görerek, neşeyle) Ah, siz misiniz? Merhaba!

irina: Oh, sonunda evimdeyim... (Mâşa'ya) Bugün bir kadıncağız geldi telgrafhaneye. Oğlu ölmüş. Saratov'daki kardeşine bir telgraf çekecek, ama adamın adresini bir türlü çıkaramıyor. Öylece, Saratov diye gönderdi telgrafı. Ağlıyordu. Bence durup dururken kabalık ettim: "Çabuk olun, vaktim yok." Ne aptallık! Bugün bize soytarılar gelecek, öyle değil mi?

mâşa: Evet.

irina (bir koltuğa oturur): Bir nefes alayım. Öyle yoruldum ki.

tuzenbah (gülümseyerek): İşten döndüğünüz zaman, öyle gencecik, öyle mutsuz görünüyorsunuz ki...

(Bir sessizlik...)

irina: Yorulmuşum. Yok, sevmiyorum bu telgrafhane işini, sevmiyorum.

mâşa: Zayıfladın da. (Usuldan ıslık çalar.) Gençleştin, yüzün oğlan çocuğu yüzüne benzedi.

tuzenbah: Saçının biçimi öyle gösteriyor.

irina: Başka bir iş aramalıyım, bu iş bana göre değil. Öylesine istediğim, düşlerini kurduğum şeyle ilgisi yok bunun. Şiirle, düşünceyle ilgisi olmayan bir çalışma.

(Aşağıdan tavana vurulur.) Doktordur... (Tuzenbah'a) Cancağızım, siz yanıtlayıverin.

(Tuzenbah döşemeye vurur.)

irina: Birazdan gelir. Bir çare düşünmeli. Dün doktorla bizim Andrey kulüptelermiş, yine kumar oynayıp kaybetmişler. Andrey iki yüz ruble kaybetmiş diyorlar.

mâşa (ilgisiz): Artık ne yapılabilir ki?

irina: İki hafta önce yine yüklüce bir para kaybettik. Aralık ayında da kaybetmişti. Keşke ne var ne yok kaybetse de, belki böylece çekip gideriz bu kentten. Hey Tanrım, her gece Moskova'yı görüyorum düşümde. Deli gibi bir şey oldum. (Güler.) Haziranda gidiyoruz, ama hazirana kadar, şubat, mart, nisan, mayıs... yarım yıl var nerdeyse!

mâşa: Bu para yitirme işi Nataşa'nın kulağına gitmeseydi bari.

irina: Sanmam ki Nataşa'nın umrunda olsun.

(Çebutıkin girer. Öğle yemeği sonrası uykusundan az önce kalkmıştır. Sakalını tarar. Gidip masaya oturur. Cebinden gazetesini çıkarır.)

mâşa: Geldi işte... Kirayı ödedi mi?

irina (güler): Hayır. Sekiz aydır tek kuruş ödediği yok. Unutmuş olmalı.

mâşa (güler): Ne de kurumlu oturuyor!

(Herkes güler. Bir sessizlik...)

irina: Siz niye susuyorsunuz Aleksandr İgnatyiç?

verşinin: Bilmem. Canım çay istiyor. Bir bardak çaya ömrümün yarısını verirdim. Sabahtan beri ağzıma bir şey koymadım...

çebutıkin: İrina Sergeyevna!

irina: Ne istiyorsunuz?

çebutıkin: Buraya gelir misiniz lütfen. Venez-ici.[21] (İrina gidip masaya oturur.) Sizsiz yapamıyorum.

(İrina iskambil kâğıtlarıyla fal açar.)

verşinin: Eh, çay gelmediğine göre, bari felsefe yapalım.

tuzenbah: Hadi. Ama hangi konuda?

verşinin: Hangi konuda mı? Gelin bir şeyler düşleyelim. Sözgelimi, bizden iki yüz, üç yüzyıl sonraki yaşamın nasıl olacağını.

tuzenbah: Hadi! Bizden sonra insanlar balonla uçacaklar, ceketlerin modası değişecek, belki altıncı bir duyu keşfedilecek ve geliştirilecek; ama o zorlu, o gizem ve mutluluk dolu yaşam hep aynı kalacak. Ve bin yıl sonra insanoğlu, tıpkı şimdiki gibi “Off, yaşam ne güç!” diye inleyecek ve bununla birlikte yine tıpkı şimdiki gibi ölümden korkacak ve ölmek istemeyecektir.

verşinin (biraz düşünerek): Bilmem nasıl anlatmalı? Bana öyle geliyor ki her şey yavaş yavaş değişmek zorundadır ve hatta gözlerimizin önünde değişmektedir de. Ve iki yüz, üç yüzyıl sonra, hadi bin yıl olsun –çünkü önemli olan yılların sayısı değil– yeni, mutlu bir yaşam başlayacak. Biz bu yaşamı göremeyeceğiz kuşkusuz. Ama şimdiden onun için yaşıyor, onun için çalışıyoruz; onun için acı çekiyor ve onu yaratıyoruz. Varoluşumuzun amacı, siz buna mutluluğumuzun deyin isterseniz, sadece bundadır.

(Mâşa sessizce güler.)

tuzenbah: Ne oluyorsunuz?

mâşa: Bilmem. Bugün sabahtan beri gülüp duruyorum.

verşinin: Ben de sizin okuduğunuz okulda okudum. Harp Akademisine gitmedim. Çok okurum. Ama kitap seçmesini beceremem. Belki de bana hiç gereği olmayan şeyler okuyorum. Oysa yaşadığım sürece hep bir şeyler öğrenmek arzusuyla dolu içim. Saçlarım ağardı, yaşlı bir adam sayılabilirim artık. Ama bildiğim ne kadar az şey var, ah! ne kadar az! Yine de, bana öyle geliyor ki en temel, en gerçek olan şeyi biliyorum, iyice biliyorum hem de. Bizler için mutluluk diye bir şeyin olmadığını, olması gerekmediğini ve olmayacağını size kanıtlayabilmeyi ne kadar isterdim... Bizim yapmamız gereken biricik şey, çalışmak, sadece çalışmaktır. Mutluluk ise bizden çok sonraki kuşaklardan torunlarımızın nasibidir. Varsın ben ulaşamayayım, ama hiç değilse benden sonra gelecek olanlar, torunlarımın torunları ulaşacaklardır ona.

(Fedotik ve Rode salonda görünürler. Oturur ve gitar eşliğinde usuldan bir şarkı tuttururlar.)

tuzenbah: Size kalırsa, mutluluğun hayalini bile kurmamalı! Ama ya ben mutluysam?

verşinin: Olamaz.

tuzenbah (ellerini çırparak ve gülerek): Besbelli anlamıyoruz birbirimizi.

(Mâşa sessizce güler.)

tuzenbah (Mâşa’ya parmağını göstererek): Gülün gülün! (Verşinin’e) İki yüz, üç yüzyıl sonra bile, yaşam nasılsa öyle kalacaktır. O, bize bağımlı olmayan, ya da bizim hiçbir zaman öğrenemeyeceğimiz, kendi özgü yasaları gereğince, her zaman aynı, sürüp gider. Göçebe kuşlar, turnalar sözgelimi, kafalarında yüce ya da değersiz, ne türden düşünceler taşırlarsa taşısınlar, neden ve nereye olduğunu bilmeden uçup duracaklardır. İçlerinden ne tür filozoflar çıkarsa çıksın, onlar uçmalarını sürdürürler. Onların

uçmalarına engel olunmasın da, varsın dilediklerince felsefe yapıp dursun bu filozoflar.

mâşa: Yine de bir anlamı yok mu bunun?

tuzenbah: Anlam... Bakın kar yağıyor... Ne anlamı var?

(Bir sessizlik...)

mâşa: Bence insan bir inanç sahibi olmalı, ya da bir inanç aramalıdır kendine. Yoksa yaşamı boştur, bomboş... Yaşamak ve turnaların neden uçtuğunu, çocukların neden doğduğunu, yıldızların neden gökte olduğunu bilmemek... İnsan ya neden yaşadığını bilmeli, ya da her şey saçma.

verşinin: Yine de gençliğimin geçip gitmiş olması yazık...

mâşa: Gogol “Baylar, bu dünyada yaşamak can sıkıcı bir şeydir” demişti...

tuzenbah: Ben de, sizlerle tartışmak güç bir şey baylar diyeceğim... Hadi canım siz de...

çebutıkin (gazeteden okur): Balzac Berdiçev’de evlenmiş. (İrina usuldan bir şarkı mırıldanır.)

çebutıkin: Bunu not etmeli. (Cebinden bir defter çıkarıp yazar.) Balzac Berdiçev’de evlendi. (Gazetesini okumayı sürdürür.)

irina (bir iskambil falı açar, düşünceli): Balzac Berdiçev’de evlendi.

tuzenbah: Geri dönüşü yok artık. Biliyor musunuz Mariya Sergeyevna, istifamı verdim.

mâşa: Duydum. Ama ben hiç de iyi bir şey görmüyorum bunda. Sivillerden hoşlanmam.

tuzenbah: Benim için ne fark eder? (Kalkar.) Yakışıklı değilim, subaya benzer bir yanım zaten yok. Subay

olmuşum, sivil olmuşum, hepsi bir, ne çıkar? Çalışacağım. Yaşamımda bir gün olsun öyle çalışayım ki, eve gelip de yatağa kendimi atar atmaz yorgunluktan deliksiz bir uykuya dalayım istiyorum. İşçilerin uykusu çok derin olmalı!

fedotik (İrina'ya): Az önce Moskova Caddesi'ndeki Pijikov'dan size şu boya kalemleriyle... şu minik çakıyı aldım...

irina: Bana küçük bir çocuğa davranır gibi davranmaya alıştınız, ama ben büyüdüm artık. (Kalemlerle çakıyı alır, sevinçle) Ne harika şeyler!

fedotik: Kendime de şu çakıcığı aldım... Bakın, şu birinci ağzı, şu ikinci ağzı, şu üçüncüsü; bu, kulak karıştırmak için, bu küçük bir makas, şu da tırnak temizlemeye yarıyor...

rode (yüksek sesle): Doktor, kaç yaşındasınız?

çebutıkin: Ben mi? Otuz iki.

(Gülüşmeler...)

fedotik: Şimdi size bir başka fal göstereyim... (İskambil kâğıtlarını yayar.)

(Semaveri getirirler. Anfisa semaverin yanındalar. Az sonra Nataşa da gelir ve masanın düzenlenmesiyle ilgilenir. Solyoniy girer, orda bulunanları selamlar ve gidip masaya oturur.)

verşinin: Rüzgâr nasıl da esiyor!

mâşa: Öyle. Kış can sıktı artık. Yaz nasıl bir şeydi, nerdeyse unuttum.

irina: Falım çıkacak, görüyorum. Demek Moskova'ya gideceğiz.

fedotik: Hayır, çıkmayacak. Baksanıza maça sekizlisi ikilinin üstüne düştü. (Güler.) Demek Moskova'ya

gidemeyeceksiniz.

çebutıkin (gazeteden okur): Tsitisihar'da çiçek salgını.

anfisa (Mâşa'ya yaklaşarak): Mâşa, hadi çaya yavrum. (Verşinin'e) Buyurmaz mısınız efendimiz, bağışlayın, adınızı unuttum.

mâşa: Dadı, benim çayımı buraya getir. Oraya gitmek istemiyorum.

irina: Dadı!

anfisa: Geliyorum, geliyorum!

nataşa (Solyoniy'e): Süt çocukları her şeyi anlıyor. Bugün, "Bobik," dedim, "yavrum, merhaba!" Bana nasıl baktığını görmeliydiniz. Anne olduğum için böyle konuştuğumu sanmayın. Yok, yok, inanın ondan değil! Bu bambaşka bir çocuk.

solyoniy: Eğer bu çocuk benim çocuğum olsaydı, tavada kızartıp yerdim. (Elinde çay bardağıyla konuk odasına gider, bir köşeye oturur.)

nataşa (Elleriyle yüzünü kapayarak): Terbiyesiz, kaba adam!

mâşa: Şimdi yaz mıdır, kış mıdır, farkında bile olmayan kişi ne mutludur. Sanki Moskova'da olsam, hava şöyleymiş böyleymiş umursamazdım gibi geliyor bana...

verşinin: Geçenlerde bir Fransız bakanının hapishanede yazdığı günceyi okudum. Panama olayından mahkûm olmuş. Hapishane penceresinden gördüğü, daha önce farkında bile olmadığı kuşlardan nasıl hayranlıkla, coşkuyla söz ediyor! Şimdi, hapishaneden çıktıktan sonra, onları yine fark etmez olmuştur. Siz de tıpkı öyle, Moskova'da Moskova'nın farkında olmayacaksınızdır. Bizler için mutluluk diye bir şey yoktur, onu sadece arzu ederiz.

tuzenbah (masadan bir kutu alarak): Şekerlemeler nerde?

irina: Solyoniy yedi.

tuzenbah: Hepsini mi?

anfisa (çay dağıtırken): Size bir mektup var efendim.

verşinin: Bana mı? (Mektubu alır.) Kızımdan. (Okur.) Tabi, başka ne beklenirdi... Mariya Sergeyevna, bağışlayın, ben usulca çıkıp gideyim. Çay içemeyeceğim. (Heyecanlı, kalkar.) Hep aynı hikâye...

mâşa: Ne oldu? Sır değilse eğer...

verşinin (sesini alçaltarak): Karım yine kendini zehirlemiş. Gitmem gerek. Kimse fark etmeden çıkarım. Korkunç can sıkıcı bütün bunlar! (Mâşa'nın elini öper.) Canım. Güzeller güzeli, olağanüstü kadın... Şuracıktan usulca sıvışayım... (Çıkar.)

anfisa: Nereye gitti bu. Çay getirmiştim... Ne tuhaf adam!

mâşa (sinirli): Git başımdan! Rahat vermezsin insana... (Fincanını alır, masaya gider.) Sıktın artık, cadaloz!

anfisa: Ne var kızacak yavrucuğum?

andrey'in sesi: Anfisa!

anfisa (öfkeyle yineler): Anfisa! Orda oturmuş... (Çıkar.)

mâşa (salonda, masanın yanında, öfkeli): İzin verin de oturayım! (Masadaki oyun kâğıtlarını karmakarışık eder.) Kâğıtların başına kurulup oturmuşsunuz! Çayınızı için!

irina: Yine damarın tuttu Mâşa.

mâşa: Öyleyse siz de damarıma basmayın.

çebutıkin (gülerek): Damarına basmayın, Mâşa'nın damarına basmayın.

mâşa: Altmış yaşındasınız ama küçük bir oğlan çocuğundan farkınız yok, ağzınızdan çıkan sözü kulağınız duymuyor.

nataşa (içini çekerek): Sevgili Mâşa, niçin böyle deyimler kullanıyorsun? Eğer şu konuşma biçimin olmasa, doğrusu ya, bu güzelliğinle, seçkin bir toplulukta herkesi büyülerdin. Je vous prie, pardonnez moi, Marie, mais vous avez des manières un peu grossières.[22]

tuzenbah (gülmesini tutarak): Bana şu sürahiyi... konyak olacak... uzatır mısınız lütfen...

nataşa: İl parait que mon Bobik déja ne dort pas,[23] uyandı. Zaten bugün keyifsizdi. Ben gidiyorum, kusura bakmayın... (Çıkar.)

irina: Ya Aleksandr İgnatyiç, o nerde?

mâşa: Evine gitti. Karısının başına yine olmadık bir şeyler gelmiş.

tuzenbah (konyak sürahisiyle Solyoniy'in yanına gider.): Hep tek başınıza oturur, bir şeyler düşünüp durursunuz, kim bilir neler? Gelin, barışalım. Birer konyak içelim. (İçerler.) Bugün bütün gece piyanonun başında oturmak, bir sürü ıvır zıvır çalmak zorunda kalacağımdır mutlaka... Eh, varsın olsun.

solyoniy: Ne barışması? Kavgalı değiliz ki.

tuzenbah: İnsanda her zaman, aramızda sanki bir şeyler geçmiş duygusu uyandırıyorsunuz! Doğrusu tuhaf bir karakteriniz var.

solyoniy (şiir okur): Ben tuhafım. Tuhaf olmayan kim var ki? Gücenme, Aleko![24]

tuzenbah: Aleko da nerden çıktı şimdi?

(Bir sessizlik...)

solyoniy: Birisiyle baş başayken bir sorunum yoktur, herkes gibiyimdir ben de. Fakat topluluk içinde neşesiz, utangaç biri olup çıkıyorum... ve aklıma eseni söylüyorum. Yine de çoğundan daha dürüst ve soyluyumdur. Bunu kanıtlayabilirim de.

tuzenbah: Çoğu zaman kızıyorum size. Bir topluluk içinde olduğumuzda bana sataşmak için fırsat kolluyorsunuz. Ama yine de nedense, bir yakınlık duyuyorum size. Anlaşılan iyice kafayı çekeceğim bugün, varsın olsun! İçelim!

solyoniy: İçelim.

(İçerler.)

solyoniy: Size karşı, Baron, hiçbir zaman kötü bir duygu beslemedim. Fakat bende Lermontov karakteri vardır. (Bir sessizlik...) Hatta biraz Lermontov'a benzermişim de... Öyle diyorlar... (Cebinden çıkardığı şişeden ellerine esans damlatır.)

tuzenbah: Ordudan ayrılıyorum. Yetti artık! Beş yıl boyunca düşünüp durdum üstünde, sonunda kararımı verdim. Çalışacağım.

solyoniy (şiir okur): Gücenme Aleko... Unut, unut düşlerini...

(Onlar konuşmaktalarken, Andrey elinde kitabıyla sessizce girer. Mumun ışığına oturur.)

tuzenbah: Çalışacağım.

çebutıkin (İrina'yla birlikte konuk odasına gelerek): Sofra da gerçek bir Kafkasya sofrasıydı ama. Soğan çorbası, et yemeği olarak da çehartma.

solyoniy: Çeremşa[25] et yemeği değil, soğangillerden bir bitkidir.

çebutıkin: Yanıldınız meleğim. Çehartma soğan değil, kızartılmış koyun etinden bir yemektir.

solyoniy: Ben size çeremşa soğandır diyorum.

çebutıkin: Ama ben de size çehartma koyun etinden yapılan bir yemektir diyorum.

solyoniy: Ben de size çeremşa soğandır diyorum.

çebutıkin: Sizinle ne diye tartışayım ki! Ne Kafkasya'da bulundunuz, ne de çehartma yediniz.

solyoniy: Evet, yemedim. Çünkü nefret ederim. Çeremşa sarmısak gibi kokar.

andrey (yalvaran bir sesle): Beyler, yeter artık, rica ederim.

tuzenbah: Soytarılar ne zaman geliyor?

irina: Dokuzda geleceklerini söylediler, demek birazdan gelirler.

tuzenbah (Andrey'i kucaklar): "Ah, küçük sundurmam benim, yeni sundurmam..."[26]

andrey (dans eder ve türkü söyler): "Yeni sundurmam benim, akçaağaçtan sundurmam"...

çebutıkin (dans eder): "Kafesli sundurmam benim..."

(Gülüşmeler...)

tuzenbah (Andrey'i öper): Canı cehenneme, hadi içelim. Andrey, gelin dostluğumuza içelim ve de sen diyelim birbirimize. Andryuşa, ben de Moskova üniversitesine geliyorum seninle.

solyoniy: Hangisine? Moskova'da iki üniversite var.

andrey: Moskova'da bir tek üniversite var.

solyoniy: Ben de diyorum ki iki...

andrey: Varsın üç tane olsun, daha iyi.

solyoniy: Moskova'da iki üniversite var!

(Mırıltılar, hoşnutsuzluk belirten sesler...)

solyoniy: Moskova'da iki üniversite var: Eskisi ve yenisi. Ama beni dinlemekten hoşlanmıyorsanız, sözlerim sizi rahatsız ediyorsa, susabilirim. Hatta başka bir odaya da gidebilirim. (Kapılardan birinden çıkar.)

tuzenbah: Bravo, Bravo! (Güler.) Baylar bayanlar, başlayabilirsiniz, piyanonun başına geçiyorum! Şu Solyoniy âlem adam vesselam!..

(Piyanonun başına geçer, bir vals çalar.)

mâşa (kendi kendine vals yaparak): Baron sarhoş, baron sarhoş, baron sarhoş!

(Nataşa girer.)

nataşa (Çebutıkin'e): İvan Romanıç! (Ona bir şeyler söyler ve usulca çıkar. Çebutıkin Tuzenbah'ı omzundan dürter, bir şey fısıldar.)

irina: Ne oluyor?

çebutıkin: Gitme vakti geldi. Kalın sağlıcakla.

tuzenbah: İyi geceler. Artık gitme zamanı.

irina: Bu da ne demek oluyor? Ya soytarılar?

andrey (utanıp sıkılarak): Soytarılar gelmeyecek. Biliyor musun cancağızım, Nataşa diyor ki, Bobik biraz hasta ve bu yüzden... Off, kısacası bilmiyorum ve benim için hepsi bir!

irina (omuzlarını kaldırarak): Bobik biraz hasta!

mâşa: Zaten ne zaman işimiz rast gitti ki! Demek kovuluyoruz, gidelim. (İrana'ya) Hasta olan Bobik değil, kendisi. Nah işte böyle. (Parmağıyla alnını tıklatır.) Ahmak, bencil kadın!

(Andrey sağdaki kapıdan kendi odasına gider. Çebutıkin onu izler. Salonda vedalaşmalar...)

fedotik: Yazık! Akşamı burda geçireceğimi ummuştum. Ama çocuk hastaysa tabi... Yarın ona oyuncak getiririm...

rode (yüksek sesle): Bütün gece dans ederim diye düşünüp, bugün öğleden sonra uyumuştum... Saat daha dokuz.

mâşa: Dışarı çıkalım, orda konuşur, ne yapacağımızı kararlaştırırız.

("Hoşça kalın", "Allahaısmarladık" "Güle Güle" sesleri. Tuzenbah'ın neşeli kahkahaları. Herkes çıkar. Anfisa'yla hizmetçi kız masayı toplar, mumları söndürürler. Sütninenin

ninnisi işitilir. Andrey –şapkasını ve paltosunu giymiş– ve Çebutıkin, sessizce sahneye

girerler.)

çebutıkin: Evlenmeyi başaramadım, hayat şimşek gibi çakıp geçti... Sonra, anneni çılgınca seviyordum, o da evliydi...

andrey: Evlenmenin gereği yok. Gereği yok, çünkü can sıkıcı.

çebutıkin: Öyledir, ama ya yalnızlık... Sen ne dersen de, yalnızlık korkunç bir şey yavrucuğum... Gerçi, aslında, hepsi aynı kapıya çıkar ya!

andrey: Çabuk olalım.

çebutıkin: Acelen ne? Yetişiriz.

andrey: Karın engel olur diye korkuyorum.

çebutıkin: Ah, doğru!

andrey: Bugün oynamayacağım, sadece seyredeceğim... Şu nefes darlığına karşı ne yapmalı İvan Romanıç?

çebutıkin: Sorduğun şeye bak! Nerden bileyim cancağızım. Unuttum gitti.

andrey: Mutfaktan geçelim. (Çıkarlar.)

(Kapının zili çalar, bir daha çalar. Sesler, gülüşmeler duyulur.)

irina (girer): Orda ne oluyor?

anfisa (fısıltıyla): Soytarılar! (Kapının zili çalar.)

irina: Evde kimse yok de dadı. Kusura bakmasınlar.

(Anfisa çıkar. İrina düşünceler içinde odada gezinir. Gergindir. Solyoniy girer.)

solyoniy (şaşırmış): Kimsecikler yok... Nereye gitti bunlar?

irina: Evlerine.

solyoniy: Tuhaf şey. Burda yalnız mısınız?

irina: Evet yalnızım. (Bir sessizlik...) Hoşça kalın.

solyoniy: Demin yeterince ölçülü, ağırbaşlı davranmadım. Fakat siz herkes gibi değilsiniz, soylu ve temizsiniz. Gerçeği görürsünüz... Bir tek siz anlayabilirsiniz beni. Seviyorum sizi, bütün benliğimle, ölesiye seviyorum...

irina: Güle güle. Gidin artık.

solyoniy: Sizsiz yaşayamam. (Arkasından giderek) Oh, hayatım benim! (Gözyaşları içinde) Mutluluğum benim!

Hiçbir kadında böylesine görkemli, eşsiz güzellikte, insanı şaşırtan gözler görmedim...

irina (soğuk): Yeter, Vasili Vasiliç!

solyoniy: İlk kez söz ediyorum size olan aşkımdan ve sanki bu dünyada değil de bir başka gezegende gibiyim. (Alnını ovuşturur.) Ama fark etmez, ne yapalım. Biliyorum zorla güzellik olmaz... Fakat biliniz ki mutlu bir rakibim olmayacak... Olamayacak... Kutsal olan her şey üstüne yemin ederim ki, öldürürüm böyle birini. Oh, eşsiz kadın.

(Nataşa elinde bir mumla geçer.)

nataşa (odalardan birine, sonra ötekine göz atar, kocasının odasının önünden geçer.) Andrey burda. Varsın okusun... Özür dilerim Vasili Vasiliç, burda olduğunuzu bilmiyordum, ev kılığındayım.

solyoniy: Benim için hepsi bir. Elveda! (Çıkıp gider.)

nataşa: Zavallı yavrucuğum, yorulmuşsun sen. (İrina'yı öper.) Bir an önce yatsan iyi edersin.

irina: Bobik uyuyor mu?

nataşa: Uyuyor. Ama tedirgin bir uyku. Bak, iyi ki aklıma geldi, sana çoktandır söylemek istediğim bir şey var cancağızım, ama ya seni bulamıyorum, ya da benim vaktim olmuyor... Bobik'in yattığı oda hem soğuk hem de nemli gibi geliyor bana. Senin odan çocuk için biçilmiş kaftan. İki gözüm, canımın içi, bir süre için Olya'nın yanına geçiversen!

irina (anlamaz): Nereye?

(Eve yaklaşan bir troykanın çıngırak sesleri duyulur.)

nataşa: Diyorum, şimdilik sen Olga'yla aynı odayı paylaşsan, senin odanı da Bobik'e versek. Öyle tatlı, öyle tatlı ki... Bugün "Bobik" dedim, "Bobik, benimsin sen!

Benimsin!” O da minicik gözleriyle baktı bana! (Kapının zili çalar.) Olga’dır. Ne kadar da geç geliyor.

(Hizmetçi kız, Nataşa’ya yaklaşıp kulağına bir şey fısıldar.)

nataşa: Protopopov mu? Ne tuhaf adam! Protopopov gelmiş, beni bir troyka gezintisine çağırıyor. (Güler.) Şu erkekler ne tuhaf... (Kapının zili çalar.) Kapıda biri var. Gidip on beş dakikacık gezsem ne olur sanki... (Hizmetçi kıza) Az sonra geliyor de. (Kapının zili çalar.) Zil çalıyor... Mutlaka Olga’dır. (Çıkar.)

(Hizmetçi kız koşarak çıkar. İrina düşünceler içinde oturur. Kuligin, Olga, arkalarında Verşinin, girerler.)

kuligin: Bu da nesi! Hani burda akşam eğlenti vardı!

verşinin: Tuhaf şey, yarım saat kadar önce çıktığımda soytarıların gelmesi bekleniyordu.

irina: Herkes gitti.

kuligin: Mâşa da gitti öyle mi? Nereye gitti? Protopopov aşağıda troykada ne diye bekliyor? Kimi bekliyor?

irina: Soru sorup durmayın... Yorgunum.

kuligin: Küçük hanımın kaprisini sevsinler!..

olga: Toplantı az önce bitti. Yorgunluktan canım çıktı. Müdire hasta, yerine ben bakıyorum. Başım, başım öyle ağrıyor ki... (Oturur.) Andrey dün kumarda iki yüz ruble kaybetmiş. Tüm kent bunun dedikodusuyla çalkalanıyor...

kuligin: Evet, toplantıda ben de yoruldum. (Oturur.)

verşinin: Karımın aklına beni korkutmak esmiş, ama az kalsın zehirleniyormuş... Neyse, geçti artık, keyfim yerinde şimdi, dinlenebilirim... Anladığım kadarıyla gitmemiz gerekiyor. Eh, varsın öyle olsun. İzninizle, hoşça kalın. Fyodor İlyiç, gelin birlikte bir yerlere gidelim! Gidip evimde

oturamam, bunu içim hiç istemiyor, hem de hiç... Hadi, gelin!

kuligin: Yorgunum. Gelemem. (Kalkar.) Yorgunum. Karım eve mi gitti?

irina: Sanırım.

kuligin (İrina'nın elini öper): Allahaısmarladık. Yarın, ertesi gün, sadece dinleneceğim. Hoşça kalın. (Çıkarken) Canım da bir çay çekti ki... Geceyi hoş bir topluluk içinde geçireceğimi ummuştum. O, fallacem hominum spem!..[27] Ünlem kipinde ismin yalın hali...

verşinin: Demek yalnız gideceğim bir yerlere. (Islık çalarak, Kuligin'le çıkar.)

olga: Başım çatlayacak sanki... Andrey kumarda kaybetmiş... Bütün kent bunu konuşuyor... Gidip yatayım. (Kalkıp giderken) Yarın serbestim... Oh, Tanrım, ne hoş bir şey bu! Yarın serbestim, ertesi gün serbestim... Başım çatlıyor, başım... (Çıkar.)

irina (yalnız): Herkes gitti. Kimse yok.

(Sokaktan bir akordeon sesi gelir, dadının ninnisi duyulur.)

nataşa (kürkünü, şapkasını giymiş, arkasında hizmetçi kız, salondan geçer): Yarım saat sonra evdeyim. Ufak bir gezinti yapıp döneceğim. (Çıkar.)

irina (yalnız başına, yoğun bir özlemle): Moskova'ya gidelim! Moskova'ya gidelim! Moskova'ya!..

perde

Üçüncü Perde

Olga'yla İrina'nın odası... Sahnenin solunda ve sağında paravanlar arkasına gizlenmiş yataklar. Saat sabahın üçüdür. Sahne arkasında, çoktan başlamış bir yangını bildiren alarm çanları çalmaktadır. Evde henüz kimse yatmamıştır. Mâşa, üstünde her zamanki siyah giysileriyle divana uzanmıştır. Olga ve Anfisa girerler.

anfisa: Aşağıda, merdiven altında oturuyorlar şimdi... "Böyle olmaz, yukarı buyrun" diyorum... Ağlıyorlar... "Babamız nerde, bilmiyoruz... Allah göstermesin, yoksa yandı mı..." diyorlar... Nerden de çıkarıyorlar?.. Avluda da birileri var... Onların da üstünde başında bir şey yok.

olga (gardroptan giysiler çıkararak): Şu griyi al... Şunu da... Şu bluzu da... Yarabbim, nedir bu... Kirsanov sokağı yanıp kül oldu besbelli... Şunu al... Şunu da... (Giysileri Anfisa'nın kucağına atar.) Zavallı Verşininler çok ürkmüşler... Az kalsın yanıyormuş evleri. Geceyi bizde geçirsinler... Bu durumda evlerine gönderemeyiz... Zavallı Fedotik'in nesi var nesi yok yanıp kül olmuş, bir şeyciği kalmamış...

anfisa: Olga'cığım, bari Ferapont'u çağırsan... Hepsini taşıyamam...

olga (hizmetçi zilini çalar): Duyuramıyorsun ki... (Kapıya seslenir.) Kim var orda, buraya gelin! (Açık duran kapıdan, yangının kızıllıklarını yansıtan pencere görünmektedir; evin yakınından itfaiyenin geçtiği duyulur.) Ne korkunç şey! Ne can sıkıcı şey!

(Ferapont girer.)

olga: Al şunları aşağıya götür... Merdivenin altında Kolotilin'in kızları var, onlara ver... Şunu da al...

ferapont: Baş üstüne. 1812’de de Moskova böyle yanmıştı. Aman yarabbi! Fransızlar şaşıp kalmışlardı...

olga: Hadi, oyalanma...

ferapont: Baş üstüne (Çıkar.)

olga: Dadıcığım, canım benim, ne varsa ver. Bize hiçbir şeyin gereği yok. Her şeyi ver... Öyle yoruldum ki, ayakta duramıyorum. Verşinin’leri evlerine gönderemeyiz... Kızlar konuk odasında yatsınlar... Aleksandr İgnatyiç aşağıda, Baron’la kalır... Fedotik de Baron’la kalsın, ya da bizim salonda yatsın, fark etmez... Dadıcığım, Doktor sanki inadına sarhoş, hem de körkütük, ona kimseyi gönderemeyiz. Verşinin’in karısını da konuk odasında yatıralım.

anfisa (bitkin): Olga’cığım, canım benim, kovma beni! Kovma, ne olur!

olga: Neler saçmalıyorsun dadı. Seni kovan kim!

anfisa (başını Olga’nın göğsüne koyarak): Canım, güzelim, altın kızım benim, çalışıyorum, didiniyorum... Elden ayaktan kesildiğimde git diyecekler bana! Çek git! O zaman ben nereye giderim? Nereye? Seksen yaşındayım. Seksenden de çok, seksen iki...

olga: Dadıcığım, otur... Zavallıcığım benim, çok yoruldun. (Anfisa’yı oturtur.) Dinlen biraz, iyi yürekli dadıcığım. Nasıl da sararmışsın.

(Nataşa girer.)

nataşa: Yangından zarar görenlere yardım için bir komisyon kuruluyormuş. Ne denir? Çok iyi bir düşünce! Yoksul insanların bir an önce yardımına koşmak, zenginlerin görevidir zaten. Bobik’le Sofoçka, dünyadan habersiz, odalarında mışıl mışıl uyuyorlar. Evde de ne kadar çok insan

var, her yer dolmuş. Kentte grip salgını varmış, çocuklara da bulaşır diye ödüm kopuyor.

olga (onu dinlemeksizin): Yangın görünmüyor bu odadan, burası sakin...

nataşa: Evet... Benim de saçım başım dağınık olmalı... (Aynanın önünde durur.) Sözüm ona şişmanlamışım... Öyle diyorlar... Hiç bile değil! Mâşa uyuyor, yorulmuş zavallı... (Anfisa'ya soğuk bir tavırla) Sen benim yanımda oturmaya nasıl cüret ediyorsun! Kalk! Defol burdan! (Anfisa kalkıp çıkar. Bir sessizlik...) Sen de ne diye tutuyorsun bu kocakarıyı, anlamıyorum!

olga (afallamış): Kusura bakma ama, ben de anlamıyorum...

nataşa: Burda bir işe yaramıyor. Köylü karısı, gitsin köyünde yaşasın... Ne saygısızlık! Ben evde düzen severim! Fazlalığa gerek yok. (Olga'nın yanağını okşar.) Çok yorulmuşsun, sevgilim! Müdire hanımımız yorulmuş... Benim Sofoçka büyüyüp liseye gidince ben de korkacağım senden.

olga: Ben müdire olmayacağım.

nataşa: Müdireliğe seni seçecekler Olya'cığım, karar verildi buna.

olga: Kabul etmeyeceğim. Yapamam... Gücüm bu kadarına yetmez... (Bir bardak su içer.) Dadıya nasıl da kaba davrandın az önce... Kusura bakma, benim taşıyamayacağım kadar ağır bir şey bu... Gözlerim kararıyor...

nataşa (telaşlı): Özür dilerim Olga, özür dilerim... Seni üzmek istemezdim.

(Mâşa kalkar, yastığını alır, öfkeyle çıkar.)

olga: Anla beni cancağızım! Belki tuhaf biçimde eğitildik biz, ama böyle bir şeye ben katlanamam. Böyle davranışlar

sanki eziyor beni, hasta oluyorum... Açıkçası, alçalmış hissediyorum kendimi!

nataşa: Özür dilerim, özür dilerim... (Olga'yı öper.)

olga: Küçük bile olsa kaba bir davranış, düşüncesizce söylenmiş bir söz üzüyor, sarsıyor beni...

nataşa: Çoğu zaman gereksiz şeyler söylüyorum, orası doğru. Fakat o kadının pekâlâ köyde yaşayabileceğini kabul etmelisin şekerim.

olga: Otuz yıldır bizim yanımızda o.

nataşa: Ama artık iş göremiyor. Ya ben hiçbir şey anlamıyorum, ya da sen beni anlamak istemiyorsun. Artık iş göremiyor, ya uyukluyor ya da oturup duruyor.

olga: Varsın otursun.

nataşa (şaşırmış): Ne demek varsın otursun? Bir hizmetçi o! (Gözyaşları içinde) Seni anlayamıyorum Olga. Bende bir dadı, bir sütnine var, sonra hizmetçimiz, aşçımız... Bir de bu kocakarının ne gereği var? Ne gereği?

(Sahne arkasında alarm çanları...)

olga: Bu gece on yıl birden yaşlandım.

nataşa: Seninle anlaşmamız gerek Olga. Sen lisedesin, ben evdeyim. Senin derslerin var, benim ev işlerim. Hizmetçiler için bir şey söylüyorsam, ne dediğimi bilerek söylüyorum. Anlıyor musun, bi-le-rek! Ve yarından tezi yok, bu hırsız kocakarı, bu moruk... (Tepinir.) bu cadaloz defolup gidecek bu evden! Sakın karşı çıkayım deme bana, sakın! (Kendini toparlayarak) Görüyorsun işte, aşağı kata taşınmazsan, seninle hep böyle tartışacağız demektir. Korkunç bir şey bu!

(Kuligin girer.)

kuligin: Mâşa nerde? Artık eve dönsek... Yangının hızı kesildi diyorlar... (Gerinir.) Sadece bir mahalle yandı. Oysa başlangıçta rüzgâr yüzünden tüm kent yanıyormuş gibi göründü. (Oturur.) Bittim yorgunluktan. Olya'cığım, sevgilim... Sık sık düşünürüm, eğer Mâşa olmasaydı, ben seninle evlenirdim Olya'cığım... Sen öyle iyisin ki... Yoruldum bittim. (Kulak kabartır.)

olga: Ne var?

kuligin: Sanki inadına, doktorun ayyaşlık nöbeti tuttu. Körkütük sarhoş. Sanki inadına! (Kalkar.) İşte, sanırım buraya geliyor... Duyuyor musunuz? Evet, buraya geliyor... (Güler.) Ne adam yahu... Bir yere gizlenmeli. (Giysi dolabına doğru gider ve köşede durur.) Köftehor!

olga: Sen iki yıl içme, sonra birden kendini içkiye vur!.. (Nataşa ile birlikte odanın gerisine doğru çekilirler.)

(Çebutıkin girer. Ayıkmış gibi, sendelemeden, odayı bir dolanır, duraklar, bakınır, sonra lavaboya gidip ellerini yıkamaya koyulur.)

çebutıkin (somurtkan, kötücül): Allah hepsinin belasını versin... Sanıyorlar ki ben doktorum... Her hastalığın nasıl tedavi edileceğini bilirim. Benimse hiçbir şey, ama hiçbir şey bildiğim yok... Bildiğim ne varsa, hepsini unuttum... Hiçbir şey anımsamıyorum, hiçbir şey... (Olga ve Nataşa fark ettirmeden çıkarlar.) Allah kahretsin! Geçen çarşamba Zassip Sokağı'nda oturan bir kadını tedavi ettim. Öldü... Benim yüzümden... Evet... Yirmi beş yıl önce bir şeyler biliyordum, ama şimdi hiçbir şey anımsamıyorum, hiçbir şey. Belki ben insan da değilim... Ellerim, ayaklarım, kafam varmış süsü veriyorum kendime... Belki büsbütün yokum da, bana varmışım, yürüyormuşum, yiyormuşum, uyuyormuşum gibi geliyor... (Ağlar.) Ah, keşke var olmasam! (Ağlamayı keser, kötücül) Allah kahretsin! Geçen gün kulüpte Shakespeare'den Voltaire'den söz ediliyordu... Hiçbirinden

tek satır okumuşluğum yok, ama okumuşum gibi bir surat takındım. Ötekiler de benim gibi yaptılar... Bayağılık! Küçüklük! Sonra o kadını anımsadım, çarşamba günü öldürdüğüm kadını... Sonra her şeyi anımsadım... Bir düzenbazlık, bir çirkef, bir rezillik duydum içimde... Gittim, içkiye vurdum kendimi...

(İrina, Verşinin, Tuzenbah girerler. Tuzenbah'ın üstünde yeni ve şık bir sivil kostüm vardır.)

irina: Burda oturalım. Buraya kimse gelmez.

verşinin: Askerler olmasaydı tüm kent yanardı. Aslanlar! (Keyifle ellerini ovuşturur.) Altın gibi çocuklar! Yiğit delikanlılar!

kuligin: (onlara yaklaşarak): Saat kaç beyler?

tuzenbah: Nerdeyse dört olacak. Gün ağarmaya başladı bile.

irina: Herkes salonda oturmuş, kimsenin kımıldamaya niyeti yok. Sizin şu Solyoniy de orda... (Çebutıkin'e) Bari siz gidip yatın doktor.

çebutıkin: Bir şey değil efendim... Teşekkür ederim efendim. (Sakalını tatar.)

kuligin (güler): Dut gibisiniz İvan Romanıç! (Eliyle Çebutıkin'in omzuna vurur.) Aferin! Ne demiş eskiler, in vino veritas.[28]

tuzenbah: Yangından zarar görenler yararına bir konser düzenlemem isteniyor.

irina: Adam sen de...

tuzenbah: İstenirse, olmayacak şey değil. Mariya Sergeyevna bence harika piyano çalıyor.

kuligin: Harika çalar.

irina: Ama unuttu artık. Üç yıldır çalmıyor, belki de dört.

tuzenbah: Bu kentte hiç kimsenin müzikten anladığı yok, hiç kimsenin. Ama ben, ben müzikten anlarım ve sizi şerefimle temin ederim ki, Mariya Sergeyevna olağanüstü güzellikte, hatta kusursuz denebilecek bir ustalıkla çalıyor piyanoyu.

kuligin: Haklısınız Baron. Mâşa'yı çok severim. Harika kadındır.

tuzenbah: Hiç kimsenin, ama hiç kimsenin seni anlamadığını bilerek öylesine görkemli çalabilmek!

kuligin (içini çekerek): Öyle... Bununla birlikte, bir konsere katılması yakışık alır mı? (Bir sessizlik...) Ben, beyler, bu konuda ne söyleyebilirim? Belki de iyi bir şey olur. Müdürümüzün iyi, hatta çok iyi, çok akıllı bir insan olduğunu itiraf etmeliyim, fakat öyle görüşleri var ki... Kuşkusuz, onu ilgilendirmez bu, fakat yine de, eğer isterseniz, ona bir danışayım.

(Çebutıkin porselen bir saati eline alarak evirip çevirmeye başlar.)

verşinin: Yangında üstün başım berbat oldu. İnsana benzer yanım kalmadı. (Bir sessizlik...) Dün şöyle bir çalındı kulağıma, bizim tugayı daha uzak bir yere sevk etmek istiyorlarmış. Kimisi Polonya'ya, kimisi Çita'ya[29] diyor.

tuzenbah: Ben de duydum. Ne demeli? Kent o zaman büsbütün boşalacak.

irina: Biz de gidiyoruz.

çebutıkin (saati elinden düşürür. Saat parçalanır): Tuzla buz oldu!

(Bir sessizlik... Herkes üzülmüş, tedirgin olmuştur.)

kuligin (parçaları toplayarak): Böyle değerli bir şey kırılır mı hiç! Ah İvan Romanıç, İvan Romanıç! Hal ve gidişiniz sıfır!

irina: Rahmetli annemin saati...

çebutıkin: Olabilir... Anneninse annenin. Belki bu saati ben kırmadım da, bana kırmışım gibi geliyor. Belki biz aslında yokuz da, bize varmışız gibi geliyor. Ben hiçbir şey bilmiyorum, hiç kimse hiçbir şey bilmiyor. (Kapının önünde) Ne bakıyorsunuz? Nataşa, Protopopov'la kırıştırıyor ama siz bunu görmüyorsunuz... Siz burda oturmuşsunuz, hiçbir şey gördüğünüz yok, oysa Nataşa Protopopov'la kırıştırıyor... (Şarkı söyler.) "Şu hurmayı buyurmaz mısınız?" (Çıkar.)

verşinin: Evet... (Güler.) Tüm bunlar nasıl da tuhaf aslında! (Bir sessizlik...) Yangını duyunca hemen eve koştum. Yaklaşınca evimizin sapasağlam, tehlikenin dışında olduğunu gördüm. Fakat kızlarımın ikisi de, üstlerinde sadece iç çamaşırları, kapının eşiğindeler, anneleri ortalıkta yok. İnsanlar telaş içinde gidip geliyor. Atlar, köpekler koşuşturuyor. Kızlarımın yüzünde kaygı, dehşet, yalvarış, daha bilmem neler... Bu yüzleri görünce, yüreğim burkuldu. Tanrım, diye düşündüm, uzun bir ömür boyunca kim bilir daha neler yaşamaları gerekecek bu yavrucakların! Çocuklarımı kucakladığım gibi koşmaya başladım. Bir yandan da, daha neler yaşamaları gerekecek şu dünyada diye düşünüyordum. (Alarm çanları... Bir sessizlik...) Buraya geldim, anneleri bağırıp çağırarak, sinir içinde çıktı karşıma...

(Mâşa yastığı elinde girer, divana oturur.)

verşinin: Ve o görüntü, kızlarımın üstlerinde sadece iç çamaşırıyla kapının eşiğinde duruşları, alevlerden kızıllaşan sokak, o korkunç gürültü, bana düşmanın ansızın saldırıp yakıp yıktığı, yağmaladığı eski çağları düşündürdü... Aslına

bakarsanız şimdi olanla geçmişte olan arasında ne fark var? Aradan yine bir süre, diyelim iki yüz, üç yüzyıl geçtikten sonra, bizim şimdi yaşadığımız şu hayattan da aynı ürküntüyle, küçümseyişle söz edeceklerdir. Bugüne ilişkin her şey kaba, dayanılmaz, bayağı ve çirkin görünecektir. Oh, yaşam ne güzel olacak o zaman! (Güler.) Özür dilerim, yine felsefe yapmaya başladım. Lütfen sürdürmeme izin verin! İçim şu anda böyle şeyler söylemek isteğiyle öylesine dolu ki! (Bir sessizlik...) Herkes uyuyor sanki. Evet, diyordum ki yaşam ne güzel olacak o zaman! Şöyle bir düşünün... Şimdi şu kentte birkaç kişisiniz, ama gelecek kuşaklar içinde sizin gibiler çoğalacak, sonra sayımız daha da, daha da artacak... Ve bir gün her şey sizin istediğiniz gibi değişmiş olacak, herkes sizin gibi yaşamaya başlayacak ve günü gelip yaşlandığınızda sizlerden de daha iyi insanlar gelecek dünyaya... (Güler.) Bir tuhafım bugün... İçim yaşamak isteğiyle dolup taşıyor... (Şarkı söyler.) “Aşka her yaş boyun eğer, ateşi herkesi etkiler...” (Güler.)

mâşa: Tram-tam-tam...

verşinin: Tam-tam...

mâşa: Tra-ra-ra?

verşinin: Tra-ta-ta. (Güler.)

(Fedotik girer.)

fedotik (dans ederek): Yandı, yandı! Her şeyim yanıp kül oldu!

(Gülüşmeler...)

irina: Şaka ediyorsunuz. Her şeyiniz yandı mı gerçekten?

fedotik (gülerek): Her şeyim... Hiçbir şey kurtulmadı. Gitarım, fotoğraflarım, mektuplarım, hepsi yanıp kül oldu...

Size armağan etmek istediğim bir not defteri vardı, o da yandı.

(Solyoniy girer.)

irina: Hayır Vasili Vasiliç, çıkın lütfen. Buraya giremezsiniz.

solyoniy: Neden şu Baron girebiliyor da, ben giremiyor muşum?

verşinin: Gerçekten de gitmeli artık. Yangın ne durumda?

solyoniy: Sönmeye yüz tuttu diyorlar. Hayır, kesinlikle tuhaf bir şey bu. Neden şu Baron girebiliyor da ben giremiyorum?

(Cebinden çıkardığı bir şişeden esans sürünür.)

verşinin: Tram-tam-tam.

mâşa: Tram-tam.

verşinin (Güler. Solyoniy'e): Salona geçelim.

solyoniy: Pekâlâ, öyle olsun efendim. Bunu böylece bir yere yazalım. "Bu konuyu daha derinleştirmek olasıydı, fakat kazları ürkütmekten korkuyorum."[30] (Tuzenbah'a dönerek.) Geh bili-bili-bili... (Verşinin ve Fedotik'le birlikte çıkarlar.)

irina: Dumana boğdu ortalığı şu Solyoniy... (İnanmazlıkla) O da ne, Baron uyuyor! Baron! Baron!

tuzenbah (uyanarak): Yorulmuşum... Tuğla fabrikası... Yok, sayıklamıyorum, yarın gerçekten de tuğla fabrikasında çalışmaya başlıyorum... Konuşması yapıldı bile. (İrina'ya sevgiyle) Ne kadar solgun, ne kadar olağanüstü, ne kadar güzelsiniz. Bana öyle geliyor ki, solgunluğunuz tıpkı bir ışık gibi karanlıkları aydınlatıyor. Üzgünsünüz, yaşamdan hoşnut değilsiniz... Oh, gelin birlikte gidelim, birlikte çalışalım!

mâşa: Nikolay Lvoviç, gidin burdan...

tuzenbah (gülerek): Siz burda mıydınız? Bir şey göremiyorum... (İrina'nın elini öper.) Hoşça kalın, gidiyorum. Şimdi size bakıyorum da, çok zaman önce, isim gününüzde, nasıl da canlı, neşeli, çalışmanın mutluluklarından söz edişinizi anımsıyorum. Ben de nasıl mutlu bir yaşamı görür gibi olmuştum o zaman! Hani, nerde o? (İrina'nın elini öper.) Gözlerinizde yaşlar birikmiş. Gidip yatın, şafak söküyor... Nerdeyse sabah olacak. Ah, uğrunuza hayatımı verebilseydim...

mâşa: Gidin burdan Nikolay Lvoviç! Ee, doğrusu artık...

tuzenbah: Gidiyorum. (Çıkar.)

mâşa (yatarak): Fyodor, uyuyor musun sen?

kuligin: Ha?

mâşa: Eve gitsen daha iyi olur.

kuligin: Sevgili Mâşa'm benim, biricik Mâşa'm...

irina: Fyodor, yoruldu zavallı. Bırak da dinlensin.

kuligin: Hemen gidiyorum... Sevgili karım benim, eşsiz karım. Seviyorum seni, biriciğim...

mâşa (öfkeli): Amo, amas, amat, amamus, amatis, amant... [31]

kuligin (güler): Yok, ama gerçekten benzersiz bir kadın. Yedi yıldır evliyiz seninle, sanki dün evlenmişiz gibi geliyor bana. Sevgim üzerine yemin ederim ki böyle. Yok, ama gerçekten benzersiz bir kadınsın sen. Mutluyum ben, mutluyum ben, mutluyum!

mâşa: Sıkıldım artık ben, sıkıldım artık, sıkıldım... (Kalkıp oturarak sürdürür konuşmasını.) Ne yapsam, çıkmıyor aklımdan. Düşündükçe de çileden çıkarıyor beni. Çivi gibi deliyor beynimi, artık susamayacağım. Andrey'den söz

ediyorum... Evi bankaya ipotek ettirmiş, bütün parayı da karısı almış. Ama ev sadece onun değil ki, dördümüzün! Dürüst bir insansa bunu bilmesi gerek.

kuligin: Pek mi önemli Mâşa! Sana ne bundan? Andrey gırtlağına kadar borç içinde. Ne diyelim. Tanrı yardımcısı olsun.

mâşa: Yine de çileden çıkarıyor beni bu iş. (Yatar.)

kuligin: Seninle ben yoksul değiliz. Ben çalışıyorum, liseye gidiyorum... Sonra özel dersler de veriyorum... Namuslu bir insanım ben. Basit bir insan... Hani derler ya: Omnia mea mecum porto.[32]

mâşa: Malda mülkte gözüm yok benim, beni çileden çıkaran haksızlık. (Bir sessizlik...) Hadi git artık Fyodor.

kuligin (Mâşa'yı öper): Yoruldun sen. Yarım saatçik dinlen, ben aşağıda oturur beklerim. Biraz kestir. (Giderken) Mutluyum ben, mutluyum ben, mutluyum... (Çıkar.)

irana: Gerçekten de şu kadınla yaşamaya başlayalı beri nasıl da değersizleşti, küçüldü Andrey'imiz, nasıl da çöktü, yaşlandı!.. Bir zamanlar profesör olmaya hazırlanan adam, dün baktım, sonunda Belediye Meclisi üyeliğine seçildiği için övünüyor. O Belediye Meclisinde üye, Protopopov ise başkan. Tüm kent bunu konuşuyor, alay ediyor. Hiçbir şey bilmeyen, görmeyen sadece o. Bakın işte, herkes yangına koştu, o ise odasına kapanmış, dünyayla ilgisini kesmiş, keman çalıyor, (Sinirli) Of, korkunç bütün bunlar, korkunç, korkunç! Dayanamayacağım artık, dayanamayacağım artık, daha fazla dayanamayacağım...

(Olga girer, kendi masasını düzene koyar.)

irina (yüksek sesle ağlayarak): Atın beni başınızdan, atın! Daha fazla dayanamayacağım...

olga (ürkmüş): Ne oldu sana, canım benim, ne oldu sana?

irina (hıçkırarak): Nereye gittiler? Tümü birden nereye gittiler? Nerdeler? Tanrım! Tanrım! Unuttum, hepsini unuttum!.. Kafam karmakarışık... İtalyanca pencere neydi, ya da tavana ne deniyordu?.. Anımsamıyorum... Her şeyi unutuyorum, her gün unutuyorum... Yaşamsa, hiçbir zaman geri dönmemecesine akıp gidiyor, hiçbir zaman, hiçbir zaman gidemeyeceğiz Moskova'ya... Görüyorum bunu... Gidemeyeceğiz...

olga: Canım benim... Canım...

irina (kendini tutarak): Ah, nasıl mutsuzum... Çalışamıyorum, çalışmayacağım! Yeter! Yeter! Telgrafhane memuresiydim, şimdi de Belediye Meclisinde çalışıyorum. Yapayım diye verdikleri her işten tiksiniyorum, hor görüyorum hepsini. Yirmi dört yaşındayım artık ve uzun zamandır çalışıyorum. Beynim tükendi, kurudum, çirkinleştim, ahmaklaştım, yaşlandım... Ve hepsi boş, hepsi boş, hiçbir doyumum, mutluluğum yok. Oysa zaman geçiyor ve öyle geliyor ki bana, insan gerçek yaşamdan, güzel yaşamdan, gitgide daha uzağa, daha uzağa, bir uçuruma doğru yuvarlanıyor. Umutsuzluk içindeyim. Nasıl olup da hâlâ yaşadığımı, nasıl olup da hâlâ kendimi öldürmediğimi anlamıyorum...

olga: Ağlama, ağlama çocuğum, ağlama... Bana acı veriyorsun.

irina: Ağlamıyorum, ağlamıyorum artık... Bitti. Bak, ağlamıyorum artık... Bitti... Tamam!

olga: Canım, güzelim benim, bir abla, bir dost olarak beni dinlersen, evlen Baron'la.

(İrina sessizce ağlamaktadır.)

olga: Hem sen de saygı duyuyorsun, çok değer veriyorsun ona. Evet, güzel bir adam olmadığı doğru, ama öyle namuslu, öyle temiz yürekli ki... Sonra insan âşık olduğu için değil, görevlerini yerine getirmek için evlenir. Kendi payıma ben böyle düşünüyorum. İsteyenim kim olursa olsun, sevmeden de evlenirdim onunla. Yeter ki dürüst olsun. Hatta yaşlı biriyle bile evlenirdim.

irina: Hep Moskova'ya taşınacağımızı, orda düşlerimde yaşattığım, seveceğim asıl insanla karşılaşacağımı umdum. Ama hepsi, hepsi boş hayallermiş...

olga (kız kardeşini kucaklar): Sevgilim, güzelim benim. Her şeyi anlıyorum. Baron Nikolay Lvoviç ordudan ayrılıp da sivil giysiyle bize geldiği gün öyle çirkin görünmüştü ki bana, gözyaşlarımı tutamamıştım... "Niye ağlıyorsunuz?" diye sormuştu. Nasıl söyleyebilirdim niye ağladığımı? Fakat Tanrı izin verir de evlenirsen onunla, mutlu olacağım. Bu çünkü başka bir şey, bambaşka bir şey.

(Nataşa elinde bir mumla sağ kapıdan girer, hiçbir şey söylemeden sol kapıdan çıkar.)

mâşa (oturur): Öyle bir edayla gidiyor ki, gören yangını o çıkardı sanır.

olga: Mâşa, aptalın tekisin sen. Ailemizin en aptalı sensin. N'olur, gücenme.

(Bir sessizlik...)

mâşa: Sevgili kız kardeşlerim, bir itirafta bulunmak istiyorum size. İçimi bir kurt kemiriyor. Size bir günahımı itiraf edeceğim, başkaca da, hiçbir zaman, hiç kimse işitemeyecek bunu benden... Şimdi, şu an söyleyeceğim. (Alçak sesle) Bu, sırrım benim, ama sizin her şeyi bilmeniz gerek... Susmak elimde değil artık... (Bir sessizlik...) Seviyorum... Seviyorum... Seviyorum o adamı. Az önce

burdaydı, gördünüz onu... Ne var sanki saklayacak, söylüyorum işte, Yarbay Verşinin'i seviyorum...

olga (yatağının bulunduğu paravanın arkasına geçer): Devam etme. Zaten duymuyorum seni.

mâşa: Ne yapabilirdim! (Başını elleri arasına alır.) Önce tuhaf biri olarak görünmüştü bana, sonra acıdım, sonra da sevdim... Sesiyle, sözleriyle, tüm mutsuzluklarıyla, iki kızıyla sevdim onu...

olga (paravanın arkasından): Duymuyorum. Ne saçmalarsan saçmala, fark etmez, hiçbir şey duymuyorum.

mâşa: Aman Olga, ne aptalsın! Seviyorum. Demek alnımın yazısı böyleymiş. Demek talihim böyleymiş. O da beni seviyor... Bütün bunlar korkunç şeyler, öyle değil mi? Güzel bir şey değil bu, ha? (İrina'yı elinden yakalar, kendine çeker.) Oh, güzelim, canım benim... Nasıl yaşayacağız şu ömrümüzü? Halimiz ne olacak bizim?.. İnsan bir roman okuduğunda, bütün okudukları eski, bilinen şeylermiş gibi gelir ona... Ama kendin âşık olduğunda, kimsenin hiçbir şey bilmediğini, herkesin kendi başına karar vermesi gerektiğini anlarsın. Sevgililerim, sevgili kız kardeşlerim, işte içimdekileri döktüm, şimdi artık susacağım... Gogol'ün delisi gibi... Susun! Susun!

(Andrey, arkasında Ferapont, girerler.)

andrey (öfkeli): Ne istiyorsun? Anlamıyorum.

ferapont (kapıda, sabırsızlıkla): Andrey Sergeyeviç, bunu size şimdiye kadar on kere söyledim.

andrey: Bir kere, ben senin Andrey Sergeyeviç'in değilim, bana efendimiz de!

ferapont: Efendimiz, itfaiyeciler ırmağa gitmek için bahçeden geçmelerine izin vermenizi rica ediyorlar. Yoksa,

dolaş babam dolaş, canları çıkıyor.

andrey: Olur. Git, olur dediğimi söyle. (Ferapont çıkar.) Can sıktılar artık. Olga nerde? (Olga paravanın arkasından çıkar.) Senden dolabın anahtarını istemeye geldim. Benimkini yitirmişim. Sende de olacaktı o küçük anahtardan.

(Olga hiçbir şey söylemeden anahtarı verir. İrina, kendi yatağının bulunduğu paravanın arkasına geçer. Bir sessizlik...)

andrey: Ama ne yangın! Neyse, sönmeye yüz tuttu. Tanrının cezası Ferapont sinirlendirdi beni, budalaca şeyler söyledim... Efendimiz... (Bir sessizlik...) Olga, niye susuyorsun? Bu saçmalıklara, anlamsız surat asıp durmalara son vermenin zamanı geldi artık. Mâşa, sen burdasın, İrina, sen de... Çok güzel. Her şeyi açık açık dosdoğru konuşalım şimdi. Bana karşı bu tavrınızın sebebi nedir? Söyleyin, nedir?

olga: Bırak şimdi Andrey. Yarın konuşuruz. (Telaşa kapılarak) Ne korkunç bir gece!

andrey (şaşırıp bozulmuş): Kaygılanacak bir şey yok. Ben olanca soğukkanlılığımla soruyorum: Bana karşı bu tavrınızın sebebi nedir? Açıkça söyleyin.

verşinin (sesi duyulur): Tram-tam-tam!

mâşa (kalkar, yüksek sesle): Tra-ta-ta! (Olga’ya) Hoşça kal, Olya, Tanrı yardımcın olsun. (Paravanın arkasına geçer, İrina’yı öper.) İyi geceler canım... Andrey, hoşça kal. Gitsen iyi olur. Çok yorgunlar. Yarın konuşursun... (Çıkar.)

olga: Evet Andrey, yarına erteleyelim... (Yatağının olduğu paravanın arkasına geçer.) Artık uyuma zamanı.

andrey: Hemen söyleyip gideceğim. Hemen... Bir kere, Nataşa’yla, karımla bir alıp veremediğiniz var. Evliliğimin ilk

gününden beri farkındayım bunun. Nataşa çok güzel, dürüst, seçkin, soylu bir kadındır. Benim düşüncem bu. Karımı seviyor ve sayıyorum. Anlıyor musunuz, sayıyorum onu ve başkalarının da aynı saygıyı göstermelerini istiyorum. Tekrar ediyorum, namuslu, soylu bir kadındır o. Sizin takındığınız bu hoşnutsuz tavırlar ise, bağışlayın ama, şımarıklıktan başka bir şey değil... (Bir sessizlik...) İkincisi, sanıyorum profesör olmadığım, bilimle uğraşmadığım için bana kırgınsınız. Ama ben Belediyede çalışıyorum, Belediye Meclisi yönetim kurulu üyesiyim ve bu işimi de bilime hizmet gibi kutsal, yüce bir görev sayıyorum. Evet, Belediye Meclisinde yönetim kurulu üyesiyim ve bilin ki övünüyorum bununla... (Bir sessizlik...) Son olarak... Şunu da söyleyeyim... Size sormadan evi ipotek ettirdim... Bunda kabahatliyim, doğru, özür diliyorum sizden... Borçlarım beni bunu yapmaya zorladı... Otuz beş bin ruble... Kumar oynamıyorum artık, çok oldu bırakalı, fakat kendimi savunmak için söyleyebileceğim başlıca şey, sizlerin kız olarak yetim maaşı almanız, benimse, deyim yerindeyse, hiçbir gelirim olmamasıydı... (Bir sessizlik...)

kuligin (kapıda): Mâşa burda değil mi? (Telaşa kapılarak) Peki ya nerde? Tuhaf şey... (Çıkar.)

andrey: Dinlemiyorlar... Nataşa eşsiz, namuslu bir insandır... (Sahnede bir süre sessizce dolaştıktan sonra durur.) Evlendiğimde, mutlu olacağımızı sanıyordum... Hepimizin mutlu olacağını... Ama, Tanrım! (Ağlar.) Kardeşlerim, sevgili kız kardeşlerim, canım kız kardeşlerim, inanmayın bana, inanmayın... (Çıkar.)

kuligin (kapıda, telaş içinde): Mâşa nerde? Mâşa burda değil mi? Şaşılacak şey. (Çıkar.)

(Alarm çanları... Sahne boştur.)

irina (paravanın arkasından): Olya! Kim vuruyor döşemeye?

olga: Doktor İvan Romanoviç'tir. Sarhoş.

irina: Ne sıkıntılı bir gece. (Bir sessizlik...) Olya! (Paravanın arkasından başını uzatır.) Duydun mu? Tugay kalkıyormuş burdan. Uzak bir yere gidiyormuş.

olga: Söylentiden başka bir şey değil.

irina: O zaman yapayalnız kalacağız... Olya!

olga: Ne olacak?

irina: Canım, sevgili Olga'cığım, Barona saygı duyuyorum, değer veriyorum. Seçkin bir insan. Evleneceğim onunla. Razıyım buna. Yeter ki Moskova'ya gidelim. Yalvarırım sana, Moskova'ya gidelim! Dünyada Moskova'dan daha iyi bir şey yok! Gidelim, Olya! Gidelim!

perde

Dördüncü Perde

Prozorov'ların evinin eski bahçesi. Bitiminde ırmağın göründüğü uzun bir çamlık yol. Irmağın öte yakası ormandır. Sağda, evin terası. Burda bir masa üzerinde şişeler ve kadehler vardır. Az önce şampanya içildiği bellidir... Gündüz, saat on iki suları. Ara sıra bahçe yoluyla sokaktan ırmağa doğru gidenler olmaktadır. Hızlı hızlı beş asker geçer. Çebutıkin, tüm sahne boyunca sürecek olan dingin, uysal bir ruh hali içinde, başında kasket, elinde bir baston, bahçede bir koltukta oturmuş, çağrılmayı beklemektedir. İrina, boynunda bir nişan asılı ve bıyıkları traş edilmiş olarak Kuligin, Tuzenbah, terasta ayakta durmuşlar, aşağıya inmekte olan Fedotik ile Rode'yi uğurlamaktadırlar. Her iki subayın üstünde de sefer üniforması vardır.

tuzenbah (Fedotik ile kucaklaşır): Çok iyi bir insansınız siz. Ne güzel arkadaşlık ediyorduk. (Rode'yle kucaklaşır.) Bir kez daha... Elveda, cancağızım.

irina: Yine görüşmek üzere.

fedotik: Yine görüşmek üzere değil, elveda... Bir daha görüşemeyeceğiz!

kuligin: Kim bilir! (Gözlerini kurular, gülümser.) İşte, ben de ağlıyorum.

irina: Bir gün gelir görüşürüz.

fedotik: On - on beş yıl sonra mı? Ama o zaman birbirimizi tanımakta güçlük çekeceğiz, soğuk soğuk selamlaşacağız. (Bir poz fotoğraf çeker.) Kımıldamayın. Son bir kez daha.

rode (Tuzenbah'ı kucaklar): Bir daha görüşemeyeceğiz. (İrina'nın elini öper.) Her şey için teşekkürler, her şey için!

fedotik (canı sıkkın) Dur artık canım!

tuzenbah: İnşallah görüşürüz. Bize yazın, olmaz mı? Mutlaka yazın.

rode (bahçeye bir göz atarak): Elveda ağaçlar! (Bağırır.) He-eey! He-eey! (Bir sessizlik...) Elveda yankı!

kuligin: Kim bilir, orda, Polonya'da evlenirsiniz belki de... Polonyalı karınız sizi kucaklayıp "Kohane"[33] der. (Güler.)

fedotik (saatine göz atar): Bir saatten az vaktimiz kaldı. Bizim bataryadan yalnız Solyoniy var mavnayla giden, bizler düzenli birlikte gidiyoruz. Bugün üç batarya topluca yola çıkıyor, üç tane de yarın. Sonra kente bir sessizlik, dinginlik çöker artık.

tuzenbah: Ve korkunç bir can sıkıntısı.

rode: Peki Mariya Sergeyevna nerde?

kuligin: Mâşa bahçede.

fedotik: Ona da allahaısmarladık demeliyiz.

rode: Elveda, biz gidelim artık, yoksa ağlayacağım. (Tuzenbah ve Kuligin'i hızla kucaklar. İrina'nın elini öper.) Çok güzel günler geçirdik burda...

fedotik (Kuligin'e): Bu not defteriyle kurşunkalem... benden sizde bir anı olarak kalsın... Irmağa burdan gideceğiz.

(Çevrelerine bakınarak uzaklaşırlar.)

rode (bağırır): He-eey! He-eey!

kuligin (bağırır): Yolunuz açık olsun!

(Sahnenin derinliğinde Fedotik ve Rode'nin Mâşa'yla karşılaştıkları, vedalaştıkları görülür. Mâşa da onlarla yürür.)

irina: Gittiler... (Terasın alt basamağına oturur.)

çebutıkin: Benimle vedalaşmayı unuttular.

irina: Ya siz niye akıl etmediniz?

çebutıkin: Ne bileyim, benim de aklıma gelmedi. Ama zararı yok, yakında görüşeceğiz nasıl olsa, yarın gidiyorum ben de. Eveet... Tek bir güncüğüm kaldı. Bir yıl sonra da emekliye ayrılıp, buraya, ömrümü sizin yanınızda tamamlamaya geleceğim. Tek bir yılcık kaldı emekli olmama... (Cebine bir gazete sokar, bir başkasını çıkarır.) Buraya, sizin yanınıza gelecek ve yaşamımı kökünden değiştireceğim. Öyle uysal, öyle sessiz, öyle kibar olacağım ki...

irina: Gerçekten de yaşamınızı değiştirmeniz gerek cancağızım. Öyle ya da böyle, yapmanız gerek bunu.

çebutıkin: Evet. Farkındayım. (Usuldan bir ezgi mırıldanır.) “Trâl-lâ-lâ- Trâl-lâ-lâ... Oturmuşum şapa...”

kuligin: Islah olmaz bir adamsınız İvan Romanıç! Islah olmaz bir adam!

çebutıkin: Öyleyse siz öğretmenim olun. O zaman belki düzelirim.

irina: Fyodor bıyıklarını traş etmiş. Yüzüne bakamıyorum.

kuligin: Ne var bunda?

çebutıkin: Neye benzediğinizi söylerdim size ama, ayıp olur.

kuligin: Ne olmuş. Şimdi usul böyle, modus vivendi.[34] Müdürümüz bıyıksız. Müfettiş olur olmaz, ben de kendiminkini tıraş ettim. Kimse beğenmiyor, ama benim için hepsi bir. Ben halimden memnunum. Ha bıyıklı olmuşum da bıyıksız, ben halimden memnunum... (Oturur.)

(Andrey, sahnenin derinliğinde, içinde uyuyan bir çocuğun bulunduğu çocuk arabasını iterek geçer.)

irina: Kuzum, iki gözüm Roman Romaniç, korkunç kaygılıyım. Dün bulvardaydınız, söyleyin ne olup bitti orda?

çebutıkin: Ne mi olup bitti? Hiçbir şey. İpe sapa gelmez şeyler.

(Gazetesini okur.)

kuligin: Söylediklerine göre dün Solyoniy'le Baron, bulvarda, tiyatronun orda karşılaşmışlar...

tuzenbah: Yeter! Doğrusu ya... (Elini sallar ve eve girer.)

kuligin: Tiyatronun orda... Solyoniy Baron'a sataşmaya başlamış, o da kendini tutamayıp ağır birkaç söz söylemiş...

çebutıkin: Bilmiyorum. Bütün bunlar da saçma.

kuligin: Meslek okullarından birinde öğretmen, bir öğrencinin kompozisyon kâğıdının üstüne "saçma" diye yazmış. Öğrenci Latin harfleriyle yazıldığını sanıp, "reniksa" diye okumuş bunu.[35] Gülünç bir şey. Dediklerine göre Solyoniy İrina'ya âşıkmış, bu nedenle de Baron'dan nefret ediyormuş... Bunu anlarım. İrina çok iyi bir kız. Hatta Mâşa'ya benziyor, onun gibi düşünceli bir insan. Ama İrina, sen daha yumuşak başlısın. Gerçi, bununla birlikte, Mâşa da çok iyidir. Âşığım ona, Mâşa'ya...

(Sahne arkasından, bahçenin derinliklerinden, "Hey! Hop! Hop!" bağrışları duyulur.)

irina (irkilir): Bugün her şey irkiltiyor beni. (Bir sessizlik...) Her şeyim hazır artık, öğle yemeğinden sonra eşyalarımı taşıyorum. Yarın Baron'la nikâhımız kıyılıyor ve hemen tuğla fabrikasına hareket ediyoruz. Ertesi gün de okuldayım artık. Yeni bir yaşam başlıyor benim için. Tanrı yardım edecek mi bana? Öğretmenlik sınavını kazandığımda sevinçten,

mutluluktan ağladım bile... (Bir sessizlik...) Birazdan araba gelecek eşyaları taşımak için...

kuligin: Öyle olmasına öyle, ama yine de ciddi olmayan bir şey var bu işte. Düşünceler güzel, ama inandırıcılıkları az. Yine de bütün kalbimle mutluluk dilerim sana.

çebutıkin (duygulu): Canım benim... Güzeller güzeli... Altın kızım... Çok uzaklara gittiniz benden, size yetişemiyorum. Yaşlanıp uçamayan göçebe bir kuş gibi gerilerde kaldım. Uçun, güzellerim benim, uçun, Tanrı sizinle olsun! (Bir sessizlik...) Fedor İliç, bıyıklarınızı kesmeyecektiniz!

kuligin: Aaa, yeter artık! (İçini çeker.) İşte askerler gidiyor bugün ve her şey eskisi gibi olacak. Kim ne derse desin, Mâşa namuslu, iyi bir kadındır. Çok seviyorum onu, talihime şükrediyorum. Her insanın yazgısı başka... Kozirev diye biri var, burdaki vergi dairesinde memur. Aynı lisede okuyorduk. Ut consecutivum'un ne anlama geldiğini kafası bir türlü almadığı için lise beşte okuldan çıkardılar. Şimdi korkunç yoksulluk çekiyor, üstelik de hasta. Karşılaştığımda, “Nasılsın bakalım, ut consecutivum?” diyorum... “Evet, gerçekten de consecutivum” diye yanıtlıyor beni ve öksürmeye başlıyor. Benim işlerimse iyi gidiyor hep. Mutluyum. Bakın, ikinci dereceden Stanislava nişanı bile aldım. Ve şimdi ben başkalarına ut consecutivum'un ne olduğunu öğretiyorum. Pek çok kişiden daha akıllı bir adam olduğumda kuşku yok, ama mutluluk bunda değil...

(Evdeki piyanoda Bâkirenin Duası çalınmaktadır.)

irina: Yarın akşam şu Bâkirenin Duası'nı duymaktansa kurtulacağım artık. Protopopov'la karşılaşmayacağım... (Bir sessizlik...) Protopopov içerde, konuk odasında oturuyor... Bugün de geldi...

kuligin: Müdire hanım gelmedi mi daha?

irina: Hayır. Adam gönderdik çağırtmak için. Burda, tek başıma, Olya'sız yaşamanın ne zor olduğunu bilseniz... Müdire hanım lisede yatıp kalkıyor artık, işleri bütün zamanını alıyor. Bense yalnızım, canım sıkılıyor, yapacak bir şeyim yok. Yattığım odadan tiksiniyorum. Madem talihimde Moskova'ya gitmek yokmuş, varsın böyle olsun diye düşündüm ve kararımı verdim. Demek talihim böyleymiş, elden ne gelir. Tanrının dediği olur. Nikolay Lvoviç evlenme önerisinde bulundu bana... Düşündüm, kabul ettim. İyi bir insan o, hatta bu kadar iyi olması şaşılacak şey... Ve birden, yüreğime kanatlar takıldı sanki, gönlüm ferahladı, içim neşeyle yeniden, çalışmak, çalışmak isteğiyle doldu... Ama işte dün bir şey oldu, gizli bir tehdit var üzerimde asılı duran...

çebutıkin: "Reniksa", ne saçma!

nataşa (pencereden seslenir): Müdire hanım geldi!

kuligin: Müdire hanım geldi. Gidelim.

(İrina ile birlikte eve giderler.)

çebutıkin (usuldan bir ezgi mırıldanarak gazetesini okur): "Trâl-lâ-lâ-Trâl-lâ-lâ... Oturmuşum şapa..."

(Mâşa yaklaşır; sahne derinliğinde Andrey çocuk arabasını sürmektedir.)

mâşa: Postu buraya sermiş...

çebutıkin: Eee, ne olmuş?

mâşa (oturur): Hiiç... (Bir sessizlik...) Anneme âşık mıydınız?

çebutıkin: Çok.

mâşa: Ya o size?

çebutıkin (bir sessizlikten sonra): Artık orasını anımsamıyorum.

mâşa: Benimki burda mı? Bir zamanlar bizim aşçı kadın Marfa, bekçisi için böyle derdi: “Benimki”. Benimki burda mı?

çebutıkin: Daha gelmedi.

mâşa: Mutluluğu arada bir, gıdım gıdım, damla damla tadıp da benim gibi böyle birden yitirirsen, yavaş yavaş kabalaşır, kötücül biri olup çıkarsın. (Eliyle göğsünü gösterir.) Buram yanıyor... (Çocuk arabasını süren Andrey’e bakar.) İşte bizim Andrey, kardeşimiz... Tüm umutlar tuzla buz oldu. Binlerce kişi bir çanı kaldırıp yerine yerleştirmişler, nice emek, nice para harcanmış. Ve birden, ne oldu, ne oluyor demeye fırsat kalmadan çan düşüp parçalanmış. İşte Andrey de bunun gibi.

andrey: Yani şu ev ne zaman sessizliğe kavuşacak? Bu ne gürültü.

çebutıkin: Az sonra. (Saatine bakar.) Saatim antikadır, kurulunca çalar... (Saati kurar, saat çalar.) Birinci, ikinci ve beşinci bataryalar tam saat birde hareket ediyorlar. (Bir sessizlik...) Ben de yarın gidiyorum.

andrey: Büsbütün mü gidiyorsunuz?

çebutıkin: Bilmem. Bir yıl sonra dönerim belki. Hoş, şeytan bilir. Benim için hepsi bir.

(Uzaktan arp ve keman sesi gelir.)

andrey: Kent ıssızlaşacak. Üstüne cam bir fanus kapatılmış gibi olacak. (Bir sessizlik...) Dün tiyatronun orda bir şeyler olmuş. Herkes bundan söz ediyor, ama nedir bilmiyorum.

çebutıkin: Bir şey değil. Saçmalık ve budalalık. Solyoniy Baron’a sataşmış. Öteki de parlamış, hakaret etmiş, derken

iş Solyoniy'in Baron'u düelloya çağırmasına kadar varmış. (Saatine bakar.) Zaten gitme vakti geldi artık... Saat yarımda, korulukta, işte şurası, ırmağın öte yakasında görünen yer... Bum! Bum! (Güler.) Solyoniy, Lermontov olarak görüyor kendini, hatta şiirler yazıyor. Şaka maka, üçüncü düellosu bu.

mâşa: Kimin?

çebutıkin: Solyoniy'in.

mâşa: Ya Baron'un?

çebutıkin: Ne olmuş Baron'a?

(Bir sessizlik...)

mâşa: Zihnim karıştı... Ben yine de derim ki, bu işe engel olmalı. Baron'u yaralayabilir, hatta öldürebilir.

çebutıkin: Baron iyi bir insan. Ama bir Baron fazla ya da eksik olmuş, ne fark eder? Bırak yapsınlar düelloyu. Olacağına varır! (Bahçenin gerilerinden bir bağrış sesi duyulur: Hey! Hop! Hop!) Patlamadın ya! Skrotov bu bağıran, düello tanığı. Kayıkta oturmuş bekliyor.

(Bir sessizlik...)

andrey: Bence düelloya katılmak da, hekim kimliğiyle de olsa orda, bulunmak da düpedüz ahlaksızlık.

çebutıkin: Bütün bunlar görüntüden başka bir şey değil... Biz yokuz, bu dünyada hiçbir şey yok, biz de yokuz, sadece görüntü olarak varız... Öyleyse ne fark eder!

mâşa: Bütün gün böyle konuşurlar da konuşurlar... (Yürür.) Nerdeyse kar yağacak, böyle bir havada yaşamak yetmiyormuş gibi bir de bu konuşmalar... (Durur.) Ben eve gelmiyorum. İçim istemiyor oraya girmek... Verşinin geldiğinde bana haber verirsiniz... (Ağaçlı yol boyunca

yürür.) Göçebe kuşlar gidiyor artık... (Göğe bakar.) Kuğular, ya da kazlar... A benim güzellerim... A benim mutlularım... (Çıkar.)

andrey: Evimiz boşalacak... Subaylar gidiyorlar, siz gideceksiniz, kız kardeşim evlenecek ve ben evde yalnız kalacağım.

çebutıkin: Ya karınız?

(Ferapont evraklarla girer.)

andrey: Karım, karımdır. Namusludur, dürüsttür, hatta ne bileyim, iyidir. Ama onda, onu kör, bayağı, irkiltici bir hayvan düzeyine kadar alçaktan bir şey var. Şu ya da bu, ama insan değil o. Bir dostumla, içimi dökebileceğim biricik insanla konuşur gibi konuşuyorum sizinle. Nataşa'yı seviyorum, bu böyle. Fakat kimi kez şaşılacak kadar bayağı görünüyor bana. O zaman ne yapacağımı şaşırıyorum, onu neden sevdiğimi ya da ne bileyim, bir zamanlar neden sevmiş olduğumu anlayamıyorum...

çebutıkin (kalkar): Bak azizim, ben yarın gidiyorum. Belki bir daha da hiçbir zaman görüşemeyeceğiz. Benden sana öğüt: Şapkanı başına koy, bastonunu eline al ve ardına bakmadan çek git burdan. Ve ne kadar uzağa gidersen, o kadar iyi.

(Sahnenin derinliğinde iki subayla geçen Solyoniy, Çebutıkin'i görüp ona doğru yürür. Subaylar yollarına devam ederler.)

solyoniy: Doktor, vaktidir. Saat yarım. (Andrey'e selam verir.)

çebutıkin: Geliyorum... Hepinizden bıktım. (Andrey'e) Andryşa, beni soran olursa birazdan geleceğimi söyle... (İçini çeker.) Of of of!

solyoniy: “Of bile diyemeden zavallı, çullandı üstüne ayı.” (Doktorun arkasından gider.) Ne diye oflayıp pufluyorsunuz, moruk?

çebutıkin: Ne olacak?

solyoniy: Keyfiniz nasıl?

çebutıkin (öfkeli): Tereyağı gibi.

solyoniy: Moruk boşuna telaşlanıyor, fazla bir şey yapmayacağım, çulluk gibi düşüreceğim onu sadece. (Şişeyi çıkarıp ellerine esans püskürtür.) Bir şişe boşalttım bugün, ama hâlâ kokuyorlar... Ceset kokuyorlar... (Bir sessizlik...) Ee-vet. Şiiri anımsıyor musunuz?:

Fırtınadır o isyancının aradığı

Sanki fırtınada dinginlik bulacak[36]

çebutıkin: Evet. “Of bile diyemeden zavallı, çullandı üstüne ayı.”

(Solyoniy’le birlikte çıkarlar.)

(“Hey! Hop! Hop!” bağrışı duyulur. Andrey ve Ferapont girerler.)

ferapont: İmzalanacak kâğıtlar...

andrey (sinirli): Git başımdan! Yalvarırım, git! (Çocuk arabasını sürerek uzaklaşır.)

ferapont: Ya kime imzalatayım bu kâğıtları ben? (Sahne derinliğine doğru gider.)

(İrina ve başında hasır bir şapkayla Tuzenbah girerler. Kuligin “Mâşa! Hu-hu! Mâşa!” diye bağırarak sahneden geçer.”

tuzenbah: Bütün kentte, subaylar gidiyor diye sevinen biricik insan herhalde budur.

irina: Anlaşılır bir şey. (Bir sessizlik...) Kent ıssızlaşacak.

tuzenbah: Canım, ben hemen geliyorum.

irina: Nereye gidiyorsun?

tuzenbah: Kente gitmeliyim, arkadaşları uğurlamak için.

irina: Yok, doğru söylemiyorsun... Nikolay, neden böyle dalgınsın bugün? (Bir sessizlik...) Dün tiyatronun orda ne oldu?

tuzenbah (sabırsız bir hareket yaparak): Bir saat sonra dönüyorum ve yine birlikte olacağız. (İrina’nın ellerini öper.) Bir tanem benim... (Uzun uzun yüzüne bakar.) Beş yıl oldu,

bana hâlâ çok güzel görünüyorsun. Şu eşsiz güzellikteki saçlar! Şu gözler! Yarın alıp götürüyorum seni. Çalışacağız, zengin olacağız. Düşlerim gerçekleşecek. Sen mutlu olacaksın. Ama bir şey var, bir şey var ama: Sen beni sevmiyorsun!

irina: Elimde olan bir şey değil ki bu. Senin karın olacağım, sana bağlı, sözünden çıkmayan karın. Ama aşk yok, ne yapayım! (Ağlar.) Ömrümde bir kez bile âşık olmadım. Oh, nasıl düşledim aşkı. Günler, geceler boyunca, ne kadar uzun zaman düşledim. Ama gönlüm, kapağı örtülüp kilitlenmiş, anahtarı yitmiş değerli bir piyano gibi tıpkı. (Bir sessizlik...) Bakışların neden öyle tedirgin?

tuzenbah: Bütün gece uyumadım. Hayatımda beni korkutacak hiçbir şey yok. Fakat bu yitik anahtar gönlümü üzüyor, uyutmuyor beni. Bir şey söyle bana!.. (Bir sessizlik...) Bir şey söyle bana!..

irina: Ne? Ne söyleyeyim?

tuzenbah: Ne söylersen söyle.

irina: Yeter! Yeter! (Bir sessizlik...)

tuzenbah: Kimi kez, durup dururken, ne kadar önemsiz, aptalca şeyler insanın yaşamında ansızın önem kazanıveriyor. Eskiden olduğu gibi yine gülersin onlara, boş ve aptalca şeyler olduklarını bilirsin, ama yine de durmaya gücün olmadığını hisseder ve gidersin. Of, söz etmeyelim bunlardan. İçimde bir sevinç var. Bu köknarları, akçaağaçları, kayınları sanki ilk kez görüyorum ömrümde. Sanki her şey merakla bakıyor bana ve beni bekliyor. Ne güzel ağaçlar bunlar ve doğrusu ne güzel bir hayat yaşanabilir çevrelerinde! (“Hey! Hop! Hop” bağrışı duyulur.) Gitmeliyim artık, vakit geldi... Şu ağaç kurumuş, ama rüzgârda ötekilerle birlikte sallanıyor. Tıpkı öyle, ölsem de, şu ya da bu biçimde hayata katılacakmışım gibi geliyor

sana. Elveda sevgilim... (Ellerini öper İrina'nın.) Bana verdiğin kâğıtlar masamda, takvimin altında duruyor.

irina: Ben de geliyorum seninle.

tuzenbah (telaşlı): Olmaz, olmaz! (Hızla yürür, ağaçlı yolda durur.) İrina!

irina: Efendim?

tuzenbah (ne diyeceğini bilemeyerek): Bugün kahve içmedim. Söyle de kahve hazırlasınlar bana... (Hızla uzaklaşır.)

(İrina düşünceler içinde bir süre durur, sonra sahne derinliğine doğru giderek salıncağa oturur. Çocuk arabasını sürerek Andrey girer, Ferapont görünür.)

ferapont: Andrey Sergeyiç, ya bu kâğıtlar ne olacak? Devletin kâğıtları, benim değil. Onları ben uydurmadım ya!

andrey: Ah geçmiş günler, gençlik günlerim, nereye gittiniz? Zihnimin pırıl pırıl, gönlümün neşeyle dolu olduğu; hep güzel, incelikli şeyler düşünüp düşlediğim; yaşanan zamanın ve geleceğin umutla aydınlandığı günler, ne oldu size? Neden, neden daha yaşam yolunun başlangıcında can sıkıcı, renksiz, silik, tembel, duymaz, yararsız, mutsuz kişiler olup çıkıyoruz bizler. İki yüzyıllık tarihi var şu kentin. İçinde yüz bin kişi yaşıyor. Ama ne geçmişte ne de şimdi, bir tek kişi yok ötekilere benzemeyen. Kendini yüce bir amaca adamış tek bir kişi yok. İnsanda kıskançlık duygusu ya da öykünmek için tutku uyandıracak ufacık yetenekli bir sanatçı, bir tek bilim adamı yok. Sadece arabalara kurulup gezer, yer içer, uyur, sonra da ölürler... Sonra başkaları doğar, onlar da yer içer, uyur ve can sıkıntısından büsbütün aptallaşmamak için yaşamlarını iğrenç dedikodular, votka, kumar ve birbirlerini mahkemeye vermekle renklendirirler... Karılar kocalarını aldatır, kocalar yalan söyler, olup biteni

görmezden, duymazdan gelirler... Ve bütün bu bayağılıkların etkisi çocukları karşı konulmaz biçimde ezer, onlardaki Tanrısal kıvılcımı söndürür ve onlar da tıpkı anaları babaları gibi, birbirinin benzeri, aynı zavallı cesetler olup çıkarlar. (Ferapont'a, sert) Ne istiyorsun?

ferapont: Ne mi?.. Şu kâğıtların imzalanmasını...

andrey: Bıktım usandım senden.

ferapont (evrakları uzatarak): Az önce vergi dairesi kapıcısı anlatıyordu... Güya kışın Petersburg'da hava eksi iki yüze düşmüş.

andrey: Yaşadığımız şu zaman parçası, iğrenç. Ama geleceği düşündüğümde içim iyi duygularla doluyor. Yüreğim hafifliyor, ferahlıyor. Uzakta ağaran günü, özgürlüğü, kendimin ve çocuklarımın aylaklıktan, kvastan, kapuskalı kaz yemeğinden, öğle sonrası uykularından, şu aşağılık asalaklıktan kurtulduğumuzu görüyorum...

ferapont: Güya iki bin kişi donmuş. Diyor ki, halk dehşet içindeymiş. Artık Petersburg muydu, Moskova mıydı, orası aklımda kalmamış.

andrey (derin bir sevecenlikle): Sevgili kız kardeşlerim benim, eşsiz kız kardeşlerim. (Gözlerinden yaş akarak) Mâşa, canım kardeşim.

nataşa (percerede görünür): Kim orda öyle yüksek sesle konuşan? Andryşa sen misin? Sofoçka'yı uyandıracaksın. İl ne faut pas fair du bruit, la Sophie est dormée déjà. Vous êtes un ours.[37] (Öfkeyle.) Konuşmak istiyorsan, arabayı başkasına ver. Ferapont, beyefendiden arabayı al.

ferapont: Baş üstüne. (Arabayı alır.)

andrey (bozulmuş): Usul sesle konuşuyorum.

nataşa (pencerenin arkasında oğlunu sever): Bobik! Şımarık oğlan! Seni kötü çocuk seni!

andrey (evraklara göz atarak): Peki, bir bakayım, hangileri gerekiyorsa imzalarım, sen de belediyeye götürürsün... (Evrakları okuyarak eve girer. Ferapont çocuk arabasını bahçenin derinliğine doğru sürer.)

nataşa (pencere arkasında): Bobik, annenin adı ne senin? Canım, canım benim! Ya bu kim? Olya hala! Hadi, halaya merhaba Olya de!

(Bir erkek ve bir genç kızdan oluşan iki kişilik bir gezici çalgıcı topluluğu, keman ve arp çalarak girer. Verşinin, Olga, Anfisa evden çıkarak bir dakika kadar sessizce dinlerler. İrina da onlara katılır.)

olga: Bizim bahçe yol geçen hanı oldu. Hem yayan, hem arabayla geçiyorlar. Dadı, çalgıcılara bir şeyler ver.

anfisa (çalgıcılara biraz para verir): Tanrı yardımcınız olsun, cancağızlarım. (Çalgıcılar selam verip ayrılırlar.) Zavallıcıklar. Karınları tok olsa niye kapı kapı dolaşıp çalgı çalsınlar. (İrina'ya) Merhaba İrina'cığım! (Kucaklayıp öper İrina'yı.) Yavrum, kızım, sen gel de şimdi gör, nasıl yaşıyor dadın! Lisede, devletin verdiği evde, Olga'yla birlikteyiz. Allah şu yaşımda kapısız koymadı beni. Ben günahkâr, ömrümde hiç böyle rahat etmemiştim... Kocaman daire, devletin evi, kendi odam, kendi yatağım. Hepsi devletin. Geceleri uyanıp, hey Tanrım, hey Meryem Anamız, şükürler olsun, şu dünyada benden daha mutlu insan yok diyorum!

verşinin (saatine bakarak): Gidiyoruz, Olga Sergeyevna. Vakit geldi. (Bir sessizlik...) Tüm kalbimle iyilikler dilerim size... Marya Sergeyevna nerde?

irina: Bahçede bir yerlerde. Gidip bulayım.

verşinin: Lütfen. Hiç vaktim kalmadı.

anfisa: Ben de gidip arayayım. (Seslenir.) Mâşeçka, nerdesin Mâşeçka! (İrina'yla bahçenin derinliğine doğru giderler.) Mâşa! Mâşeçka!

verşinin: Her şeyin bir sonu var. İşte biz de ayrılıyoruz artık. (Saatine bakar.) Kentte öğlen yemeği gibi bir şey verdiler, şampanya içildi, belediye başkanı bir konuşma yaptı. Ben yiyip dinlerken, gönlüm burda, sizlerleydi... (Bahçede bakışlarını gezdirerek.) Alışmıştım size.

olga: Bir gün yine görüşür müyüz?

verşinin: Sanmam. (Bir sessizlik...) Karımla kızlarım iki ay daha burdalar. Artık bir şey olur, bir şey gerekirse...

olga: Tabi, tabi, elbette... İçiniz rahat olsun. (Bir sessizlik...) Yarın kentte tek bir asker kalmayacak artık ve her şey bir anı olacak ve kuşkusuz, yeni bir yaşam başlayacak bizler için... (Bir sessizlik...) Hiçbir şey gönlümüze göre olmuyor. Lisede müdire olmak istemiyordum, ama oldum. Demek Moskova'ya da gidemeyeceğiz...

verşinin: Hadi... Her şey için teşekkürler... Bir kusurum olduysa bağışlayın... Çok, pek çok gevezelik ettim, kusura bakmayın. Kemlikle anmayın beni...

olga (gözlerini kurular): Şu Mâşa da nerde kaldı?

verşinin: Size daha ne söyleyeyim şu ayrılık öncesinde? Hangi konuda ahkâm kesmeli?.. (Güler.) Yaşam güç. Pek çoğumuza karanlık ve çıkışsız görünüyor. Ama yine de gitgide daha aydınlık, daha yaşanılır oluyor ve büsbütün aydınlanacağı günler de uzak olmasa gerek. (Saatine bakar.) Ama ben gitmeliyim artık! Eskiden insan soyunun işi gücü savaşmaktı. Tüm varlığını seferler, akınlar, utkular doldururdu... Bütün bunlar, geride muazzam bir boşluk bırakarak geçmişe karıştı artık... Bu boşluğu hiçbir şey dolduramıyor henüz... İnsanlık tutkuyla arıyor onu,

bulacağından da kuşkum yok. Ama ah, biraz daha çabuk olabilseydi... (Bir sessizlik...) Eğer çalışma sevgisine eğitimi, eğitime de çalışma sevgisini ekleyebilseydik, anlıyor musunuz... (Saatine bakar.) Fakat benim gerçekten gitmem gerek artık.

olga: Geldi işte.

(Mâşa girer.)

verşinin: Vedalaşmaya geldim.

(Olga, vedalaşmalarına engel olmamak için bir parça yana çekilir.)

mâşa (Verşinin'in gözlerinin içine bakarak): Elveda...

(Uzun bir öpüşme...)

olga: Yeter, yeter...

(Mâşa şiddetle hıçkırır.)

verşinin: Yaz bana... Unutma beni! Bırak artık... Gecikiyorum... Olga Sergeyevna, alın onu... Vakit geçiyor... Gitmeliyim... (Ağlayasıya duygulu, Olga'nın ellerini öper, Mâşa'yı bir kez daha kucaklar ve hızla çıkar.)

olga: Yeter Mâşa! Yeter canımın içi...

(Kuligin girer.)

kuligin (utançlı ve şaşkın): Bir şey değil, bırak ağlasın, bırak... Canım benim, iyi yürekli Mâşa'm... Sen benim karımsın. Ne olmuşsa olmuş, ben mutluyum... Hiçbir şeyden yakınmıyorum, sana hiçbir sitemde bulunmuyorum... İşte, Olga tanık olsun... Yine önceki gibi yaşayacağız... Tek bir kem söz, tek bir sitem işitmeyeceksin benden...

mâşa (hıçkırıklarını tutarak): Koyda yeşil bir meşe, meşede altın bir zincir... Meşede altın bir zincir... Koyda... Yeşil bir

meşe...

olga: Mâşa, sakin ol... (Kuligin'e) Su ver ona.

mâşa: Ağlamıyorum artık.

kuligin: Artık ağlamıyor. İyi yüreklidir o...

(Uzaktan boğuk bir silah sesi...)

mâşa: Koyda yeşil bir meşe, meşede altın bir zincir... Yeşil bir kedi... Yeşil bir meşe... Zihnim karışıyor... (Su içer.) Boşa gitmiş bir yaşam... Hiçbir şey gerekli değil bana artık. İşte, kendimi toparlıyorum... Hiçbir şeyin önemi yok benim için... Ne demek oluyor şu koy? Ne diye kafamda dolaşıp duruyor bu sözcük? Düşüncelerim birbirine karışıyor.

(İrina girer.)

olga: Kendine gel Mâşa. Aferin, işte böyle... Hadi içeri gidelim.

mâşa (öfkeli): Ben gelmem oraya. (Hıçkırır, hemen susar.) Bir daha ayak basmayacağım o eve, hiçbir zaman...

irina: Söyleyecek bir şeyimiz yoksa bile, birlikte sessizce oturalım... Yarın gidiyorum, biliyorsunuz...

(Bir sessizlik...)

kuligin: Dün üçüncü sınıftan bir oğlanda şu bıyıkla sakalı yakaladım... (Bıyıkla sakalı takar.) Almanca öğretmenine benzedim. (Güler.) Öyle değil mi? Şu veletler bir âlem.

mâşa: Gerçekten benziyor sizin Almana.

olga (güler): Evet.

(Mâşa ağlar.)

irina: Mâşa, yeter!

kuligin: Çok benziyor.

(Nataşa girer.)

nataşa (hizmetçi kadına): Ne? Sofoçka'yla Mihail İvanıç Protopopov kalacak; Bobik'i de varsın Andrey Sergeyeviç gezdirsin. Çocuğun var mı, derdin var... (İrina'ya) İrina, sen yarın gidiyorsun, ne yazık. Bir haftacık daha kalsan ne olur. (Kuligin'i görüp bir çığlık atar. Kuligin güler, bıyıkla sakalı çıkarır.) Hay Allah iyiliğinizi versin, korkuttunuz beni. (İrina'ya) Alışmıştım sana, senden ayrılmanın benim için kolay olacağını mı sanıyorsun? Senin odana kemanıyla birlikte Andrey'i yerleştirmelerini emredeceğim. Orda gıy gıylayıp dursun... Onun odasına da Sofoçka'yı yerleştireceğiz. Ne olağanüstü, ne eşsiz bir çocuk! Ne yaman bir kız! Bugün bana o akıllı gözleriyle baktı baktı da, "Anne" dedi.

kuligin: Çok güzel bir çocuk, doğru.

nataşa: Demek yarın burda yalnızım artık. (İçini çeker.) İlk iş olarak şu çamları kestireceğim, sonra da işte şu akçaağacı. Akşamleyin pek çirkin görünüyor... (İrina'ya) Cancağızım, bu kemer sana hiç yakışmamış. Zevksizlik örneği. Daha parlak renkli bir şey gerekir. Sonra bütün buralara çiçek ektireceğim. Mis gibi koksunlar... (Sert) Bankın üstünde bu çatal ne arıyor? (Eve girerek, hizmetçi kadına) Soruyorum sana, bankın üstünde bu çatal ne arıyor? (Bağırır) Kes sesini!

kuligin: Coştu!

(Sahne gerisinde bando bir marş çalar, herkes dinler.)

olga: Gidiyorlar.

(Çebutıkin girer.)

mâşa: Bizimkiler gidiyor... Eh, ne yapalım, yolları açık olsun! (Kocasına) Eve gidelim... Benim şapkamla pelerinim

nerde?

kuligin: İçeri götürmüştüm... Hemen getireyim.

olga: Evet. Evlere dağılmanın vaktidir.

çebutıkin: Olga Sergeyevna!

olga: Efendim? (Bir sessizlik...) Ne var?

çebutıkin: Yok bir şey... Bilmem, nasıl söylemeli... (Kulağına bir şey fısıldar.)

olga (dehşet içinde): Olamaz!

çebutıkin: Evet... İşte böyle... Yoruldum, tükendim, konuşmak istemiyorum artık... (Kederle) Zaten, ne fark eder!

mâşa: Ne olmuş?

olga (İrina'yı kucaklar): Ne korkunç bir gün! Sana nasıl söylemeli bilmem, canım, sevgili kardeşim...

irina: Ne? Çabuk söyleyin, ne oldu? Allah aşkına! (Ağlar.)

çebutıkin: Az önce Baron düelloda öldürüldü.

irina (sessizce ağlar): Biliyordum, biliyordum...

çebutıkin (sahne gerilerinde bir sıraya oturur): Yoruldum... (Cebinden bir gazete çıkarır.) Varsın ağlasınlar biraz... (Usuldan bir ezgi mırıldanır.) "De bana arkadaş, elinden ne gelir?.. Mesleğim kaldırım mühendisliğidir..." Sanki ne fark eder!

(Üç kız kardeş, birbirlerine sokulmuş, ayakta durmaktadırlar.)

mâşa: Oh, bando ne güzel çalıyor! Bırakıp gidiyorlar bizi. İçlerinden biri büsbütün, sonsuzca ayrılıp gitti. Hayatımıza yeniden başlamak için yalnız kalıyoruz... Yaşamak gerek... Yaşamak gerek...

irina (başını Olga'nın göğsüne dayar): Bir gün gelecek, herkes bütün bunların nedenini, bu acıların neden çekildiğini öğrenecek. Gizli hiçbir şey kalmayacak, ama şimdi yaşamak gerek... Çalışmak gerek. Yalnız çalışmak! Yarın tek başıma gidiyorum burdan. Okulda ders vermeye başlayacağım. Ve tüm yaşamımı, ona belki de gerçekten gereksinimi olanlara adayacağım. Şimdi sonbahar, çok geçmeden kış gelecek, karla örtülecek her yer, bense çalışacağım, durup dinlenmeden çalışacağım...

olga (her iki kardeşini kucaklar): Bando nasıl da neşeyle, nasıl da canlı çalıyor, yaşamak arzusu doluyor içine insanın. Oh, Tanrım! Zaman geçecek, bizler de sonsuzca ayrılıp gideceğiz yaşamdan. Yüzlerimiz, seslerimiz, kaç kişi olduğumuz, hepsi unutulacak. Ama acılarımız, bizden sonra yaşayacak olanlar için sevince dönüşecek; mutluluk, dirlik düzenlik egemen olacak dünyaya. Minnetle, hayır duayla anımsayacaklar bugün yaşayanları. Oh, sevgili kardeşlerim... Hayatımız henüz sona ermedi. Yaşayacağız! Bando nasıl da neşeyle, sevinçle çalıyor. Öyle geliyor ki bana, neden yaşadığımızı, bu acıları neden çektiğimizi öğreneceğiz çok geçmeden. Ah, bir bilsek, bir bilsek!

(Müzik gitgide yavaşlar. Kuligin neşeli, gülümseyen bir yüzle şapka ve pelerini getirir. Andrey, içinde Bobik'in uyuduğu çocuk arabasını sürer.)

çebutıkin (usuldan mırıldanır): "Trâl-lâ-lâ Trâl-lâ-lâ... Oturmuşum şapa..." (Gazetesini okur.) Ne fark eder sanki!

olga: Ah, bir bilsek! Bir bilsek!

perde

VİŞNE BAHÇESİ

Komedi – 4 Perde

KİŞİLER

Lubov Andreyevna Ranevskaya

(Çiftlik sahibi kadın)

Anya

(Ranevskaya'nın kız evlatlığı, 24 yaşında)

Varya

(Ranevskaya'nın kız evlatlığı, 24 yaşında)

Leonid Andreyeviç Gayev

(Ranevskaya'nın erkek kardeşi)

Yermolay Alekseyeviç Lopahin

(Tüccar)

Pyotr Sergeyeviç Trofimov

(Yüksek okul öğrencisi)

Boris Borisoviç Simeonov Pişçik

(Çiftlik sahibi)

Şarlotta İvanovna

(Mürebbiye)

Semyon Panteleyeviç Yepihodov

(Muhasip)

Dunyaşa

(Hizmetçi kız)

Firs

(Uşak, 87 yaşında bir ihtiyar)

Yâşa

(Genç uşak)

Yoldan Geçen

İstasyon Şefi

Posta Memuru

Konuklar (Hizmetçiler)

Olay, L.A. Ranevskaya’nın çiftliğinde geçer.

Birinci Perde

Çocukların yatak odası olarak kullanılmış olduğu için hâlâ bu adı taşıyan bir oda. Birkaç kapı vardır. Bunlardan biri Anya'nın odasına açılır. Şafaktan az önce. Güneş doğmak üzeredir. Mayıs. Vişne ağaçları çiçek açmaya başlamıştır. Fakat dışarda hava soğuktur, bahçede sabah ayazı vardır. Odanın pencereleri kapalıdır.

(Dunyaşa elinde mum, Lopahin bir kitapla girerler.)

lopahin: Tren geldi, çok şükür. Saat kaç?

dunyaşa: Nerdeyse iki. (Mumu üfleyerek söndürür.) Hava aydınlandı sayılır.

lopahin: Ne kadar gecikti tren? En azından iki saat. (Esneyip gerinir.) Ben de az aptallardan değilim ha! Buraya treni istasyonda karşılamak için geldim, sonra da uyuyakalmışım... Oturduğum yerde... Hay Allah! Bari sen uyandırsaydın beni.

dunyaşa: Gittiniz sandım. (Kulak kabartır.) İşte, galiba geliyorlar.

lopahin (kulak kabartır): Yok... Bagajları almak, şu bu derken... (Bir susuştan sonra) Lubov Andreyevna beş yıl kaldı yurtdışında. Bilmiyorum şimdi nasıldır... İyi bir insan. Yumuşak, sade. On beş yaşında bir oğlandım, rahmetli babam –o sırada köyde bakkallık yapıyordu– yüzüme yumruğuyla vurmuş, burnumdan kan boşanmıştı... Neden bilmem, birlikte çiftliğin avlusundaydık bu sırada; babam sarhoştu. Lubov Andreyevna, şimdi anımsayabildiğimce çok gençti, incecikti; beni bu odaya, musluğun başına getirmiş, "Ağlama köylücük," demişti; "evleninceye kadar geçer..." (Bir susuştan sonra) Köylücük... Babam köylüydü evet...

Benimse şimdi beyaz bir yeleğim, kahverengi potinlerim var... Gel gelelim, altın palan da vursan, eşek yine eşektir... Zenginim şimdi, bol param var, ama biraz düşünürsen köylü köylüdür... (Kitabın sayfalarını çevirir.) Şimdi şu kitabı okuyordum ya, aklıma hiçbir şey girmedi. Okurken uyuyakalmışım. (Susarlar.)

dunyaşa: Köpekler de sabaha kadar uyumadılar; efendilerinin geleceğini sezinlediler demek.

lopahin: Dunyaşa, neyin var senin?

dunyaşa: Elim ayağım titriyor. Kendimi tutmasam bayılacağım.

lopahin: Pek çıtkırıldım olmuşsun. Giyimin küçük hanım giyimi. Saçın başın desen, öyle. Olmaz. İnsan kendini bilmeli.

(Yepihodov bir çiçek demetiyle girer. Ceket giymiştir. İyice parlatılmış çizmeleri her adım atışta şiddetle gıcırdamaktadır.

İçeri girdiği an elindeki demeti düşürür.)

yepihodov (çiçekleri yerden alırken): Bahçıvan gönderdi, oturma odasına konulacakmış. (Çiçekleri Dunyaşa'ya verir.)

lopahin: Bir bardak şıra getirsene bana.

dunyaşa: Baş üstüne. (Çıkar.)

yepihodov: Sabah ayazı, eksi üç, ama vişnelik baştan aşağı çiçeğe kesmiş. Şu bizim iklimi beğenmiyorum. (İçini çeker.) Beğenmiyorum, hayır. Bir kerecik de yüzümüze gülse ya. Ha, Yermolay Alekseyeviç, izninizle ekleyeyim, şu çizmeleri alalı üç gün oldu, bir gıcırtı bir gıcırtı, deme gitsin. Neyle yağlamalı dersiniz.

lopahin: Yeter. Kafa şişirdin.

yepihodov: Her gün yeni bir musibet geliyor başıma. Ama umrumda değil artık, aldırmıyorum, gülümsüyorum bile.

(Dunyaşa girer. Lopahin’e şırayı verir.)

(Devamla) Ben gideyim. (Çarpıp masayı düşürür.) Alın işte... (Bir çeşit zafer kazanmışçasına) Görüyor musunuz, yani ifademi bağışlamanızı rica ederim, şu duruma bakın... Harika bir durum!.. (Çıkar.)

dunyaşa: Biliyor musunuz Yermolay Alekseyeviç, niye gizleyeyim sizden; Yepihodov evlenme önerisinde bulundu bana.

lopahin: Ya!

dunyaşa: Bilmem ki ne yapmalı... Yumuşak huylu bir insan, ama bazı kere konuşmaya başladı mı, hiçbir şey anlamıyorsun... Güzel şeyler, duygulu şeyler, ama anlaşılmıyor. Sanki hoşlanıyorum gibi ondan. Beni çılgınca seviyor. Bahtsız bir insan. Her gün bir musibet geliyor başına. Burda takılmak için ona ne diyorlar biliyor musunuz: Yirmi iki musibet.

lopahin (kulak kabartır): İşte, sanırım geliyorlar.

dunyaşa: Geliyorlar! Ne oluyor bana... Her yanım buz kesti.

lopahin: Evet, geliyorlar gerçekten. Karşılayalım gidip. Beni tanıyacak mı acaba? Beş yıl oldu görüşmeyeli.

dunyaşa (heyecan içinde): Şimdi bayılacağım... Ah, bayılıyorum.

(Eve iki yaylı arabanın yanaştığı işitilir. Lopahin ve Dunyaşa hızla çıkarlar. Sahne boş kalır. Yandaki odalarda bir gürültü başlar. Lubov Andreyevna’yı istasyonda karşılamaya gitmiş olan Firs, bir sopaya dayanarak sahneden hızlı hızlı geçer. Üstünde eski moda bir uşak üniforması, başında silindir şapka vardır. Bir şeyler homurdanmaktadır ya, tek

sözcüğü anlaşılmaz. Sahnede gürültü gitgide artar. Bir ses: “Burdan geçelim...” Lubov Andreyevna, Anya, zincirinden tuttuğu küçük bir köpekle Şarlotta İvanovna, yol giysileri içinde; Varya, sırtında palto ve başında bir atkıyla; Gayev, Simeonov-Pişçik, Lopahin, bir bohça ve şemsiyeyle Dunyaşa, çeşitli eşyalarla hizmetçiler girerler. Hepsi odadan geçerler.)

anya: Burdan geçelim. Anne, bu odayı anımsıyor musun?

l. andreyevna (sevinç gözyaşları içinde): Çocuk odası!

varya: Öyle soğuk ki, ellerim dondu. (L. Andreyevna’ya) Odalarınız bıraktığınız gibi anneciğim, biri beyaz, öteki menekşe renginde.

l. andreyevna: Çocuk odası, sevgili odam benim... Küçük bir kızken burda uyurdum... (Ağlar.) Şimdi de küçük bir kız gibiyim sanki... (Kardeşini, Varya’yı, sonra yeniden kardeşini öper.) Varya da hep aynı, eskisi gibi, rahibeye benziyor. Dunyaşa’yı da tanıdım. (Dunyaşa’yı öper.)

gayev: Tren iki saat gecikti. Ne biçim iş? Ne biçim düzen?

şarlotta (Pişçik’e): Köpeğim fındık da yer.

pişçik (şaşkın): Tasavvur edebiliyor musunuz?

(Anya ve Dunyaşa dışında hepsi çıkarlar.)

dunyaşa: Gözlerimiz yollarda kaldı... (Anya’nın paltosunu, şapkasını çıkarmasına yardım eder.)

anya: Yolda dört gece uyumadım... Şimdi de dondum.

dunyaşa: Gittiğinizde büyük perhiz günleriydi, kar yağıyordu, ayaz vardı. Şimdi öyle mi ya? Canım benim! (Gülerek öper Anya’yı.) Gözlerimiz yollarda kaldı, canım benim, biriciğim... Size hemen söylemekten kendimi alamayacağım, bir dakika beklemeye bile sabrım yok...

anya (tembel): Ne var yine?

dunyaşa: Sayman Yepihodov var ya, Paskalyadan hemen sonra evlenme önerisinde bulundu bana.

anya: Aklın fikrin hep bu işte. (Saçlarını düzelterek) Bütün firketeleri yitirmişim... (Çok yorgundur, sendelemektedir.)

dunyaşa: Ne düşüneceğimi bilemiyorum artık. Beni öyle seviyor, öyle seviyor ki!

anya (odasının kapısına sevecenlikle bakarak): Odam, pencerelerim, sanki hiç ayrılmamış gibiyim onlardan. Evimdeyim! Yarın sabah kalkıp bahçeye koşacağım... Ah bir uyuyabilsem! Tüm yol boyunca uyumadım, içimi bir tedirginlik kemirdi durdu.

dunyaşa: Geçen gün Pyotr Sergeyeviç geldiler.

anya (sevinçle): Petya!

dunyaşa: Hamamda uyuyorlar şimdi, orda yatıp kalkıyorlar. Bize rahatsızlık vermek, yük olmak istemiyorlarmış. (Cep saatine bakar.) Kendilerini uyandırmak gerekirdi ya, Varvara Mihaylovna istemedi. Onu uyandırma dedi.

(Belinde bir anahtar demetiyle Varya girer.)

varya: Dunyaşa, tez kahve yetiştir... Annem kahve istiyor.

dunyaşa: Hemen. (Çıkar.)

varya: Eh, tanrıya şükürler olsun, geldiniz. Evdesin yine. (Anya'yı okşayarak) Canımın içi geldi! Güzeller güzeli geldi!

anya: Çok sıkıntı çektim.

varya: Tahmin ediyorum!

anya: Yola çıktığımda Paskalyanın son haftasıydı, çok soğuk vardı o sırada. Şarlotta yol boyunca hokkabazlık yaptı, çenesi de durmak bilmedi. Sanki ne diye taktın kuyruğuma onu...

varya: Tek başına gidemezdin ki yavrucuğum. On yedi yaşında!

anya: Paris'e vardık. Orası da soğuk, kar yağıyor. Fransızcam berbat. Annem beşinci katta bir yerde oturuyor. Gittiğimde konukları vardı. Birtakım Fransız kadınlar, elinde kitapla yaşlı bir katolik papaz. Leş gibi sigara dumanı sinmiş, sıkıntılı bir oda. Anneme birden öyle acıdım, öyle acıdım ki, boynuna sarıldım, bırakmadım bir türlü... Annem de sonra okşadı durdu beni, ağladı...

varya (gözyaşları içinde): Yeter, yeter...

anya: Mentone'daki yazlığını zaten satmış, hiçbir şey kalmamış, hiçbir şey. Bende tek kuruş yok; Paris'e dar darına ulaşmıştık. Ve annem anlayamıyordu bunu. İstasyon lokantalarında yemeğe oturuyoruz, en pahalı yemekleri ısmarlıyor. Garsonlara da birer ruble bahşiş. Şarlotta da aşağı kalmadı ondan. Yâşa dersen, öylesine okkalı porsiyonlar istiyordu ki kendine, korkunç! Yâşa annemin uşağı, onu da getirdik.

varya: Gördüm alçağı.

anya: Ee, nasıl oldu? Borç taksitlerini ödeyebildin mi?

varya: Ne gezer.

anya: Tanrım, tanrım...

varya: Çiftlik ağustosta satılığa çıkarılıyor...

anya: Tanrım...

lopahin (kapıdan içeri başını uzatarak meler): Me-ee-ee... (Geri çekilir.)

varya (ağlamaklı): Suratına şunu bir indirsem... (Yumruğunu sıkar.)

anya (Varya’yı kucaklar; sevecen): Varya, sana evlenme önerisinde bulundu mu? (Varya başını olumsuz anlamda sallar.) Seviyor seni ama... Ne diye birbirinize açılmıyorsunuz? Ne bekliyorsunuz.

varya: Bana kalırsa bir şey çıkmayacak bu işten. Onun yığınla işi var, benimle uğraşmaya vakti yok... Zaten umursamıyor da beni... Tanrı iyiliğini versin ya, onu karşımda görmek ağır geliyor bana. Herkes düğünümüzden söz ediyor; kutlayan kutlayana, fol yok yumurta yok oysa, her şey bir düş gibi... (Bir başka ses tonuyla) Yeni bir broş almışsın, bir arıcık, öyle değil mi?

anya (kederli): Annem satın aldı. (Odasına gider; bu kez sevinçle, bir çocuk gibi konuşur.) Paris’te balona da bindim!

varya: Canımın içi geldi! Güzeller güzeli geldi!

(Dunyaşa cezveyle dönmüş, kahveyi hazırlamaktadır.)

varya (kapının yanında durarak, devamla): Bütün gün, cancağızım, ev işleriyle uğraşırken, bir yandan da düş kuruyorum. Seni bir zengin kocaya versek benim de içim rahat ederdi. Bir manastıra girerdim. Sonra Kiev’e... Moskova’ya filan giderdim... Kutsal yerleri gezerdim durmadan... Ne güzel olurdu!

anya: Bahçede kuşlar ötüşüyor. Saat kaç?

varya: Üç olmalı. Uyumalısın artık cancağızım. (Anya’nın odasına girer.) Ne güzel olurdu!

(Yâşa bir battaniye ve yol çantasıyla girer.)

yâşa (sahne boyunca yürür; çok nazik): Burdan geçebilir miyim efendim?

dunyaşa: Sizi nerdeyse tanıyamıyordum Yâşa... Yurtdışında ne kadar da değişmişsiniz.

yâşa: Hımmm... Ya siz kimsiniz?

dunyaşa: Siz burdan gittiğinizde ben şu kadarcıktım. (Eliyle yerden yukarıya doğru bir işaret yapar.) Dunyaşa, Fedor Kozoyedov'un kızı. Anımsayamadınız!

yâşa: Hımmm... Fıstık! (Çevreye bakınır, kızı kucaklar. Dunyaşa bir çığlık atar, elindeki tabağı düşürür. Yâşa hızla çıkar.)

varya (kapıda, hoşnutsuz bir sesle): Ne oluyor orda?

dunyaşa (ağlamaklı): Tabağı kırdım.

varya: Uğurdur.

anya (odasından çıkarak): Anneme haber vermeli: Petya burda.

varya: Hizmetçilere onu uyandırmamalarını söyledim.

anya (düşünceli): Babam öleli altı yıl oldu. Ondan bir ay sonra da kardeşim Grişa boğuldu ırmakta. Yedi yaşında, güzelim oğlancık. Annem dayanamadı tüm bunlara. Alıp gitti başını, gitti, arkasına bakmadan... (Titrer.) Nasıl da anlıyorum onu! Bir bilse, nasıl da anlıyorum! (Bir susuştan sonra) Petya Trifimov, Grişa'nın öğretmeniydi, anneme acısını anımsatacak şimdi...

(Sırtında bir ceket ve beyaz bir yelekle Firs girer.)

firs (cezveye bakar; kaygılı): Hanımefendi kahvaltılarını burda yapacaklar... (Beyaz eldivenlerini giyer.) Kahve hazır mı? (Dunyaşa'ya sertçe) Hey! Hani bunun kreması?

dunyaşa: Hay Allah!.. (Hızla çıkar.)

firs (kahve cezvesinin yanında telaşlı hareketler yapar): Beceriksiz... (Mırıldanır) Paris'ten geldiler... Beyefendi de bir zamanlar Paris'e gitmişti... Faytonla... (Güler.)

varya: Firs, ne oluyor?

firs: Daha ne olsun? (Sevinçli) Hanımım geldi! Bu günü de gördüm! Artık ölsem de gam yemem... (Sevinçten ağlar.)

(L. Andreyevna, Lopahin, Gayev, Simeon-Pişçik girerler. Simeon-Pişçik'in üzerinde ince çuhadan bir cepken ve şalvar vardır. Gayev girerken, kolları ve bedeniyle bilardo oynuyormuşçasına hareketler yapar.)

l. andreyevna: Nasıl deniyordu?.. Söylesene... Sarı top köşeye! Ortada bir çiftleme!

gayev: Köşeden bir kesme! Bir zamanlar seninle bu odada yatardık kardeşim, şimdi elli birinci yaşımı sürmekteyim, ne kadar tuhaf bir şey bu...

lopahin: Evet, zaman geçip gidiyor.

gayev: Kim?

lopahin: Zaman diyorum, geçip gidiyor.

gayev: Burası da tefarik otu kokuyor...

anya: Ben yatmaya gidiyorum, iyi geceler anne. (Annesini öper.)

l. andreyevna: Bir tanem benim, yavrum. (Anya'nın elini öper.) Eve döndüğüne seviniyor musun? Ben hâlâ inanamıyorum.

anya: Hoşça kal dayı.

gayev (Anya'nın yüzünü ve elini öper): Tanrı seni korusun. Ne kadar da annesine benziyor! (Kız kardeşine) Luba, onun yaşındayken tıpkı böyleydin.

(Anya, Lopahin ve Pişçik'le el sıkışır, çıkar ve arkasından kapıyı kapatır.)

l. andreyevna: Çok yoruldu.

pişçik: Yol çok uzun olmalı.

varya (Lopahin'e ve Pişçik'e): Eh, baylar? Saat üç, konuk gideceği zamanı da bilmeli.

l. andreyevna (güler): Hep aynısın Varya. (Kucaklayıp öper onu.) Kahvemi içeyim, hep birden kalkarız. (Firs, L. Andreyevna'nın ayağının altına bir yastık koyar.) Teşekkür ederim cancağızım. Kahveye alıştım... Gece gündüz içiyorum. Sağolasın ihtiyarcık. (Firs'i öper.)

varya: Gidip bakayım, bütün eşyaları getirdiler mi?.. (Çıkar.)

l. andreyevna: Bu oturan ben miyim? (Güler) Sıçramak, kollarımı sallamak geliyor içimden. (Yüzünü elleriyle kapar.) Ya bütün bu gördüklerim düşse! Tanrı bilir ya, seviyorum yurdumu, içten seviyorum. Kompartımanın penceresinden dışarı bakıyordum, ağlıyordum hep... (Gözyaşları içinde) Şu kahvemi içeyim. Çok teşekkür Firs, teşekkürler ihtiyarcığım. Çok sevinçliyim, hâlâ yaşadığına...

firs: Dün değil, önceki gün...

gayev: Kulağı iyi işitmiyor.

lopahin: Benimse sabahın saat beşinde Harkov'a gitmem gerekli. Ne can sıkıcı bir iş! Oysa size bakmak, sizinle konuşmak isterdim... Her zamanki gibi olağanüstü güzelsiniz.

pişçik (derin derin iç geçirerek): Hatta daha da güzelleşmiş... Üstünde Paris giysileri... İnsanın fikri şaşıyor...

lopahin: Kardeşiniz, işte şu Leonid Andreyiç, benim için, odunun tekidir, köy ağasıdır der. Banaysa vız gelir, tırıs gider bunlar. Varsın, dilediğini söylesin o. Benim istediğim tek şey, sizin bana eskisi gibi inanmanız, insanı allak bullak eden o

dokunaklı gözlerinizin eskiden olduğu gibi bana bakmalarıdır. Allah büyüktür! Babam, sizin babanızla dedenizin kölesiydi. Ama siz bir zamanlar benim için öyle çok şeyler yaptınız ki, onların dışında kalan her şeyi unuttum. Sizi en yakınımda bir insan gibi, hatta daha da çok seviyorum...

l. andreyevna: Yerimde oturamıyorum, elimde değil... (Sıçrayıp kalkar, şiddetli bir heyecan içinde yürür.) Bu mutluluğu kaldıramayacağım... Gülün üstüme, aptalın tekiyim ben... Ah, dolapçığım benim... (Dolabı öper.) Masacığım benim...

gayev: Dadı öldü, sen yokken.

l. andreyevna (oturur, kahvesini içer): Biliyorum, toprağı bol olsun. Yazdılardı bana.

gayev: Anastasi de öldü. Petruşka Kosoy ise ayrıldı bizden; şimdi kentte, karakolda çalışıyor. (Cebinden bir akide şekeri kutusu çıkarır. Ağzına atıp emer.)

pişçik: Kızım Daşenka size selam söyledi...

lopahin: Size çok hoş, çok sevindirici bir şey bildirmek istiyorum. (Saatine bakar.) Gitme vaktim de geldi. Ama hadi bir-iki sözle anlatıvereyim. Biliyorsunuz, borçlarınızın karşılığında vişne bahçesi satışa çıkarıldı; ağustosun yirmi ikisinde açık artırma var. Ama siz hiç kaygılanmayın cancağızım, gönül rahatlığıyla uyuyun, çünkü bir çıkış yolu var... Şimdi tasarımı söyleyeceğim size. Dikkatinizi rica ederim. Çiftliğiniz kentten yirmi verst uzaklıkta bulunuyor ve şimdi de yakından demir yolu geçmede. Ve eğer vişne bahçesiyle ırmak arasındaki topraklarınız, üzerlerinde yazlık evler yapılmak üzere parsellenir de bu iş için kiraya verilirse, yılda en azından yirmi beş bin ruble gelirin olur.

gayev: Özür dilerim, çok saçma!

l. andreyevna: Sizi tam olarak anlayamıyorum Yermolay Alekseyiç.

lopahin: Yazlıkçılardan dönüm başına en azından yirmi beş ruble alırsınız. Ve hemen şimdi başlayın bu işe, size istediğiniz yemini edeyim; güze kadar elinizde kıymık kadar boş arazi kalmaz, hepsini alırlar. Uzun sözün kısası, kutlarım sizi, kurtuldunuz. Arazinin bulunduğu yöre bir harika. Irmak yüzmeye elverişli derinlikte. Fakat, kuşkusuz, toprağın düzenlenmesi, temizlenmesi gerekiyor... Sözgelimi, bütün eski yapıları, artık hiçbir işe yaramayacak şu evi yıkmak, yaşlı vişne bahçesini de kesip ortadan kaldırmak gerekecek...

l. andreyevna: Kesip ortadan kaldırmak mı? İki gözüm, bağışlayın ama, sizin hiçbir şeyden anladığınız yok. Eğer tüm bu ilin sınırları içinde ilgiye değer, hatta seçkin bir şey varsa, o da bizim vişne bahçemizdir.

lopahin: Bahçenizin seçkin olan tek yanı genişliğidir, başka bir şey değil. Vişne dediğiniz iki yılda bir yetişir, onu da ne yapacaksınız, kimsenin satın aldığı yok.

gayev: “Ansiklopedik Sözlük”te bu bahçenin sözü ediliyor.

lopahin (saatine bakarak): Eğer bir şeyler düşünmez, bir şeyler yapmazsak, yirmi iki ağustosta vişne bahçesi de, tüm çiftlik de açık artırmayla satılacak. Karar sizin! Başka bir çıkış yolu yok, yemin ederim. Yok başka bir çıkış yolu!

firs: Eski zamanlarda, bundan kırk elli yıl önce vişneyi kurutur, suda yumuşatır, salamuraya yatırır, reçel kaynatırlardı; kimi zaman da...

gayev: Kapa çeneni Firs!

firs: Kimi zaman da kurutulmuş vişneyi arabalarla Moskova’ya, Harkova’ya götürürlerdi. Para vardı bu işte!

Vişne kurusu da bir yumuşak, bir sulu, bir tatlı, bir kokulu olurdu ki o zamanlar. Yapmanın yolunu yordamını bilirlerdi...

l. andreyevna: Ne oldu şimdi bu yol yordama?

firs: Unutuldu. Kimse anımsamıyor.

pişçik (L. Andreyevna'ya): Paris'te ne var ne yok? Nasıl oralar? Kurbağa yediniz mi?

l. andreyevna: Timsah yedim.

pişçik: Tasavvur edebiliyor musunuz?

lopahin: Şimdiye kadar köylerde efendilerle köylüler olurdu. Şimdi bir de yazlıkçılar çıktı. En küçüklerine varana kadar bütün kentlerin çevresi bu yazlıkçılarla doldu. Hatta yazlıkçı sayısının yirmi yıl sonra olağanüstü artacağı söylenebilir. Şimdi balkonlarında oturup çay içmekle yetiniyorlar ya, gün gelecek, o bir dönümlük topraklarında çiftçilikle de uğraşacaklardır; o zaman da vişne bahçeniz, mutlu, zengin, görkemli bir yaşam kazanacak!..

gayev (kızar): Ne saçmalık!

(Varya ve Yâşa girerler.)

varya: Anneciğim, iki telgraf var size. (Anahtarlardan seçip ayırdığı biriyle eski dolabı şangırtıyla açar.) İşte, burda.

l. andreyevna: Paris'ten. (Telgrafları okumadan yırtar.) Paris işi sona erdi...

gayev: Luba, biliyor musun bu dolap kaç yaşındadır? Geçen hafta alttaki çekmeceyi açmıştım; baktım birtakım rakamlar işlenmiş kızgın demirle. Tam yüz yıl önce yapılmış bu dolap. Nasıl? Ha? Diyorum, jübilesi bile yapılabilirdi. Cansız bir cisim, evet, ama ne de olsa bir kitap dolabıdır.

pişçik (şaşkınlık içinde): Yüz yıl... Tasavvur edebiliyor musunuz?

gayev: Evet... Çok değerli bir şeydir. (Dolaba dokunarak) Değerli, çok saygın dolap! Yüz yılı aşkın bir süredir iyiliğin ve adaletin parlak ülkülerine hizmet eden varlığın önünde saygıyla eğiliyorum. Senin verimli bir çalışmaya o eşsiz çağrın, soyumuzun tüm kuşakları boyunca (gözyaşları içinde) zihin açıklığını, iyi bir geleceğe olan inancı destekledi; bizleri yüz yıl boyunca iyilik ve toplumsal bilinç ülküleriyle besleyip eğittin.

(Bir sessizlik...)

lopahin: Evet...

l. andreyevna: Hep aynısın Lenya.

gayev (biraz bozulmuş): Toptan sektirip sağ köşeye! Ortadan bir kesme!

lopahin (saate bakar): Eh, ben gitmeliyim artık.

yâşa (L. Andreyevna'ya ilaç verir): Haplarınızı belki şimdi alırsınız...

pişçik: Cancağızım, ilaç denen şeyi almaya hiç gerek yoktur. Çünkü ondan ne yarar ne zarar gelir... Verin bakayım şunları bana... sultanım. (Hapları alır, avcuna boşaltır, üstlerine üfler, ağzına koyar ve bir yudum suyla yutar hepsini.) İşte!

l. andreyevna (korku içinde): Aklınızı mı kaçırdınız!

pişçik: Yo, yuttum hepsini.

lopahin: Ne işkembe!

(Hepsi güler.)

firs: Paskalyada bizdelerdi, yarım kova hıyar turşusu yediler... (Homurdanır.)

l. andreyevna: Neden söz ediyor?

varya: Üç yıldan beridir homurdanıp duruyor böyle. Alıştık artık.

yâşa: Yaşlılık...

(Şarlotta İvanovna, bir deri bir kemik, üstünde beyaz bir giysi, adamakıllı sıkılmış kemerinde bir tekgözlükle sahneden geçer.)

lopahin: Bağışlayın Şarlotta İvanovna, sizin hatırınızı sormadım henüz. (Elini öpmek ister.)

şarlotta (elini çekerek): Şimdi elimi öpmenize izin verirsem, arkadan dirseğimi, onun arkasından da omzumu istersiniz...

lopahin: Bugün işim rast gitmiyor. (Hepsi gülerler) Şarlotta İvanovna, bir numara yapın hadi!

l. andreyevna: Şarlotta, hadi bir numara yapın da görelim!

şarlotta: Olmaz, şimdi uyumak istiyorum. (Çıkar.)

lopahin: Üç hafta sonra görüşmek üzere. (L. Andreyevna'nın elini öper.) Şimdilik hoşça kalın. Artık gitmeliyim. (Gayev'e) Allahaısmarladık. (Pişçik'le öpüşür.) Allahaısmarladık. (Varya'nın, sonra Firs ve Yâşa'nın ellerini sıkar.) Canım gitmek istemiyor. (L. Andreyevna'ya) Eğer yazlık işini düşünür de dediğim yönde bir karara varırsanız bildirin bana, size elli bin ruble borç veririm. İyi düşünün.

varya (sert): Gidecekseniz gidin artık canım!

lopahin: Gidiyorum, gidiyorum... (Çıkar.)

gayev: Odun. Fakat, özür dilerim... Varya evlenecek onunla... Varya'nın yavuklusudur.

varya: Saçmalamayın dayı.

l. andreyevna: Ne var bunda Varya? Çok sevinirdim böyle bir şeye. Yermolay Alekseyeviç iyi bir insan.

pişçik: Doğrusunu söylemek gerekirse, çok saygıdeğer bir kişi... Benim Daşenka da... diyor ki... bir sürü şey söylüyor. (Bir ara horlar, fakat hemen uyanır.) Saygıdeğer hanımefendi, bana iki yüz kırk ruble borç vermenizi çok rica ediyorum... Yarın ipotek faizi ödeyeceğim...

varya (korkmuş): Yok paramız, yok!

l. andreyevna: Gerçekten tek kuruşum yok.

pişçik: Bulunur, bulunur. (Güler.) Ümidimi hiçbir zaman yitirmem. Her şey bitti, mahvoldum artık diye düşündüğüm bir sırada, demiryolu benim topraklardan geçmez mi! Tabii para ödediler bana bunun için. Bir de bakmışsın yarın öbür gün bir şeyler daha oluverir... Daşenka iki yüz bin papel kazanacak... piyango bileti var.

l. andreyevna: Kahvemi bitirdim, şimdi dinlenmeye çekilebilirim.

firs (Gayev'in üstünü fırçalar; öğüt verircesine söylenir): Yine yanlış pantolon giymişsiniz. Sizinle ne yapacağım bilmem ki!

varya (sessiz): Anya uyuyor. (Usulca pencereyi açar.) Güneş doğdu artık, hava ılındı. Anneciğim, şu ağaçların güzelliğine bakın. Ne harika! Tanrım, ne güzel hava. Sığırcıklar ötüşüyor!

gayev (öteki pencereyi açar): Bahçe baştan aşağı beyaza kesmiş. Unutmadın ya Luda? Bu uzun yol, uzatılmış bir kemer gibi, öylece dümdüz uzar gider. Ay ışığıyla aydınlanmış gecelerde pırıl pırıldır. Anımsıyor musun? Unutmadın ya?

l. andreyevna (pencereden bahçeye bakar): Ah, çocukluğum benim, o lekesiz yıllar! Bu odada uyur, burdan bahçeye bakardım, her sabah mutluluk da uyanırdı benimle.

Bu bahçe o zamanlar da böyleydi tıpkı, hiçbir şey değişmemiş. (Sevinçle güler.) İşte, o...

gayev: Nerde?

varya: Tanrı sizi esirgesin anneciğim.

l. andreyevna: Yok kimse, bana öyle gelmiş. Sağda, yolun kameriyeye dönem kıvrımında beyaz bir ağaç kadın gibi eğilmiş...

(Sırtında aşınmış bir öğrenci üniformasıyla Trofimov girer, gözlüklüdür.)

l. andreyevna (devamla): Ne harika bir bahçe bu! Beyaz çiçek yığınları, mavi gök...

trofimov: Lubov Andreyevna!

(L. Andreyevna ona bakar.)

(Trofimov, devamla) Sizi selamlayacak, hemen çıkıp gideceğim. (L. Andreyevna'nın elini hararetle öper) Sabaha kadar beklemem emredilmişti ama sabrım yetmedi...)

(L. Andreyevna tanıyamadan bakmaktadır.)

varya (gözyaşları içinde): Petya Trofimov bu.

trofimov: Petya Trofimov. Grişa'nızın eski öğretmeni... Tanınmayacak kadar değiştim mi gerçekten?

(L. Andreyevna onu kucaklar ve sessizce ağlar.)

gayev (üzgün): Yeter Luba, yeter.

varya (ağlar): Sabaha kadar beklemenizi söylemiştim size Petya.

l. andreyevna: Grişa'm benim... Oğulcuğum... Grişa... oğlum...

varya: Elden ne gelir anneciğim. Tanrı öyle istedi.

trofimov (yumuşak, ağlamaklı): Yeter, yeter...

l. andreyevna (sessizce ağlar): Oğulcuğum öldü, boğuldu... Ne için? Ne için dostum? (Sessiz) Anya uyuyor orda, bense bağıra bağıra konuşuyorum. Gürültü yapıyorum... Size ne oldu Petya? Ne diye kötülediniz böyle? Ne diye yaşlandınız?

trofimov: Trende bir köylü karısı, sünepe beyefendi dedi bana.

l. andreyevna: O zamanlar çocuktunuz, sevimli bir öğrenciydiniz, şimdi saçlarınız dökülmüş, gözlükler... Herhalde öğrenci değilsinizdir artık? (Kapıya gider.)

trofimov: Sanırım sonsuza kadar öğrenci kalacağım ben...

l. andreyevna (kardeşini öper, sonra Varya'yı): Hadi gidip yatalım... Sen de yaşlanmışsın Leonid.

pişçik (onun ardı sıra giderek): Demek uyuyacağız şimdi... Oh, damla hastalığım nüksetti yine. Ben sizde kalayım... Lubov Andreyevna, ruhum; yarın sabah da iki yüz kırk rublecik bulabilsek...

gayev: Hep eski terane...

pişçik: İki yüz kırk ruble... İpotek faizlerini ödeyeceğim...

l. andreyevna: Para yok bende cancağızım.

pişçik: Vallahi iade edeceğim iki gözüm... Çok bir şey değil ki...

l. andreyevna: Peki, peki, Leonid versin... Sen ver Leonid.

gayev: Veririm, avcunu yalasın.

l. andreyevna: Ver, ne yapalım... İhtiyacı varmış... İade edecekmiş.

(L. Andreyevna, Trofimov, Pişçik ve Firs çıkarlar. Gayev, Varya ve Yâşa kalır.)

gayev: Kız kardeşim har vurup harman savurmak alışkanlığını bırakmamış hâlâ. (Yâşa'ya) Biraz ötede dur aslanım, leş gibi tütün kokuyorsun.

yâşa (alaycı): Siz de, Leonid Andreyiç, nasıldıysanız öylece kalmışsınız.

gayev: Ne? (Varya'ya) Ne dedi bu?

varya (Yâşa'ya): Annen köyden gelmiş, dünden beri uşaklar bölmesinde bekliyor seni, görüşmek istiyor.

yâşa: Allah selamet versin!

varya: Seni utanmaz seni!

yâşa: Bana çok gereği vardı sanki. Yarın da gelebilirdi. (Çıkar.)

varya: Anneciğim hep eskisi gibi. En ufak bir değişiklik yok. Ona kalsa elimizde avcumuzda ne varsa, ona buna dağıtır.

gayev: Öyle... (Bir susuştan sonra) Eğer bir hastalığa karşı çok fazla tedavi çaresi öneriliyorsa, bu hastalığın tedavisi yok demektir. Düşünüyorum, kafamı çatlatıyorum, bir sürü çare geliyor aklıma, bir sürü. Ama bu, doğru dürüst tek bir çare yok demektir. Birinden mirasa konmak, Anya'mızı çok zengin biriyle evlendirmek, Yaroslavl'a gidip yaşlı kontes teyzede şansımızı denemek, bunların hepsi de pek güzel olurdu. Teyze çok zengindir.

varya (ağlar): Tanrı yardımcınız olsun...

gayev: Bırak şimdi zırlamayı. Teyze çok zengin ama bizi sevmiyor. Kız kardeşim önce soylu olmayan birine, bir dava vekiline kocaya vardı. (Anya kapıda görünür.) Soylu olmayan

birine kocaya vardı ve daha sonra da pek erdemlice davranırdı denemez. Çok iyi, çok tatlı bir insan, çok seviyorum, ama yumuşatıcı nedenler ne olursa olsun, yine de kusurlu olduğunu kabul etmemiz gerek. Zaten en ufak bir davranışında bile hissediliyor bu.

varya (fısıltıyla): Anya kapıda.

gayev: Kim? Şaşılacak şey, sağ gözüme bir şeyler oldu... İyi göremiyorum. Perşembe günü bölge mahkemesindeydim de.

(Anya girer.)

varya: Ne diye uyumuyorsun Anya?

anya: Uyuyamıyorum. Uyku tutmuyor.

gayev: Miniciğim benim. (Anya'nın yüzünü, ellerini öper.) Çocuğum... (Gözyaşları içinde) Sen benim yeğenim değil meleğimsin, her şeyimsin benim. İnan bana, inan...

anya: Sana inanıyorum dayı. Herkes seviyor, sayıyor seni... Fakat, dayıcığım, susman gerekiyor, susman. Annem için az önce neydi o söylediğin ablama? Ne diye söyledin bunu?

gayev: Haklısın, haklısın... (Anya'nın eliyle kendi yüzünü kapar.) Gerçekten korkunç bir şey bu. Tanrım! Tanrı beni kurtarsın! Bugün de dolabın önünde bir söylev çektim!.. Ne aptallık! Daha söylevi bitirdiğim anda anlamıştım aptallık yaptığımı.

varya: Doğru dayıcığım, sussanız daha iyi olur. Susun, hepsi bu.

anya: Susarsan kendin de rahat edeceksin.

gayev: Susacağım. (Anya'nın ve Varya'nın ellerini öper.) Susacağım. Sadece işten söz edeceğim. Perşembe günü bölge mahkemesindeydim, birkaç arkadaşla konuştum,

söylediklerinden anladığıma göre, faiz ödeyerek, bono karşılığında bankadan borç para alınabiliyor.

varya: Tanrı yardımcısınız olsun!

gayev: Salı günü gidip yine konuşacağım. (Varya'ya) Zırlamayı kes. (Anya'ya) Annen Lopahin'le konuşacak; Lopahin ona olmaz demez... Sen de dinlenir dinlenmez, Yaroslavl'a, kontes ninene gideceksin. Böylece üç koldan birden hareket edersek bu işi çözümleriz. Faizleri öderiz, kuşkum yok bundan... (Ağzına bir akide şekeri atar.) Şerefim üzerine, istediğiniz her şey üzerine yemin ederim ki, çiftlik satılmayacak! (Coşkun) Mutluluğum üzerine yemin ederim! İşte sana elimi uzatıyorum, eğer engellemezsem bu açık artırmayı, alçak adam, şerefsiz adam de bana! Tüm varlığım üzerine yemin ederim!

anya (yeniden yatışmıştır, mutludur): Ne kadar iyisin dayı, ne kadar akıllısın! (Kucaklar.) İçim rahatladı! Yatıştım! Mutluyum!

firs (sitemle): Leonid Andreyiç, hiç mi Tanrı korkusu yok sizde. Ne zaman uyuyacaksınız?

gayev: Hemen, hemen. Sen git Firs. Ben artık kendim soyunurum. Eh, çocuklar, hadi bye-bye... Ayrıntıları yarın konuşuruz. Şimdi gidip yatın siz de. (Anya'yı ve Varya'yı öper.) Seksenli yılların adamıyım ben... Geçmiş yıllarla övünecek değilim ama, yine de kendime güven duymam için yaşamda başımdan çok şey geçtiğini söyleyebilirim. Köylülerin beni sevmeleri boşuna değil. Köylüyü tanımak gerek! Onunla hangi...

anya: Dayı. Başladın yine...

varya: Dayıcığım, susun.

firs (sert): Leonid Andreyeviç!

gayev: Gidiyorum, gidiyorum... Köşelerden çiftleyerek ortaya! Beyaz topa bir vuruş... (Çıkar. Ardı sıra Firs de tıpış tıpış yürür.)

anya: İçim rahatladı şimdi. Yaroslavl'a gitmek istemiyorum, ninemi sevmiyorum, ama yine de rahatladım. Teşekkürler sana dayı. (Oturur.)

varya: Uyumalı artık. Gidiyorum ben. Burda sen yokken tatsızlıklar oldu. Eski uşak odasında, biliyorsun, yaşlı uşaklar oturur sadece. Yefimuşka, Polya, Yevstigney, bir de Karp. Birtakım dolandırıcıları da yanlarında geceletmeye başladılar, sesimi çıkarmadım. Bir de söylenti çıkarmışlar: Sözde, eli sıkılıktan, yaşlı uşaklara yiyecek olarak nohuttan başka bir şey vermiyormuşum. Görüyor musun!.. Bütün bu laflar da Yevstigney'in başının altından çıkıyor... Peki, dedim... Madem öyle, görürsün sen. Çağırdım Yevstigney'i... (Esner.) Geldi... Yevstigney dedim, bana nasıl yaparsın bunu, sersem... (Anya'ya bakar.) Aneçka!

(Bir sessizlik...)

Uyudu... (Anya'nın koluna girer.) Yatağa gidelim hadi... Gidelim! (Görür.) Canımın içi uyudu! Gidelim... (Çıkarlar.)

(Bahçenin arkalarından bir yerden bir çobanın çaldığı kavalın sesi gelmektedir. Trofimov sahneden geçer; Varya'yla Anya'yı görünce durur.)

varya: Şşşş... Uyuyor... uyuyor... Gidelim canımın içi.

anya (usulca, yarı uykuda): Nasıl yorulmuşum... Hep çanlar, çanlar... Dayı, sevgili dayıcığım... Annem... Dayım...

varya: Gidelim yavrucuğum, gidelim... (Anya'nın odasına girerler.)

trofimov (sevecen): Güneşim benim! İlkbaharım!

perde

İkinci Perde

Kırsal alan. Yana kaykılmış, çoktan terk edilmiş bir manastır. Yanında bir kuyu; bir zamanlar mezar taşı oldukları anlaşılan büyük taşlar, eski bir tahta sıra. Gayevler'in çiftliğine giden yol görünür. Yanda, biraz uzakta, yukarı doğru uzanan kavakların gölgeli görüntüsü; vişne bahçesi ordan başlamaktadır. Uzakta birbiri ardı sıra telgraf direkleri ve çok çok uzakta, ufuk çizgisinde, büyük kentin ancak çok iyi ve açık havalarda görülebilen belli belirsiz silueti. Güneş batmak üzeredir. Şarlotta, Yâşa ve Dunyaşa tahta sırada oturmaktadırlar. Yepihodov yanlarında durmakta, gitar çalmaktadır. Hepsi düşünceye dalmıştır. Başında eski bir kasket olan Şarlotta omzundan tüfeğini çıkarır, kemerinin tokasını düzeltir.

şarlotta (düşünceli): İyi ki kimlik kartım yok da, kaç yaşında olduğumu bilmiyorum, hep gençmişim gibi geliyor bana. Küçük bir kız olduğum sırada babamla annem panayırlara gider, çok güzel numaralar yaparlardı. Ben de ölüm saltosu atar, çeşit çeşit numaracıklar yapardım. Babacığımla anneciğim öldükten sonra, bir Alman hanımefendi beni alıp okuttu. Böylece yetiştim, sonra da mürebbiye oldum. Fakat nereliyim, kimim, bilmiyorum... (Cebinden bir hıyar çıkarıp yemeye başlar.) Hiçbir şey bilmiyorum.

(Bir sessizlik...)

Canım öyle konuşmak istiyor ki. Ama kiminle konuşacaksın... Kimsem yok.

yepihodov (gitarla çalıp söyler): “Bana ne dünya telaşından, bana ne dosttan düşmandan...” Mandolin çalması ne güzel oluyor.

dunyaşa: Mandolin değil o, gitar... (Küçük bir el aynasına bakarak pudralanır.)

yepihodov: Bir aşk çılgını için bu bir mandolindir... (Mırıldanır) “Karşılıklı aşkın ateşiyle ısınırdı yürek...”

(Yâşa türküye katılır)

şarlotta: Ne korkunç türkü söylüyor bu insanlar... Uy... Çakallar gibi...

dunyaşa (Yâşa’ya): Yine de yurtdışında olmak ne mutluluk değil mi?

yâşa: Evet, kuşkusuz. Düşüncenizi kabul etmemem olanaksız. (Esner. Sonra bir sigara tüttürür.)

yepihodov: Anlaşılır bir şey. Yurtdışında artık her şey çoktandır tam kıvamında.

yâşa: Çok açık.

yepihodov: Ben gelişmiş bir insanımdır, çeşitli kitaplar okurum, hepsi de ilginçtirler, fakat şu dört yön dedikleri şeyi bir türlü anlayamıyorum. Sonra, doğrusu ya, yaşamak ya da kendini vurmak, benim için fark etmez, fakat yine de yanımda bir revolver taşıyorum. Bakın... (Tabanca gösterir.)

şarlotta: Hıyarı yiyip bitirdim. Şimdi gidiyorum. (Tüfeği yine omzuna takar.) Yepihodov, çok akıllı ve çok korkunç bir adamsın; kadınların seni çılgınca sevmesi gerek. Brr! (Uzaklaşırken) Ne kadar akıllı olurlarsa olsunlar yine de aptal bunlar... Konuşabileceğim kimse yok... Hep yalnızım, yalnız, hiç kimsem yok... Kimim ben, neden varım, belli değil... (Hızlı hızlı uzaklaşır.)

yepihodov: Doğrusu ya, başka konulara değinmeden, kendimi anlatacak olursam, yazgımın bana karşı çok acımasız olduğunu söylemem gerekiyor, kasırganın küçük bir tekneyle oynaması gibi oynuyor benimle; hadi

yanıldığımı varsayalım, öyleyse neden bu sabah uyandığımda, sözüngelişi, baktım, göğsümün üstünde korkunç iri bir örümcek duruyor... İşte böyle. (İki eliyle gösterir.) Sonra bir bardak şıra içeyim desem, bakıyorum, yüksek derecede sevimsiz bir şey var içinde, tahtakurusu cinsinden...

(Bir sessizlik...)

Buckle'dan bir şey okudunuz mu?

(Bir sessizlik...)

Sizi bir çift sözle rahatsız etmek istiyorum Avdotya Fedorovna.

dunyaşa: Söyleyin.

yepihodov: Sizinle baş başa olmak isterdim... (İçini çeker.)

dunyaşa (utanıp sıkılarak): Pekâlâ... Ancak önce bana harmaniyemi getirin... Dolabın yanında duruyor... Burası biraz serinledi de.

yepihodov: Baş üstüne... Hemen getireyim... Şimdi biliyorum artık revolverimle ne yapacağımı... (Gitarı alır, çala çala uzaklaşır.)

yâşa: Yirmi iki musibet... Sersemin teki, doğrusunu söylemek gerekirse... (Esner.)

dunyaşa: İnşallah kendini vurmaz.

(Bir sessizlik...)

Sinirli, kaygılı biri olup çıktım, her şey beni kaygılandırıyor. Bey evine hizmete alındığımda küçük bir kızdım. Artık köy yaşamına alışkanlığı yitirdim. Bakın ellerime, hanımefendi elleri gibi akça pakça oldular. Soylular gibi öyle nazlı, öyle çıtkırıldım oldum ki, her şeyden korkuyorum... Korkunç bir

şey bu... Yâşa, beni aldatacak olursanız, sinirlerim ne olur bilemiyorum...

yâşa (kızı öper): Fıstığım! Kuşkusuz her genç kız kendini bilmelidir, kötü davranışlı kızlardan hiç haz etmem.

dunyaşa: Sizi korkunç sevdim, çok kültürlüsünüz, her şeyin değerini verebilirsiniz.

(Bir sessizlik...)

yâşa (esner): Eve-et... Bence, eğer bir genç kız birini seviyorsa, ahlaksızlık yapıyor demektir...

(Bir sessizlik...)

Açık havada sigara içmek pek hoş oluyor... (Kulak kabartır.) Gelen var... Efendilerimiz geliyor...

(Dunyaşa tutkuyla kucaklar onu.)

Doğru eve gidin, ırmakta yüzmekten dönüyormuş gibi, bu yoldan gidin. Karşılaşırsanız sizinle buluştuğumuzu sanacaklar. Bunu istemem.

dunyaşa (usulca öksürür): Sigara dumanından başıma ağrı çıktı... (Gider.)

(Yâşa yalnızdır. Manastırın yakınında oturmaktadır. L. Andreyevna, Gayev, Lopahin girerler.)

lopahin: Kesin olarak karar vermek gerek, zaman bizi beklemiyor. Soru çok basit aslında. Toprağı yazlık evler yapımı için kiraya vermek istiyor musunuz, istemiyor musunuz? Yanıtı da tek sözcük: Evet ya da hayır. Tek bir sözcük!

l. andreyevna: Bu iğrenç puroları kim içmiş burda... (Oturur.)

gayev: Demiryolu döşendi, her şey çok kolaylaştı. (Oturur.) Kente gittik, yemeğimizi yedik, döndük. Hepsi bir gün içinde. Şimdi eve gidip bir parti bilardo çekeyim... Sarı top ortaya!

l. andreyevna: Yeterince vaktin var.

lopahin: Tek bir sözcük sadece! (Yalvarırcasına) Ama yanıt verin bana.

gayev (esner): Ne dediniz?

l. andreyevna (para çantasına bakar): Dün çok param vardı, bugün çok az. Zavallı Varya'cığım, fazla masraf olmasın diye süt çorbasıyla doyuruyor herkesi. Mutfaktaki ihtiyarlara da nohuttan başka bir şey vermiyor. Bense anlamsızca har vurup harman savuruyorum. (Para çantasını düşürür, altın paralar saçılır.) Eh, döküldüler işte... (Hüzünlenmiştir.)

yâşa: İzninizle hemen toplayayım efendim. (Paraları toplar.)

l. andreyevna: Teşekkür ederim Yâşa. Ne diye yemek yemeye gittim sanki... Berbat bir müzikli restoran, masa örtüleri sabun kokuyor... Ne diye bu kadar çok içiyorsun, Lenya? Ne diye bu kadar çok yiyorsun? Ne diye bu kadar çok konuşuyorsun? Bugün restoranda yine çok konuştun ve hepsi de yersizdi. Yetmişli yıllar üstüne, dekadanlar üstüne... Kime bu laflar? Garsonlara dekadanlardan söz etmek!..

lopahin: Evet.

gayev (elini sallar): Ben iflah olmam, bu açık... (Yâşa'ya sinirli) Nedir bu, ne diye durmadan göz önünde dolaşıp duruyorsun...

yâşa (güler): Sesinizi duyduğumda gülmemi tutamıyorum...

gayev (kız kardeşine): Ya ben, ya o...

l. andreyevna: Gidin burdan Yâşa, çekilin karşımdan.

yâşa (L. Andreyevna'ya para kesesini verir.): Hemen gidiyorum. (Gülmesini zor tutarak) Hemen... (Çıkar.)

lopahin: Yurtluğunuzu zenginlerden Deriganov satın almaya hazırlanıyor. Açık artırmaya kendisi gelecekmiş diyorlar...

l. andreyevna: Siz bunu nerden duydunuz?

lopahin: Kentte konuşuyorlar.

gayev: Yaroslavl'daki teyze para göndereceğini vaat etti ya, ne zaman ve ne kadar, belli değil...

lopahin: Hiçbir fikriniz yok mu? Yüz bin, iki yüz bin?

l. andreyevna: Yok canım... On-on beş bin gönderse, ona da şükür.

lopahin: Kusura bakmayın ama, sizin kadar aklı havada, sizin kadar işten anlamaz, sizin kadar tuhaf insanlara rastlamadım daha. Size, kendi anadilinizde çiftliğinizin satılması söyleniyor ve siz bunu anlamıyorsunuz.

l. andreyevna: Ne yapalım peki? Akıl verin, ne yapalım?

lopahin: Size durmadan bunu anlatıyorum ya. Her gün aynı şeyi söylemekten dilimde tüy bitti. Vişne bahçesini de, çiftlik arazisini de yazlık evler yapımı için kiraya vermelisiniz ve bunu hemen, bir an önce yapmak zorundasınız –çünkü açık artırma günü gelip çattı!– Anlayın artık, anlayın bunu! Bir kere şu yazlık konusunda kesin karara varın. Avuç dolusu para vereceklerdir ve kurtulacaksınız.

l. andreyevna: Yazlık, yazlıkçılar... Bağışlayın ama, çok bayağı...

gayev: Seninle tümüyle aynı kanıdayım.

lopahin: Ya hüngür hüngür ağlayacak, ya avazım çıktığı kadar bağıracak, ya da düşüp bayılacağım şimdi. Yok artık! Canıma okudunuz be! (Gayev'e) Siz bir sümsüksünüz!

gayev: Ne?

lopahin: Sümsük! (Çıkıp gitmek ister.)

l. andreyevna (ürkmüş): Yo gitmeyin, kalın burda cancağızım. Belki bir şeyler düşünürüz!

lopahin: Bunda düşünülecek ne var!

l. andreyevna: Gitmeyin rica ederim. Sizinle birlikte ne de olsa daha neşeliyiz.

(Bir sessizlik...)

Kötü bir önsezi var içimde, sanki evimiz üstümüze çökecekmiş gibi...

gayev (derin bir düşüncede): Köşeye bir çiftleme... Ortada çapraz vuruş...

l. andreyevna: İşlediğimiz günahların cezası...

lopahin: Ne günahınız olacak sizin...

gayev (ağzına bir akide şekeri atarak): Sözde varımı yoğumu akide şekerine harcamışım... öyle diyorlar... (Güler.)

l. andreyevna: Benim ne günahım olacak, ha?.. Bir çılgın gibi, her an, durmaksızın saçıp savurdum paralarımı... Ve borçlanmaktan başka işi olmayan biriyle evlendim. Kocamın ölümüne şampanya neden oldu –çok içki içerdi– ve ne yazık ki birisine tutuldum hemen arkasından. Karşılıklı bir ilişkiye dönüştü bu ve tam bu sırada –bu benim ilk cezalandırılışımdı ve darbe başıma indi dosdoğru– oğlum... boğuldu ırmakta, biliyorsunuz. Yurtdışına attım kendimi

büsbütün, hiçbir zaman dönmemek üzere, bu ırmağı görmemek için bir daha... Gözlerimi kapadım, koştum bilinçsizce. O da ardım sıra, acımasızca, kabaca izledi beni... Mentone yakınlarında bir yazlık satın aldım, çünkü o hastalanmıştı orada. Ve tam üç yıl, gece gündüz, dinlenmek nedir bilmedim; hasta yedi bitirdi beni, içimin canlılığı söndü. Ve geçen yıl, yazlığı borçlarımız yüzünden sattıktan sonra Paris'e gittim. Orda da soyup soğana çevirdi beni, bıraktı sonra, bir başka kadınla çekip gitti... Kendimi zehirleyip öldürmeyi denedim... Ne kadar aptalca, ne kadar utanç verici... Sonra ansızın Rusya, yurdum çekti beni... Kızım... (Gözyaşlarını siler.) Tanrım, tanrım, acı bana, bağışla günahlarımı! Cezalandırma daha fazla! (Cebinden bir telgraf çıkarır.) Bugün Paris'ten aldım. Bağışlamamı diliyor, döneyim diye yalvarıyor... (Telgrafı yırtar.) Sanki müzik sesi geliyor bir yerlerden. (Kulak kabartır.)

gayev: Bizim ünlü Yahudi orkestrası bu. Dört keman, flüt ve kontrbas, anımsadın mı?

l. andreyevna: Hâlâ duruyor mu onlar? Bir fırsatta bize çağıralım da bir akşam partisi düzenleyelim.

lopahin (kulak kabartır): İşitilmiyor... (Ezgiyi usuldan mırıldanır.) “Almanlar, parayı göster, Rusu Fransıza çevirsinler.” (Güler) Dün tiyatroda seyrettiğim oyun ne güzeldi, çok gülünçtü.

l. andreyevna: Gülünç bir şey görmüyorum ben... Oyun değil de kendinizi seyretseniz daha iyi olur. Ne kadar renksiz bir yaşamı var hepinizin, ne kadar çok boş laf ediyorsunuz.

lopahin: Doğru. Niye gizlemeli ki, aptalca yaşıyoruz...

(Bir sessizlik...)

Babam köylüydü, odunun tekiydi, aklı hiçbir şeye ermezdi, beni okutmadı, kafayı çekip dayak atmayı bilirdi sadece,

hem de her zaman sopayla. Aslında ben de ondan farksızım, salağın, odunun tekiyim. Hiçbir şey okumam. İmlam derseniz, berbattır. Hem öylesine berbattır ki, ne zaman bir şey yazmak zorunda kalsam utancımdan yerin dibine geçerim.

l. andreyevna: Sizin evlenmeniz gerek dostum.

lopahin: Evet... Bu doğru.

l. andreyevna: Bizim Varya’yla evlenseniz iyi edersiniz. Çok iyi bir kızdır.

lopahin: Evet.

l. andreyevna: Alçakgönüllü, yalın bir insandır o, bütün gün çalışıp didinir; hepsinden önemlisi de, seviyor sizi. Siz de çoktandır hoşlanıyorsunuz ondan.

lopahin: Daha ne? Ben razıyım... Çok iyi kız.

(Bir sessizlik...)

gayev: Bana da bir görev önerdiler. Yılda altı bin... Duydun mu?

(Bir palto taşıyarak Firs girer.)

firs: Lütfen beyim, giyinin, hava nemli.

gayev (paltoyu giyer): Sen de sıktın artık.

firs: Hadi, hadi... Sabahtan bir haber vermeden çıkıp gittiniz.

(Gayev’i süzer.)

l. andreyevna: Nasıl da yaşlandın Firs!

firs: Ne buyurdunuz?

lopahin: Çok yaşlandın diyorlar.

firs: Çok oldu, yaşıyorum... Beni evlendirmek istediklerinde daha babacığınız dünyaya gelmemişti... (Güler.) Bizi serbest bırakan yasa çıktığındaysa, ben artık oda hizmetçilerinin başındayım. O zaman serbest olmak istemedim, efendilerin yanında kaldım.

(Bir sessizlik...)

Çok sevinçliydi herkes, gözümün önüne geliyor da şimdi, ama neye sevindiklerini kendileri de bilmiyordu.

lopahin: Yasa çıkmadan önceki zamanlar çok iyiydi. Ne de olsa kamçılıyorlardı sizi.

firs (duymaz): Tabii. Köylü efendisini, efendi köylüsünü bilirdi o zaman; şimdi her şey karmakarışık oldu, hiçbir şey anlaşılmıyor.

gayev: Sus Firs. Yarın kente gitmem gerekecek. Beni bir generalle tanıştırmayı vaat ettiler, bonoları ciro edebilirmiş.

lopahin: Bu yolla hiçbir şey elde edemezsiniz. Faizleri de ödeyemezsiniz.

l. andreyevna: Ona bakmayın siz, sayıklıyor. General menaral yok.

(Trofimov, Anya ve Varya girerler.)

gayev: İşte bizimkiler geliyor.

anya: Annem orda.

l. andreyevna (sevecen): Gelin, gelin... Sevgili kızlarım benim... (Anya'yı ve Varya'yı kucaklayarak) Ah bir bilseydiniz, ikinizi de nasıl sevdiğimi. Oturun yanı başıma; hah şöyle.

(Herkes oturur.)

lopahin: Bizim ebedi öğrenci her zamanki gibi kızlarla geziyor.

trofimov: Sizi ilgilendirmez.

lopahin: Neredeyse elli yaşına basacak, hâlâ öğrenci.

trofimov: Aptalca şakalarınızdan vazgeçin.

lopahin: Bunda bozulacak ne var, acayip adam?

trofimov: Bana sataşmaktan vazgeçsen iyi edersin.

lopahin (güler): Sorabilir miyim, beni nasıl görüyorsunuz?

trofimov: Sizi şöyle görüyorum Yermolay Alekseyiç: Varlıklı bir insansınız; yakında milyoner olacaksınız. Yoluna çıkan her şeyi yiyip yutan aç gözlü bir canavar, metabolizma olgusu bakımından nasıl gerekliyse, sen de öyle gereklisin.

(Herkes güler.)

varya: Petya, siz en iyisi gezegenlerden söz edin.

l. andreyevna: Yok, hadi dünkü konuşmayı sürdürelim.

trofimov: Hangi konudaydı bu konuşma?

gayev: Gururlu insan konusunda.

trofimov: Dün çok konuştuk ama bir sonuca varamadık. Sizin görüşünüze göre, gururlu insanın kişiliğinde gizemli bir şeyler olmalıdır. Belki kendinize göre siz de haklısınız, fakat eğer yalın biçimde, çok yalın biçimde düşünecek olursak, insan mademki çok büyük ölçüde kaba ve akılsızdır, mademki derin biçimde mutsuzdur, o zaman nedir gurur? Gururun ne anlamı var? Kendi kendimize hayran olmaktan vazgeçmeliyiz. Yapılacak tek şey çalışmaktır.

gayev: Ne yaparsan yap öleceksin.

trofimov: Kim bilir? Ve, ne demektir ölüm? Belki insanın yüz duygusu var da, insan öldüğünde bunlardan bizim tanıdığımız beş tanesi ölmektedir de, öteki doksan beş tanesi canlı kalmaktadır.

l. andreyevna: Petya, ne kadar akıllısınız!..

lopahin (ironik): Dehşet.

trofimov: İnsanlık, sahip olduğu güçleri yetkinleştirerek ileriye doğru gidiyor. Onun bugün akıl erdiremediği şeyler, bir zaman gelecek, elle tutulurcasına anlaşılır olacaktır; fakat çalışmalıyız, gerçeği arayanlara tüm gücümüzle destek olmalıyız. Rusya'mızda şimdilik çok az kişi çalışıyor. Benim tanıdığım aydınların büyük çoğunluğu hiçbir şey araştırmaz, hiçbir şey yapmaz ve şimdilik emek harcamaya yetenekli değiller. Kendilerini aydın diye adlandırırlar ya, hizmetçi kadını, "sen" diye çağırır, köylülere hayvana davranır gibi davranırlar. Ciddi hiçbir şey okumazlar, hemen hemen hiçbir şey yazmazlar, bilimin sadece sözünü ederler, sanattan pek az anlarlar. Hepsi ciddidir, hepsinin yüzünden düşen bin parçadır, ciddiyet konusunda hiçbiri burnundan kıl aldırmaz, durmaksızın felsefe yaparlar... Ama tüm bu aydınların gözü önünde işçiler çok kötü beslenmekte, yastıksız uyumakta, tek göz odada otuz-kırk kişi barınmaktadır. Nereye baksak karanlık, rutubet, ahlaksızlık... Ve çok açık bir şey ki, bizde tüm iyi konuşmalar, sadece ve sadece başkalarını ve kendimizi kandırmak içindir. Gösterin bana, üstünde o kadar çok ve sık çene çaldığımız çocuk yuvalarımız hani nerde? Nerde okuma salonlarımız? Sadece romanlarda rastlıyoruz bunlara. Gerçek yaşamda kırıntıları bile yok. Var olan sadece pislik, bayağılık, Asyalılık... Asık suratlardan korkarım ben, sevmem onları, ciddi konuşmalardan korkarım. En iyisi susalım!

lopahin: Biliyor musunuz, sabahları saat beşte kalkarım ben, sabahın köründen akşama kadar çalışırım, elimde para

vardır her zaman kendimin ve başkalarının parası ve çevremdeki insanların ne biçim kişiler olduklarını çok iyi görürüm. Namuslu, dürüst insanların ne kadar az olduğunu anlamak için herhangi bir iş yapmaya kalkışmak yeter. Bazı kereler uyku tutmadığında düşünürüm de; “Tanrım,” derim, “Sonsuz büyüklükte ormanlar verdin bizlere; göz alabildiğine geniş tarlalar, en derin ufuklar... Tüm bunlara sahip olan bizler gerçekten birer dev olabilmeliydik...”

l. andreyevna: Nerden çıkardın şimdi devleri... Masallarda iyidir onlar, insanı korkuturlar yoksa.

(Sahnenin derinliğinden, gitarını çalarak Yepihodov geçer.)

(Düşünceli) Yepihodov geliyor...

anya (düşünceli): Yehihodov geliyor.

gayev: Güneş battı baylar.

trofimov: Evet.

gayev (usuldan, şiir okur gibi): Ey doğa, ey olağanüstü varlık, sonsuz bir aydınlıkta parlarsın, olağanüstü bir güzellikle ve umursamasızca... Ey kendisine anne dediğimiz; benliğinde yaşamın varlığını ve yokluğunu birleştirirsin. Can veren de, yok eden de sensin...

varya (yalvarırcasına): Dayı!

anya: Dayı, başladın yine!

trofimov: Siz en iyisi topu çift vuruşla ortaya gönderin.

gayev: Sustum, sustum.

(Hepsi otururlar, düşünceye dalarlar. Sessizlik. Sadece Firs’in usuldan homurdandığı duyulmaktadır. Ansızın, sanki gökten gelircesine, uzak bir ses, kopan bir telin gittikçe yavaşlayan kederli sesi duyulur.)

l. andreyevna: Nedir bu?

lopahin: Bilmem. Belki uzakta, kömür ocaklarında, bir vagon tellerden kopup düştü. Fakat çok uzakta bir yerde.

gayev: Belki de bir kuş bu... Balıkçıl türünden.

trofimov: Ya da puhukuşu...

l. andreyevna (ürperir): Birden içim fena oldu nedense...

(Bir sessizlik...)

firs: Felaketten önce de böyle olmuştu: Hem baykuş ötmüş, hem de semaver durmaksızın uğuldamıştı.

gayev: Hangi felaketten önce?

firs: Serbest bırakılmamızdan...

(Bir sessizlik...)

l. andreyevna: Dostlar, gidelim artık, hava kararıyor. (Anya'ya) Gözlerinde yaşlar var... Ne oluyor sana kızım? (Kucaklar.)

anya: İşte öyle anne. Bir şeyim yok.

trofimov: Bir gelen var.

(Başında yıpranmış bir kasket, sırtında bir palto "yoldan geçen" görünür. Çakırkeyiftir.)

yoldan geçen: Söyler misiniz lütfen, burdan doğruca istasyona gidebilir miyim?

gayev: Gidebilirsiniz. Bu yolu izleyin.

yoldan geçen: Candan teşekkürler... (Öksürerek) Harika bir hava... (Bir şiir okur.) "Kardeşim benim, acı çeken kardeşim... Kulak ver Volga'nın iniltisine..." (Varya'ya) Mademoiselle, şu karnı aç Rusa otuz kopek verir misiniz?

(Varya ürküp bağırır.)

lopahin (Sert): Her terbiyesizliğin bir ölçüsü vardır!

l. andreyevna (aceleyle): Alın... İşte... (Para çantasını karıştırır.) Gümüş yok... Neyse... Alın, şu altını...

yoldan geçen: Candan teşekkürler! (Çıkar.)

(Gülerler.)

varya (ürkmüş): Gidiyorum ben... Gidiyorum... Evde insanların yiyecek bir şeyi yok, siz tanımadığınız birine altın para veriyorsunuz...

l. andreyevna: Beni, bu aptal kafayı ne yapmalı bilmem ki! Ne kadar para kalmışsa, evde hepsini sana vereceğim. Yermolay Alekseyiç, bana biraz daha borç verin...

lopahin: Baş üstüne.

l. andreyevna: Gidelim baylar, vaktidir. Varya, seni de buracıkta kocaya verdik gitti, kutlarım.

varya (gözyaşları arasından): Anne, böyle şeylerle alay edilmez.

lopahin: Bir manastıra git, Ohmeliya...

gayev: Benimse ellerim titriyor, çoktandır bilardo oynamadım.

lopahin: Ohmeliya, ey peri, dualarında beni aklından çıkarma!

l. andreyevna: Gidelim baylar. Akşam yemeğine az kaldı.

varya: Korkuttu beni. Yüreğim nasıl çarpıyor.

lopahin: Baylar size bir kez daha bildiriyorum. Yirmi iki ağustosta vişne bahçesi satılacak. Düşünün bunu!.. Düşünün!..

(Trofimov'la Anya dışında hepsi çıkarlar.)

anya (gülerek): Yoldan Geçen'den Allah razı olsun. Varya'yı korkuttu da, yalnız kalabildik.

trofimov: Varya korkuyor, ansızın birbirimize âşık oluruz diye bütün gün yanımızdan ayrılmıyor. Dar kafası, bizim aşkın da üstünde olduğumuzu anlamaya yetenekli değil. Adına aşk denilen, özgürlüğe ve mutluluğa engel o küçük ve saydam şeyin çevresinden dolanıp geçmek: İşte bizim yaşamımızın amacı ve anlamı. İleri! Biz orda, uzakta parıldayan parlak yıldızlara doğru gidiyoruz, bizi kimse tutamaz! İleri! Dostlar, geride kalmayın.

anya (ellerini çırparak): Ne güzel konuşuyorsunuz!

(Bir sessizlik...)

Bugün burası olağanüstü güzel.

trofimov: Evet, hava harika.

anya: Bana ne yaptınız böyle Petya; ne yaptınız da vişne bahçesini eskisi gibi sevmiyorum artık. Öyle içten seviyordum ki onu, dünyada bizim bahçeden daha güzel bir yer yoktur gibi geliyordu bana.

trofimov: Tüm Rusya bizim bahçemizdir. Dünya büyük ve çok güzel. Orda olağanüstü güzellikte pek çok yer var.

(Bir sessizlik...)

Bir düşünün Anya, sizin dedeniz, dedenizin dedesi, tüm atalarınız köle sahibi derebeylerdi. Şimdi soruyorum size, bahçenizdeki her bir vişneden, her bir yapraktan, her bir ağaç gövdesinden size insan varlıklarının baktığını hissetmiyor musunuz; seslerini işitmiyor musunuz onların... Sizlerin tümünü, bugün yaşamakta olanlarınızı ve daha önce yaşamış olan atalarınızı, canlı insanların mülkiyetine sahip olmak çarpıklaştırdı... Ve böylece, anneniz, siz ve dayınız,

başkalarının hesabına, borç karşılığında, kapınızın eşiğinden bile içeri sokmadığınız başka insanların sırtından yaşadığınızın farkında bile değilsiniz... En azından iki yüz yıl geri kaldık. Henüz hiçbir şeyimiz yok. Sadece felsefe yapıyor, tasadan yakınıyor, ya da kafayı çekip duruyoruz. Çok açık bir şey ki, bugünkü yaşamak için önce geçmişin kefaretini ödememiz, onun hesabını görmemiz gerekir. Bu kefaret de ancak acı çekerek, olağanüstü, sürekli bir emekle ödenir. Anlayın bunu Anya.

anya: Yaşadığımız ev çoktandır kendi evimiz değil artık. Ben de çıkıp gideceğim burdan, söz veriyorum.

trofimov: Cebinizde çiftliğin bir anahtarı varsa, çıkarıp kuyuya atın onu ve alıp başınızı gidin. Rüzgâr gibi özgür olun.

anya (coşku içinde): Ne güzel söylediniz.

trofimov: İnanın bana Anya, inanın! Henüz otuz yaşında bile değilim, gencim daha, bir öğrenciyim. Fakat o kadar çok şeye katlanmam gerekti ki! Kış geldi mi, hasta, kaygılı, yoksul, bir dilenci gibi boynu bükük, çaresiz kalıyorum. Alın yazım beni nerelere savurmadı ki! Fakat ruhum yine de, her zaman, her dakika, gece gündüz, açıklanamaz önsezilerle doluydu. İçimde mutluluğun önsezileri var... Anya, görüyorum onu artık...

anya (düşünceli): Ay doğuyor...

(Yepihodov'un, gitarıyla hep aynı hüzünlü ezgiyi çaldığı işitilmektedir. Ay doğar. Kavakların orda bir yerde, Anya'yı arayan Varya'nın, "Anya! Nerdesin!" diye seslendiği işitilir.)

trofimov: Evet, ay doğuyor.

(Bir sessizlik...)

İşte ta kendisi, mutluluk, geliyor işte; gitgide yaklaşıyor; daha yakına, daha yakına geliyor, ayak seslerini işitiyorum bile! Biz onu görmesek, tanımasak da ne çıkar? Başkaları görecektir!

(Varya'nın sesi: "Anya! Nerdesin?)

Yine bu Varya! (Kızgın) İnsanı çileden çıkarır!

anya: Irmak kıyısına gidelim, orası sakindir.

trofimov: Gidelim.

(Giderler.)

(Varya'nın sesi: "Anya! Anya!")

perde

Üçüncü Perde

Salondan bir kapı boşluğuyla ayrılan konuk odası. Oda bir şamdanla aydınlanmıştır. İkinci bölümde sözü edilen Yahudi orkestrasının, eşiğin arkasında çaldığı parçalar işitilmektedir. Akşamüstü. Salonda grand-rond yapılmakta, S. Pişçik'in sesi: "Promenade à une paire". Çiftler konuk odasından çıkarlar. Birinci çift, Pişçik'le Şarlotta İvanovna; ikinci çift, Trofimov'la L. Andreyevna; üçüncü çift, Anya'yla posta memuru; dördüncü çift, Varya'yla İstasyon Şefi, vb. Varya sessizce ağlamakta, dans ederken gözyaşlarını kurulamaktadır. Son çiftte Dunyaşa vardır. Konuk odasından geçerler. Pişçik bağırır: "Grand-rond, balancez!" ve "Les cavaliers à genoux et remerciez vos dames!"

(Frank giymiş olan Firs, bir tepside Seltz suyu getirir. Pişçik ve Trofimov konuk odasına girerler.)

pişçik: Yüksek tansiyon var bende, bu yüzden iki kalp krizi geçirdim; dans etmem kolay değil, fakat derler ya hani, sürüye düştün mü ister havla, ister havlama, ama mutlaka kuyruk salla. Zaten bir at gibi sağlıklıyımdır. Rahmetli babam, –mekânı cennet olsun, çok şakacıydı– bir gün kökenimiz konusunda konuşurken, Caligula'nın senatoda bindiği atın, biz Simoen Pişçikler'in en eski atası olduğunu söylemişti. (Oturur.) Fakat parasızlıktan daha beter şey yok! Aç köpek etten başka bir şeye inanmaz derler ya... (Bir an horlar ve hemen uyanır.) Ben de öyle... Aklımda fikrimde paradan başka bir şey yok...

trofimov: Görünüşünüzde gerçekten de atı andıran bir şey var.

pişçik: Ne olmuş... At iyi hayvandır... Satarsın...

(Yandaki odada bilardo oynandığı işitilir. Salonda, kapı boşluğunun altında Varya görünür.)

trofimov (takılır): Bayan Lopahina! Bayan Lopahina!

varya (öfkeli): Sünepe beyefendi!

trofimov: Evet, sünepe bir beyefendiyim ben, bununla da övünüyorum.

varya (acı bir düşünce içinde): Müzikçileri kiraladılar ya, neyle ödeyecekler? (Çıkar.)

trofimov (Pişçik'e): Tüm yaşamınız boyunca, borç faizlerini ödemek için harcadığınız enerjiyi bir başka şeye harcamış olsaydınız, sanırım, eninde sonunda dünyanın altını üstüne getirebilirdiniz.

pişçik: Filozof... Nietzsche... büyük, çok ünlü... muazzam bir adam, akıllı... Yapıtlarında belirttiğine göre, sahte para yapılabilirmiş...

trofimov: Siz Nietzsche okudunuz mu?

pişçik: Ben mi, yok canım... Daşenka söz etmişti. Öyle bir durumdayım ki şimdi, kalp para yapmaktan başka çarem kalmadı... Öbür gün için üç yüz ruble ödemem gerekiyor... Yüz ellisini buldum... (Cebini yoklar. Kaygıyla) Paralar yitmiş, paraları yitirdim! (Ağlamaklı) Paralar nerde? (Sevinçli) Burdalarmış, astarın arkasına koymuşlar... Birden ter bastı...

(L. Andreyevna ve Ş. İvanovna girerler.)

l. andreyevna (bir lezginka ezgisi mırıldanarak): Niye bu kadar gecikti Leonid? Ne yapıyor kentte? (Dunyaşa'ya) Dunyaşa, müzikçilere çay verin...

trofimov: Demek açık artırma yapılmadı henüz, öyle anlaşılıyor.

l. andreyevna: Müzikçi çağırmamız da yersiz bizim, balo düzenlememiz de yersiz... Neyse... (Oturur ve usuldan ezgiyi mırıldanır.)

şarlotta (Pişçik’e bir deste kart uzatarak): İşte size bir deste kart, şimdi aklınızdan herhangi bir kart geçirin.

pişçik: Geçirdim.

şarlotta: Kartları karın şimdi. Pek güzel. Verin bana; ah benim zavallı, sevimli Bay Pişçik’im. Ein, zwei, drei! Şimdi bakın bakalım, o kart sizin yan cebinizde mi?..

pişçik (yan cebinden kartı çıkarır): Maça sekizlisi, ta kendisi! (Şaşkın) Tasavvur edebiliyor musunuz?

şarlotta (avcunda kart destesini tutarak, Trofimov’a): Söyleyin, çabuk, en üstteki kart hangisi?

trofimov: Öyle mi? Hadi bakalım, maça kızı.

şarlotta: İşte burda! (Pişçik’e) El? Üstteki kart hangisi?

pişçik: Kupa beyi.

(Yeraltından geliyormuşçasına gizemli bir kadın sesi yanıtlar onu: “O, evet, hava çok güzel hanımefendi.)

Siz benim idealimdeki insansınız...

(Ses: “Siz de hanımefendi, benim çok hoşuma gittiniz.)

istasyon şefi (alkışlar): Bravo! Bayan Vantrilok!

pişçik: Tasavvur edebiliyor musunuz! Şarlotta İvanovna, büyüleyici kadın... Âşık oldum... vallahi...

şarlotta: Âşık mı oldunuz? (Omuzlarını silker.) Siz hiç âşık olabilir misiniz? Gunter Mensche, aber schlechter Musikant[38]

trofimov (Pişçik’in omzuna vurarak): Yaman bir atsınız...

şarlotta: Şimdi bir numaraya daha ilginizi rica ederim. (Masadan bir şal alır.) İşte çok güzel bir şal, yok mu alıcısı?.. (Şalı havada sallar.) Yok mu alan?

pişçik (şaşkın): Tasavvur edebiliyor musunuz?

şarlotta: Ein, zwei, drei! (Yere sarkıttığı şalı hızla kaldırır; altında duran Anya bir reverans yapar, koşup annesini kucaklar ve geriye, salona doğru koşup gider herkesin şaşkınlığı arasında.)

l. andreyevna (alkışlar): Bravo, bravo!..

şarlotta: İşte bir tane daha: Ein, zwei, drei. (Şalı kaldırır, altında Varya durmakta, selam vermektedir.)

pişçik (şaşkın): Tasavvur edebiliyor musunuz?

şarlotta: Son! (Şalı Pişçik'in üstüne atar, bir reverans yapar ve salona doğru koşup gider.)

pişçik (Şarlotta'nın arkasından koşarak): Hınzır kadın!.. Ne kadın ama!.. Ne kadın... (Çıkar.)

l. andreyevna: Leonid hâlâ yok. Bu kadar zaman kentte ne yapar, anlamıyorum! Her şey belli olmuştur artık; çiftlik ya satılmış, ya da açık artırma yapılmamıştır; ne diye bu kadar uzun süre habersiz bırakır ki bizi!

varya (onu avutmaya çalışarak): Dayım yurtluğu gerisin geri satın almıştır, bundan hiç kuşkum yok.

trofimov (alaycı): Evet.

varya: Ninem, borcun devredilmesi ve yurtluğun kendi adına satın alınması için vekâletname gönderdi ona. Bunu Anya için yaptı. Eminim, Tanrı yardım edecek, yurtluğu dayım satın alacaktır.

l. andreyevna: Yaroslavl'daki nine, yurtluğun kendi adına satın alınması için topu topu on beş bin ruble gönderdi,

güvenmiyor bize – bu paraysa faizleri bile ödemeye yetmez. (Yüzünü elleriyle kapar.) Bugün yazgım belirlenecek, yazgım...

trofimov (Varya'ya takılır): Madame Lopahina!

varya (öfkeli): Ebedi öğrenci! İki kere üniversiteden kovulduğu yetmemiş.

l. andreyevna: Niye kızıyorsun Varya? Lopahin diye takılıyor sana, ne var bunda? Gönlün istiyorsa evlen Lopahin'le. İyi, ilginç bir insan. İstemiyorsa gönlün, evlenme. Kimse zorlamıyor seni iki gözüm...

varya: Benim için ciddi bir iş bu anneciğim. Ne diye dosdoğru konuşmamalı, iyi bir insan, hoşlanıyorum ondan.

l. andreyevna: O zaman evlen onunla. Beklemenin anlamı ne!

varya: Anneciğim, ona evlenme önerisinde ben bulunacak değilim ya! İşte iki yıldır herkes ondan söz ediyor bana, o ise ya susuyor, ya işi alaya vuruyor. Anlıyorum. Zenginleşiyor gitgide; işi başından aşkın, benimle uğraşmaya vakti yok. Biraz param olsa; çok değil yüz ruble kadar bir şey, her şeyi bırakıp alıp başımı giderdim. Bir manastıra giderdim.

trofimov: Kutsal güzellik!

varya (Trofimov'a): Üniversite öğrencisinin akıllı olması gerekir! (Yumuşak bir tonla, ağlamaklı) Ne kadar çirkinleştiniz Petya, nasıl da yaşlandınız! (L. Andreyevna'ya, sakin) Fakat işsiz duramam ki ben anneciğim, her dakika bir şey yapmalıyım.

(Yâşa girer.)

yâşa (gülmesini güçlükle tutarak): Yepihodov bilardo topunu kırdı!.. (Çıkar.)

varya: Yepihodov'un ne işi var burda? Bilardo oynamasına kim izin verdi onun? Bu insanları anlamıyorum... (Çıkar.)

l. andreyevna: Sataşmayın ona Petya, görüyorsunuz, zaten acılı.

trofimov: O da üstüne görev olmayan işlere burnunu sokmasın. Bütün bir yaz, bana da Anya'ya da dirlik vermedi, aramızda aşk falan doğar korkusuyla. Ona ne? Zaten sözü bile edilemez böyle bir şeyin, bayağılıktan uzağım ben. Biz aşkın üstündeyiz!

l. andreyevna: Bense, galiba aşkın altındayım. (Şiddetli bir tedirginlikle) Nerde bu Leonid? Çiftlik satıldı mı, satılmadı mı, bir bilsem... Öyle mutsuzum ki, ne düşüneceğimi bilemiyorum artık, benliğim yitip gidiyor sanki... Şimdi bağırabilirim... aptalca bir şey yapabilirim. Kurtarın beni Petya. Konuşun, bir şeyler anlatın.

trofimov: Çiftlik bugün satılmış ya da satılmamış, hepsi bir değil mi? Bu iş çoktan bitmişti, geriye dönüş yok, yol kapandı. Sakin olun sevgili dost. Kendinizi aldatmayın. Yaşamınızda hiç değilse bir kez olsun gerçeğin doğrudan doğruya gözlerinin içine bakın.

l. andreyevna: Hangi gerçeğin? Siz gerçeğin ve gerçek olmayanın nerde olduğunu görebiliyor musunuz, bense yitirdim görme yeteneğimi, hiçbir şey göremiyorum. Siz bütün önemli sorunları gözü pekçe çözümlüyorsunuz, fakat söyleyin bana cancağızım, gençliğinizden ötürü değil mi bu; bu sorunların hiçbirinin size acı vermeyişinden ötürü değil mi? Gözüpekçe bakıyorsunuz ileriye doğru; fakat bunun nedeni orda korkunç bir şey görmeyişiniz, böyle bir şey beklemeyişiniz değil mi? Hayatın genç gözlerinize henüz kapalı oluşu değil mi? Bizden daha dürüst, daha cesur, daha ciddi bir kişiliğiniz var... Fakat biraz derinliğine düşünün, azıcık yüce gönüllü olun da bağışlayın beni. Burda doğdum ben; babam, annem, dedem burda yaşıyorlardı... Seviyorum

bu evi; vişne bahçesi olmadan kavrayamıyorum hayatımı... Satılması çok gerekiyorsa, beni de onunla birlikte satın... (Sarılıp alnından öper Trofimov'u.) Oğlum burda boğuldu... (Ağlar) Acıyın bana, iyi, doğru insan.

trofimov: Acınızı tüm ruhumla paylaştığımı biliyorsunuz.

l. andreyevna: Fakat başka türlü, başka türlü söylemek gerek bunu... (Şalını alır; üstünden yere bir telgraf düşer.) İçimde öyle bir ağırlık var ki bugün, anlayamazsınız. Burası çok gürültülü; her ses ruhumu irkiltiyor, odama da kapanamıyorum, tek başımayken sessizlik korkunç. Beni suçlamayın Petya... Sizi aileden biri gibi severim. Anya'yı seve seve verirdim size, yemin ederim... Ama iki gözüm, okumak da gerek, okulunuzu bitirmelisiniz. Sizse hiçbir şey yapmıyor, alın yazınızın elinde ordan oraya savrulup duruyorsunuz, tuhaf bir şey bu... öyle değil mi? Ha? Şu şakalınıza da bir şeyler yapmalı ki büyüsün azıcık... (Güler.) Gülünçsünüz!

trofimov (telgrafı yerden alarak): Yakışıklı olmak diye bir sorunum yok.

l. andreyevna: Telgraf Paris'ten. Her gün geliyor. Dün, bugün. Bu yabanıl adam hastalanmış yine, işleri yine tıkırında değil... Bağışlanmak diliyor benden; oraya gidelim diye yalvarıyor. Paris'e gidip onun yanı başında olmam gerekirdi gerçekten de. Yüzünüz pek ciddi Petya; fakat ne yapabilirim cancağızım; hasta, yalnız, mutsuz biri, orda kim bakar ona, onu kim hata yapmaktan korur, ilaçlarını kim verir zamanında? Niye gizleyeyim, ne diye susayım, seviyorum onu, açık bir şey bu. Seviyorum, seviyorum... Boynumda bir taş bu, kendisiyle dibe doğru çekiyor beni... Fakat seviyorum bu taşı ben, onsuz yapamam. (Trofimov'un elini tutup sıkar.) Kötü bir şey düşünmeyin Petya, hiçbir şey söylemeyin, konuşmayın.

trofimov (gözyaşları arasından): Tanrı aşkına bağışlayın açık sözlülüğümü, fakat bu adam soyup soğana çevirdi sizi!

l. andreyevna: Hayır, hayır, konuşmayın böyle... (Kulaklarını kapar.)

trofimov: Fakat alçağın biri o, bunu sizden başka bilmeyen yok! Alçağın teki, beş para etmez bir alçak!..

l. andreyevna (ölçülü bir öfkeyle): Yirmi altı ya da yirmi yedi yaşındasınız, fakat hâlâ bir lise iki öğrencisi gibisiniz!

trofimov: Varsın olsun!

l. andreyevna: Artık yetişkin bir erkek olmanız gerekiyor. Sizin yaşınızda seven insanları anlamak gerekir. İnsanın bu yaşta kendisinin de sevmesi, âşık olması gerekir! (Kızgın) Evet, evet. Pek öyle “temiz” filan da değilsiniz siz. Bir temizlik hastasısınız, hepsi bu. Gülünç bir ucubesiniz, ucube...

trofimov (dehşet içinde): Neler söylüyor!

l. andreyevna: “Ben aşkın üstündeyim!” Siz aşkın üstünde filan değilsiniz, Firs’in pek güzel söylediği gibi, beceriksizin tekisiniz. Sizin yaşınızda bir insanın sevgilisinin olmaması!..

trofimov (dehşet içinde): Korkunç! Neler söylüyor! (Başı elleri arasında hızla salona doğru gider.) Aramızda her şey bitti! (Sofaya çıkar.)

l. andreyevna (arkasından bağırır): Petya, durun! Gülünç adam, şaka yaptım Petya!

(Sofadan, birinin merdivenlerden hızlı hızlı yürüdüğü, sonra gürültüyle aşağı yuvarlandığı işitilir. Anya ve Varya bağırırlar. Fakat hemen arkasından gülüşme sesleri gelir.)

Ne oluyor orda?

(Anya koşarak girer.)

anya (gülerek): Petya merdivenden yuvarlandı! (Koşarak çıkar.)

l. andreyevna: Ne antika adam şu Petya...

(İstasyon şefi salonun ortasında durmuş A. Tolstoy'un Günahkâr Kadın'ını okumakta, çevresindekiler dinlemektedirler. Fakat henüz birkaç dize okuyabilmişken, sofadan vals müziği işitilir; okuma kesilir. Herkes dansa başlar. Trofimov, Anya, Varya sofadan içeri girerler.)

l. andreyevna: Peki Petya, peki... Kötü bir niyetim yoktu... Özür dilerim... Hadi dans edelim... (Petya'yla dans ederler.)

(Anya ve Varya dans etmektedirler. Firs girer. Değneğini yandaki kapının yakınına koyar. Yâşa da konuk odasına gelmiş, dansı izlemektedir.)

yâşa: Nasılsın dede?

firs: Keyfim yok. Eskiden balolarımızda generaller, baronlar, amiraller dans ederdi. Şimdiyse posta memuruyla istasyon şefini davet edişimiz yetmiyormuş gibi, bir de gönülsüz geliyorlar. Bir şeyler oldu bana, güçten düştüm. Rahmetli efendim, büyükbaba, her hastalığı mühür mumu tozuyla tedavi ederdi. Yirmi yıldır, hatta daha da fazla, bu tozdan alıyorum, belki de yaşamamın nedeni bu.

yâşa: Kafa ütüledin artık dede. (Esner.) Tez elden nalları diksen iyi olacak.

firs: Eh, seni beceriksiz seni. (Homurdanır.)

(Trofimov ve L. Andreyevna salonda, sonra konuk odasında dans ederler.)

l. andreyevna: Merci... Oturacağım ben... (Oturur) Yoruldum.

(Anya girer.)

anya (heyecanlı): Az önce mutfakta birinin söylediğine göre, vişne bahçesi satılmış bugün.

l. andreyevna: Kime satılmış?

anya: Kime olduğunu söylemedi. Zaten çıkıp gitti sonra. (Trofimov'la dans ederek salona girerler.)

yâşa: Moruğun biriydi bunu söyleyen. Yabancı.

firs: Leonid Andreyiç hâlâ gelmedi. Paltosu da inceydi; dömisezon, üşütecek. Ne olacak, toy gençlik işte!

l. andreyevna: Şimdi düşüp öleceğim. Yâşa, gidip öğrenin, kime satılmış.

yâşa: Herif çoktan gitti, moruğun tekiydi. (Güler.)

l. andreyevna (yumuşak bir kederle): Niye gülüyorsunuz? Keyfinizin sebebi nedir?

yâşa: Yepihodov çok gülünç. Boş kafanın teki. Yirmi iki musibet.

l. andreyevna: Firs, çiftlik satılırsa eğer, sen nereye gidersin?

firs: Nereye emrederseniz oraya giderim.

l. andreyevna: Yüzün niye böyle? İyi değil misin? Gidip yatsan iyi olur...

firs: Evet... (Alaylı) Ben gidip yatarsam burda kim servis yapar, işleri kim yoluna koyar. Bütün evde bir ben varım.

yâşa (L. Andreyevna'ya): Lubov Andreyevna! Dinlemek lütfunda bulunursanız, bir dileğim var sizden! Eğer yine Paris'e gidecek olursanız, yalvarırım size, beni de alın. Burda kalmamın bilakis hiçbir olanağı yok. (Çevresine bakınır, alçak sesle) Söylemeye ne gerek, kendiniz görüyorsunuz, ülke cahil, halk ahlaksız, can sıkıntısından başka bir şey yok,

mutfakta doğru dürüst karın doymuyor, burdaysa ipe sapa gelmez şeyler homurdanarak Firs dolanıp duruyor. Beni de birlikte alın, ne olur!

(Pişçik girer.)

pişçik: Bir valsçik lütfeder miydiniz, güzeller güzeli... (L. Andreyevna onunla gider.) Büyüleyici dilber, ne pahasına olursa olsun, bir yüz seksen rublecik koparacağım sizden... Koparacağım... (Dans eder.) Yüz seksen rublecik...

yâşa (sessizce bir ezgi mırıldanır): “Ruhumdaki hicranı anlayacak mısın?”

(Salonda, başında gri bir silindir şapka, damalı pantolonlu biri, kollarını sallayarak sıçramaktadır. Bağırtılar: “Bravo Şarlotta İvanovna.”)

dunyaşa (pudralanmak için durmuştur): Küçük hanım dans etmemi emrediyor. Kavalye çok, dam azmış. Benimse başım dönüyor dans ederken, yüreğim çarpıyor. Firs Nikolayeviç, az önce posta memuru öyle bir şey dedi ki bana, soluğum tıkanacak gibi oldu.

(Müzik kesilir.)

firs: Ne dedi?

dunyaşa: Siz, dedi; bir çiçek gibisiniz.

yâşa (esner): Cehalet... (Çıkar.)

dunyaşa: Bir çiçek gibi. Öyle duygulu bir kızım ki ben, tatlı sözleri korkunç seviyorum.

firs: Fazla sürtüyorsun.

(Yepihodov girer.)

yepihodov: Avdotya Fedorovna, karşınızda görmek istemiyorsunuz beni... tıpkı bir böcekmişim gibi. (İçini çeker.)

Eh, yaşam!

dunyaşa: Ne istiyorsunuz?

yepihodov: Hiç kuşku yok ki, siz de haklı olabilirsiniz. (İçini çeker.) Fakat görüş açısından bakılacak olursa, siz –böyle konuşma hakkını kendimde görüyorum– beni tümüyle bir ruh durumuna soktunuz. Ben kendi talihimi biliyorum, her gün bir musibet geliyor başıma; buna da çoktan alışkınım, öyle ki yazgıma gülümseyerek bakıyorum. Bana söz verdiniz, hatta ben...

dunyaşa: Rica ederim, sonra konuşalım, şimdi beni rahat bırakın. Şimdi ben hayal kuruyorum. (Yelpazesini sallar.)

yepihodov: Her gün bir musibet geliyor başıma. Ve ben, böyle konuşma hakkını kendimde görüyorum, gülümsemekle yetiniyorum, hatta gülüyorum.

(Varya salondan girer.)

varya: Hâlâ gitmedin öyle mi, Semyon? Gerçekten, ne saygısız adamsın sen! (Dunyaşa'ya) Sen git burdan Dunyaşa. (Yepihodov'a) Ya bilardo oynayıp istekayı kırıyor, ya konukmuş gibi konuk odasında dolaşıyorsun.

yepihodov: Bana ceza vermeye, izninizle, hakkınız yok!

varya: Sana ceza vermiyorum, konuşuyorum sadece. Biliyor musun, yerinde durduğun yok, iş yaptığın hiç yok. Seni muhasebeci tuttuk, ama niye? Belli değil.

yepihodov (onuru kırılmış): Çalışır mıyım, gezer miyim, yer miyim, bilardo mu oynarım; bunları ancak, anlayan ve yaşlı insanlar yargılayabilir.

varya: Benimle böyle konuşmaya cüret mi ediyorsun ha! (Parlayarak) Böyle konuşmaya cüret ediyorsun, ha! Demek ben hiçbir şeyden anlamıyorum ha! Defol burdan! Hemen!

yepihodov (korkmuş): Daha nazik olmanızı rica ederim.

varya (öfkeden kendini yitirerek): Hemen defol buradan! Defol!

(Yepihodov kapıya doğru gider, Varya da arkasından...)

Yirmi iki musibet seni! Bir daha görünme buralarda! Gözüm görmesin seni!

(Yepihodov çıkar. Kapının arkasından sesi işitilir: "Sizi şikâyet edeceğim.")

varya: Geri geliyorsun öyle mi? (Firs'in kapının yanına bıraktığı sopayı alır.) Geliyorsun ha! Geliyorsun! Şimdi seni... (Sopayı sallar. Bu sırada Lopahin girer; fakat sopa değmemiştir ona.)

lopahin: Naçiz teşekkürler...

varya (kızgın ve alaycı): Özür dilerim!

lopahin: Bir şey değil efendim. Hoş kabulünüz için candan teşekkürler.

varya: Teşekküre değmez. (Uzaklaşır, sonra Lopahin'e bakar ve yumuşakça sorar.) Bir yanınızı incitmedim ya?

lopahin: Hayır, hiçbir şey olmadı. İri bir şişlik olacak sadece.

(Salonda sesler: "Lopahin geldi! Yermolay Alekseyiç!")

pişçik: Şükür kavuşturana, şükür görüştürene... (Lopahin'le öpüşürler.) Konyak kokuyorsun sevgili dost, iki gözüm. Biz de burda eğleniyoruz.

(Lubov Andreyevna girer.)

l. andreyevna: Siz misiniz Yermolay Alekseyiç? Neden geciktiniz bu kadar? Leonid nerde?

lopahin: Leonid Andreyiç benimle geldi, şimdi geliyor...

l. andreyevna (heyecanlı): Ee, ne oldu? Yapıldı mı açık artırma? Söyleyin, durmayın!

lopahin (utangaç bir tavırla sevincini belli etmemeye çalışarak) Açık artırma saat dörtte sona erdi... Treni kaçırdık, dokuz buçuğa kadar beklemek zorunda kaldık. (Güçlükle soluk alarak) Uf! Başım dönüyor biraz...

(Gayev girer. Sağ elinde öteberi vardır; sol eliyle gözyaşlarını kurular.)

l. andreyevna: Lenya, ne oldu? Lenya, anlat! (Sabırsız, gözyaşları içinde) Hadi, Tanrı aşkına...

gayev (yanıt yerine elini sallar; ağlayarak, Firs’e): Al şunları... Ançuez, Kerç ringası... Bugün ağzıma lokma koymadım... Ne kadar acı çektim!

(Bilardo salonuna açılan kapı açıktır; topların birbirine vuruşu ve Yâşa’nın sesi işitilir: “Yedi ve on sekiz.” Gayev’in yüzündeki anlatım değişir, artık ağlamamaktadır.)

gayev (devamla): Korkunç yoruldum. Firs, yardım et bana, üstümü değiştireyim. (Salondan geçerek kendi odasına gider. Firs de arkasından...)

pişçik: Açık artırma ne oldu, anlatsana yahu!

l. andreyevna: Vişne bahçesi satıldı mı?

lopahin: Satıldı.

l. andreyevna: Kim aldı?

lopahin: Ben.

(Bir sessizlik)

(L. Andreyevna ezilmiştir. Koltuğa ve masaya tutunmasa düşecektir. Varya belinden anahtarları çıkarır, yere, konuk odasının ortasına fırlatır, çıkar.)

lopahin (devamla): Ben satın aldım. Durun baylar, rica ederim, başım dönüyor, konuşamıyorum... (Güler.) Mezata gittik, baktık, Deriganov gelmiş bile. Leonid Andreyiç'te sadece bir on beş bin vardı. Deriganov borcun üstüne hemen bir otuz bin sürdü. Baktım iş böyle, sen misin, kırk bin dedim. O kırk beşe yükseltti. Ben elli beşe. O, uzun sözün kısası, beş beş yükseltiyor, ben on on... Eh, sonunda bende kaldı. Borcun üstüne doksan bin verdim, bende kaldı. Vişne bahçesi artık benim. Benim! (Kahkahalarla güler.) Tanrım, Tanrım, vişne bahçesi artık benim oldu! Konuşun, sarhoşsun deyin bana, aklı başında değil, gördüklerin hep düş deyin... (Tepinir.) Üstüme gülmeyin! Babamla dedem mezarlarından başlarını kaldırıp da olup biteni görselerdi, o sümsük, yarı cahil Yermolaylar'ının, kışın çıplak ayakla seyirten Yermolay'ın, dünyada bir eşi daha bulunmayan çiftliği satın aldığını görselerdi... Dedemle babamın köle olduğu, mutfağına bile giremedikleri çiftliği satın aldım. Uykudayım. Bu gördüklerim düş, hayal... Bilinmezliğin karanlığıyla kaplı imgelemin bir oyunu bu... (Anahtarları yerden alır; sevgiyle gülümseyerek) Anahtarları fırlatıp attı, artık buranın sahibesi olmadığını göstermek istiyor... (Anahtarları şıngırdatır.) Eh, hepsi bir.

(Orkestranın akort sesleri işitilir.)

lopahin (devamla): Hey, müzikçiler, çalın, dinlemek istiyorum sizi! Gelin de görün Yermolay Lopahin'in baltayı kaptığı gibi vişne bahçesine nasıl dalacağını, ağaçlarını nasıl birbiri ardına devireceğini. Yazlıklar kuracağız. Torunlarımızla onların torunları yeni bir yaşam görecekler burda... Müzik, hadi çal!

(Müzik çalar, L. Andreyevna, bir sandalyeye yığılmış, acı acı ağlamaktadır.)

lopahin (devamla; sitem eder): Neden, neden dinlemediniz beni? Zavallıcığım benim, iyi yürekliciğim, iş işten geçti artık. (Gözyaşları içinde) Oh, tüm bunlar geçseydi bir an önce, şu kırık dökük mutsuz yaşamımız bir yoluna girseydi...

pişçik (Lopahin'in koluna girerek): Ağlıyor. Biz salona geçelim, yalnız kalsın biraz... Gidelim... (Çekip salona doğru götürür Lopahin'i.)

lopahin: Müzik, canlı çal! Her şey istediğim gibi olmalı! (İronik) Yeni efendi geliyor, vişne bahçesinin sahibi. (Küçük bir masaya çarpar, kolu şamdana çarpar, şamdan düşecek gibi sallanır.) Her şeyin karşılığını ödeyebilirim! (Pişçik'le çıkar.)

(Salonda ve konuk odasında, oturduğu yere büzülmüş acı acı ağlayan Lubov Andreyevna'dan başka kimse yoktur. Müzik usul usul çalmaktadır. Anya ile Trofimov hızla girerler. Anya annesine yaklaşır, önünde diz çöker. Trofimov salon kapısında kalır.)

anya: Anne!.. Anne, ağlıyor musun? Canım, iyi yürekli, sevgili annem, güzel anneciğim, seviyorum seni... Tanrı seni korusun... Vişne bahçesi satıldı, yok artık, bu gerçek, gerçek ama ağlama, ağlama anneciğim, önümüzde bütün bir yaşam var daha, senin iyi, temiz ruhun var... Gidelim birlikte, gidelim sevgili anneciğim, gidelim burdan!.. Yeni bir bahçe kurarız, bundan daha görkemlisini; göreceksin, göreceksin bak, sessiz, derin bir sevinç dolacak içine akşam güneşi gibi, gülümseyeceksin o zaman, yüzün gülecek... Gidelim hadi! Gidelim!..

perde

Dördüncü Perde

Dekor birinci bölümdeki gibi. Pencerelerden perdeler çıkarılmış, duvarlardan tablolar indirilmiştir. Kalan birkaç parça mobilya, satılmak üzere gibi bir köşeye yığılmıştır. Bir boşluk duygusu. Dışarıya açılan kapının yanında ve sahnenin derinliklerinde bavullar, denkler, vb. Soldaki kapı açıktır. Burdan Varya ve Anya'nın sesleri gelmektedir. Lopahin ayakta beklemekte; Yâşa, üstünde dolu şampanya kadehleri bulunan bir tepsi tutmaktadır. Sofada Yepihodov bir sandık bağlamaktadır. Sahne gerisi derinliğinde bir uğultu. Bunlar vedalaşmaya gelen köylülerdir. Gayev'in sesi: "Teşekkür kardeşler, teşekkür sizlere..."

yâşa: Basit halk vedalaşmaya gelmiş. Şöyle bir düşüncem var Yemolay Alekseyiç, ne dersiniz; diyorum ki halkın kendisi iyi ama düşüncesi kıt.

(Uğultu diner. L. Andreyevna ve Gayev sofadan girerler. L. Andreyevna ağlamamaktadır, fakat solgundur ve yüzü ağlayacakmış gibi titremektedir; konuşamaz.)

gayev: Para kesesini çıkarıp verdin onlara Luba. Olmaz böyle! Olmaz!

l. andreyevna: Başka türlü yapamazdım. Yapamazdım başka türlü.

(Uzaklaşırlar.)

lopahin (kapıya doğru, arkalarından): Lütfen, çok rica ediyorum. Bir veda kadehçiği. Kentten getirmeyi akıl edemedim ama, istasyon büfesinde bir şişecik bulabildim. Lütfen. (Bir sessizlikten sonra) Ne yapalım baylar! İstemiyorsanız istemeyin. (Kapıdan uzaklaşır.) Bilsem hiç

satın almazdım. Eh, ben de içmem. (Yâşa tepsiyi özenle masaya koyar.) İç Yâşa, sen iç bari.

yâşa: Gidenlerin sağlığına! Sizin de sağlığınıza! (İçer.) Bu şampanya hakiki değil, sizi temin ederim.

lopahin: Şişesi sekiz ruble. (Bir sessizlikten sonra) Allah belasını versin, ne soğuk burası.

yâşa: Bugün soba yanmadı. Nasıl olsa gidiyoruz. (Güler.)

lopahin: Niye gülüyorsun?

yâşa: Sevinçten.

lopahin: Ekim ayındayız ya, hava güneşli, dingin, sanki yaz gibi. Yapı işleri için çok elverişli bir hava. (Saate, sonra kapıya bakar.) Baylar, trene kırk beş dakika kaldığından haberiniz var mı? Demek yirmi dakika sonra istasyona hareket etmelisiniz. Elinizi çabuk tutun.

(Trofimov sırtında paltoyla avludan gelir.)

trofimov: Sanırım artık gitme zamanı. Atlar koşuldu. Şeytan bilir, galoşlarım nerde. Yitirdim onları. (Kapıya doğru) Anya, galoşlarım yok. Bulamıyorum.

lopahin: Benim de Harkov'a gitmem gerek. Sizinle aynı trende olacağız. Bütün kış Harkov'da kalacağım. Burda çene çalıp durduk, işsizlikten imanım gevredi. İşsiz kalamam ben, işsiz kalınca, ne yapacağımı, ellerimi nereye koyacağımı bilemiyorum. Sanki yabancı ülkeden gelmiş insanlar gibi, tuhaf tuhaf çene çalıp duruyorsunuz.

lopahin: Bir kadeh şampanya yuvarlasana.

trofimov: İstemem.

lopahin: Demek yolculuk Moskova'ya şimdi.

trofimov: Evet, onları kente kadar geçirecek, sonra da yarın kendim Moskova'ya gideceğim.

lopahin: Öyle... Şimdi profesörler ders vermiyor, hepsi senin gelmeni bekliyorlardır!

trofimov: Seni ilgilendirmez.

lopahin: Kaç yıldır okuyorsun üniversitede?

trofimov: Daha yeni bir şeyler bulsana. Bu hem eskidi, hem de kabak tadı verdi. (Galoşlarını aramaktadır.) Biliyor musun, belki de bir daha artık hiç görüşmeyeceğiz; ayrılmadan önce izin ver de bir öğüt vereyim sana: Kollarını sallama!.. Geniş el kol hareketleri yapmak alışkanlığından vazgeç. Şimdi şu yazlık kurmak, yazlıkçıların zamanla yeni çiftçiler olacağı filan gibi hesapların var ya, bunlar da geniş el kol hareketleri yapmaktır aslında... Fakat yine de severim seni. İnce, zarif parmakların var, tıpkı bir sanatçınınki gibi. İnce, zarif bir ruhun var...

lopahin (onu kucaklar): Elveda cancağızım. Her şey için teşekkürler. İhtiyacın olur, yol için para vereyim sana.

trofimov: Ne yapayım parayı? İhtiyacım yok.

lopahin: Yahu paranız yok, biliyorum.

trofimov: Teşekkür ederim, çeviri yapıp kazandım. İşte burdalar, cebimde. (Kaygılı) Galoşlarım yok oldu!

varya (öteki odadan): Alın şu pisliklerinizi! (Sahneye bir çift lastik papuç fırlatılır.)

trofimov: Ne diye öfkeleniyorsun Varya? Hımmm... Bunlar benim galoşlarım değil.

lopahin: İlkbaharda bin dönümlük haşhaş ekmiştim, şimdi kırk bin pangnot temiz para kazandım. Haşhaşlarım çiçek açtığında görülecek şeydi. Yani demek istediğim, kırk bin

papel temiz para kazanmış bulunmaktayım. Bu bakımdan sana borç verebilirim. Ne diye burun kıvırıyorsun? Köylüyüm, onun için değil mi?..

trofimov: Senin baban köylüymüş, benimki eczacıydı, ve bütün bunlardan kesinlikle hiçbir şey çıkmaz. (Lopahin, kâğıt paralar çıkarır cebinden.) Bırak, bırak... İstersen iki yüz bin ver, almam. Ben özgür bir insanım. İster varlıklı, ister yoksul olun, sizlerin hepinizin değer verdiğiniz şeylerin benim gözümde havada uçan bir tüy kadar değeri yoktur. Sizler olmadan da yaparım ben, umrumda değilsiniz. Güçlü ve gururluyumdur ben. İnsanlık yüce bir gerçeğe, yüce bir mutluluğa doğru gidiyor... Dünyada elde edilebilecek en yüce gerçeğe ve en yüce mutluluğa doğru gidiyor insanlık... Ve ben ön saflarındayım bu gidişin!

lopahin: Varabilecek misin?

trofimov: Varacağım. (Bir sessizlikten sonra) Varacağım, ya da başkalarına yol göstereceğim, nasıl varılacağını öğreteceğim onlara.

(Uzaktan ağaçlara inen balta sesi gelir.)

lopahin: Eh, hadi kal sağlıcakla cancağızım. Gitme vakti geldi. Birbirimize burun kıvırıp duruyoruz ya, öte yandan yaşam durmaksızın akıp gidiyor. Uzun süre, yorgunluk nedir aklıma getirmeden çalışıp didindiğimde, düşüncelerim kuş gibi hafifler, mutlu olurum ve neden var olduğumu biliyormuşum gibi gelir bana da. Dostum, şu Rusya'da, ne için var oldukları belirsiz ne kadar çok insan olduğunu bilir misin? Eh, neyse, konumuz bu değil. Leonid Andreyev'in bir bankada iş bulduğunu, yılda altı bin ruble alacağını söylüyorlar. Gel gör ki yerinde oturtamazsın, çok tembel...

anya (kapıdan): Annem, biz daha burdayken ağaçların kesilmemesini rica ediyor.

trofimov: Gerçekten de, insan birazcık olsun düşünmez mi... (Sofadan dışarı çıkar.)

lopahin: Hemen durdurayım, hemen... Öyle ya, doğru. (Onun ardı sıra çıkar.)

anya: Firs'i hastaneye götürdüler mi?

yâşa: Sabahleyin söyledim. Sanırım götürdüler.

anya (salondan geçmekte olan Yepihodov'a): Semyon Panteleyiç, bir soruşturun bakalım, Firs'i hastaneye götürmüşler mi?

yâşa (incinmiş): Sabahleyin Yegor'a söyledim. On kere sormanın ne anlamı var!

yepihodov: Kadim ihtiyar Firs'in kesin kanımca artık onarılmaya gereksinimi yok, dedelerinin yanına gitmesi gerekiyor. Ve ben onu ancak kıskanabilirim. (Bavulu, içinde şapkaların bulunduğu karton bir kutunun üstüne koyar, kutu ezilir.) Buyrun, tabii! Biliyordum zaten. (Çıkar.)

yâşa: Yirmi iki musibet...

varya (kapının arkasından): Firs'i hastaneye götürmüşler mi?

anya: Götürmüşler.

varya: Ne diye doktora mektup yazılmadı?

anya: Arkadan yazarız... (Çıkar.)

varya (yandaki odadan): Yâşa nerde? Söyleyin annesi gelmiş, vedalaşmak istiyor onunla.

yâşa (elini sallar): İnsanı çileden çıkarmaktan başka bir şey bilmezler.

(Eşyaların yanında bir şeylerle uğraşıp duran Dunyaşa, Yâşa yalnız kalınca yaklaşır ona.)

dunyaşa: Bir kerecik olsun yüzüme baksaydınız Yâşa. Gidiyorsunuz, bırakıyorsunuz beni... (Ağlayarak boynuna atılır.)

yâşa: Ne var ağlayacak? (Şampanya içer.) Altı gün sonra yine Paris'te olacağım. Yarın eksprese atladığımız gibi, ver elini Paris. İnanasım gelmiyor. Vive la France! Buraları bana göre değil, yaşayamıyorum... elimde değil... Cehaleti gördüm, benden pas... (Şampanya içer.) Ne var ağlayacak? Edepli davranın, o zaman ağlamazsınız.

dunyaşa (pudralanır, aynaya bakarak): Paris'ten mektup yazın. Yâşa, sizi seviyordum, nasıl da seviyordum Yâşa! Ben narin bir yaratığım Yâşa!

yâşa: Gelen var. (Bavulların yanında bir şeyler yapar, usuldan bir ezgi mırıldanır.)

(L. Andreyevna, Gayev, Anya ve Şarlotta İvanovna girerler.)

gayev: Gitmeliyiz artık. Çok az zaman kaldı. (Yâşa'ya bakarak) Kimden geliyor bu ringa balığı kokusu?

l. andreyevna: On dakika sonra arabaya yerleşmiş olmalıyız... (Odaya göz atar.) Elveda sevgili evim, yaşlı dedecik. Kış geçecek, ilkbahar gelecek, ama sen olmayacaksın artık, yıkıyorlar seni. Bu duvarları ne kadar çok gördük! (Kızını hararetle öper.) Hazinem benim, ışıl ışılsın, gözlerin iki elmas gibi parıldıyor. Sevinçli misin? Çok mu?

anya: Çok! Yeni bir yaşam başlıyor anne!

gayev (neşeli): Gerçekten de, şimdi her şey yolunda. Vişne bahçesinin satışına kadar hepimiz kaygılıydık, acı çekiyorduk; şimdi sorun kesinlikle geri dönülmezce

çözümlenince, hepimiz yatıştık, hatta neşemiz yerine geldi... Ben banka görevlisiyim, finansçıyım şimdi... Sarı top ortaya ve sen Luba, ne olursa olsun daha iyi görünüyorsun, bunda kuşku yok.

l. andreyevna: Evet. Sinirlerim daha iyi, bu gerçek. (Şapkasını ve mantosunu verirler.) Uykularım düzeldi. Eşyalarımı götürün Yâşa. Vaktidir. (Anya'ya) Yavrucuğum, çok geçmeden görüşeceğiz... Paris'e gidiyorum. Yaroslavl'daki büyükannenin, çiftliği satın almak için gönderdiği parayla yaşayacağım orda –yaşasın büyükanne!– Bu para ise çok az bir zaman yetecek.

anya: Anneciğim, çabuk çabuk döneceksin değil mi? Öyle değil mi? Ben hazırlanıp lise sınavını verecek, sonra çalışıp sana yardım edeceğim. Sonra anneciğim, birlikte kitaplar okuyacağız, çok kitap okuyacağız; önümüzde yeni, olağanüstü güzellikte bir dünya açılacak... (Düş kurar.) Anne, çabuk dön...

l. andreyevna: Döneceğim, altın kızım benim. (Kızını kucaklar.)

(Lopahin girer. Şarlotta usuldan bir şarkı mırıldanmaktadır.)

gayev: Şarlotta mutlu: Şarkı söylüyor.

şarlotta (kucağına kundaklanmış bebeğe benzeyen bir bohça alır): Yavrum benim, ninni, ninni... (Bir bebek ağlaması işitilir: "Inga... Inga...") Sus, güzel yavrum benim, sevgili yavrum benim. ("Inga... Inga...") Öyle acıyorum ki sana! (Bohçayı fırlatıp eski yerine atar.) Lütfen bir yer bulun bana. Böyle yapamam.

lopahin: Buluruz Şarlotta İvanovna, kaygılanmayın.

gayev: Herkes bizi bırakıyor. Varya gidiyor... Birdenbire gereksizleştik.

şarlotta: Kentte yaşayacak bir yerim yok benim. Gitmeliyim. (Bir ezgi mırıldanır.) Hepsi bir...

(Pişçik girer.)

lopahin: Doğanın şu mucizesine bakın!

pişçik (soluk soluğa): Oy, durun bir soluk alayım... Öldüm bittim canım ciğerlerim... hele bir su verin...

gayev: Yine para istemeye geldiniz değil mi? En iyisi şurdan gideyim de ağzımdan kötü bir söz çıkmasın... (Çıkar.)

pişçik: Çoktandır gelemedim size... Güzeller güzeli... (Lopahin’e) Burdasın... Çok sevindim seni gördüğüme... Dâhi adam... al... al şunu... (Lopahin’e bir tomar para verir.) Dört yüz ruble... Sekiz yüz kırk da bana kalıyor.

lopahin (hiçbir şey anlamaksızın omuzlarını silker): Düş gibi bir şey... Nerden buldun bu parayı allasen?

pişçik: Dur... çok sıcak... Olağanüstü bir olay. İngilizler geldiler, toprağımda beyaz bir çamur buldular... (Lubov Andreyavna’ya) İşte dört yüz de size... Güzeller güzeli... eşsiz kadın... (Paraları verir.) Geri kalanı sonra veririm. (Su içer.) Az önce trende bir delikanlı söyledi, sözüm ona, büyük filozofum bir damdan atlamayı öneriyormuş... “Atla” diyormuş, hepsi bu kadar. (Şaşkınlık içinde) Tasavvur edebiliyor musunuz! Su!

lopahin: Kim bu İngilizler yahu?

pişçik: Onlara o çamurun olduğu toprak parçasından kiraladım, yirmi dört yıllığına... Eh, kusura kalmayın, vaktim yok... daha ötelere gitmeliyim dörtnala... Znoykov’a... Kardamonov’a uğrayacağım... Hepsine borcum var... (Su içer.) Hadi kalın sağlıcakla... Perşembe günü yine uğrarım.

l. andreyevna: Az sonra kente gidiyoruz biz, ben de yarın yurtdışına hareket ediyorum...

pişçik (kaygılı): Ne diye gidiyorsunuz kente? Ben de eşyalara... bavullara bakıyorum da... Eh, ne yapmalı... (Ağlamaklı) Olsun... Çok akıllı insanlar şu İngilizler... Neyse... kalın sağlıcakla... Tanrı yardımcınız olsun... Neyse... Şu dünyada her şeyin bir sonu var. (Lubov Andreyevna'nın elini öper.) Bir gün benim de nalları diktiğim haberi... kulağınıza kadar ulaştığında... bu adı anımsayın da... "Dünyada bir Simeon Pişçik vardı... Mekânı cennet olsun" deyin... Hava olağanüstü güzel... Evet... (Şiddetli bir tedirginlik içinde çıkar, fakat ansızın kapıdan dönüp seslenir.) Daşenka'nın sizlere selamı var! (Çıkar.)

l. andreyevna: Şimdi gidebiliriz artık. İki kaygıyla ayrılıyorum burdan. Birincisi: Firs'i hasta bırakıp gitmemiz. (Saatine bakar.) Daha beş dakikamız var.

anya: Anne, Firs'i hastaneye götürdüler bile. Yâşa götürdü sabahleyin.

l. andreyevna: İkinci kaygım: Varya. Sabahları erkenden kalkıp çalışmaya alıştı, şimdi işsiz güçsüz, sudan çıkmış balığa dönecek. Zayıfladı, sararıp soldu, ağlayıp duruyor zavallıcık... (Bir sessizlikten sonra) Yermolay Alekseyiç, çok iyi bilirsiniz ki, onu sizinle evlendirmek hayalimdi... Herkes bir an meselesi olarak görüyordu evlenmenizi. (Anya'ya bir şey fısıldar. Anya Şarlotta'ya başıyla bir işaret yapar; ikisi de çıkarlar.) Seviyor sizi, siz de ondan hoşlanıyorsunuz, ama bilmiyorum, bilmiyorum neden kaçıyorsunuz birbirinizden... Anlamıyorum!

lopahin: Doğrusunu söylemek gerekirse, ben kendim de anlamıyorum bunu. Her şey bir tuhaf. Eğer zaman varsa hâlâ, işte ben şimdi hazırım... Bitirelim bu işi, hemen. Yoksa siz olmadan ben ona evlenme önerisinde bulunamayacağımı hissediyorum.

l. andreyevna: Harika. Bir dakikacık, hemen çağırayım onu.

lopahin: Bu arada, şampanya da var. (Kadehlere bakarak) Boşalmışlar, biri içip bitirmiş bile. (Yâşa öksürür.) Buna lap lap içip bitirmek derler...

l. andreyevna (canlı): Çok güzel. Biz çıkalım... Yâşa, allez! onu çağıracağım şimdi... (Kapıya) Varya, her şeyi bırak, buraya gel. Çabuk! (Yâşa'yla çıkar.)

lopahin (saate bakar): Evet...

(Sessizlik...)

(Kapıda ölçülü bir gülüş, fısıltılar; sonunda Varya girer.)

varya (uzun süre eşyalara bakar): Tuhaf, bir türlü bulamıyorum.

lopahin: Ne arıyorsunuz?

varya: Kendim koydum ama nereye koyduğumu unuttum.

(Sessizlik...)

lopahin: Siz şimdi nereye gidiyorsunuz Varvara Mihaylovna?

varya: Ben mi? Ragulinler'e... Onların işlerine bakmak için anlaştık... Hani, yöneticilik mi diyorlar ne...

lopahin: Şu Yaşneva'da oturanlar mı? Yetmiş kilometre uzakta. (Bir sessizlikten sonra) İşte, bu evdeki yaşam sona erdi.

varya (eşyalara göz gezdirerek): Nerde bu... Ya da, belki sandığa koymuşumdur... Evet, bu evde yaşam sona erdi... Artık hiç olmayacak.

lopahin: Ben de şimdi Harkov'a gidiyorum... aynı trenle. Çok da işim var. Burdaki işleri çevirmesi için Yepihodov'u tuttum.

varya: İyi ya!

lopahin: Geçen yıl tam bu sırada kar yağıyordu, anımsıyorsanız eğer. Şimdiyse hava dingin, güneşli. Yalnız soğuk biraz... Eksi üç.

varya: Termometreye bakmadım... (Bir sessizlikten sonra) Zaten bizim termometre kırıldı.

(Sessizlik...)

(Avluda kapıya doğru bir ses: “Yermolay Alekseyeviç!”)

lopahin: (çoktandır bu sesi bekliyormuşçasına): Bir dakika! (Hızla çıkar.)

(Varya yere oturur. Başını giysi bohçalarına dayar, sessizce ağlar. Kapı açılır. Lubov Andreyevna usulca girer.)

l. andreyevna: Ne oldu? (Bir sessizlikten sonra) Gidelim.

varya (artık ağlamamaktadır. Gözlerini kurular): Evet, zamanı geldi anneciğim... Ben Ragulinler’e bugün yetişirim, yeter ki treni kaçırmayalım...

l. andreyevna (kapıya): Anya, girin!

(Anya girer; sonra Gayev, Şarlotta İvanovna. Gayev’in sırtında, başlıklı kalın bir palto vardır. Hizmetçi kadınlar, arabacılar toplanır. Yepihodov eşyaların çevresinde telaştadır.)

l. andreyevna: Şimdi yola koyulalım.

anya: Yola!

gayev: Dostlarım, sevgili, değerli dostlarım benim! Bu evi sonsuzca bırakırken, susabilir miyim, tutabilir miyim kendimi veda duygularımı dile getirmeden, şu anda ruhumu ve tüm benliğimi dolduran...

anya (yalvarırcasına): Dayı!

varya: Dayıcığım, yapmayın!

gayev (keyifsiz): Sarı top çift vuruşla ortaya... Susuyorum.

(Trofimov girer; sonra Lopahin...)

lopahin: Yepihodov, paltom!

l. andreyevna: Bir dakikacık daha oturacağım. Sanki daha önce bu evin duvarlarını, tavanlarını hiç görmemişim... Şimdi içime sindirecekmiş gibi bakıyorum onlara, sımsıcak bir sevgiyle...

gayev: Anımsıyorum da, altı yaşındaydım, bir Paskalya günü pencereye oturmuş bakıyordum, babam kiliseden dönüyor...

l. andreyevna: Bütün eşyalar toplandı mı?

lopahin: Sanırım hepsi. (Paltosunu giyerken, Yepihodov'a) Yepihodov, gözünü dört aç, her şey yolunda gitsin.

yepihodov (kısık bir sesle): Siz gönlünüzü ferah tutun Yermolay Alekseyiç!

lopahin: Sesine ne oldu?

yepihodov: Az önce su içerken boğazıma bir şey kaçtı.

yâşa (horgörüyle): Cehalet...

l. andreyevna: Gidiyoruz ve tek bir canlı kalmayacak burda...

lopahin: Ta ilkbahara kadar.

varya (bohçasından şemsiyesini çıkarır; kaldırıyormuş gibi. Lopahin bir sakınma hareketi yapar.) Ne oluyorsunuz, ne oluyorsunuz?.. Aklımdan bile geçirmem.

trofimov: Baylar, gidip arabalara oturalım... Zaman geldi geçiyor! Tren nerdeyse gelecek!

varya: Petya, işte galoşların, bavulların yanında. (Ağlamaklı) Nasıl da pisler, eskiler...

trofimov (galoşlarını alırken): Gidelim dostlar!..

gayev (çok sarsılmış, ağlamaktan korkarak): Tren... İstasyon... Ortaya bir çapraz vuruş... Beyaz top çift vuruşla köşeye...

l. andreyevna: Gidelim!

lopahin: Herkes burda mı? Orda kimse yok ya? (Soldaki yan kapıyı kilitler.) Burda eşyalar yığılı, kilitlemek gerek. Gidelim!

anya: Elveda evim, elveda eski yaşam!

trofimov: Selam yeni yaşam (Anya'yla çıkarlar.)

(Varya bakışlarıyla odayı tarar, acele etmeksizin çıkar. Yâşa, köpeğiyle birlikte Şarlotta çıkarlar.)

lopahin: Demek ilkbahara kadar. Çıkalım, baylar... Allahaısmarladık... (Çıkar.)

(Lubov Andreyevna ve Gayev; ikisi kalmışlardır. Bunu bekliyorlarmışçasına birbirlerinin boynuna atılarak sessizce, işitilmekten sakınarak ağlarlar.)

gayev (mutluluk içinde): Kardeşim, kardeşim benim...

l. andreyevna: Oh, sevgili, tatlı, güzel bahçem... Yaşamım, gençliğim, mutluluğum, elveda!.. Elveda!..

(Anya'nın neşeyle çağıran sesi: "Anne!" Trofimov'un neşeli canlı sesi: "Hadi!")

l. andreyevna: Son kez bakayım duvarlara, pencerelere... Rahmetli annem bu odada dolaşmayı severdi...

gayev: Kardeşim, kardeşim benim!..

(Anya’nın sesi: “Anne!” Trofimov’un sesi: “Hadi!”)

l. andreyevna: Gidelim!..

(Çıkarlar.)

(Sahne boştur. Tüm kapıların kilitlendiği, ardından arabaların hareket ettiği işitilir. Sessizlik. Bu sessizliğin ortasında ağaçlara inen baltanın boğuk sesi duyulur. Tek tek ve hüzünlü. Ayak sesleri duyulur. Sağdaki kapıda Firs görünür. Her zamanki gibi ceket ve beyaz yelek vardır üzerinde. Ayaklarında terlikler. Hastadır.)

firs (kapıya yaklaşır; kapı koluna eliyle dokunur): Kilitli. Gittiler... (Divana oturur.) Beni unuttular... Neyse... burda otururum... Leonid Andreyiç kürkünü giymemiştir yine, paltoyla çıkmıştır... (Kaygıyla içini çeker.) Kabahat bende, bakmadım... Çiçeği burnunda gençlik! (Anlaşılması olanaksız bir şeyler homurdanır.) Yaşam geçip gitti, hiç yaşamamışım gibi. (Uzanır.) Yatayım. Gücün de kalmadı; hiçbir şeyin kalmadı, hiçbir şeyin... Eh, sen... beceriksiz!.. (Kımıltısız yatıp kalır.)

(Uzak bir ses, gökten gelir gibi, kopan bir telin, donan, hüzün verici sesi işitilir. Sessizlik bastırır yeniden. Sadece uzaktan, bahçeden, ağaca inen baltanın sesi gelmektedir.)

DİPNOTLAR

[1] Kont, Babakina adıyla alay ediyor. – ç.n.

[2] Yidiş dilinde bir ünlem; “Vay canına!” – ç.n.

[3] Genç yaşta ölen, ünlü bir 19. yüzyıl Rus edebiyat eleştirmeni, devrimci demokrat düşünür. – ç.n.

[4] Griboyedov’un Akıldan Bela adlı ünlü oyununun kahramanı. – ç.n.

[5] Vaflya: Kâğıthelvası. – ç.n.

[6] à vol d’oiseaux (fr.): Kuşbakışı. – ç.n.

[7] Perpetuum mobile (Lat.): Fiziksel bir olanaksızlığı anlatan sonsuz devinim. – ç.n.

[8] Konstantin Nikolayeviç Batyuşkov (1787-1855), Rus şairi.

[9] Gogol-Müfettiş. – ç.n.

[10] Manet omnes una not (Lat.): Herkesi bir gece bekler. – ç.n.

[11] Mihail Vasilyeviç Lomonosov (1711-1765).

[12] Aurora (Lat.): Şafak tanrıçası. – ç.n.

[13] Morpheus (Lat.): Uyku ve rüya tanrısı. – ç.n.

[14] İvan Konstantinoviç Ayvazovski (1817-1900): Deniz görünümü tablolarıyla ünlü Rus ressamı. – ç.n.

[15] Gogol’ün Müfettiş’inde geçen bir cümle. – ç.n.

[16] Bu dizeler Puşkin’in Ruslan ile Ludmila şiirlerindendir. – ç.n.

[17] Krılov’un bir fablinden. – ç.n.

[18] (Lat.) Ben elimden geleni yaptım, daha iyisini yapabilecek olan buyursun yapsın. – ç.n.

[19] (Lat.) Sağlam ruh sağlam vücutta bulunur. – ç.n.

[20] Tavada yapılan bir çeşit gözleme, krep. – ç.n.

[21] (Fr.) Buraya gelin. – ç.n.

[22] Hatalı bir Fransızcayla: "Rica ederim, bağışlayın ama Marie, biraz kaba tavırlarınız var." – ç.n.

[23] Hatalı Fransızcayla: "Galiba benim Bobik artık uyumuyor." – ç.n.

[24] Aleko, Puşkin'in Çingeneler şiirinin kahramanıdır. – ç.n.

[25] Tadı sarmısağa benzeyen yabani bir soğan. – ç.n.

[26] Eski ve çok ünlü bir Rus halk türküsünün sözleri. – ç.n.

[27] (Lat.) "Oh, aldatıcı insan umudu!" – ç.n.

[28] (Lat.) Gerçek şaraptadır. – ç.n.

[29] Doğu Sibirya'da bir bölge. – ç.n.

[30] İvan Krılov'un bir fablinden. – ç.n.

[31] (Lat.) Seviyorum, seviyorsun, seviyor, vb... – ç.n.

[32] (Lat.) Bir abam var atarım, nerde olsa yatarım. – ç.n.

[33] (Lehçe): "Sevgilim." – ç.n.

[34] (Lat.) "Geçici uzlaşma." Burda, "yaşam gereği, yaşam biçimi." – ç.n.

[35] Rusçada "saçma" (çepuha) sözü Latin harflerine göre okunduğunda "reniksa" oluyor... Yabancı izleyici için anlaşılması güç bu bölüm, Üç Kız Kardeş'in yabancı dillere kimi çevirilerinde çıkarılmış (A. Tchékov, Théatre, Moscou

1947, p. 233). Kimilerinde uyarlama yoluna gidilmiş. Chekov, Five Plays, Oxford University Press 1980, p. 224).

[36] Mihail Lermontov'un Yelkenli adlı ünlü şiirinin son dizeleri. – ç.n.

[37] Nataşa'nın hatalı bir Fransızcayla söylediği sözlerin çevirisi. “Gürültü yapmaya gerek yok, Sophie artık uyuyor. Siz bir ayısınız...” – ç.n.

[38] Almanca: İyi insan fakat kötü müzikçi. – ç.n.